

Postbus 85980, 2508 CR Den Haag
 Tweede Kamer der Staten-Generaal
 Aan de Informateurs en
 Kabinetsonderhandelaars
 Postbus 20018
 2500 EA DEN HAAG

Ons kenmerk UIT12.1158
 Uw kenmerk
 Datum 01/10/2012
 Onderwerp Dierenwelzijn
 Behandeld door Bert van den Berg

Geachte Informateurs en Kabinetsonderhandelaars,

De samenleving vertoont een steeds grotere betrokkenheid bij het welzijn van dieren. In de afgelopen jaren waren het o.a. de dierenpolitie, een verbod op seks met dieren, het al dan niet bijvoeren van grote grazers in natuurgebieden, megastallen, falend overheidstoezicht op veetransporten en slachterijen en Q-koorts die de discussie bepaalden. Burgers en in toenemende mate het bedrijfsleven zien in dat we niet langer kunnen doorgaan op de ingeslagen weg. Er zijn tal van initiatieven om het dierenwelzijn te verbeteren, maar de inzet van de overheid kan daarbij niet gemist worden. De Dierenbescherming wil u daarom vragen in het Regeerakkoord en in het regeringsbeleid ten minste de volgende zaken op te nemen.

1. De overheid spreekt burgers, bedrijven en lagere overheden aan op hun verantwoordelijkheid voor het welzijn van dieren, stimuleert en ondersteunt initiatieven ter verbetering van dat welzijn en zet wetgeving en handhaving in om minimum normen te stellen en achterblijvers en free-riders aan te pakken.
2. De overheid richt haar veehouderijbeleid op 'minder en beter'. Dat wil zeggen niet grotere maar duurzamere, diervriendelijkere stallen en niet kiloknallen maar een beter leven voor de dieren.
3. De overheid stelt een korte lijst vast van dieren die geschikt zijn om te houden als gezelschapdier of voor recreatiedoeleinden. Dit om zoveel mogelijk onnodig dierenleed te voorkomen.
4. De overheid zet krachtig in op het vervangen van dierproeven door alternatieve proeven zonder dieren, op het verminderen van het aantal dieren dat bij een proef gebruikt wordt en op het beperken van het leed van de resterende proefdieren.
5. Het beschermingsniveau van dieren in het wild blijft minstens gelijk door intrekking van de concept Wet Natuur. De leefruimte van deze dieren wordt vergroot door het alsnog geheel realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur, en overlast en schade worden zoveel mogelijk zonder aantasting van het dierenwelzijn opgelost.
6. Voor toezicht en handhaving van dierenwelzijnregels wordt de dierenpolitie minstens in zijn huidige omvang en takenpakket gehandhaafd en wordt de NVWA voor haar toezicht op de veesector versterkt.

De Dierenbescherming verzoekt u vriendelijk op bovenstaande punten acht te slaan bij het opstellen van het regeerakkoord en wenst u daarbij veel wijsheid en succes. In de bijlage vindt u nog wat nadere suggesties voor verdere invulling van vorenstaande punten.

Met vriendelijke groet,
 Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren

 F.C. Dales,
 Algemeen directeur/bestuurder

Bijlage bij de brief d.d. 1 oktober 2012 van de Dierenbescherming aan de Informateurs en Kabinetsonderhandelaars.

Algemeen

- De overheid stimuleert het diergericht (her)ontwerpen van houderij en verzorging van dieren om ruimte te scheppen voor het natuurlijk soorteigen gedrag van dieren.
- Naast voorlichting, convenanten en subsidies om houders van dieren hun eigen verantwoordelijkheid in te laten vullen wordt de Wet Dieren volledig ingevuld om dieren een duidelijke basisbescherming te geven. Naast de doelen worden daarbij de middelen voor realisatie van het beleid aangegeven; wie een ander middel wil gebruiken moet aantonen dat hiermee het doel ook bereikt wordt. De wetgeving moet niet overgelaten worden aan de productschappen, welke in feite belangenorganisaties van het bedrijfsleven zijn.

Veehouderij

- Om de veestapel in te perken wordt er een limiet aan de omvang van stallen gesteld, blijven varkens- en pluimveerechten bestaan, worden voor diercategorieën als melkkoeien en -geiten eveneens dierrechten ingevoerd, en worden de dierrechten geleidelijk flink afgeroomd.
- Bij overheidssteun voor veehouderij worden in ruil steeds zwaardere dierenwelzijnspanningen gevraagd.
- De overheid stimuleert en steunt de verdere introductie van tussensegmenten diervriendelijker geproduceerde producten, onder meer door te helpen risico's hierbij af te dekken, lokale en regionale vergunningprocedures voor diervriendelijkere stallen te versnellen en promotiecampagnes te ondersteunen.
- Het z.g. kiloknallen met vlees wordt aan banden gelegd, onder meer door een verbod op verkoop onder de kostprijs, een gedragscode over hoe retail en leveranciers op faire wijze met elkaar omgaan en een ombudsman die hier toezicht op houdt,
- Dierlijke producten uit de vee-industrie krijgen een hoger Btw-tarief en/of accijns. De opbrengst hieruit wordt, samen met de EU landbouwgeden voor de veehouderij, gebruikt voor het duurzamer, waaronder diervriendelijker maken van de veehouderij.
- Veetransporten worden fors beperkt, verbeterd en streng gecontroleerd.
- Voor de opkomende viskwekerij wordt het nodige onderzoek gedaan en wordt wetgeving ingevuld om het ontstaan van dierenwelzijnproblemen te voorkomen. De reeds ontwikkelde humanere dodingswijzen voor gekweekte vissen worden verplicht gesteld.
- Voor nieuwe vissoorten wordt de toetsingsprocedure die door de Raad voor Dierenaangelegenheden is voorgesteld, volledig ingevoerd.
- De overheid geeft in haar eigen inkoop- en consumptiebeleid het goede voorbeeld door uitsluitend voor diervriendelijker geproduceerde producten en vegetarische varianten hiervan te kiezen.

Gezelschaps- en recreatiedieren

- Om het welzijnsniveau van gezelschapsdieren drastisch te verbeteren komt er een korte wettelijk verankerde lijst van dieren welke als gezelschapsdier mogen worden gehouden en stelt de overheid randvoorwaarden aan het houden van deze dieren, zoals verzorging en huisvesting afgestemd op het dier en fokkerij uitsluitend in het belang van het dierenwelzijn.
- Om de zwervdierenproblematiek verder terug te dringen komt er naast de verplichte identificatie en registratie van honden ook een wettelijk verplichte identificatie en registratie van katten.

- Er komt een verbod op het houden van exotische en/of niet gedomesticeerde dieren in circussen. Andere dieren mogen niet in circussen gehouden worden, tenzij aan zware bij AMvB gestelde randvoorwaarden ter bescherming van het welzijn van deze dieren wordt voldaan.

Proefdieren

- Het zoveel mogelijk vervangen van proefdieren door alternatieven, dan wel het zoveel mogelijk beperken van het aantal bij proeven gebruikte dieren en hun ongerief wordt krachtig gestimuleerd.

Dieren in het wild

- De ontwerpwet Natuurbescherming wordt zodanig aangepast dat voor dieren in het wild tenminste een zelfde beschermingsniveau blijft gelden als thans onder de Flora en Faunawet.
- Voor het voorkomen c.q. bestrijden van overlast en schade van dieren in het wild wordt ingezet op innovatieve alternatieven die het dierenwelzijn niet of zo min mogelijk schaden.
- Gezien de problemen bijvoorbeeld met de grote grazers in de Oostvaardersplassen wordt terughoudend omgegaan met het uitzetten van dieren in het wild. De Ecologische hoofdstructuur, inclusief ecologische verbindingzones, wordt alsnog in zijn oorspronkelijke omvang uitgevoerd om natuurlijke migratie van dieren mogelijk te maken.
- Er komt meer onderzoek om vangst- en dodingmethoden in de visserij te verbeteren en zo het vissenwelzijn en de productieprocessen en de productkwaliteit te verbeteren.

Toezicht en handhaving

- Voor een goed toezicht op het dierenwelzijn in de vee- en vleessector wordt het aantal keuringsartsen en inspecteurs van de NVWA uitgebreid en krijgen zij meer en betere bestuurlijke en strafrechtelijke handhavinginstrumenten.
- De Dierenpolitie wordt in zijn huidige omvang en taak als full time eerstelijns handhaver gehandhaafd, inclusief ondersteuning door de Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming.
- In het Wetboek van Strafrecht wordt de mogelijkheid opgenomen om een dierenhoudverbod aan recidivisten van dierenmishandeling op te leggen als een zelfstandige maatregel.
- Met lagere en regionale overheden worden afspraken gemaakt om te komen tot een basispakket hulpverlening aan dieren in nood, zoals de opvang van zwerf- en afstandsdieren en het verzorgen van gewonde dieren.

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer F.C. Dales
Nederlandse Vereniging tot Bescherming
van Dieren
Postbus 85980
2508 CR Den Haag

Kenmerk: 201200282

Den Haag, 3 oktober 2012

Geachte heer Dales,

Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Postbus 460
2700 AL Zoetermeer

Tweede Kamer der Staten Generaal
T.a.v. de informateurs de heren H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Postbus 20018
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

uw kenmerk : -- Zoetermeer, 1 oktober 2012
ons kenmerk : sl/pdr/jb/12.00102403
tel. direct : (079) 368 7911
e-mailadres : slak@pve.nl

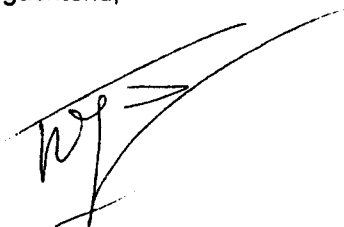
betreft : Position Paper Productschappen

Geachte heren Kamp en Bos,

Hierbij gelieve U aan te treffen een Position Paper met bijlagen inzake de toekomst van de productschappen.

Wij verzoeken U hiermee rekening te houden bij Uw werkzaamheden.

Hoogachtend,

R.J. Gijsen
Voorzitter klankbordgroep samenwerkende productschappen

S.W.A. Lak
Voorzitter College van voorzitters Productschappen

c.c.: de Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, de heer drs. M.J.M. Verhagen
de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de heer H.G.J. Kamp

PUBLIEKE KETEN-ORGANISATIE IN DE TUINBOUW EN AGRO-FOODSECTOR OP KOERS

Het georganiseerde (landbouw-) bedrijfsleven, zowel werkgevers als werknemers, ondersteunt in grote meerderheid de vorming van één publiekrechtelijke ketenorganisatie. Deze sterk afgeslankte organisatie zal de kerntaken van de bestaande productschappen overnemen. De nieuwe ketenorganisatie kan ook een effectieve rol spelen bij de uitvoering van de agenda's van de topsectoren Agro & Food en Tuinbouw & Uitgangsmaterialen. De gezamenlijke productschappen zijn inmiddels ver gevorderd met de inrichting van deze nieuwe organisatie op basis van de Wet op de Bedrijfsorganisatie.

De nieuwe publieke keten-organisatie

Door de bijzondere structuur in de agrarische sector en de kwetsbaarheid van het product en de afzet, is het belangrijk te beschikken over een flexibel instrument voor regelgeving en financiering, onder aansturing van de sector zelf. Daarbij gaat het vooral om regelgeving en financiering op het punt van kwaliteit en voedselveiligheid, van dier- en plantgezondheidsmaatregelen en van financiering van kennis, onderzoek en innovatie. Bij de sectoren bestaat veel draagvlak om op deze terreinen zelf verantwoordelijkheid te nemen.

Daarnaast bestaat er behoefte aan een neutrale, semipublieke organisatie die met kennis van de sector uitvoering kan geven aan Europees en overheidsbeleid. Een dergelijke (medebewind)organisatie heeft ook toegevoegde waarde bij de gezamenlijke aanpak van thema's als maatschappelijk verantwoord ondernemen, duurzame ontwikkeling en arbeidsvoorziening en opleiding.

Inmiddels zetten de bestaande productschappen concrete stappen op weg naar een afgeslankte gezamenlijke organisatie met een concentratie van het takenpakket op de publieke taken en verlaging van de heffingen:

- oktober 2012: start van de gezamenlijke medebewindorganisatie
 - december 2012: gezamenlijke huisvesting* in Zoetermeer als aanloop naar een volledig geïntegreerde ketenorganisatie.
- heffingen (miljoen €): 2010: 116	- personeel (fte): 2010: 570
2012: 103	2012: 440
2013: 94 (raming)	2013: 350 (raming)

Agrarische sector

De agrarische sector heeft een aantal bijzondere kenmerken, waardoor sectorale organisatie en ketengewijze samenwerking in het algemeen belang zijn. Het gaat vooral om de volgende kenmerken:

- relatief kleinschalige structuren van de primaire productie en delen van de verwerking en handel;
- vaak grote kwetsbaarheid van het product;
- extreme kwetsbaarheid van sectoren voor veterinaire en fytosanitaire incidenten.

Ondanks de ontwikkeling van de verwerkende bedrijven en van bedrijfs- en productimago's, blijft de afzet van voedsel erg gevoelig voor aan voedselveiligheid en imago gerelateerde incidenten. Daardoor kunnen ook beperkte of gelocaliseerde incidenten bovenproportionele gevolgen hebben voor de gehele sector. Nog sterker geldt dit voor incidenten op veterinaire of fytosanitaire gebied, die grote schade kunnen toebrengen aan de gehele sector, hetzij op de productie door het besmettingsrisico, hetzij door het effect op de afzet en de export (bij zoönosen ook samenhangend met de risico's voor de volksgezondheid). Dit vraagt om sectorale organisatie van collectieve preventie, toezicht en schadebeperking.

Belangrijke grondslagen van de sterke positie van de agrarische sector in Nederland zijn de hoge mate van organisatie binnen afzonderlijke geledingen en sectoren en de intensieve samenwerking tussen de sectoren, het publieke onderwijs en onderzoek en de overheid (gouden driehoek). Hierdoor heeft de agrarische sector ook goed kunnen inspelen op het Europese beleid en zich kunnen ontwikkelen tot de tweede exporteur van voedselproducten ter wereld.

*Vooralsnog alle productschappen met uitzondering van Productschap Dranken en Productschap Vis

Aan de Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
de heer drs. M.J.M. Verhagen
Postbus 20401
2500 EK 'S-GRAVENHAGE

Zoetermeer, 29 mei 2012

ons kenmerk : sl/jg/jb nr./12.00101377
afdeling : Directie
tel. direct : 079 3687911

betreft : ontwikkeling geïntegreerde organisatie naar aanleiding van het kabinets-standpunt inzake PBO

Geachte minister Verhagen,

De Klankbordgroep samenwerkende productschappen begeleidt –als voorportaal voor de formele bestuursorganen van de diverse huidige productschappen- de tot standkoming van de nieuwe geïntegreerde organisatie. De huidige productschappen worden allen opgeheven en vervangen door één moderne efficiënte ketenorganisatie. Een organisatie waarin de betrokken sectoren zich voldoende kunnen blijven herkennen in de beleidskeuzes en ervan verzekerd zijn dat zij zeggenschap behouden over de binnen hun sector opgebrachte gelden

De organisatie zal zich –in aansluiting op het kabinetsstandpunt van oktober 2011 richten op:

- Medebewindstaken;
- publieke taken [dier- en plantgezondheid, dierenwelzijn, voedselveiligheid & gezondheid inclusief direct gerelateerd onderzoek];
- beperkte bijzondere taken op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen en arbeid.

Deze toekomstige organisatie zal

- zo snel mogelijk gerealiseerd dienen te worden;
- de invloed van werknemersorganisaties en ongeorganiseerden waarborgen;
- een passende opting out procedure kennen en
- aansluiten bij de beoogde kabinetsdoelstellingen qua organisatie omvang [max. 300 fte], aanzienlijk lagere heffingen en bestuurlijke efficiency.

Eind juni/begin juli verwachten wij dat de formele besluitvorming met betrekking tot de medebewind organisatie in de besturen van de productschappen wordt afgerond zodat midden oktober van dit jaar –in lijn met de wens van het Ministerie van EL&I – de gecombineerde medebewind organisatie van start zal gaan.

Tevens is voorzien dat op dat moment de service organisatie alsmede alle beleidsfunctionarissen van de huidige productschappen in hetzelfde pand te Zoetermeer worden gehuisvest. Daarmee kan de integratie van de serviceorganisatie –die thans wordt voorbereid- starten en een forse stap aan de efficiencykant worden afgerond.

Snelheid houden in het proces is gewenst door alle stakeholders: het belang van de medewerkers, de lasten verlichting doelstelling en kennis behoud zijn hiermee gediend.

Contouren van de Nederlandse Agroketen Organisatie

Inleiding

- De noodzaak om de bestaande productschappen sterk af te slanken en te moderniseren, binnen de huidige PBO-wet en conform het kabinetsstandpunt wordt breed gedeeld.
- De vernieuwde aanpak is gericht op de versterking van de Nederlandse economie waarbij dan ook de verantwoordelijkheid voor de nieuwe organisatie bij de Minister van EL&I hoort. De totale Agro-Food cluster omvat ca. 10% van het bruto nationaal product en ca. 10% van de werkgelegenheid in Nederland en levert een cruciale bijdrage aan de Nederlandse export.
- De legitimatie voor de vernieuwde aanpak - publieke taken op maat gesneden door sector kennis doelmatig en maximaal in te zetten - ligt vast in het kabinetsstandpunt van jl. september.
- In deze contourenschets wordt daaraan invulling gegeven.

Taken

De Nederlandse Agroketen Organisatie heeft drie taken

- Medebewindstaken (EU en NL uitvoering)
- Publieke taken (dier- en plantgezondheid, dierenwelzijn, voedselveiligheid & gezondheid inclusief direct gerelateerd onderzoek)
- Bijzondere taken. Het is wenselijk (met goedkeuring van Minister/bepert qua omvang (ca. 20% van het budget van De Nederlandse Agroketen Organisatie)) enige ruimte te hebben voor bijzondere taken, in aansluiting op topsectorenbeleid, MVO en arbeid. Indien **De Nederlandse Agroketen Organisatie** boven dit maximum bedrag projecten wil aanpakken is financiering hiervan op vrijwillige basis.

Flexibilisering deelname sectoren

- Bij de instelling van **De Nederlandse Agroketen Organisatie** zullen (deel)sectoren op basis van het reeds bestaande art 68(3) wet PBO kunnen aangeven wanneer er geen/onvoldoende draagvlak is vanuit hun (deel)sector. Door deze bepaling ruim te interpreteren kan gewaarborgd worden dat deelname op (deel)sector niveau wordt gedragen.
- Deze opting-out en opting-in mogelijkheid zal ook daarna flexibeler en eenvoudiger zijn dan in de huidige werkwijze van de SER ten aanzien van aanvragen.

Afslanking, bestuurlijk en organisatie

Er is sprake van één geïntegreerde organisatie: **De Nederlandse Agroketen Organisatie**
De organisatie kent één Bestuur, dat eindverantwoordelijk is voor de organisatie, het aanspreekpunt voor EL&I & Toezichthouder en budgetten/verordeningen voorstellen en uitvoeringspraktijk toetst aan de wet & code goed bestuur.

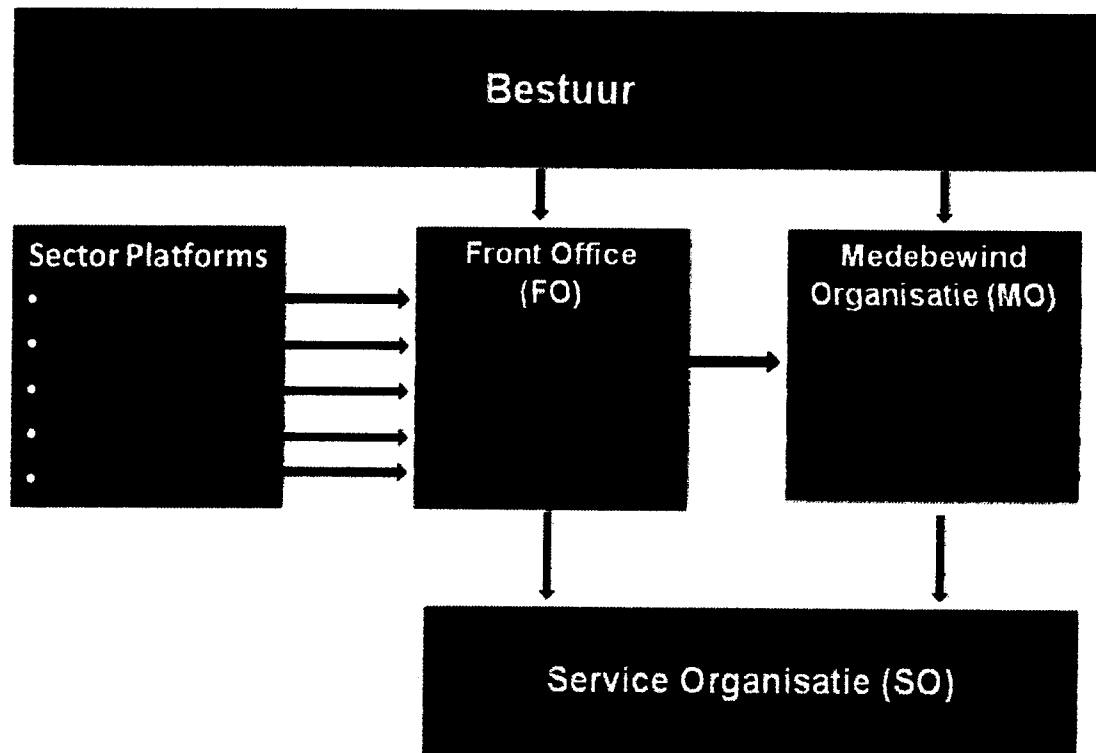
Bestuurskenmerken

- 10 stemgerechtigde leden: benoemd door werkgeversorganisaties en werknemersorganisaties / 2 door ongeorganiseerden + 1 voorzitter (kroonbenoeming). Alle leden voldoen aan professioneel profiel /mix en kunnen niet elders betrokken zijn bij een sectorplatform of bestuurslid van een benoemende organisatie. Geen plaatsvervangers.
- Het bestuur vergadert max. 6x /jaar (vergelijkbaar met Stichtingsbesturen)
- Renumeratie is op niveau van publieke Stichtingen.
- Bestuurshorizon is telkens 4 jaar met een maximum van 2 termijnen.

De werkorganisatie (medewerkers max. 300 fte) wordt door één secretaris (tevens bestuurssecretaris /manager) aangestuurd waaraan de manager medebewind en de manager serviceorganisatie rapporteren.

Structuur De Nederlandse Agroketen Organisatie

Structuur van de NAKO

Sectorale betrokkenheid/herkenbaarheid/invloed Ongeorganiseerden

Sectorplatforms per keten waarborgen de invloed en betrokkenheid van vertegenwoordigers van georganiseerden en ongeorganiseerden in de verschillende achterbannen.

Een sectorplatform legt - behalve voor medebewind - binnen de taakterreinen van **De Nederlandse Agroketen Organisatie** verordeningen voor zijn sector vóór aan het Bestuur ter formele toetsing en goedkeuring.

Ook aan de leden van een sectorplatform (circa 12 per sector) worden professionaliteitseisen gesteld; elke dragende organisatie heeft 1 plaats; in elk sectorplatform zijn 2 plaatsen beschikbaar voor ongeorganiseerden en 2 voor werknemers vertegenwoordigers. Een sectorplatform benoemt zelf zijn voorzitter (uit hun midden) en heeft een sector coördinator als vaste secretaris. Een sectorplatform komt in de regel 1x per kwartaal bijeen.

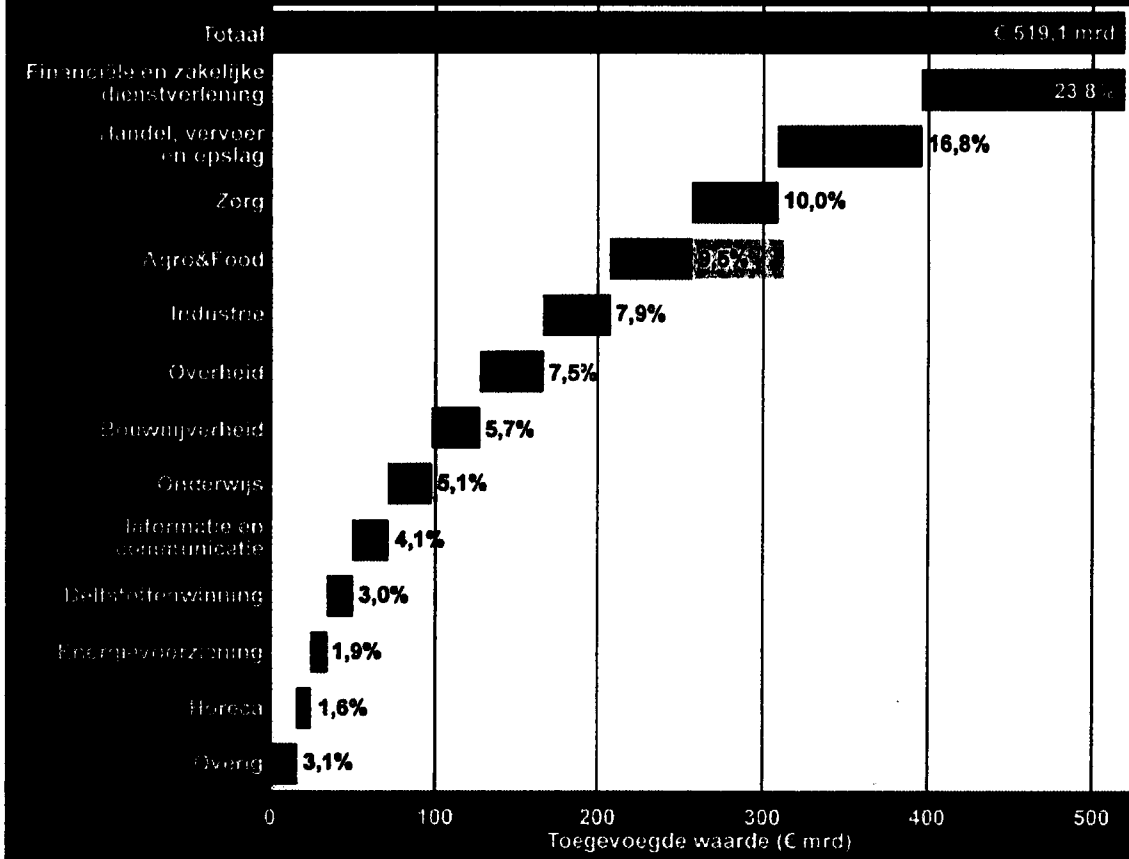
De ongeorganiseerde vertegenwoordigers worden per sectorplatform, op basis van 4 jaarlijkse verkiezingen gekozen uit heffingsplichtigen die niet tot een organisatie behoren die al "stoel"gerechtigd is. Deze vertegenwoordigers van ongeorganiseerden tezamen hebben een voordrachtsrecht voor de "ongeorganiseerde" bestuurszetels (getrapte voordracht).

Conclusie

De Nederlandse Agroketen Organisatie richt zich op kerntaken zoals medebewind, plant- en dierziekten en voedselveiligheid met een grotere flexibiliteit in participatie.

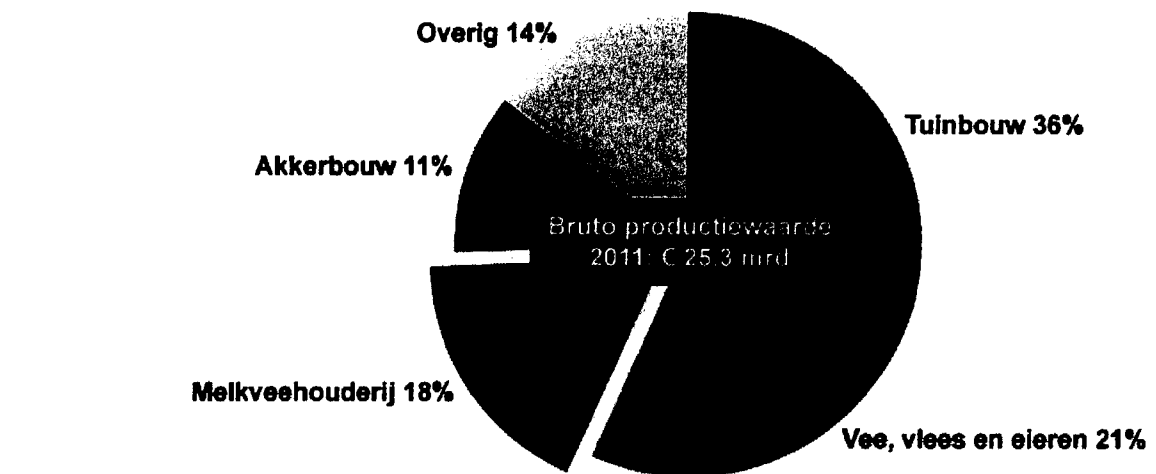
- **Realisatie:** Met dit model is een levensvatbare organisatie per 1.1. 2013 te realiseren.
- **Betrokkenheid/Herkenbaarheid:** Betrokkenheid sectoren wordt gegarandeerd door de sectorplatforms waarin ondernemers (vertegenwoordigers), betrokken vakbondsvertegenwoordigers en ongeorganiseerden uit de sectoren zitting hebben.
- **Invloed ongeorganiseerden en werknemersorganisaties:** Zowel op Sector niveau alsook op Bestuursniveau gewaarborgd.
- **Organisatorische omvang:** Hiermee kan aan de kabinetsdoelstelling van een organisatie van max. 300fte (thans 570fte) worden voldaan, 47% reductie op fte binnen 1 jaar
- **Budgettaire omvang:** Voor medebewind en publieke taken is conform de kabinetsdoelstelling een jaarlijks budget voorzien van ongeveer 60 miljoen euro (aanzienlijke besparing/aanzienlijk lagere heffingen)
- **Slagvaardigheid / Bestuurlijk:** Binnen 1 jaar wordt een afname van formele bestuurlijke organen bereikt van 24 naar 1 en een afname van het aantal bestuurders van ongeveer 340 naar 10 met evenredige daling van de bestuurskosten.

Agro&Food bijdrage Nederlandse economie 2010

bron: LEI

Bruto productiewaarde landbouw

bron: LEI

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer R.J. Gijsen
Position Paper
Postbus 460
2700 AL Zoetermeer

Kenmerk: 201200284

Den Haag, 3 oktober 2012

Geachte heer Gijsen,

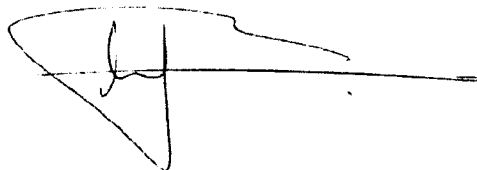
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Aan de heren H.G.J. Kamp en W.J. Bos,
Informateurs
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

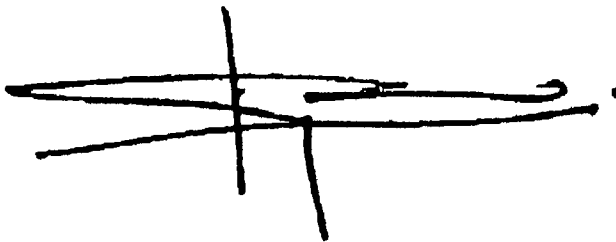
Laren, 1 oktober 2012

Geachte informateurs,

De Stichting Online Gaming Nederland (STIOG) zou graag zien dat regulering van de online kansspelmarkt en dus de aanpassing van de Wet op de Kansspelen wordt aangepast.

Bij dezen informeren wij u over ons standpunt met betrekking tot de inhoud van modernisering van de Wet op de Kansspelen.

Hoogachtend,
Stichting Online Gaming Nederland

Guido J.M. Maas
Voorzitter

Bijlage: 1

De Wet op de Kansspelen wordt gemoderniseerd, waarbij maximale effectieve kanalisatie van de bestaande consumentenvraag naar Nederlandse online kansspelvergunninghouders wordt gerealiseerd. Naast de bestaande kansspellicenties komt er een open licentiesysteem voor alle online casino spellen en weddenschappen. Licenties worden uitsluitend verstrekt aan partijen die voldoen aan alle uitgangspunten van het Nederlandse kansspelbeleid. Uitgangspunten van het Nederlandse kansspelbeleid zijn;

- Borgen van de integriteit van het spelaanbod. Eerlijk spelverloop.
- Borgen van de integriteit van de licentiehouder; vindbaar, aanspreekbaar en verhaalbaar.
- Effectieve en controleerbare voorwaarden op het gebied van consumentenbescherming, inclusief adequate gokverslavingspreventie.
- Effectief weren van crimineel geld en witwaspraktijken.

Er komt effectief toezicht door de Kansspelautoriteit (KSA). Hiertoe krijgt de KSA de beschikking over een technologische infrastructuur die het mogelijk maakt toezicht uit te oefenen op systeemniveau. Naast het toekomstig gelicenseerde kansspelaanbod blijft er op internet een significant alternatief (ook Nederlandstalig) aanbod beschikbaar. Het gaat hier om aanbod dat niet voldoet aan de uitgangspunten van het Nederlandse kansspelbeleid en dat niet onder toezicht staat van een publieke toezichthouder. De KSA is, ook met gebruikmaking van moderne technologie, niet in staat dit alternatieve illegale aanbod te voorkomen. Het weren van illegaal aanbod is slechts op een effectieve manier mogelijk als de online licentiehouders, op basis van een attractief productaanbod door middel van marketing en sponsor activiteiten, het illegale aanbod kunnen marginaliseren. Om dit te bewerkstelligen moet het gelicenseerde aanbod minstens 90% van de consumentenmarkt in handen hebben. Om dit te realiseren worden de licentievoorwaarden en de fiscale begeleiding (heffingsgrondslag en tarief) zodanig vormgegeven dat het overgrote deel van het huidige online kansspelaanbod opteert voor een Nederlandse online kansspellicentie.

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer G.J.M. Maas
Stichting Online Gaming Nederland
Nieuweweg 53
1251 LH Laren

Kenmerk: 201200286

Den Haag, 3 oktober 2012

Geachte heer Maas,

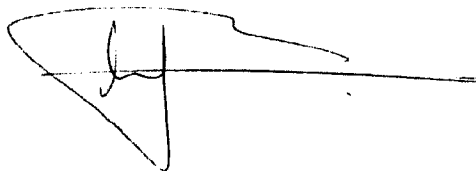
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

**Spaar
het
klimaat**

isoleren: een dijk van een besparing

Aan de heren drs. W.J. Bos en H.G.J. Kamp
Tweede Kamer der Staten Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Utrecht, 1 oktober 2012

Geachte heren Bos en Kamp,

De Stichting Spaar het Klimaat (ShK) is een coalitie van bedrijven en organisaties die het grote potentieel aan CO2 reductie door middel van energiebesparingsoplossingen in de bestaande gebouwde omgeving wil realiseren. De Stichting wil dat het overheidsbeleid effectiever wordt.

Ik vraag u om bij de kabinetsformatie aandacht en hoge prioriteit te geven aan creëren van meer werkgelegenheid in de bouw in combinatie met energiebesparing en CO2 reductie. Met name in bestaande woningen is een groot onbenut potentieel aan energiebesparing door eenvoudige maatregelen te nemen. Isoleren draagt bij aan het verlagen van woonlasten, verbeteren van het binnenklimaat van gebouwen en aan vermindering van het broeikas-effect. Ondanks de aanwezigheid van beleid en vele pogingen tot verbetering daarvan komt de markt onvoldoende op gang.

Huidig beleid

Doel: In 2020 moet er 100 PJ worden bespaard. Dat betekent concreet ca. 300 duizend woningen per jaar 20-30% energiebesparing. Het plan van aanpak energiebesparing gebouwde omgeving uit januari 2011 bevat het huidige beleid. Kern daarvan is de implementatie van de Europese Energy Performance Buildings Directive (EPBD), waaronder de routekaart naar energieneutraal bouwen in 2020, energieprestatiecertificering bestaande gebouwen en energetische renovatie bij verbouwingen, zoals het programma 'blok voor blok' en green deals demonstreren in 13 projecten in -vooral- grote gemeenten.

Waarom wijziging van beleid

In het huidige tempo worden de CO2 reductiedoelstellingen in Nederland en de EU niet gehaald.

Welke aanvullingen op het beleid zijn nodig

1. Beleid dat zorgt voor een versterking van kennis en bewustwording over de energieprestatie van de eigen woning of gebouw om rendabele investeringen te doen.
2. Versterking van de prikkel om bij natuurlijke momenten, zoals bij ontwerp en bouw, verkoop en koop, verhuur en huur van woningen en gebouwen, verdergaande maatregelen te nemen om het energieverbruik tijdens de resterende levensduur van de woning of het gebouw substantieel te verlagen.
3. Verankering van bestaand, voorgenomen en nieuw beleid in het belastingstelsel door verdergaande vergroening daarvan.

4. Opschaling van goede praktijkvoorbeelden bevorderen.
5. Het inzetten van een effectief revolverend fonds waarbij de lening met een zeer lage rente wordt verstrekt en gekoppeld kan worden aan de onroerende zaak ('het vastgoed'). Daarmee wordt een belangrijke drempel verlaagd voor de 'tijdelijke' eigenaar.
6. Vergroten van de transparantie en kennis door intensivering van monitoring en verificatieprocedures in eigen rijksgebouwen en gebouwen van lagere overheden.
7. Beleid voor energiebesparing in de beschermd stadsgezichten en monumenten dient verder te worden ontwikkeld. Een algemene ontheffing voor monumenten voor wetgeving levert te veel vrijblijvendheid op en zadelt toekomstige generaties op met hoge kosten.

Wat verwachten wij van het nieuwe Kabinet

1. Bevestigen of vergroten van bestaande ambities en doelstellingen om twijfels bij marktpartijen van de intenties van de overheid weg te nemen en het vertrouwen in een structurele markt te bevorderen. Voor de lange termijn betreft dit 80% CO2 reductie in 2050 en 50% CO2 reductie in 2030 t.o.v. 1990 voor de gehele gebouwde omgeving. De 100 PJ besparing in 2020 ("Meer met Minder") en effectieve maatregelen om jaarlijks ca. 300 duizend woningen 20-30% besparing tussen 2012 en 2020 te realiseren. Dat zijn 1.2 miljoen woningen in een nieuwe kabinetsperiode.
2. Conform Europese afspraken in 2020 alle nieuwbouw bijna energieneutraal te (laten) bouwen, en bij nieuwe rijksgebouwen reeds in 2018 het goede voorbeeld te geven. In de aanloop daartoe, conform de huidige afspraken in het Lenteakkoord 'in de bouw', de prestatienormen aan te scherpen in 2015, 2017 en 2020, zoals enkele jaren geleden reeds aangekondigd en opnieuw bevestigd in recente sectorakkoord.
3. De spoedige afhandeling van het wetsvoorstel Kenbaarheid Energieprestaties, dat de verplichting voor de aanwezigheid van een energielabel bij de transactie van een woning effectief regelt. Het wetsvoorstel ligt bij de Tweede Kamer voor besluitvorming. De Raad van State heeft recent aangegeven dat alternatieve voorstellen niet voldoen aan de Europese afspraken. Wij verwachten dat per 1 januari 2013 deze verplichting in Nederland effectief wordt.
4. Het versterken van de kennis en bewustwording kan sterk worden bevorderd door de energetische kwaliteit zo vroeg mogelijk in het verkoopproces een rol te laten spelen.
 - a. In de huidige voorstellen van de minister speelt het energieprestatiecertificaat ('energielabel') pas een rol nadat de verkoper en koper een akkoord hebben bereikt over de prijs. Op dat moment heeft de koper, bij het waarderen van de energieprestatie of het organiseren van zijn of haar financiering van eventuele verbouwingen nog onvoldoende rekening kunnen houden met het belang van energiebesparingsinvesteringen.
 - b. Om in een vroeg stadium energieprestaties een rol te laten spelen is de bekendheid van de energieprestatie en kennis van de mogelijkheden om deze te verbeteren in de verkoopinformatie en -procedure belangrijk. Indien er nog geen energielabel is bij het in de verkoop brengen van een particuliere woning hoort naar de mening van Spaar het Klimaat een indicatie van de energieprestatie ('indicatief label' of het reeds afgegeven certificaat) een rol te gaan spelen. Spaar het Klimaat heeft kennis genomen van een initiatief van een dergelijk energielabel 'light' door de Stichting Meer met Minder en onderschrijft het belang van een dergelijke aanpak voor alle particuliere woningen in Nederland. De kosten om de volledige woningvoorraad van particuliere woningen eenmalig van een dergelijk label te voorzien zijn naar schatting ca. 1 tot 5 Euro per woning (dus 4 tot maximaal 20

miljoen euro voor de ruim 4 miljoen particuliere woningen). Spaar het Klimaat ziet graag dat een nieuw kabinet dit idee steunt en zonodig faciliterend optreedt als marktpartijen de steun nodig hebben om dit te realiseren in samenwerking met de rijksoverheid.

- c. Om het bewustwordingsproces te bevorderen en te behouden, maar tevens te verankeren is continue aandacht nodig voor energiebesparing. Dit kan door integratie van het energielabel in het belastingsstelsel rond de eigen woning. Spaar het Klimaat ziet als effectieve aanpak dat voor alle woningen, dus ook voor de woningen die niet in een verkoopproces zitten, een koppeling wordt aangebracht met de OZB.
 - i. Een hoge energieprestatie zou dit moeten leiden tot een korting op de OZB.
 - ii. In het geval dat er nog geen gecertificeerd label aanwezig is, zou op de jaarlijkse gemeentelijke WOZ-aanslag het indicatief label kunnen worden opgenomen met de melding dat een gecertificeerd label leidt tot mogelijke korting op de OZB. Op nationaal niveau zal een koppeling aan het eigen woningforfait vanaf transactiemomenten dan via de weg van de geleidelijkheid tot een volgende positieve prikkel in het beleid om energiebesparing en CO2 reductie te faciliteren.
5. De invoering van de koppeling tussen hoogte van het energielabel en de huurprijs is reeds toe besloten. In de praktijk blijken veel corporaties geen gebruik te (willen) maken van deze mogelijkheid, omdat weerstand tegen de aanpak daarmee wordt opgeroepen en er nog steeds sprake is van een noodzaak voor gekwalificeerde (70%) instemming van huurders. Hierdoor worden vergaande maatregelen en hogere investeringen minder toegepast. Spaar het Klimaat stelt voor dat de instemmingsgrens wordt verlaagd voor energiebesparingsprojecten in de huursector.
6. Het bijdragen aan een (revolvent) fonds voor laagrente leningen ten behoeve van de voorfinanciering van energiebesparende maatregelen. Particuliere woningeigenaren kunnen fors bijdragen aan het realiseren van energiebesparing en daarmee bijdragen aan een besparingsdoelstelling voortkomend uit de Energy Efficiency Directive. Het potentieel van de particuliere woningmarkt, waarbij besparingsmaatregelen met een terugverdientijd van maximaal 10 jaar kunnen worden gerealiseerd, bedraagt jaarlijks 50.000 - 75.000 woningen. De financiering van energiebesparingsmaatregelen vormt echter veelal nog een barrière. Door het oprichten van een 'revolvent fonds' in samenwerking met de overheid, kan deze drempel op een eenvoudige manier worden verlaagd. Bijvoorbeeld doordat huishoudens in de gelegenheid worden gesteld maatregelen te financieren via een directe besparing op hun energierekening. Dit was al bij vorige kabinetten de wens van vele partijen, maar kwam helaas nog niet tot stand. Marktpartijen (ING, Rabobank, ABN AMRO, Nuon, Essent, Eneco, Delta, Uneto-VNI, FME-CWM, PwC, Clifford Chance en Spaar het Klimaat) voeren gezamenlijk een studie uit met steun van het ministerie van Binnenlandse Zaken om de haalbaarheid van een Nationaal Fonds Energiebesparing (NFEB) te onderzoeken. Het succes van het NFEB is grotendeels afhankelijk van de mate waarin het fonds in staat is om financiering aan te trekken uit de markt. Om via een 'hefboomwerking' kapitaal uit de markt aan te trekken, is een bijdrage van de overheid nodig. Het is van belang om het overheidsbudget efficiënt in te zetten waardoor grootschaligheid kan worden bereikt en het fonds voor consumenten financieel aantrekkelijk wordt. In de Voorjaarsnota 2012 is budget gereserveerd voor een revolvent fonds. Gebruik makend van de hefboomwerking, kunnen via het NFEB met dit budget jaarlijks structureel circa 30.000 woningen van het potentieel worden bereikt. Daarmee komt met beperkte budgettaire consequenties voor de overheid een eerste bijdrage. Om met het

gereserveerde overheidsbudget zoveel mogelijk huishoudens te kunnen bereiken pleit ik er daarom voor het budget niet te versnipperen maar in te zetten voor één nationaal in te richten energiebesparingsfonds.

7. Al enige jaren is voor na-isolerende werkzaamheden, net als voor stukadoorswerk, het btw-tarief van 6% van kracht. In de periode dat er sprake was van een algehele verlaging van de btw voor verbouwwerkzaamheden heeft dit significant meer activiteit laten zien. Na de afschaffing van de 6% voor verbouwingen is het niveau weer teruggevallen. Spaar het Klimaat ziet een algehele verlaging van de hoger geworden btw op verbouwingen als een belangrijke -indirecte- stimulans voor energiebesparing. Ik hoop dat u dit inzicht wilt gebruiken bij uw gesprekken.
8. Ten aanzien van de eigen rijksgebouwen verwacht Spaar het Klimaat dat het kabinet de Europese wetgeving (Energy Efficiency Directive) zal uitvoeren op nationaal niveau. De jaarlijkse 3% Energie-efficiency doelstelling voor de eigen gebouwen kan worden bereikt door onder andere jaarlijks 3% van het vloeroppervlak te renoveren. Bij verkoop en verhuur, koop en huur dient het beleid voor Duurzaam inkopen zoals in de kabinetsperiode 2007-2010 is ingezet, te worden bevestigd. Een intensivering van de monitoring en transparantie over de besluitvorming en maatregelen is wenselijk. Spaar het Klimaat ziet graag dat van alle overheidsgebouwen op internet zichtbaar is welke energielabels er zijn en welke maatregelen worden genomen om alle rijksgebouwen minimaal op C-niveau te krijgen. Een voorbeeld van een dergelijk beleid vindt u in Denemarken.
9. Als partijen besluiten tot de instelling van een Ministerie voor energietransitie, dan hoort daarbij ook het energiebesparingsbeleid in de gebouwde omgeving.

Ik hoop dat u gebruik wilt maken van onze voorstellen en informatie uit de bijlage bij deze brief. Uw inzet kan bij de kabinetsformatie van doorslaggevende betekenis blijken.

Hoogachtend,

Dick Tommel

Voorzitter Stichting Spaar het Klimaat

Participanten in de Stichting Spaar het Klimaat zijn:

Isover, Rockwool, KingspanUnidek, Wienerberger, Knauf Insulation, TonZon Isolatie, Nuon, Essent, Vereniging van Nederlandse Tapijtfabrikanten, Vereniging van Na-isolatiebedrijven Nederland, Bedrijfsschap Afbouw.

Bijlage 1: Achtergrondinformatie en stellingen

Bestaand beleid niet voldoende, onvoldoende integrale samenhang van beleid en verkokerd beleid diverse ministeries

Het in 2010 ingezette beleid van het ministerie van Binnenlandse zaken heeft de relatie met milieubeleid (CO₂ doelstelling) laten varen en zich geconcentreerd op woonlasten en energie. Hoewel energiebesparing van groot belang is voor reductie van woonlasten, zijn de CO₂ emissies van gasverbranding in huishoudens nog steeds een significant aandeel in de nationale CO₂ balans. CO₂ gerelateerde belastingen, die op Europees niveau zijn ingevoerd of in voorbereiding zijn, zullen ook in Nederland onvermijdelijk worden.

Het beleid van de minister van Financiën, zoals de in het Lente-akkoord opgenomen verhoging van energiebelastingen, de afgesproken inzet voor een fonds voor energiebesparing en de lage btw voor uitsluitend isolerende werkzaamheden zal naar onze inschattingen onvoldoende bijdragen aan prikkel voor investeringen in gebouwen, mede gezien dalende prijzen van vastgoed na jarenlange waardevermeerdering.

Het beleid van de minister van Infrastructuur en Milieu voor CO₂ reductie in de gebouwde omgeving is in de afgelopen kabinetsperiode ten dele afgebouwd. Zo is er in bestaande utiliteitsgebouwen nauwelijks sprake van handhaving op energiebesparingsplannen. Vastgoedeigenaren dienen maatregelen te nemen in de bestaande bouw, als deze binnen 5 jaar kunnen worden terugverdiend.

Het beleid van de minister van Binnenlandse Zaken kan effectief zijn, maar heeft onvoldoende tempo en steun in de Tweede Kamer gekregen.

In Europees verband is Nederland, in tegenstelling tot de gedachte in Den Haag, op zijn best koploper van de achterblijvers.

Waarom is het energiebesparingsbeleid in de gebouwde omgeving zo belangrijk Toekomstbestendigheid van CO₂ reductie

Na een aantal jaren van toenemend politiek bewustzijn is de aandacht voor klimaatverandering en CO₂ reductie in Nederland gedaald. Afgezien van de complexiteit om CO₂-reductie te bereiken is er een gebrek aan bindende afspraken op internationaal verband. De aandacht in de media¹ voor enkele fouten in de omvangrijke internationale rapporten van het International Panel on Climate Change (IPCC) zijn voor sommigen aanleiding geweest om de urgentie van het vraagstuk te ontkennen of te verkleinen. Hoewel vaststond en staat dat de fouten in de rapportages de algemene conclusies niet zouden veranderen, is in Nederland het beeld blijven hangen dat er iets 'niet deugde' aan de onderzoeken. De intensiteit van het maatschappelijk debat in Nederland, de reacties vanuit wetenschappelijk en bestuur^{II} hebben daar mogelijk ook aan bijgedragen. De afgelopen kabinetsperiode kenmerkte zich onder andere door een breuk met de algemeen aanvaarde erkenning van de noodzaak en het nut van een transitie naar een duurzame energievoorziening. Intussen stapelen de bewijzen en gevolgen van klimaatverandering zich nadrukkelijk op^{III}. Uit vele studies is duidelijk gebleken dat CO₂ reductie in de gebouwde omgeving een robuuste maatregel is en behoort tot 'no regret' beleid, en bovendien niet leidt tot een discussie over internationale 'level playing' en vertrek van werkgelegenheid. De economische positieve effecten van dit beleid zijn vooral op lokaal, regionaal en nationaal niveau aantoonbaar.

In tijden van crisis dient volgens CPB vooral ingezet te worden op energiebesparing.

Gezond wonen in energiezuinige woningen

Slechte of onvoldoende isolatie van huizen heeft een belangrijke invloed op het comfort en het binnenklimaat. In slecht geïsoleerde huizen kan het tochten en ontstaan eerder vocht- en schimmelproblemen dan in goed geïsoleerde huizen. Dit kan weer van invloed zijn op de gezondheid van de bewoners^{IV}. Een volledig geïsoleerd huis is heel gezond. Minder tocht, een constantere temperatuur en minder vocht en schimmels dragen bij aan een betere gezondheid. Klachten ontstaan vaak doordat men vergeet te ventileren of door verkeerde installatie of slecht onderhoud van het ventilatiesysteem. Een misvatting is dat in een goed geïsoleerd huis niet meer geventileerd moet worden. Men is ineens bang om warmte te verliezen. In een goed geïsoleerd huis merken mensen vaak pas hoeveel vocht ze in huis hebben. Dat was er altijd al, maar kwam nooit zo naar voren. Een continue ventilatie en daarnaast dagelijks een kwartiertje luchten betekent juist vochtverlies én energiebesparing. Een goede isolatie gaat niet ten koste van een gezond binnenklimaat. Een energiezuinige en gezonde woning draagt bij aan lager ziekteverzuim van kinderen en volwassenen en maakt Nederland slimmer en productiever.

Betaalbaar wonen in energiezuinige woningen

Een goed functionerende woningmarkt voor zowel de huur- als koopsector is erg belangrijk voor iedereen. De woonsituatie heeft immers grote invloed op de woonlasten en daarmee op verschillende manieren invloed op de mogelijkheden voor investeringen in energiebesparing en emissiereductie.

De woonlasten bestaan voor een deel uit hypotheeklasten of huuruitgaven. Een steeds groter deel van de totale woonlasten bestaan uit energiereLATEDERDE kosten. Voor een gemiddelde koopwoning bedragen de 'bijkomende woonlasten' in 2012, volgens de woonlastenmonitor bijna de helft van de woonlasten. Als onderdeel van de bijkomende woonlasten bedragen de energielasten gemiddeld bijna 40%. De ontwikkeling van de energielasten is de laatste jaren (2010-2012), zeker in relatie tot andere lasten, zeer sterk toegenomen.

Bijkomende woonlasten: mutatie per onderdeel

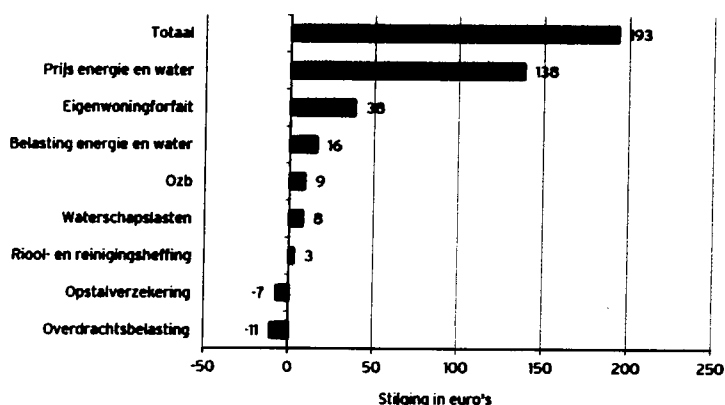

Figure 1: COELO Woonlastenmonitor 2012

Voor een gemiddeld huishouden bedraagt de totale energierekening, inclusief vastrecht, ruim 2.200 euro per jaar (prijspeil 2012/2013), 183 euro/maand en dus ruim 6 euro/dag^V.

Een besparing op het verbruik van gas en electriciteit vermindert het beroep op schaarse (hoofdzakelijk fossiele) brandstoffen en bespaart op kosten (grondstoffen en belasting).

Werkgelegenheid en waarde toevoegen aan bestaande bouw

Het belang van de woning- en bouwvoorraad en het werk in die sector aan nieuwbouw, onderhoud en renovatie is van grote waarde voor de economie en de werkgelegenheid. De gezamenlijke vastgoedwaarde in 2011 bedroeg ruim 2000 miljard euro. Gezien de waardedaling die op dit moment plaatsvindt is er sprake van een maandelijkse afwaardering gaande van 20 a 40 miljard euro. Dit draagt niet bij aan het creëren van investeringsruimte voor particuliere en georganiseerde sector.

De werkgelegenheid in de gebouwde omgeving bedroeg in 2011 (exclusief grond-, weg en waterbouw) ca. 350 duizend werknemers. In de afgelopen jaren zijn bijna 50 duizend werknemers zonder werk geraakt. Dit leidt afgezien van tegenslag en afnemende huishoudbudgetten voor de betrokken personen en huishoudens tot substantiële uitgaven op de begroting van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

	Miljoen €		Jaartijks veranderingen ¹ (%)			
	2010 ^a	2011 ^b	2011	2012	2013	2017 ^a
Woningbouw						
- nieuwbouw	11.101	11.650	5	-4½	1	6
- herstel en verbouw	6.344	6.625	4½	-3½	0	4
Utiliteitsbouw						
- nieuwbouw	7.710	7.950	3	-8	-½	2
- herstel en verbouw	4.307	4.425	3	-3	1	2½
Onderhoud gebouwen	8.933	9.150	2½	1	2	2½
GWV						
- nieuwbouw	7.442	7.625	2½	-5½	-½	2
- onderhoud	6.000	6.125	2	-2	0	2
Externe onderaanneming	2.416	2.500	3½	-3	½	3
Totaal bouw	54.253	56.050	3½	-3½	½	3½

Figure 2: Economisch instituut voor de Bouwnijverheid (maart 2012)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2017
Werknemers	372	364	353	344	337	334	358
Zelfstandigen	96	97	98	97	95	95	101
Totaal bouwnijverheid	468	461	451	441	432	429	459
Uitzendkrachten/ gedetacheerden	20	17	10	10	10	11	20
Totaal bouwgerelateerd	488	478	461	451	442	440	479

1 De jaren 2011 t/m 2017 zijn ramingen

Figure 3: Werkgelegenheid in de bouw met 46 duizend afgenomen (2008-2012)

Overheidsbegroting vaart er wel bij

Een evenwichtige overheidsbegroting met een financieringstekort onder 3% is het belangrijkste doel voor de Nederlandse regering als het gaat om de rijksbegroting. Daarnaast is er breed draagvlak voor een beperking van de rol van de overheid. De rol van de rijksbegroting zal daardoor vooral de accenten verleggen tussen uitgaven en inkomsten. Het beleid dat is vastgesteld ziet energie en energiebesparing als een interessante bron van inkomsten voor de rijksbegroting.

Energiebelasting kan indirect bijdragen aan een kortere terugverdiëntijd van investeringen in energiebesparing. Een jaarlijkse bijdrage aan een revolverend fonds voor energiebesparing in de gebouwde omgeving is onderdeel van het lente-akkoord en zal voor de betreffende verbouwingen een grote hefboomwerking hebben. Indien er sprake is van een afname van de inkomsten uit energiebelasting wordt dit gecompenseerd door toename van de inkomsten op btw, vennootschapsbelasting en toekomstige inning van belastingen op gas. Volgens de lange termijn voorspellingen zal Nederland al in 2022 netto gas moeten importeren. Bij een grootschalige besparing in de gebouwde omgeving zal dat moment kunnen worden uitgesteld.

Aandeel van CO₂ emissies in de gebouwde omgeving

Een groot deel van de CO₂ emissies wordt veroorzaakt in de gebouwde omgeving^{VI}. Iets meer dan de helft van die emissies vinden plaats door energieverbruik van huishoudens.

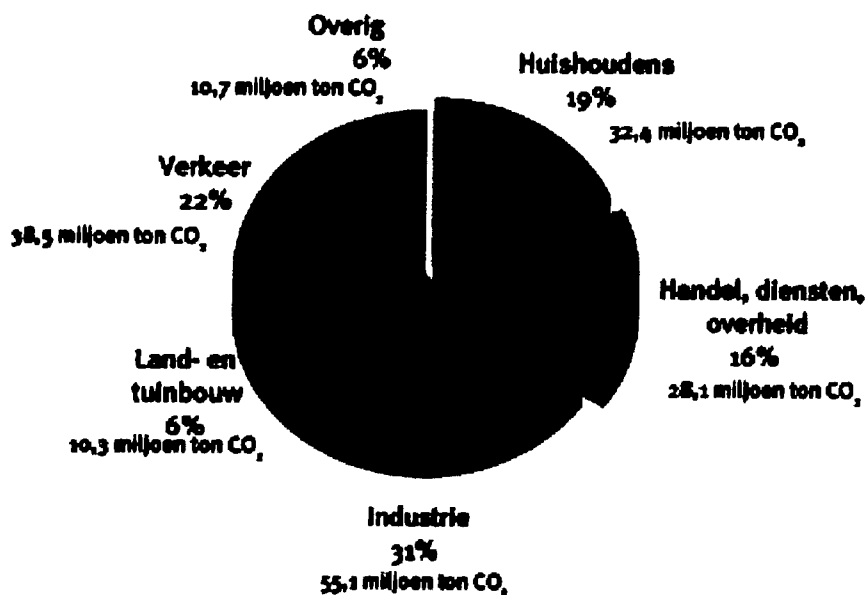

Figure 4: Spaar het Klimaat (2005) bron: RIVM (nu: PBL)

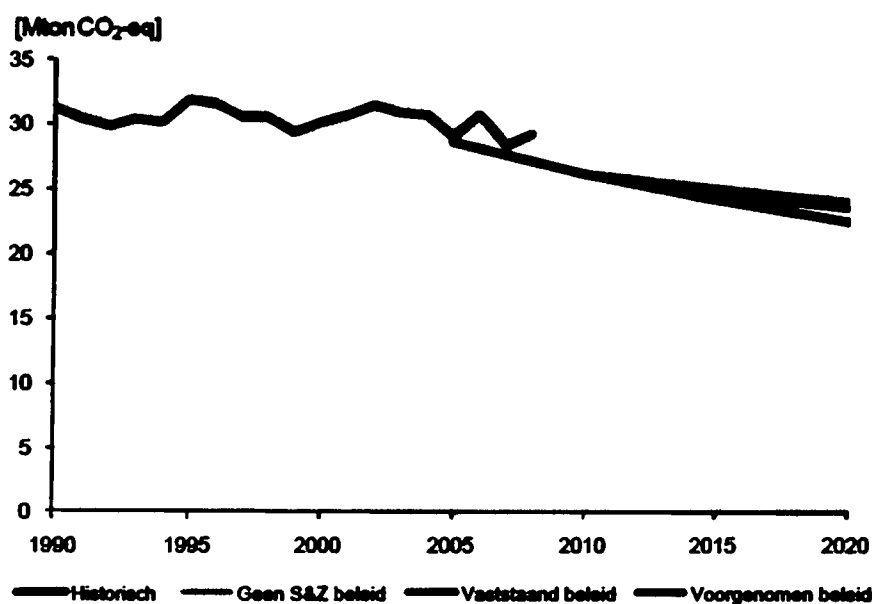

Figure 5: CO₂-emissies gebouwde omgeving (grafiek S.5, 2010, ECN) met projectie. Voorgenomen beleid betreft het programma "Schoon en Zuinig" uit 2007, dat in 2010 door kabinet Rutte I werd beëindigd.

Isolatie kan het aardgasverbruik in het Nederlandse woningbestand met maar liefst 35% verminderen. De bijdrage die isolatie in kantoren en woningen zou kunnen leveren is vergelijkbaar met de gehele binnenlandse Kyotodoelstelling van Nederland voor 2012. In 5% van de woningen in Nederland is nog helemaal geen isolatie toegepast en bij 70% van de woningen is nog een forse verbetering mogelijk. Het is zelfs mogelijk om ervoor te zorgen dat het energieverbruik voor ruimteverwarming van de woning op nul uitkomt. In Duitsland staan al enkele duizenden van dergelijke Passivhäuser. In Nederland hooguit enkele tientallen.

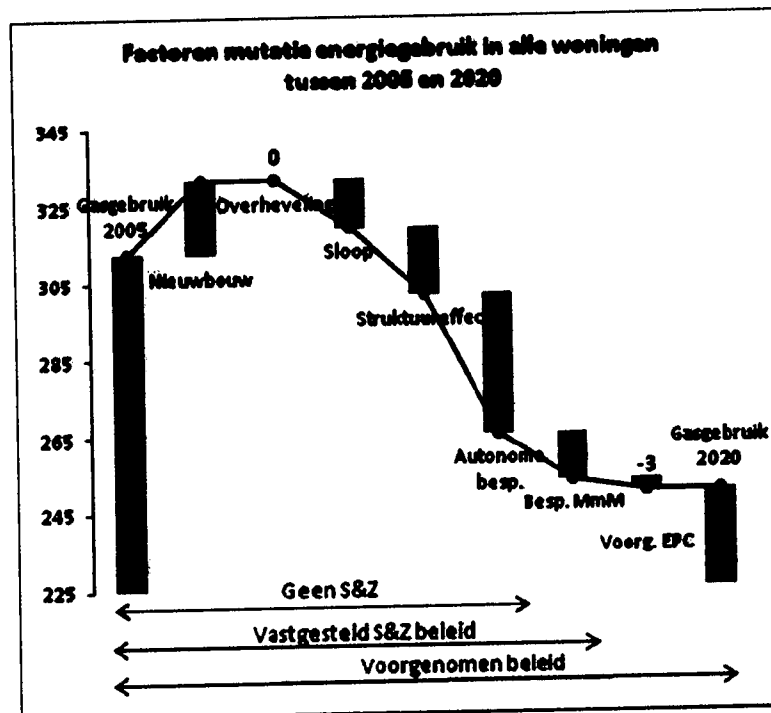

Figure 6: Beleids effecten (PJ) naar oorzaak uitgesplitst volgens ECN (figuur 3.4, 2010)

Een structurele markt vraagt om een goed lopende woningmarkt en een continue stevige 'wortel en stok' benadering

Bij de aanpak van de gebouwen zal zowel het natuurlijk moment (verhuizing en verbouwing) moeten worden benut als gedurende de gebruikperiode (periodieke onderhoudsbeurt) moeten worden aangegrepen.

Door het vastlopen van de woningmarkt is het aantal natuurlijke momenten gemiddeld genomen afgenomen en door afnemende waarde van vastgoed is de investeringsruimte en mogelijkheden van de eigenaar en professionele verhuurder eveneens afgenomen. De toelevering van praktische oplossingen aan nieuwbouw is -zeer uiteenlopend per product- met 8-50%^{vii} afgenomen en de toelevering aan renovatie-projecten met 3-20%^{viii}.

Het aanbrengen van isolatie in gevels, daken en ramen kost enkele duizenden euro's per maatregel, maar is al snel terugverdiend. De energierekening daalt na na-isolatie met honderden euro's per jaar. Als de na-isolatie wordt aangebracht op een passend moment - bijvoorbeeld bij een verbouwing of een verhuizing - zijn de meerkosten voor na-isolatie in de meeste gevallen al binnen enkele jaren terugverdiend door een fors lagere energierekening. In 35% van de gevallen al binnen 5 jaar. In 85% van de gevallen is de investering binnen 15 jaar helemaal terugverdiend.

Sturing rijksoverheid is noodzakelijk

Geen kabinet kan om deze problematiek heen. Dit is onvermijdelijk vanwege de macht en invloed van de rijksoverheid op een aantal wetten en regels, belastingwetgeving, overheidsprogramma's inclusief communicatie.

1. Belastingwetgeving: de belangrijkste 'woon'-belastingen worden door het Rijk opgelegd. Belastingen op energie en water, het eigenwoningforfait en de overdrachtsbelasting. Deze maken samen 38 procent uit van de "bijkomende" woonlasten (naast huur- en hypotheeklasten). *Wijzigingen in dergelijke belastingen zonder rekening te houden met het*

effect op energiebesparing zijn onverstandig.

2. **Wet Huurprijzen:** Voor de beschermde huursector en indirect voor de overige huurwoningen is in 2010 een verbinding ontstaan met de integrale energieprestatie: Hoe hoger de energieprestatie, des te groter het aantal punten en des te hoger de 'rekenuur'. Verhuurders kunnen door deze koppeling investeringen in energiebesparing terugverdienen door de huurprijs voor nieuwe huurders meer te verhogen. Huurders mogen huurverlaging aanvragen indien de woning onvoldoende energieprestatie heeft in relatie tot de huurpuntutabel. Door deze koppeling is het belang van grote betrouwbaarheid en kwaliteit van het energielabel toegenomen. Door het loslaten van een koppeling met de 70% instemmingsregel (huurders moeten akkoord gaan in gekwalificeerde meerderheid met een energiebesparingsaanpak) komt een ingrijpender energiebesparingsaanpak in de huursector binnen bereik. *Spaar het klimaat onderschrijft het belang van woonlastengaranties bij renovatie, zoals door organisaties uit de georganiseerde woningbouw bepleit. Een renovatie in 2030 kan worden voorkomen door een grondiger energiebesparingsaanpak te kiezen in 2012. Dat zal soms een grotere investering op de korte termijn vragen. Daar kunnen financiële prikkels op de korte termijn effect sorteren.*
3. **Energiecertificering:** de rijksoverheid stelt, in navolging van Europese afspraken en wetgeving in het kader van de EPBD, nadere regels in Nederland. Dit is van belang voor de betrouwbaarheid en kwaliteit van de certificering. In de loop van de jaren is er veel kritiek geweest op de kwaliteit van de ontwikkelde methodes. Op sommige punten blijkt deze nog steeds tot discussie te leiden^{ix}. *Het is voor een structurele energiebesparingsmarkt van groot belang dat de discussie over de kwaliteit en betrouwbaarheid van het energielabel op korte termijn wordt geïntensiveerd en tot conclusies leidt die voor aanbieders en investeerders zekerheden bieden voor langere termijn.*
4. **Wet Kenbaarheid Energieprestatie:** Al vele jaren sleept de discussie zich voort over de invoering van een algemene verplichting voor de aanwezigheid van een energielabel bij transactiemomenten (bij verkoop en verhuur). Het wetsvoorstel is al een ruim een half jaar in behandeling bij de Tweede Kamer. Uiterlijk op 1 januari 2013 moet een effectieve sanctie zijn ingesteld conform afspraken met Europese Commissie. Nederland moet dus haast maken om deze deadline te halen en het besluit te communiceren. Een meerderheid in zowel Tweede als Eerste Kamer is alleen bereikbaar met steun van de VVD. Hoewel belangrijk, deze maatregel alleen is niet voldoende en het draagt slechts beperkt bij aan werkelijke investeringen omdat het energielabel in veel gevallen als een 'verplichting' en niet als 'informatie en advies' zal gaan functioneren. Het betreft bovendien slechts ca. 120 duizend woningen per jaar, en op een totaal van 3.2 miljoen particuliere woningen is de aanwezigheid van een klein deel gecertificeerde particuliere woningen onvoldoende voor een structurele markt en een daarbij behorend bewustzijn. *Het energieprestatiecertificaat is geen doel op zich, richt u zich vooral op de prikkels tot investeringen.*
5. **Wet Accijnzen (energiebelasting):** de rijksoverheid is zelf de grootste ontvanger van belastinginkomsten die behoren tot de belastingdruk op huishoudens. Voor aardgas is de belasting 16.67 Eurocent/m³ en op electriciteit 11,4 Eurocent/Kwh. Het is bekend dat verhoging van de belastingen vooral een maatregel zijn om tekorten op de rijksbegroting aan te vullen. Energiebesparingseffecten zijn marginaal. Structurele vergroening van het belastingsstelsel vraagt een aanpassing van verschillende belastingsregels, waarbij lage btw voor energiebesparende maatregelen reeds gedeeltelijk is ingezet (isolerende werkzaamheden en materialen onder bepaalde voorwaarden). *Een verdergaande vergroening is noodzakelijk. Deze kan worden vormgegeven door het aftrekbaar maken van energiebesparingsinvesteringen van het belastbaar inkomen of door een relatie te leggen tussen het eigenwoningforfait, het jaar en het energieprestatieniveau.*

Koepelconvenant gebouwde omgeving en energie: theorie en praktijk

Zeer recent, eind juni, heeft het demissionaire kabinet een reeks convenanten getekend met de energie, bouw, installatie, woningcorporaties, vastgoedeigenaren, -beleggers en ontwikkelaars. In veel gevallen ging het om een verlenging van bestaande convenanten in de gebouwde omgeving met weinig nieuws. In dit zogenaamde 'koepelconvenant' blijkt opnieuw sprake van dezelfde ambitieuze doelstellingen. De Stichting Spaar het Klimaat onderschrijft de noodzaak van het bevestigen van beleidsdoelstellingen van harte, aangezien het verwachtingen wekt dat de doelstellingen niet gewijzigd zijn.

Doelstellingen in 2020 zijn theoretisch haalbaar indien bij 300 duizend woningen per jaar een energiebesparingseffect van 20-30% per woning wordt bereikt. Het koepelconvenant is, op een enkel punt na, een actualisatie van een reeks verschillende convenanten die tussen 2007 en 2010 met verschillende organisaties in de gebouwde omgeving zijn overeengekomen. In de praktijk is de doelstelling van additioneel 500.000 woningen in 2009, 2010 en 2011, niet gehaald.

Er is geen gebrek aan doelstellingen en plannen, maar bij de keuze voor de instrumenten is er veel weerstand voor elke wijziging van de status quo. De ingezette beleidsinstrumenten zijn stuk voor stuk te zwak en het geheel is tot op heden niet toereikend gebleken om de markt echt in beweging te brengen.

ⁱ "Het klimaatrapport van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) uit 2007 is zwaar onder vuur komen te liggen, nadat was gebleken dat niet alle wetenschappelijke informatie klopt. Zo smelten de gletsjers op de Himalaya lang niet zo snel als vermeld en ligt Nederland niet voor 55 procent, maar voor 26 procent onder de zeespiegel. Een deel van het rapport zou gebaseerd zijn op informatie van een student en na een gehackte e-mailwisseling moest een belangrijke Britse klimaatwetenschapper terugtreden van zijn universiteit." Bron: NOS, 10-3-2010

ⁱⁱ Zie o.a. opinie-artikel van toenmalig minister van VROM in NRC.
http://vorige.nrc.nl/opinie/article2482336.ece/IPCC_moet_openstaan_voor_kritiek

ⁱⁱⁱ Volgens het WWF zijn de gevolgen als volgt bij 3-4 graden stijging van de gemiddelde wereldtemperatuur:
Gezondheid: Het aantal teken en hierbij het aantal tekenbeten, zal verviervoudigen. Ook stijgt de kans op malaria met 28%. Verder zal door de verhoging van het aantal tropische dagen met 70% de luchtkwaliteit achteruit gaan waardoor meer mensen problemen ondervinden aan de luchtwegen. Zelfs binnen de EU zullen 20% meer mensen sterven door hitte.
Landbouw: De productie uit akkerbouw en veehouderij daalt wereldwijd. Ook daalt het aanbod van bosproducten zoals bessen, paddenstoelen en wild, terwijl de vraag toeneemt. Alleen in noordelijke gebieden stijgt de tarweopbrengst nog. De voedselprijzen zullen stijgen met 30%, het aantal mensen met ondervoeding loopt op tot 1,3 miljard.
Water: Ruim 3,2 miljard extra mensen zullen te maken krijgen met problemen met water; er is te veel, te weinig of het water is vervuild. In Europa stijgt de kans op watersnood, in Australië, Nieuw-Zeeland en het zuidwesten van de VS slinken de rivieren tot 50%. Binnen de EU zal er minder energie uit waterkrachtcentrales gewonnen kunnen worden.
IJs: In gematigde gebieden verdwijnen veel gletsjers. De Noordelijke IJszee bevat in de zomer helemaal geen ijs meer. De Groenlandse ijskap en de ijsplaten rond Antarctica smelten vrijwel helemaal weg. Het Arctische permafrostgebied verliest meer dan een derde van het oppervlak. De permanent bevroren laag wordt dunner, de laag die in de zomer ontdooit wordt 2 keer zo diep.
Ecosystemen: Alle koraalriffen zullen verdwijnen en 15-40% van de diersoorten sterft uit. Veel ecosystemen kunnen zich niet meer aanpassen en veranderen ingrijpend. Denk aan de draslanden aan de kust, het Noordpoolgebied, Borneo en de Sundarbans. In het Amazonegebied vindt waarschijnlijk grootschalige ontbossing plaats door het uitsterven van boomsoorten.

Noordpoolgebied, Borneo en de Sundarbans. In het Amazonegebied vindt waarschijnlijk grootschalige ontbossing plaats door het uitsterven van boomsoorten.

Zeespiegel: Kustzones en laaggelegen gebieden zullen 10 keer zo vaak overstromen. Bewoners van de rivierdelta's zoals Nijl, Ganges, Mekong, Mississippi, Godavari en Jangtsekiang lopen kans op watersnood. Ook meer dan 560 miljoen kustbewoners lopen gevaar, miljoenen zullen verhuizen.

Extreem weer: Branden, stormen, droogtes en hittegolven worden nog frequenter en heviger. Zo ook zullen er meer tropische orkanen en stormvloeden voor komen. Het aantal tropisch warme dagen in gematigde gebieden zal 6 tot 8 keer zo veel zijn als nu. In de noordelijke delen worden de zomers droger en de winters natter.

^{iv} Aanbevelenswaardig rapport op dit terrein van de Wereld Gezondheidsorganisatie is "Environmental burden of disease associated with inadequate housing. Methods for quantifying health impacts of selected housing risks in the WHO European Region", Matthias Braubach, David E Jacobs and David Ormandy (2011)

^v In een recente studie in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken wordt als uitgangspunt gehanteerd voor de komende tientallen jaren dat de prijsstijging, inclusief belastingen, van gas en electra gemiddeld tussen 1 en 2% per jaar liggen. Als de afgelopen 15 jaar een gemiddelde prijsstijging van 7 a 8 procent de realiteit is gebleken, vraagt Spaar het Klimaat zich af wat het realiteitsgehalte van een dergelijk uitgangspunt is.

^{vi} In Europa wordt 40% van de CO₂-emissies toegerekend aan huishoudelijk energiegebruik voor verwarming, electriciteitproductie voor licht, kracht (apparaten). In 2005 bedroeg de emissie in Nederland ca. 32,4 miljoen ton CO₂. Bij een prijs per ton CO₂ van ca. 15 Euro bedraagt de economische waarde 486 miljoen Euro. Op basis van het beleid van het vorige kabinet zou de doelstelling in de woningbouw voor de particuliere koop- en huursector een investering van 12 a 18 miljard euro vergen (52 PJ in 2020).

^{vii} Schatting op basis van gesprekken met participanten in de Stichting Spaar het Klimaat

^{viii} Er zijn ook uitzonderingen: sommige nieuwe producten laten een groei zien, maar op het totaal zijn dat nog bescheiden marktsegmenten.

^{ix} Brief van Minister BZK 2012-0000236330, Stand van zaken bepalingsmethoden energielabel bestaande bouw.

Bijlage 2: "De Vrijblijvendheid voorbij, Op weg naar een structurele markt voor energiebesparing in de bestaande bouw", maart 2010. Als apart bestand (digitaal) bijgevoegd. Indien u het niet aantreft, dan kunt u deze vinden bij documenten op www.spaarhetklimaat.nl

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer D. Tommel
Stichting Spaar het Klimaat
Kanaalweg 169
3526 KL Utrecht

Kenmerk: 201200288

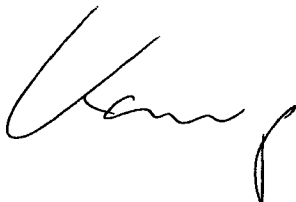
Den Haag, 3 oktober 2012

Geachte heer Tommel,

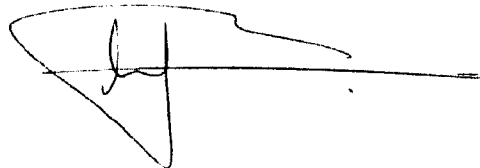
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

201200289

**KWF
KANKER
BESTRIJDING**

Informateurs
T.a.v. de heer W.J. Bos en de heer H.G.J. Kamp
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Postbus 75508
1070 AM Amsterdam

T (020) 570 05 00
F (020) 675 03 02
Giro 26000
www.kwfkankerbestrijding.nl
E escheres@kwfkankerbestrijding.nl

T (020) 5700500

Datum 27 september 2012
Onderwerp Effectief beleid voor kankerbestrijding en gezonder Nederland
Ref. ST/ap/12_048

Geachte heer Bos, geachte heer Kamp,

U heeft de belangrijke taak gekregen om de informatie voor de vorming van een nieuw kabinet te begeleiden. Een van de grote kwesties hierin is het zorgdossier. De komende jaren worden cruciaal voor het gezond houden van de maatschappij en de zorg. De politiek speelt hierbij een grote rol. KWF Kankerbestrijding wil daarom graag via deze brief een aantal maatregelen onder de aandacht brengen die belangrijk zijn voor de zorg en de samenleving.

KWF Kankerbestrijding deelt samen met miljoenen mensen een droom: een wereld waarin kanker niet langer een dodelijke ziekte is. Kankerbestrijding kent geen politieke kleur en is daarmee van iedere partij en van alle kiezers. Ons doel daarbij is minder kanker, meer genezing en een betere kwaliteit van leven voor kanker patiënten.

Wij krijgen van de samenleving middelen om de strijd tegen kanker mogelijk te maken. Wij nemen daarmee een speciale positie in binnen het veld van kankerbestrijding. Gedreven door onze passie willen we daar invulling aan geven door het voortouw te nemen. Maar we kunnen dat niet alleen. Beleidsmakers en politici spelen hierbij ook een belangrijke rol. Juist nu bij de nieuwe formatie, wanneer de beloften voor de toekomst op tafel komen.

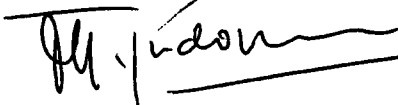
Wij vragen u daarom samen met ons krachtig in te zetten op een effectief zorgbeleid door aandacht te besteden aan de volgende onderwerpen:

- **Een effectief tabaksontmoedigingsbeleid**
KWF Kankerbestrijding raadt u aan dit beleid te voeren door het verhogen van de tabaksaccijnzen, het invoeren van een leeftijdsverhoging van 16 naar 18 jaar voor het kopen van sigaretten/ tabak, het blijven vergoeden van de volledige behandeling van tabaksverslaving, het terugdringen van het aantal verkooppunten en het invoeren van 'plain packaging'.
- **Verbetering van kwaliteit van zorg**
KWF Kankerbestrijding is van mening dat bij de behandeling van complexe, relatief weinig voorkomende tumoren vanuit kwalitatief-medisch en economisch perspectief concentratie van zorg nodig is. Voor zorg bij kankervormen die frequent voorkomen moet behandeling in het ziekenhuis dichtbij elke patiënt mogelijk zijn.

- **Psychosociale zorg**
KWF Kankerbestrijding vraagt u nadrukkelijk om af te zien van de eigen bijdrage voor de tweedelijns GGZ en het korten op het aantal sessies in de eerstelijns GGZ volledig terug te draaien.
- **Innovatie en onderzoek**
Het stimuleren en faciliteren van het onderzoeksveld blijft essentieel. Wij zien hiertoe, samen met de andere gezondheidsfondsen, twee wegen: wetenschappelijk beleggen en oprichten van een wetenschapsfonds.
- **Maatschappelijke stage**
Wij vragen u om de maatschappelijke stage die afgelopen kabinetsperiode is ingevoerd, te behouden. KWF Kankerbestrijding ontwikkelt op dit moment een stage omdat er veel onwetendheid is over kanker en de impact hiervan op de maatschappij. Een van de grote risicofactoren is roken en de keus wel of niet roken wordt vaak al op jonge leeftijd gemaakt. Daarbij zijn we van mening dat deze stage voor jongeren belangrijk is in hun ontwikkeling. Bovendien zijn zij de vrijwilligers van de toekomst.
- **Kanker en ouderen**
Tot slot vragen wij specifiek te investeren in meer onderzoek naar kanker bij ouderen – 60% van de kankerpatiënten is ouder dan 65 jaar, maar het onderzoek naar therapieën is te weinig afgestemd op deze doelgroep.

Mede namens onze achterban van ruim een miljoen Nederlanders (900 duizend donateurs en 100 duizend vrijwilligers) vragen wij uw aandacht en ondersteuning voor bovengenoemde onderwerpen. Deze worden nader uitgewerkt in **het bijgevoegde manifest**. Voor meer informatie of toelichting op deze onderwerpen staan wij u vanzelfsprekend graag te woord.

Met vriendelijke groet,

drs. Michel T. Rudolphie, MBA
directeur/bestuurder KWF Kankerbestrijding

IEDEREEN VERDIENT EEN MORGEN

MANIFEST KWF KANKERBESTRIJDING

Miljoenen mensen delen een droom: een wereld waarin kanker niet langer een dodelijke ziekte is. Wat zou het mooi zijn als deze droom uitkomt. Hiervoor is veel en goed onderzoek nodig, effectieve preventiemaatregelen en optimale zorg. KWF Kankerbestrijding doet met steun van bijna 1 miljoen Nederlanders (vrijwilligers, donateurs, onderzoekers) er alles aan dit waar te maken. We kunnen dat niet alleen: Beleidsmakers en politici spelen hierbij ook een belangrijke rol. Juist nu bij de nieuwe formatie, wanneer de beloften voor de toekomst op tafel komen. Wij roepen u op om samen met ons krachtig in te zetten op een effectief beleid voor kankerbestrijding en een gezonder Nederland.

Kanker is een vreselijke ziekte die ons allen direct of indirect raakt. Eén op de drie Nederlanders krijgt gedurende zijn leven kanker, per jaar ruim 90 duizend mensen. Jaarlijks sterven bijna 42 duizend mensen als gevolg van kanker. De ziekte is hiermee doodsoorzaak nummer één in Nederland. Vooral vanwege de vergrijzing zal het aantal nieuwe gevallen van kanker de komende jaren sterk stijgen: van ruim 90 duizend in 2012 naar 123 duizend in 2020.

KWF Kankerbestrijding heeft als doel: minder kanker, meer genezing en een betere kwaliteit van leven voor kankerpatiënten.

Wij zetten daarom in op de volgende zaken:

1. Minder mensen met kanker door preventie
2. Verbetering kwaliteit van zorg
3. Psychosociale zorg en revalidatie
4. Innovatie en onderzoek
5. Maatschappelijke stage
6. Kanker en ouderen

1. Minder mensen met kanker door preventie

Preventie helpt om de kans op het krijgen van kanker te verkleinen. Door een gezonde leefstijl (inclusief verstandig zonnen) kan het aantal kankergevallen met 35 – 50 procent worden teruggebracht. Om een gezonde leefstijl te bevorderen is een mix van maatregelen nodig¹. Preventie is noodzakelijk en moet structureel onderdeel worden van de zorg.

De volgende sporen zijn van belang, waarbij de overheid een centrale rol speelt:

- **Opsporen en vroegtijdig behandelen van mensen die een hoog risico hebben of die zich in de beginfase van chronische ziekte bevinden.** Door vroege ontdekking van kanker stijgt de overlevingskans van patiënten sterk. En dat is hard nodig. Vanuit maatschappelijk, menselijk maar ook economisch perspectief. Met een concreet en effectief preventiebeleid kan de overheid, onder andere door het geven van positieve prikkels en impulsen, een belangrijke bijdrage leveren. Investeren in preventie is (kosten)effectief, dat weten we vanuit de wetenschap en de ervaring in andere landen. Maar het is ook *common sense* – voorkomen is beter....
- **Faciliteren van een gezonde leefstijl, om mensen gezond te houden.** De ziektelast² in Nederland kan met 15 procent omlaag door in te zetten op een gezonde leefstijl. Niet roken, genoeg bewegen, gezond eten en matig alcoholgebruik zijn de belangrijkste ingrediënten hiervoor.

¹ Onze samenwerkingspartners binnen de Samenwerkende Gezondheidsfondsen en Alliantie Nederland Rookvrij bepleiten dit ook.

² De ziektelast ('Burden of Disease') is de hoeveelheid gezondheidsverlies in een populatie die veroorzaakt wordt door ziekten en is opgebouwd uit twee componenten: de jaren verloren door vroegtijdige sterfte en de jaren geleefd met ziekte.

- **Voor de bestrijding van kanker is tabaksontmoediging keihard nodig.** Een Rookvrij Nederland is een van de speerpunten van KWF Kankerbestrijding. Roken is immers een belangrijke veroorzaker van kanker. Een effectief tabaks-ontmoedigingsbeleid is daarom dé belangrijkste bijdrage aan het voorkómen van kanker. Als vandaag iedereen stopt met roken zal op termijn het aantal sterfgevallen door kanker met 30 procent afnemen. Op dit moment zijn er bijna 55 tabaksdoden per dag te betreuren. Hieronder zijn 33 doden door kanker. Wat is nodig om dit aantal terug te dringen?

De belangrijkste effectieve en veelal budgetneutrale maatregelen zijn:

- Verhoog de tabaksaccijnzen jaarlijks met 10 procent.
- Verhoog de leeftijd voor het kopen van tabak van 16 naar 18 jaar.
- Zet in op 'plain packaging'; laat de verpakking van rookwaren niet langer gebruikt worden voor commerciële marketingdoeleinden om bijvoorbeeld jongeren te verleiden.
- Kies voor een volledige rookvrije horeca, schoolpleinen en sportvelden.
- Blijf kiezen voor effectieve behandeling van de verslaving roken en vergoed de volledige behandeling van tabaksverslaving, inclusief medicatie.
- Kies voor meer kennis bij het brede publiek door middel van cross mediale voorlichtingsprogramma's. Uit vergelijkend onderzoek blijkt dat kennis van de Nederlander over de schadelijkheid van roken achterloopt bij die in andere Europese landen.
- Verbied de toevoeging van smaakverbeterende en aantrekkelijk makende additieven aan tabaksproducten.
- Zet in op minder verkooppunten. Dus niet meer bij elke supermarkt een feestmuur met gekleurde pakjes maar het liefst alleen verkoop bij tabaksspecialzaken.

2. Verbetering kwaliteit van zorg

De kwaliteit van kankerzorg is goed in Nederland. Ondanks het gemiddelde hoge niveau varieert de kwaliteit van kankerzorg tussen ziekenhuizen en de bandbreedte van deze variatie is groot. Om deze verschillen op te heffen is objectieve kwaliteitsinformatie een belangrijke factor. Zodat behandelaars hun zorgprestaties onderling kunnen vergelijken en de achterblijvers hun prestaties kunnen verbeteren. Daarnaast is deze informatie noodzakelijk zodat patiënten weten waar ze aan toe zijn. Dat betekent goede, betrouwbare informatie over de kwaliteit van kankerzorg voor iedereen.

Ook is het noodzakelijk dat de zorg goed georganiseerd is. De afgelopen jaren heeft zich een discussie rond concentratie voorgedaan in het zorgveld: waar moet welke zorg voor handen zijn? KWF Kankerbestrijding deelt de mening dat zeker bij de behandeling van complexe, relatief weinig voorkomende tumoren vanuit kwalitatief-medisch en economisch perspectief concentratie nodig is. Uit onderzoek blijkt dat dit leidt tot hogere overlevingscijfers, minder heroperaties en minder 30 dagenmortaliteit. Echter, voor zorg bij kankervormen die frequent voorkomen moet behandeling in het ziekenhuis dichtbij elke patiënt mogelijk zijn.

In het verlengde van deze twee sporen vraagt KWF Kankerbestrijding:

- **Verken de mogelijkheden om een versnelling tot stand te brengen in het terugdringen van de verschillen in kwaliteit van kankerzorg door verdergaande transparantie van kwaliteitsinformatie uit basisregistraties.** Het is inmiddels ondubbelzinnig aangetoond dat kwaliteitsregistratie een hogere kwaliteit van zorg oplevert tegen lagere kosten. Belangrijk hierbij is: structurele financiering van ontwikkeling, beheer en onderhoud van de multidisciplinaire basisregistraties, bijvoorbeeld door opname in de DBC.
- **Voor complexe oncologische behandelingen is taakverdeling tussen ziekenhuizen een belangrijk ingrediënt voor kwaliteitsverbetering en efficiency.** De overheid stimuleert dit proces en bewaakt het.

- **De huisarts moet in de (na)zorg voor behandelde kankerpatiënten een belangrijkere rol krijgen.** Dit leidt tot aanzienlijke kostenbesparingen en efficiencyvoordelen. Dit vraagt om een betere taakverdeling tussen specialisten en huisartsen, maar vooral om maatregelen op het gebied van sturing en financiering.

3. Psychosociale zorg

Kanker is een ingrijpende ziekte, niet alleen fysiek maar ook geestelijk. Ongeveer dertig procent van de kankerpatiënten heeft professionele psychosociale ondersteuning nodig bij het verwerken van de gevolgen van de ziekte en de behandeling. Dit helpt hen om weer te kunnen participeren in de maatschappij, te re-integreren op de arbeidsmarkt en/of ernstiger psychische problematiek als depressies en angststoornissen te voorkomen. Dat komt de kwaliteit van leven van patiënten (en naasten) ten goede en is kostenbesparend.

Er is veel aandacht voor de oncologische zorg, maar psychosociale ondersteuning maakt niet altijd vanzelfsprekend onderdeel hiervan uit. Het aanbod aan psychosociale zorg is ontoereikend en verschilt per zorginstelling. Mensen met kanker weten onvoldoende welke mogelijkheden er zijn en waar deze te vinden zijn. Slechts een minderheid van de zorgaanbieders heeft specifieke deskundigheid in de begeleiding van mensen met kanker. De in gang gezette bezuinigingen op de GGZ maken dit pijnlijk duidelijk. Het gaat om een ineffectieve maatregel welke op termijn tot extra kosten zal leiden. Er melden zich dit jaar tot nu toe 30% minder patiënten bij de gespecialiseerde instellingen.

Voor een grote groep kankerpatiënten is er een financiële drempel tot psychosociale zorg. Dat is onacceptabel. KWF vindt dat iedere kankerpatiënt toegang dient te hebben tot kwalitatief hoogwaardige psychosociale ondersteuning, vergoed door de zorgverzekeraar, uitgevoerd door goed opgeleide zorgverleners, laagdrempelig en dicht bij huis, aansluitend bij de verschillende ziektefasen en daarna. **Wij roepen daarom met klem op af te zien van de eigen bijdrage voor de tweedelijns GGZ en het korten op het aantal sessies in de eerstelijns GGZ volledig terug te draaien.**

4. Innovatie en onderzoek

KWF Kankerbestrijding financiert ongeveer de helft van de kankeronderzoeksprojecten in Nederland (KWF-investering 2011: € 76,4 miljoen). Gezamenlijk investeren de gezondheidsfondsen jaarlijks ongeveer € 150 miljoen in onderzoek en innovatie. De gezondheidszorg biedt geweldige kansen voor onze kenniseconomie. Echter het stimuleren en faciliteren van het onderzoeksveld, financiers en het zorgveld blijven essentieel. Wij zien hiertoe, samen met de andere gezondheidsfondsen, twee wegen:

- **Wetenschappelijk beleggen.**
Gelijk aan zgn. 'groen' en 'cultureel' beleggen moet er een fiscaal gunstige regeling komen voor wetenschappelijk beleggen, nl. vrijstelling box 3 heffing en een extra heffingskorting. Een dergelijk instrument stelt gezondheidsfondsen in staat meer kapitaal aan zich te binden en vervolgens in te zetten voor innovaties.
- **Oprichten van een wetenschapsfonds.**
Dit fonds richt zich specifiek op de overgang van wetenschap naar ondernemen en stimuleert de weg van toegepaste innovaties richting de patiëntenzorg. Het vormt een stimulans voor universiteiten en kleine bedrijven om de stap te kunnen maken van onderzoeksresultaten naar productontwikkeling en vervolgens toepassing voor de patiënt. Dit fonds springt daarmee in op het dreigende gat in de zogenaamde pre-seed fase. Het fonds wordt gevuld door de bijdragen van overheid, bedrijfsleven, vermogensfondsen en gezondheidsfondsen. Door het fonds een ANBI-status te geven is het extra aantrekkelijk om in te investeren.

5. Maatschappelijke stage

KWF Kankerbestrijding ontwikkelt op dit moment een maatschappelijke stage. 1 op de 3 mensen krijgt kanker. Weinig mensen weten dat zij zo'n groot risico lopen.

Ondertussen beseffen ook (te) weinig mensen de relatie tussen kanker en leefstijl. Onderzoek leert dat als iedereen een gezond leven zou leiden, het aantal kankergevallen afneemt met 30 tot 50%. De onwetendheid over kanker samen met de grote impact van de vele kankergevallen op de maatschappij liggen ten grondslag aan de ontwikkeling van de maatschappelijke stage bij KWF. Een van de grote risicofactoren bij kanker is 'roken'. Hieraan sterven jaarlijks 23.000 mensen. De keuze wel of niet roken wordt vaak al op jonge leeftijd gemaakt. De stage richt zich daarom speciaal op roken.

Wij vinden het belangrijk dat de noodzaak om in actie te komen tegen kanker zo breed mogelijk gevoeld wordt. Om dit uit te kunnen leggen is kennis nodig en dat is precies wat dit lespakket beoogt. Daarbij zijn we van mening dat deze stage voor jongeren belangrijk is in hun ontwikkeling. Bovendien zijn jongeren de vrijwilligers van de toekomst. **Wij vragen u daarom om de maatschappelijke stage die afgelopen kabinetsperiode is ingevoerd, te behouden.**

6. Kanker en ouderen

Tot slot pleiten wij voor het specifiek investeren in meer onderzoek naar kanker bij ouderen en de mogelijke co-morbiditeit. Zestig procent van de kankerpatiënten is ouder dan 65 jaar. Helaas wordt er te weinig onderzoek verricht naar therapieontwikkeling juist bij deze doelgroep en is er vervolgens te weinig kennis bij de medisch specialisten over de integrale zorgbehoefte van ouderen. KWF Kankerbestrijding maakt zich daarom hard voor:

- **Het gericht sturen van onderzoeksprogramma's op deze problematiek bij deze doelgroep via ZonMW.**
- **Het instellen en faciliteren van een deskundighedsplatform door de overheid met o.a. als doel het delen van kennis en expertise inzake ouderen en kanker, het stimuleren van onderzoek en het aanzetten tot deskundighedsbevordering bij zorgprofessionals.**

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer drs. M.T. Rudolphie
KWK Kankerbestrijding
Postbus 75508
1070 AM Amsterdam

Kenmerk: 201200290

Den Haag, 3 oktober 2012

Geachte heer Rudolphie,

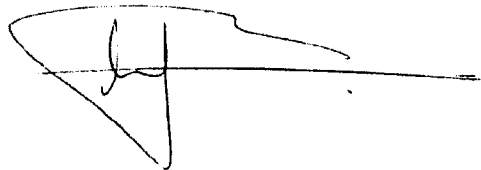
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

201200291

HBO raad
vereniging van hogescholen

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. de informateurs H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Postbus 20001
2500 EA Den Haag

Prinsessegracht 21
Postbus 123
2501 CC Den Haag
t (070) 312 21 21
f (070) 312 21 00
e-mail:
scholtus@hbo-raad.nl
Doorkiesnummer:
(070) – 312 21 69
Datum:
1 oktober 2012
Ons kenmerk:
12.2082.dir.bs
Onderwerp:
Kwaliteit en toegankelijkheid
van het hbo

Geachte heren Kamp en Bos,

Het advies van de commissie Veerman biedt een duidelijke agenda voor een toekomstbestendig hoger onderwijs. In het nieuwe regeerprogramma, waar nu over gesproken wordt, zullen afspraken worden gemaakt over de verdere realisering van deze Veermanagenda. De hogescholen willen uw aandacht vragen voor wat zij zien als de twee cruciale thema's voor de komende periode: kwaliteit en toegankelijkheid. Dit willen wij nader toelichten met enkele *facts & figures* in de bijlage.

De kwaliteitsagenda voor het hoger onderwijs

Het advies van de commissie Veerman, waarin de noodzaak van een integrale niveauverhoging en van duidelijker profilering van de universiteiten en hogescholen wordt bepleit, is door instellingen, studenten en politiek omarmd. Op 24 september bracht de Reviewcommissie haar adviezen uit over de prestatievoorstellen van de hogescholen. Zonder uitzondering zijn de plannen van de hogescholen als goed, zeer goed of zelfs excellent beoordeeld. Met deze plannen brengen de hogescholen hun prestaties omhoog. De onderwijsintensiteit neemt toe, veel hogescholen stellen hogere eisen met het bindend studieadvies en er wordt breed geïnvesteerd in docentenkwaliteit. Het is belangrijk dat ook het volgende kabinet de agenda van de commissie Veerman als referentiekader blijft gebruiken en de voorwaarden schept om deze ambities te realiseren.

Kwaliteit

Hogescholen maken werk van een betere studievoorziening; er worden intakegesprekken georganiseerd en een aantal hogescholen is met de studiebijsluiter gestart. Daarnaast realiseren de instellingen intensiever onderwijs, de inspectie laat zien dat het aantal contacturen van studenten met docenten stijgt (voor eerstejaars hbo-studenten van 18,0 uur per week in 2007 naar 21,5 in 2010) en de tevredenheid van studenten neemt geleidelijk toe (in 2010 was 66% tevreden, in 2012 68%). Studenten hebben na hun opleiding ook in deze tijden van crisis snel een baan op niveau. Van de hbo-afgestudeerden is 6,6% werkzoekend, van mbo'ers 7,0% en van wo'ers 7,9%. Ook het opleidingsniveau van hbo-docenten stijgt: in 2005 had 50% een master of doctoraat, in 2009 was dat 63% en in 2016 loopt dat op tot 80%. Dit zal de kwaliteit van het onderwijs ten goede komen. Het behouden en versterken van de benodigde (financiële) randvoorwaarden is hiervoor essentieel.

Specifiek aandachtspunt is de aansluiting van de hogescholen bij de topsectoren. Volgens het kabinet is er tot 2016 een tekort van 24.000 hbo-ingenieurs. Duurzaam partnerschap tussen hogescholen en

bedrijven is noodzakelijk. Naast eigen investeringen van hogescholen en bedrijven is een daarop toegesneden investeringsfonds techniek noodzakelijk.

Daarnaast is het voor de onderwijskwaliteit en de professionalisering van docenten van belang om te investeren in praktijkgericht onderzoek. Juist omdat dat mes aan twee kanten snijdt. Het leidt tot beter onderwijs en, zoals Hans Biesheuvel - voorzitter van MKB-Nederland - ook al aangaf, zeker voor de innovatie in het MKB vormen hogescholen de schakel tussen in de wetenschap ontwikkelde kennis en de concrete toepassing daarvan in het bedrijfsleven. Dit wordt ook benadrukt in het recent uitgebrachte memorandum van VNO-NCW, MKB-Nederland, KNAW, NWO, TNO, HBO-raad en VSNU.

De noodzaak om het investeringsniveau op peil te houden wordt alleen maar groter als er van studenten zelf ook wordt gevraagd meer te investeren in hun onderwijs. Hogere eigen bijdrages zijn alleen gerechtvaardigd als echt zal worden geïnvesteerd in hogere kwaliteit van het onderwijs.

Toegankelijkheid hoger onderwijs

Studeren wordt steeds duurder. Het CPB heeft laten zien dat als de privé-kosten voor het studeren stijgen, het aantal studenten zal dalen. Bij een beperkte variant van een leenstelsel (basisbeurs wordt lening) moeten we al rekening houden met een vraagtuitval in het hoger onderwijs van ruim 20.000 voltijdstudenten. Als de aanvullende beurs ook wegvalt zullen ruim 35.000 mensen niet meer voor een studie kiezen aan universiteit of hogeschool. Met name bij jongeren uit gezinnen met relatief lage inkomens is de leenaversie en dus het afhaakrisico hoog. In het hbo heeft 46% van de ouders van hbo-studenten een opleiding op hoger onderwijsniveau (29% hbo en 17% wo) en 22% een opleiding op po/vmbo/mavo niveau. In het wo is dat respectievelijk 65% hoger onderwijsniveau (31% hbo en 34% wo) en 11% po/vmbo/mavo niveau. Het is dan ook niet verwonderlijk dat een leenstelsel vooral effect heeft op de instroom van studenten in het hbo.

Toegankelijkheid vereist sociaal leenstelsel met behoud beurs voor lagere inkomens

Indien gekozen wordt voor een leenstelsel is het belangrijk om voor studenten uit lagere inkomensgroepen de toegankelijkheid te borgen door een nieuw inkomensafhankelijk beurzensysteem ter vervanging van de huidige basis- en aanvullende beurs. Anders blijft er sprake van een grote schuldenopbouw voor de groep waar nu juist de leenaversie het grootste is.

Nota bene: minder opleidingen ≠ minder studenten

De afgelopen twintig jaar vond een verdubbeling van het aantal studenten plaats in het hbo. Ook dit studiejaar zijn er weer meer nieuwe studenten bijgekomen. Terugloop van het aantal studenten valt nog niet te verwachten. Het budget is afgelopen 20 jaar niet evenredig mee gegroeid. Om de ambities waar te maken is het van belang de prijs per student in ieder geval gelijk te houden. Het streven om het aantal opleidingen terug te brengen, zoals in de sector techniek, zal niet leiden tot kleinere aantallen studenten en/of besparingen zoals soms wordt verondersteld.

Met vriendelijke groet,

Mr. Thom de Graaf,
voorzitter

c.c. Fractievoorzitters Tweede Kamer

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer mr. Th. de Graaf
HBO raad
Vereniging van Hogescholen
Postbus 123
2501 CC Den Haag

Kenmerk: 201200292

Den Haag, 11 oktober 2012

Geachte heer De Graaf,

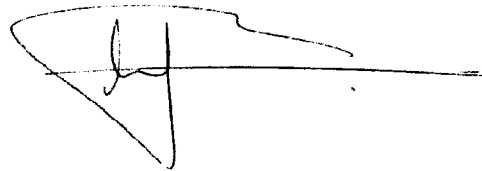
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

201200293

nefarma

Aan de informateurs:
De heren drs. W.J. Bos en H.G.J. Kamp
p/a Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Den Haag, 1 oktober 2012

Kenmerk: MD/PW/2012/01637
Betreft: Gezondheidszorgbeleid nieuwe kabinetsperiode

Geachte heren Bos en Kamp,

Met het oog op de formatie van het nieuwe kabinet brengt Nefarma in hoofdlijnen enkele punten onder uw aandacht die naar ons idee noodzakelijk zijn voor het gezondheidszorgbeleid voor de komende jaren.

In 2006 is besloten direct betrokken partijen meer verantwoordelijkheid te geven voor de inrichting en financiering van de gezondheidszorg. Er zijn nog veel verbeteringen mogelijk en ook noodzakelijk, tegen de achtergrond van de stijgende lasten. Deze zijn het beste en het snelst te realiseren binnen het huidige systeem. Wij roepen op geen fundamentele stelselwijzigingen door te voeren. Binnen de huidige constellatie is voldoende ruimte voor experimenten, zoals op ons gebied met alternatieve financierings- en vergoedingsmodellen voor nieuwe geneesmiddelen. Farmaceutische bedrijven dragen hieraan graag bij.. Van belang is, dat er duidelijkheid bestaat over de algehele kaders.

Gezondheidszorg- en financieel-economisch beleid zijn nauw met elkaar verweven. Als bijdrage aan de oplossing van de economische problematiek is het daarom van belang de rol van de gezondheidszorg op juiste waarde te schatten. Een effectieve en doelmatige gezondheidszorg is naast kosten-, vooral ook een opbrengstenpost. Meer mensen langer laten doorwerken is pas mogelijk als hun gezondheid hen daartoe in staat stelt. Geneesmiddelen vormen een belangrijke bouwsteen van de zorg terwijl het kostenbeslag (circa 10%) relatief gering is. Niettemin kunnen programma's gericht op bijvoorbeeld therapietrouw de effectiviteit vergroten. Onze sector heeft in de afgelopen jaren hierin al geïnvesteerd. Verschillende samenwerkingsprojecten zijn gerealiseerd met aantoonbare resultaten: een beter en consequent gebruik van geneesmiddelen.

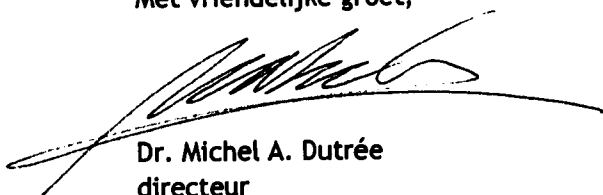
Internationale farmaceutische concerns zijn bereid te investeren in verbetering van de Nederlandse gezondheidszorg en economie. Gedacht moet worden aan het laten uitvoeren van geneesmiddelenonderzoek en grote investeringen (miljarden euro's) in perspectiefvolle biotech-bedrijven. Voorwaarde hiervoor is wel, dat nieuw ontwikkelde producten hun toepassing kunnen vinden in de zorg.

Helaas hebben stroperige procedures en onvoorspelbare besluitvorming de afgelopen jaren negatief uitgewerkt op de positie van Nederland ten opzichte van andere landen. Het nieuwe kabinet heeft de kans dat te veranderen. Relatief eenvoudige maatregelen kunnen ervoor zorgen dat zowel geneesmiddelenonderzoek als de introductie van innovatieve geneesmiddelen positief worden gestimuleerd. Wij hebben daar eerder concrete voorstellen voor gedaan: handhaven van (wettelijk) vastgelegde procedures en termijnen, geen overbodige dubbele toetsingen, geen nationale koppen op Europese regelgeving en gevoel voor de positie van commerciële ondernemingen.

nefarma

Samenwerking op basis van een duidelijke koers is naar ons idee het enige goede recept voor een toekomstbestendig gefinancierde zorg. Het afgelopen decennium hebben de farmaceutische bedrijven laten zien als sector actief te willen bijdragen aan een doelmatige, kosteneffectieve en tegelijkertijd hoogwaardige zorg. Wij willen die lijn graag bestendigen.

Met vriendelijke groet,

Dr. Michel A. Dutrée
directeur

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer dr. M.A. Dutrée
Nefarma
Postbus 11633
2502 AP Den Haag

Kenmerk: 201200294

Den Haag, 11 oktober 2012

Geachte heer Dutrée,

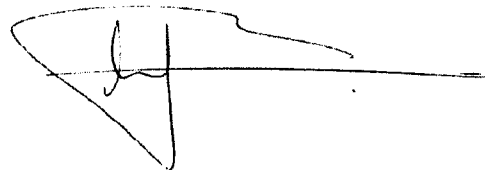
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

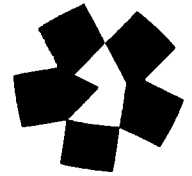
H.G.J. Kamp

W.J. Bos

201200295

vereniging
eigen huis

Aan de informateur de heer H.G.J. Kamp
Postbus 20008
2500 EA DEN HAAG

Postbus 735
3800 AS Amersfoort
Displayweg 1
3821 BT Amersfoort
tel 033 450 77 50
www.eigenhuis.nl

handelsregister 40.50.60.58
ING 2665588
ABN-Amro nr 55.30.41.010
BTW NL0036.83436.B01

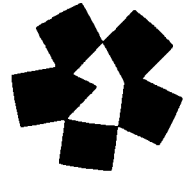
Datum	Onderwerp	
1 oktober 2012	Woningmarkt	
Contactpersoon	Doorkiesnummer	Pagina
Bob Maas	(033) 450 76 24	1/2

Geachte heer Kamp,

Vereniging Eigen Huis maakt zich ernstig zorgen over de woningmarkt. Het is van groot belang dat bij de kabinetsformatie de juiste maatregelen worden genomen om het vertrouwen in de woningmarkt zoveel mogelijk te herstellen. Zonder vertrouwen komen huizenkopers en marktpartijen niet in beweging. Het is daarom meer dan ooit noodzakelijk dat de problemen op de woningmarkt daadwerkelijk worden aangepakt, dat lang voortslepende kwesties tot een oplossing komen en dat er een vertrouwenwekkend perspectief wordt neergezet voor de toekomst.

Langere termijn: integrale hervorming

Het hervormingsplan WONEN 4.0 biedt hiertoe een unieke gelegenheid. Dit plan pakt de problemen bij de kern aan en geniet het vertrouwen van een overgrote meerderheid van de eigenwoningbezitters, huurders, verhuurders en makelaars. Van alle kanten is er veel steun voor WONEN 4.0, o.a. vanuit de wetenschap en de politiek. Het plan, de doorrekening en een overzicht van alle reacties treft u bijgaand aan als bijlage.

Datum	Onderwerp	Pagina
1 oktober 2012	Woningmarkt	2/2

Korte termijn: dringende oproep 'Red de woningmarkt'

De huidige marktsituatie dreigt snel verder te verslechteren door een stapeling van op handen zijnde maatregelen en omstandigheden. Vereniging Eigen Huis pleit daarom niet alleen voor een integrale hervorming van de woningmarkt op langere termijn, maar ook voor maatregelen op korte termijn waarmee een verdere neergang van de markt kan worden voorkomen. In bijgaand document 'Red de woningmarkt' doet Vereniging Eigen Huis daartoe een dringende oproep aan de politiek. De maatregelen die wij bepleiten zijn:

1. terugdringen van de hoge winstmarges op hypotheeklen;
2. normalisering van de hypotheekverstrekking;
3. tijdelijke ondersteuning van koopstarters;
4. verlaging van grondprijzen door gemeenten.

Mocht u naar aanleiding van deze punten en de uitleg daarover in de bijlage nog vragen hebben, dan zijn wij vanzelfsprekend graag bereid een nadere toelichting te geven.

Met vriendelijke groet,
Vereniging Eigen Huis

Rob Mulder
algemeen directeur a.i. /
directeur strategie & belangenbehartiging

Bijlagen:

- Oproep 'Red de woningmarkt'
- Hervormingsplan WONEN 4.0
- Overzicht van alle reacties op WONEN 4.0
- Doorrekening door het onderzoeksinstituut OTB van de TU-Delft

Oproep van Vereniging Eigen Huis aan de politiek:

Red de woningmarkt!

De woningmarkt dreigt verder in het slop te geraken door de plannen uit het Lenteakkoord die in de rijksbegroting zijn opgenomen. Als het nieuwe kabinet hier niets aan doet, leiden deze tot fors minder kooptransacties en verder dalende huizenprijzen, waarschuwt Vereniging Eigen Huis.

Vanaf januari 2013 wordt de hypotheekrenteaf trek uitsluitend beperkt voor nieuwe hypotheeken. Dit besluit heeft vergaande gevolgen. Kopers kunnen minder lenen tegen hogere lasten. Helaas voorziet het Lenteakkoord in meer maatregelen die slecht zijn voor de woningmarkt. Samen met andere beperkingen en lastenverzwaringen worden de financieringsmogelijkheden van huizenkopers aanzienlijk gereduceerd.

Beperkende maatregelen

- **Huizenkopers krijgen vanaf 1 januari 2013 hogere maandlasten.** Hun woonlasten stijgen omdat nieuwe hypotheeken minimaal annuïtair moeten worden afgelost. In een doorsnee-situatie stijgen de hypotheeklasten over een periode van 30 jaar al gauw met tienduizenden euro's. Voor bestaande hypotheeken of hypotheekdelen blijven de bestaande regels gelden.
- **De maximale hypotheek daalt per 1 januari 2013 van 106% naar 105% van de woningwaarde.** Dit is de eerste stap in een reeks verlagingen. Voor een huis van € 250.000 kan straks € 2.500 minder worden geleend. Huizenkopers zullen steeds vaker de 'kosten koper' zelf moeten betalen. Over een periode van zes jaar daalt het maximum tot 100% van de woningwaarde. Dat betekent dat de koper alle kosten koper, maar ook de verhuis- en inrichtingskosten sowieso uit eigen middelen moet betalen. Hetzelfde geldt voor een groot deel van de opknap- en verbouwingkosten. Vooral lagere- en middeninkomens zijn dan nauwelijks in staat een huis te kopen als zij niet een flink bedrag aan eigen geld inbrengen.
- **De kosten voor het hypotheekadvies moeten per 1 januari 2013 uit eigen zak worden betaald.** Dit is een rechtstreeks gevolg van het provisieverbod. Hoewel het verbod duidelijke voordelen heeft, zal de koper wel gemiddeld € 2.000 tot € 3.000 extra op tafel moeten leggen als vergoeding voor een hypotheekadvies. Voorheen konden de advieskosten nog worden meegefinancierd in de hypotheek. Door deze extra kostenpost kan de koper minder besteden aan de aankoop van de woning en alle bijkomende kosten. Bovendien is nog onduidelijk of deze extra kosten fiscaal aftrekbaar zijn. Zo niet, dan zal de huizenkoper nog meer eigen geld moeten inbrengen.
- **Per 1 januari 2013 worden de verstrekkingnormen voor hypotheeken met de Gedragscode Hypothecaire Financieringen (GHF) verder aangescherpt.** Hoewel exacte cijfers ontbreken, blijkt uit de eerste indicaties dat met name opnieuw koopstarters tot tienduizenden euro's minder kunnen lenen. Het Centraal Planbureau verwacht dat de koopkracht in 2013 met 0,75% daalt. Voor huizenkopers betekent dit dat zij nog minder hypotheek kunnen krijgen. De huizenprijzen komen hierdoor verder onder druk te staan.
- **Per 1 juli 2013 wordt de koopgrens van de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) verlaagd van € 320.000 naar € 290.000.** In 2014 moet de NHG-grens zijn teruggebracht naar het oude niveau van € 265.000. Nu wordt ongeveer 80% van de verkochte woningen met NHG-garantie gefinancierd. Steeds meer huizenkopers zullen straks die zekerheid moeten missen. Zij zullen een hogere rente voor hun hypotheek moeten betalen waardoor zij ook iets minder kunnen financieren.

Wat te doen?

Vereniging Eigen Huis verwacht dat de woningmarkt door deze opeenstapeling van maatregelen komend jaar verder verslechtert. Op deze neerwaartse spiraal op de woningmarkt te doorbreken, moet het nieuwe kabinet zo snel mogelijk de volgende maatregelen nemen:

1. Dring hoge winstmarges op hypotheek terug

De Rentebaremeter van Vereniging Eigen Huis toont aan dat hypotheekverstrekkers tot circa 1%-punt overwinst boeken op de rentetarieven. Een gemiddeld huishouden betaalt daardoor € 100 tot € 150 netto per maand extra aan hypotheekrente. Hieraan moet een einde komen, desnoods op onconventionele wijze. Denk aan de invoering van een maximale winstmarge (cap). Het nieuwe kabinet moet de concurrentie tussen banken stimuleren. De komende regering moet de Europese Commissie ervan overtuigen de 'priceleadership-ban' - het verbod op prijsvechten voor banken met staatssteun - op te heffen.

2. Normalisering van de hypotheekverstrekking

- Hypotheekverstrekking is maatwerk. Op dit moment wordt iedereen over één kam geschoren en wordt geen onderscheid gemaakt naar persoonlijke kwaliteiten, kenmerken en omstandigheden. Huizenkopers met goede perspectieven worden zodoende onnodig beperkt in hun hypotheekmogelijkheden.
- Tweeverdieners moeten bij een hypotheekaanvraag hetzelfde worden behandeld als eenverdieners. Nu worden tweeverdieners met een gezamenlijk inkomen tot circa € 40.000 benadeeld omdat zij bij hetzelfde inkomen minder hypotheek krijgen, terwijl hun netto-inkomen hoger is.
- Flexwerkers, zzp-ers en anderen zonder vast dienstverband moeten weer een hypotheek kunnen krijgen. Ook voor hen geldt dat hypotheekverstrekking maatwerk is. Hypotheekverstrekkers moeten rekening houden met opleiding, ervaring en perspectieven op de arbeidsmarkt zonder meteen een vast arbeidscontract te eisen.
- Meer dan 700.000 huishoudens hebben een hypotheek die hoger is dan de woningwaarde. Bij de verkoop van hun huis worden zij geconfronteerd met een gemiddelde restschuld van € 35.000. Deze schuld moet kunnen worden meegefinancierd in een volgende hypotheek, mits de nieuwe maandlasten binnen de normen vallen. De gedragscode voor hypotheek maakt dit al mogelijk, maar in de praktijk gebeurt het niet of nauwelijks.

3. Tijdelijke steun voor starters

Starters moeten tijdelijk worden gesteund door met betrekkelijk weinig overheidsgeld startersleningen te verstrekken, een korting te geven op de aankoop prijs of de overdrachtsbelasting voor starters af te schaffen.

4. Gemeenten moeten grondprijzen verlagen

De grondprijzen voor nieuwbouw zijn nog steeds veel te hoog en moeten marktconform worden. Grondeigenaren als gemeenten en projectontwikkelaars houden te lang vast aan het hoge prijsniveau uit het verleden. Hierdoor worden nieuwbouwwoningen steeds minder aantrekkelijk voor kopers. Dit staat het herstel van de woningbouwproductie in de weg.

Kies voor integrale hervorming: WONEN 4.0

De woningmarkt kan op de langere termijn pas goed functioneren als deze integraal is hervormd. Zo kan het vertrouwen van alle betrokken partijen op korte termijn weer worden hersteld. Vereniging Eigen Huis roept het nieuwe kabinet daarom op WONEN 4.0 in te voeren. Dit integrale hervormingsplan geniet immers de brede steun van zowel eigenwoningbezitters als huurders.

WONEN 4.0

VERENIGING VAN
WOONBOND

vereniging van
woningcorporaties

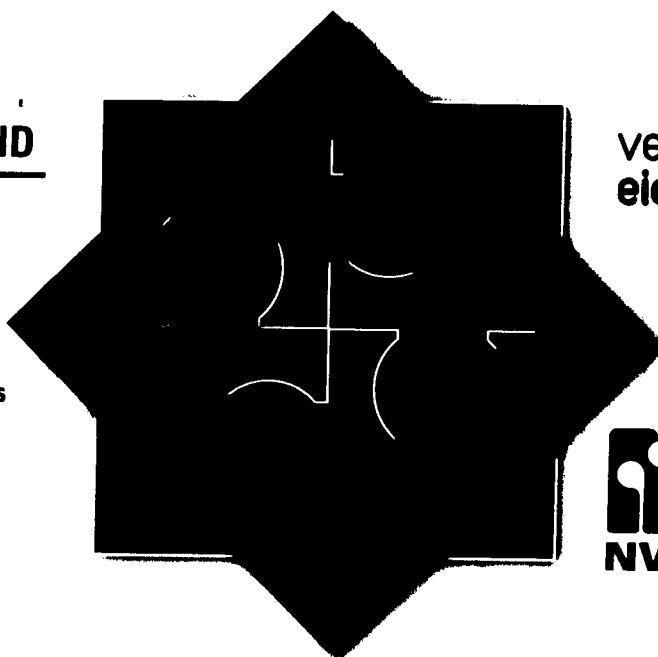
aedes

vereniging
eigen huis

VBO MAKELAAR

vastgoedpro

**PLAN VOOR INTEGRALE HERVORMING
VAN DE WONINGMARKT**

AKKOORD VERENIGING EIGEN HUIS, WOONBOND, AEDIS EN NVM

De woningmarkt moet anders georganiseerd worden, vinden maatschappelijk betrokken organisaties. Vereniging Eigen Huis, Woonbond en Aedes hebben voor dat doel samen met de NVM, VBO en VastgoedPro een integraal hervormingsplan opgesteld. De organisaties zijn van mening dat niet langer gewacht kan worden met een goed georganiseerde overgang naar een nieuw woningmarktstelsel dat tegemoet komt aan de woonbehoeften van mensen in een snel veranderende samenleving. De woningmarkt moet flexibeler worden, efficiënter gaan werken en meer keuzemogelijkheden bieden. Het plan van de organisaties bevat de contouren van de vergaande veranderingen die daarvoor noodzakelijk zijn.

De huidige woningmarkt voldoet niet meer aan de eisen van deze tijd. Vastgeroeste systemen, intransparante werkwijzen en de enorme belangen die voortdurend in het geding zijn, staan in de weg aan de noodzakelijke hervormingen. De tijd dat met de inzet van extra middelen en met de aanmaak van extra regelgeving de zaak op gang kon worden gehouden, is voorbij. De crisis van de afgelopen jaren heeft de tekortkomingen van de woningmarkt duidelijk aan het licht gebracht. Door nu op een goede manier te hervormen, kan de woningmarkt beter en sterker uit de crisis komen.

*Vertegenwoordigers in het overleg: Rob Mulder (directeur Vereniging Eigen Huis),
Ronald Paping (directeur Woonbond), Marc Calon (voorzitter Aedes) en Ger Hukker (voorzitter NVM)
die tevens optreedt als vertegenwoordiger van VBO en VastgoedPro.
Secretaris: Bob Maas.*

Doel: woningmarkt goed laten functioneren

Het doel van dit plan is om mensen meer keuze te bieden in het wonen en de woningmarkt efficiënter te laten functioneren. Het plan heeft niet als doel een bezuiniging of een inkomensherverdeling tot stand te brengen. Uitgangspunt is dat de uitwerking van maatregelen zoveel mogelijk inkomens- en budgetneutraal is.

De partijen die bij het opstellen zijn betrokken denken verschillend over de inkomenspolitieke invulling van maatregelen en realiseren zich dat het uiteindelijk aan de politiek is om ten aanzien van de inkomensverdeling keuzes te maken.

Niet als doel: inkomensherverdeling en bezuiniging

Efficiënter functioneren van de markt heeft wel tot gevolg dat bepaalde kosten worden voorkomen, onder meer doordat subsidies en andere vormen van bevoordeling niet langer neerdalen bij huishoudens en marktpartijen die dat op grond van hun positie niet nodig hebben. Besparingen en extra inkomsten die door de uitvoering van dit plan bij de overheid en marktpartijen neerdalen, dienen volledig te worden teruggesluisd naar de woningmarkt of aangewend te worden voor een generieke lastenverlaging.

Wel: enorme voordelen voor samenleving, economie en overheid

De aanzienlijke voordelen die als spin-off van een goed functionerende woningmarkt zijn te verwachten in andere sectoren van de economie, zijn te beschouwen als welvaartswinst voor de samenleving. Gunstige effecten zijn er voor de arbeidsmarkt, de bouwsector en tal van andere sectoren die direct of indirect van de activiteiten op de woningmarkt profiteren. Ook de overheid profiteert hiervan. De maatschappelijke welvaartsbatens kunnen oplopen tot circa 7,5 miljard per jaar (CPB, 2010).

Wat er verstaan wordt onder 'marktconform'

Waar in dit plan over marktconforme huren wordt gesproken, is dit een huurniveau waarbij er een reële verhouding is tussen prijs, kwaliteit en vraag. Gedurende de transitie naar een nieuw woningmarktsysteem wordt er vanuit gegaan dat dit niveau is bereikt bij een maximum van 4,5% van de WOZ-waarde. Uiterlijk na 30 jaar zijn de huren vrij, er van uitgaande dat op dat moment de structurele woningtekorten zijn opgelost en er gesproken kan worden van een evenwichtige marktsituatie.

Sociaal en rechtvaardig

Inkomensherverdeling is geen doel van dit plan. Het gevolg van dit plan kan wel zijn dat huishoudens die in de huidige markt ten opzichte van anderen en in verhouding tot hun eigen financiële positie 'overbedeeld' zijn met financiële voordelen die zij genieten in het wonen, daar successievelijk op moeten inleveren zonder dat zij daar volledig voor gecompenseerd worden. Dat geldt met name voor hoge inkomens met een hoge financiering in de koopsector en voor huurders die met een relatief hoog inkomen in een sociale huurwoning wonen. Als rechtvaardig kan worden beschouwd dat aan situaties van overbedelling in het kader van dit plan stapsgewijs een einde wordt gemaakt.

De opstellers van dit plan benadrukken het belang van voldoende beschikbaarheid van goede en betaalbare woningen voor huishoudens met een laag of middeninkomen, zowel in de huur- als in de koopsector. Het gevolg van dit plan kan nimmer zijn dat op dit uitgangspunt wordt ingeboet. De ontwikkelingen ten aanzien van de beschikbaarheid en de betaalbaarheid van woningen moeten daarom bij de uitvoering van dit plan voortdurend worden gevolgd en waar nodig moet bijsturing plaatsvinden.

Integraal of niet

De organisaties die dit plan hebben opgesteld, steken hun nek uit in het belang van de woningmarkt. Zij nemen voor zichzelf risico's door zich te verplichten aan de afspraken die in het kader van dit plan zijn gemaakt. Daarbij zijn belangen tegen elkaar afgewogen die het hele spectrum van de woningmarkt raken. Het gevolg is dat voorgestelde maatregelen die betrekking hebben op een bepaald onderdeel van de markt niet los gezien kunnen worden van maatregelen die op een ander onderdeel betrekking hebben. Hoewel er ten aanzien van een aantal aspecten ruimte is voor nadere invulling en politieke keuzes – bijvoorbeeld ten aanzien van de inkomensverdeling – geldt voor de betrokken organisaties op hoofdlijnen het principe: het een kan niet zonder het ander. Ofwel: we doen het integraal of we doen het niet. Van 'selectief shoppen' uit de voorgestelde maatregelen kan wat betreft de organisaties geen sprake zijn.

Kernpunten plan

Los van alle andere maatregelen die volgens dit plan nodig zijn om de woningmarkt in de toekomst goed te laten functioneren, is het noodzakelijk dat de financiële paragraaf op orde is en dat deze niet langer verkeerde prikkels bevat. Een aantal maatregelen is daarvoor onmisbaar.

1. Geleidelijke afbouw van de hypotheekrenteaftrek over een periode van 30 jaar. Daarbij wordt uitgegaan van een inkomens- en budgettair effect dat zoveel mogelijk neutraal is.

De extra inkomsten die bij de overheid ontstaan als gevolg van de geleidelijke afbouw van de hypotheekrenteaftrek worden gebruikt voor:

- *Afschaffing van de overdrachtsbelasting.*
- *Geleidelijke afbouw van het eigenwoningforfait.*
- *Terugsluis via de inkomstenbelasting, waarbij de compensatie wordt uitgerekend per belastingschijf.*

Afhankelijk van het inkomen en de huishoudsamenstelling kunnen kopers aanspraak maken op een Woontoeslag. Alleen voor schaarstegebieden (vooral de grote steden) kan een extra Woontoeslag gelden.

2. Geleidelijke verhoging van de huren (op basis van huursombenadering) tot een marktconform niveau.

Daarbij wordt uitgegaan van een inkomens- en budgettair effect dat zoveel mogelijk neutraal is. De extra huurinkomsten die bij verhuurders ontstaan als gevolg van de geleidelijke huurverhoging worden gebruikt voor:

- *Financiering van de extra Woontoeslag (ten opzichte van de huidige geraamde huurtoeslag in de Rijksbegroting), ter compensatie van de lagere en lagere-middeninkomens.*
- *Extra nieuwbouw in tekortgebieden of herstructurering in overdrukgebieden om sneller een marktevenwicht te bereiken, en daarnaast aan de verbetering van de kwaliteit van woningen, de energiezuinigheid en de verduurzaming van de energieproductie. Hierover worden niet-vrijblijvende afspraken gemaakt.*
- *Terugsluis via de inkomstenbelasting.*

Afhankelijk van het inkomen en de huishoudsamenstelling kunnen huurders aanspraak maken op een Woontoeslag. Alleen voor schaarstegebieden (vooral de grote steden) kan een extra Woontoeslag gelden.

Starten in een opgaande lijn

Bij een structurele hervorming gaat het niet alleen over de juiste maatregelen, maar ook het juiste moment waarop hervormingen worden doorgevoerd. Daarbij moet rekening worden gehouden met de benodigde voorbereidingstijd voor wetgeving e.d.

Dit plan kiest als startmoment 2015, het jaar waarvan verwacht wordt dat de economie weer in een opgaande lijn zit. Indien dit niet zo is, moet gewacht worden op een moment waarop een aanvang van de hervormingen wel verantwoord is.

1. NOODZAAK OM TE VERANDEREN

De Nederlandse woningvoorraad is in veel opzichten van een kwalitatief hoogstaand niveau. Deze kwaliteit heeft echter een hoge prijs en op de manier waarop de markt georganiseerd is, valt steeds meer af te dingen.

• Woningmarkt onvoldoende flexibel

Het woningaanbod reageert onvoldoende op veranderingen in de samenleving. Veel van de huidige problemen zijn terug te voeren op de voortdurende 'mismatch' tussen vraag en het aanbod. Er wordt onvoldoende rekening gehouden met de voorkeuren van consumenten. Mensen kunnen daardoor niet wonen zoals zij dat graag zouden willen en noodzakelijk is in verband met hun werk en persoonlijke omstandigheden. Groepen vallen buiten de boot (starters, middeninkomens) en de betaalbaarheid van het wonen komt in het gedrang. Een tekort in het woningaanbod heeft er niet alleen toe bijgedragen dat de huizenprijzen tot recordhoogte zijn gestegen en in de huursector lange wachtlijsten zijn ontstaan, maar heeft ook gevolgen voor de arbeidsmarkt en het milieu. Minder mobiliteit op de woningmarkt betekent minder flexibiliteit op de arbeidsmarkt. Dat zet een rem op de economische groei. Een grotere afstand tussen wonen en werken betekent meer woon-werkverkeer, wat een zwaardere belasting oplevert van de infrastructuur en het milieu. De reistijden in Nederland zijn gemiddeld het langst van Europa.

• Teveel kosten en teveel risico

Hoge huizenprijzen leiden tot hoge hypotheekrenteaftrek, hoge kosten voor huishoudens, hogere bedragen aan hypotheekrenteaftrek en – met name in de ogen van internationale partijen – tot meer risico voor alle betrokken partijen. De totale hypotheekschuld vormt in de ogen van deskundigen een te groot risico voor de financiële stabiliteit. Dit ongeacht het feit dat tegenover de nationale hypotheekschuld een aanzienlijke overwaarde staat aan woningwaarden, opgebouwd aflossingskapitaal en andere particuliere vermogensbestanddelen. De voortdurende kritiek op de wijze waarop de Nederlandse woningmarkt is gefinancierd, maakt het onvermijdelijk dat de subsidiëring en de fiscale bevoordeling van resp. de sociale huursector en de koopsector tegen het licht worden gehouden. De noodzaak voor de overheid om te bezuinigen, het begrotingstekort en de staatsschuld structureel te verminderen, is daarvoor een extra aanleiding.

• Welvaartsverlies

De woningmarkt kost de samenleving jaarlijks een vermogen aan directe en indirecte subsidies en fiscale bevoordeling. Daar staat een woningmarkt tegenover die zich kenmerkt door te weinig doorstroming, te weinig keuzemogelijkheden en te weinig kansen voor starters.

De voordelen die inherent zijn aan het systeem dalen te vaak in ongelijke mate neer bij huishoudens in de verschillende inkomensklassen.

De wijze waarop de woningmarkt gefinancierd wordt, is complex en intransparant. Dit leidt tot een inefficiënte inzet van middelen en hoog kostenniveau voor de overheid. Per saldo betalen burgers en bedrijven daardoor meer belasting dan nodig. De hoge prijs die de Nederlandse samenleving betaalt voor haar gebrekkig functionerende woningmarkt komt haar te staan op een welvaartsverlies van circa 7,5 miljard per jaar (CPB, 2010).

• **Onvoldoende marktwerking aan de aanbodzijde**

Het zijn vooral lokale overheden, woningcorporaties en grondbezittende projectontwikkelaars die de dienst uitmaken op de woningmarkt. Voor particulieren en andere partijen die actief willen zijn op de woningmarkt zijn er onvoldoende mogelijkheden om invloed uit te oefenen, initiatieven te ontplooiën en investeringen te doen. Het aanbod in de nieuwbouw is daardoor beperkt, onvoldoende vraaggestuurd en de prijs-/kwaliteitsverhouding verre van optimaal. Kenmerkend voor de Nederlandse woningmarkt is het grotendeels ontbreken van een vrije huursector die keuzemogelijkheden op de woningmarkt vergroot en mede zou kunnen bijdragen aan het overbruggen van de kloof tussen de sociale huursector en de koopsector. Vooral middeninkomens vallen nu vaak tussen wal en schip.

De financiering van Nederlandse koopwoningen is in handen van vier grote aanbieders die daarmee de dienst uitmaken op de hypotheekmarkt. Staatsondersteuning en de hogere eisen die de toezichthouders stellen, beperken de mogelijkheden van hypotheekaanbieders om te financieren en concurrerende aanbiedingen te doen. Het is voor huizenkopers veel moeilijker geworden de benodigde hypotheek te verkrijgen en voor grote groepen in de samenleving is dat welhaast onmogelijk geworden. Als gevolg van het gebrek aan concurrentiekracht en het gebrek aan spaargeld waardoor er een fundingprobleem ontstaat, kenmerkt de hypotheekmarkt zich door een gebrek aan innovatie en tarieven die hoger liggen dan in de ons omringende landen.

• **Te weinig vertrouwen**

Mensen zijn onzeker over de economie, over hun werk en inkomen, over de woningmarkt en over het toekomstig woningmarktbeleid van de overheid. De beslissing over een volgende stap in hun wooncarrière wordt uitgesteld. De doorstroming stagneert en de dynamiek verdwijnt in rap tempo uit de markt. Het overheidsbeleid is veelal gericht op onderdelen van de markt, zonder dat er een goede samenhang is tussen de verschillende maatregelen. Het beleid is wisselend en ad hoc. De voortdurende discussies over majeure onderwerpen als de huurliberalisatie, het inkomensafhankelijk maken van de huren en de hypotheekrenteaftrek doen mensen twijfelen over de maatregelen die hen eventueel te wachten staan en de keuze die zij in verband daarmee

moeten maken. Mensen weten niet in hoeverre zij voor de toekomst rekening moeten houden met huurstijgingen en twijfelen over het voortbestaan van de hypotheekrenteaftrek. Nu de crisis het vertrouwen van mensen ernstig heeft ondermijnd, is er des te meer behoefte aan een vertrouwenwekkend perspectief voor de woningmarkt.

Niets doen is geen optie en marginale ingrepen bieden geen uitkomst meer

Niets doen is in de huidige marktsituatie geen optie. Grote structurele problemen blijven dan de woningmarkt achtervolgen en lang slepende kwesties die het vertrouwen van burgers ondermijnen worden niet opgelost. De kans op een gezond herstel van de woningmarkt is bij ongewijzigd beleid uiterst gering en eigenlijk ondenkbaar.

Van oudsher houdt de overheid de woningmarkt op gang door extra geld ter beschikking te stellen of op andere manieren voordelen te creëren waardoor de betaalbaarheid van het wonen gegarandeerd is. Nu de middelen daarvoor niet meer beschikbaar zijn en er niet meer verschreven en verrekend kan worden met een batig saldo elders, loopt het financieringssysteem van de woningmarkt langzaam vast. Maatregelen die op dit moment door de politiek worden voorgesteld, hebben meer de aard van een ontwenningmiddel dan dat het lapmiddelen zijn waarmee de zieke patiënt op de been wordt gehouden. Banken en overheden draaien de geldkraan dicht en proberen zelf aan meer middelen te komen. De woningmarkt kan alleen voor de toekomst geschikt worden gemaakt door een grondige aanpak van de structurele problemen die al langere tijd bestaan en die in slechte tijden de markt voor een groot deel verlammen. Alleen op die manier is een volledige rehabilitatie mogelijk; niet op basis van halve maatregelen en marginale ingrepen in de systematiek.

Bij ongewijzigd beleid blijven de grote structurele problemen onopgelost

- *De mismatch tussen vraag en aanbod blijft bestaan. In belangrijke delen van het land neemt de schaarste aan geschikte woningen verder toe.*
- *De woningtekorten en de wachtlijsten in de sociale huursector lossen niet op.*
- *Het vertrouwen dat consumenten hebben in de woningmarkt komt steeds verder onder druk te staan.*
- *De kosten en risico's voor de rijksbegroting nemen verder toe en gaan ten koste van de welvaart en de financiële stabiliteit.*
- *Het verschijnsel 'scheefwonen' in de sociale huursector wordt niet opgelost.*
- *De doorstroming op de woningmarkt - zowel in de huur- als in de koopsector – komt verder tot stilstand.*
- *Starters en lagere inkomens krijgen steeds moeilijker toegang tot de woningmarkt.*
- *Middeninkomens blijven met onvoldoende mogelijkheden zitten om een volgende stap te zetten in hun wooncarrière.*
- *Het verkrijgen van een hypotheek wordt steeds moeilijker.*
- *Het woningaanbod blijft door een gebrek aan concurrentie onvoldoende vraaggericht en biedt geen uitzicht op meer keuzemogelijkheden en een verbetering van de prijs-\kwaliteitsverhouding.*
- *Een doorgaande daling van het aantal transacties in de markt zet investeringen in kwaliteitsbehoud en het energiezuinig maken van woningen verder onder druk.*
- *De investeringsbereidheid van partijen neemt verder af en gaat ten koste van de noodzakelijke bouwproductie, de innovatie en de flexibilisering van de woningmarkt.*
- *De afnemende dynamiek op de woningmarkt heeft grote gevolgen voor de werkgelegenheid, de arbeidsmarkt en de economische groei.*

Een integraal plan: Nederland wordt er beter van

Iedereen heeft baat bij een goed functionerende woningmarkt.

- **Een woningaanbod dat beter aansluit bij de vraag naar woningen maakt een einde aan de eindeloze wachtlijsten in de huursector en voorkomt dat de prijzen in de koopsector weer excessief kunnen gaan stijgen.**
- **Zonder vergaande overheidsinmenging via allerlei subsidies en fiscale regelingen functioneert de woningmarkt beter en zijn we uiteindelijk goedkoper uit.**
- **De diepe kloof tussen huur en koop verdwijnt: einde aan de tweespalt in de samenleving. Gelijke behandeling van huurders en kopers. De keuze tussen huren of kopen moet meer gebaseerd zijn op persoonlijke voorkeur dan op inkomen.**
- **Zonder drempels stromen mensen gemakkelijker door naar hun volgende huur- of koopwoning.**
- **Vooraf lagere- en middeninkomens krijgen meer kansen op de woningmarkt. Starters kunnen gemakkelijker instappen.**
- **De woningmarkt wordt eerlijk en efficiënt. We subsidiëren alleen nog mensen die niet zelfstandig in staat zijn in hun wonen te voorzien.**
- **Meer ruimte voor particulier initiatief en private investeerders levert meer keuzemogelijkheden op in het aanbod en de financiering van woningen. Een betere prijs-/kwaliteitsverhouding is het gevolg en de vrije huursector wordt een volwaardig alternatief.**
- **De betaalbaarheid van het wonen blijft geborgd.**
- **Meer mobiliteit en flexibiliteit op de woningmarkt betekent ook meer mobiliteit op de arbeidsmarkt. Dat is goed voor de werkgelegenheid en de economische groei, en levert een geringere belasting op van de infrastructuur en het milieu.**
- **Met het integraal plan ontstaat een vertrouwenwekkend perspectief voor de toekomst. De onzekerheid over wat er met de woningmarkt gaat gebeuren verdwijnt en het vertrouwen kan herstellen.**
- **De geleidelijkheid in de afbouw van de renteaftrek en het geleidelijk marktconform maken van de huren voorkomt schokeffecten. Belastingverlaging en een nieuwe Woontoeslag compenseren huishoudens voor het verlies en moeten een waarborg zijn voor het behoud van koopkracht.**

Ook voor de overheid en marktpartijen zijn er belangrijke voordelen.

- **Een grotere dynamiek op de woningmarkt heeft positieve gevolgen voor de arbeidsmarkt, de werkgelegenheid en de economische groei.**
- **Een lager risicoprofiel voor de overheid.**
- **Integraal, maar geen dichtgetimmerd plan: er blijft ruimte voor politieke keuzes, bijvoorbeeld t.a.v. Woontoeslag, de inkomensverdeling en het al dan niet belasten van de eigen woning nadat deze aan het einde van de afbouwperiode met volledige vrijstelling in box 3 komt.**
- **Een transparantere markt maakt een betere sturing van de woningmarkt mogelijk. Minder politieke tweespalt t.a.v. woningmarkt (einde eeuwige discussies over de hypotheekrenteaftrek en huurliberalisering).**
- **Verbetering van de financiële stabiliteit van banken, de rijksbegroting en de Nederlandse economie.**
- **Een lagere belasting op arbeid verbetert de concurrentiepositie van de Nederlandse economie.**
- **De bouwsector en alle andere woningmarktgerelateerde sectoren krijgen een stevige impuls.**
- **Er komt meer ruimte voor particuliere initiatieven en private investeerders waardoor het aanbod en de concurrentie kunnen toenemen, er zicht komt op betere rendementen en andere financieringsbronnen kunnen worden aangetrokken.**
- **Een goed functionerende woningmarkt levert enorme welvaartswinst op tot circa 7,5 miljard per jaar (CPB, 2010).**

2. INTEGRALE HERVORMING

De impasse op de woningmarkt is voor de betrokken organisaties aanleiding geweest om op zoek te gaan naar maatregelen die nodig zijn om de woningmarkt goed te laten functioneren. Daartoe is eerst het gewenste einddoel bepaald en vervolgens het transitiepad dat nodig is om dit doel te bereiken.

Niet gehinderd door enig dogma of taboe is door onderhandelaars hierover uitvoerig overleg gevoerd. Met de wetenschap dat niet langer kon worden volstaan met beperkte maatregelen en marginale aanpassingen, zijn de bestaande systemen op de woningmarkt van A tot Z tegen het licht gehouden.

Akkoord

Het akkoord dat tussen Vereniging Eigen Huis, Woonbond, Aedes, NVM, VBO en VastgoedPro tot stand is gekomen, omvat 11 hervormingspunten die tezamen de contouren vormen voor een anders georganiseerde woningmarkt. Voor de betrokken organisaties vormen de hierin genoemde maatregelen een samenhangend geheel. Het is voor hen voorwaarde dat de maatregelen in samenhang met elkaar worden genomen.

11 hervormingspunten voor een goed functionerende woningmarkt

1. Voldoende van aanbod van woningen van de juiste soort op de juiste plek

Een eerste vereiste voor een goed functionerende woningmarkt is dat het woningaanbod voldoende overeenstemt met de (lokale/regionale) vraag naar woningen, zowel in kwantiteit (aantallen) als in kwaliteit (woningkenmerken). Een mismatch tussen vraag en aanbod biedt mensen onvoldoende mogelijkheden om te wonen op de plaats en de manier waarop hen dat het beste past, rekening houdend met hun werk en persoonlijke omstandigheden. Door een woningtekort en het hogere prijsniveau dat daar het gevolg van is, ontstaat welvaartsverlies en krijgen groepen in de samenleving onvoldoende kans op de woningmarkt.

De samenleving verandert voortdurend en het is noodzakelijk dat de woningmarkt zich daarop voldoende snel kan aanpassen. Dit vergt flexibiliteit in de ruimtelijke inrichting, de manier van bouwen en de processen die daarmee verband houden. In de periferie van de woningmarkt moet een flexibele schil ontstaan waarin niet meer zozeer voor 'de eeuwigheid' wordt gebouwd, maar voor de behoefte van de komende periode. Waar bouwgrond inwisselbaar is voor toevoegingen aan de natuur elders of waar grond op den duur aan de natuur kan worden teruggegeven. Krimp en groei kunnen elkaar in dit verband faciliteren. Dezelfde wisselwerking kan plaatsvinden tussen uitbreidingen in de stedelijke periferie en de aanpak van de binnenstedelijke problematiek.

De keuze voor bescherming van natuur en landschappelijke waarden is een respectabele politieke keuze die echter niet zonder gevolgen is voor de woningmarkt. Het schaarse aanbod aan bouwgrond heeft in combinatie met een snel toegenomen vraag naar woningen geleid tot hoog gestegen grondprijzen en uiteindelijk tot een hoog prijsniveau op de woningmarkt. Een kosten-batenanalyse biedt inzicht in de financiële gevolgen van de keuzes die ten aanzien van de ruimtelijke ordening worden gemaakt.

2. Gelijk speelveld tussen huur en koop

Bevoordeling van de ene sector boven de andere leidt tot frictie en scheve verhoudingen in de markt. Er ontstaat oneigenlijke concurrentie waarvoor in de markt in feite voortdurend gecorrigeerd moet worden. Uitgangspunt voor dit plan is een eigendomsneutrale benadering van de woningmarkt. Ieder huis moet in de markt worden gezet op basis van gelijke uitgangspunten. Dit geldt zowel ten aanzien van de grondkosten als ten aanzien van de bouwkosten en eventuele andere kosten die bij de bouw verrekend worden. Waarborgen in de financiering van projecten die voor woningcorporaties beschikbaar zijn, worden onder gelijke condities toegankelijk voor andere aanbieders die zich met dezelfde prestatie op dezelfde doelgroep richten, dat wil zeggen: als ware het dat zij toegelaten instellingen zijn. Hetzelfde huis moet zowel koopwoning als (sociale) huurwoning kunnen zijn, zonder dat daarvoor in de prijs gecorrigeerd hoeft te worden of anderszins een correctie hoeft plaats te vinden. Investerings in de verschillende sectoren moeten primair gebaseerd zijn op de vraag uit de markt/de woonbehoefte van mensen en niet op het al dan niet ontvangen van subsidie of het in aanmerking komen van een andere wijze van bevoordeling.

3. Goed beheer en energiebesparing

Zorg voor het milieu en het toekomstbestendig houden van de woningvoorraad overstijgt het individuele belang van goed wonen en lage woonlasten. Daar waar nodig moeten algemene middelen kunnen worden ingezet die het gewenste resultaat op het gebied van energiebesparing, verduurzaming van de energieproductie en het up to date houden van de woningvoorraad bewerkstelligen. Dit draagt bij aan het waardebehoud van woningen, een betere betaalbaarheid voor de bewoner en bewerkstelligt blijvende beschikbaarheid van een kwalitatief goede woningvoorraad voor toekomstige generaties. Belangrijke overweging daarbij is dat investeringen in energiebesparing in de bestaande woningvoorraad een relatief hoog rendement hebben in relatie tot de woonlasten en de waardeontwikkeling van woningen.

4. Van objectsubsidies naar subjectsubsidies (eigendomsneutrale ondersteuning)

Bij voldoende aanbod van woningen en toepassing van gelijke uitgangspunten voor huur en koop wordt financiële ondersteuning in het wonen beperkt tot huishoudens die niet zelfstandig in staat zijn in hun huisvesting te voorzien. Subsidiëring is niet meer automatisch verbonden aan het object (koop- of huurwoning), maar wordt – in de vorm van een Woontoeslag – uitsluitend nog verstrekt aan de bewoner op basis van zijn inkomen en de samenstelling van zijn huishouden. Een uitzondering op de uniforme Woontoeslag wordt alleen gemaakt voor schaarstegebieden (vooral de grote steden) waarvoor een extra Woontoeslag kan gelden. Dit houdt in dat alle vormen van subsidiëring en bevoordeling direct worden beëindigd dan wel zeer geleidelijk worden afgebouwd over een periode van 30 jaar. In de eindsituatie is de hypotheekrenteaftrek in zijn geheel afgebouwd en zijn alle huren op een marktconform niveau. De voorkeur voor huren of kopen zal in de nieuwe marktsituatie hoofdzakelijk nog bepaald worden door de beschikbaarheid en de persoonlijke voorkeur.

5. Solidariteit

Het is in ieders belang dat wonen overal goed georganiseerd is, maar de financieringsbehoeften en -mogelijkheden zijn niet overal gelijk. Het gemeenschappelijk belang van een goed georganiseerde woningmarkt maakt het noodzakelijk dat solidariteit wordt geboden in de benodigde financiering zonder dat dit leidt tot oneigenlijke concurrentie. Middelen moeten beschikbaar komen voor de herstructurering van lokale woningmarkten, onder meer om op plaatsen waar dat nodig is woningen uit de markt te kunnen nemen. Voor dit doel wordt onderzoek opgezet naar een herstructureringsheffing op alle bestaande woningen, zowel huur als koop.

6. Duurzame financiering

Het belang van een stabiele, goed functionerende woningmarkt maakt het noodzakelijk dat buffers worden aangehouden en zekerheden worden gesteld. Het wegvallen van systemen die in de huidige woningmarkt de woonlasten stabiliseren en voor grote groepen betaalbaar houden (renteaftrek, bepaalde hypotheekproducten, huurtoeslag en systemen die de huurprijs reguleren), moeten minimaal ondervangen worden door het instellen van garanties of het bieden van voldoende waarborg. Bij eigendom geldt dat ook ten aanzien van het schuldrestrisico.

De Nationale Hypotheek Garantie (NHG) biedt dekking tegen het schuldrestrisico in veel voorkomende probleemsituaties (werkloosheid, echtscheiding, enz.) en maakt kopen mogelijk in gevallen waarin het inkomen en het eigen vermogen van kopers nog onvoldoende zekerheid bieden.

Een brede werking van de NHG leidt tot een verstoring van marktverhoudingen en levert een te groot risico op voor de overheid als achtervang van de borgstelling. De werking wordt daarom beperkt tot specifieke doelgroepen. Dit betreft koopstarters en lagere (midden)inkomens in het algemeen. De NHG moet daarnaast in samenwerking met de financiers de woningmarkt toegankelijker maken voor huizenkopers zonder vast dienstverband, zoals flexwerkers en zzp-ers.

De beschikbaarheid van voldoende financieringsmogelijkheden is voorwaarde voor het functioneren van de woningmarkt. Vooral in economisch mindere tijden is een stabiele financiering van belang. De financiering van hypotheekleningen moet in dat opzicht minder afhankelijk zijn van banken en meer in verband worden gebracht met de kapitaalmarkten en langlopende besparingen en beleggingen, waarbij dat met name het geval kan zijn bij het omvangrijke pensioenvermogen dat in beheer is bij Nederlandse verzekeraars en pensioenfondsen.

De maatregelen in dit plan kunnen een waardedaling van woningen tot gevolg hebben. Het waardeverlies dat daardoor ontstaat bij individuele eigenwoningbezitters kan mede in het licht van de huidige marktsituatie tot de kwalificatie 'schrijnend geval' leiden. Banken en andere financiers op de woningmarkt hebben een belang in de waardeontwikkeling van woningen en dragen in maatschappelijk opzicht een medeverantwoordelijkheid voor de risico's die in de markt ontstaan. Om schrijnende gevallen tegemoet te komen dienen zij voorzieningen aan te houden waarmee een oplossing kan worden geboden.

7. Lokale woonlasten op basis van gelijkheid

Iedereen heeft dezelfde aanspraken op lokale voorzieningen. Iedereen moet dan ook in gelijke mate bijdragen aan de financiering daarvan voor zover dat op grond van iemands financiële positie verwacht mag worden. Het onderscheid tussen huurders en eigenwoningbezitters zoals dat op dit moment gehanteerd wordt voor een aantal lokale heffingen, doet geen recht aan dit principe. Voor de opstellers van dit plan geldt als uitgangspunt de gelijke behandeling van huurders en kopers die uiteindelijk bereikt wordt, ook bij lokale heffingen. Daarom wordt gekozen voor een heffing naar draagkracht waarbij geen onderscheid meer wordt gemaakt tussen verschillende groepen.

8. Voldoende mobiliteit

In een goed functionerende woningmarkt wordt invulling gegeven aan de woonbehoeften van mensen en kunnen zij wonen op de manier en de plaats die hen het beste past, rekening houdend met hun werk en persoonlijke omstandigheden.

Zij moeten daarin niet gehinderd worden door vermijdbare drempels die worden opgeworpen in de financiële sfeer en op basis van regelgeving. Dit betekent ondermeer dat verschillen in lasten tussen zittende en nieuwe huurders moeten worden voorkomen en dat de overdrachtsbelasting in zijn geheel wordt afgeschaft.

9. Zorg- en woondiensten; verzilveren eigenwoningvermogen

Zo lang mogelijk zelfstandig kunnen wonen is het uitgangspunt. Dit komt tegemoet aan een algemeen levende behoefte en voorkomt de hoge kosten van zorgcomplexen. Daar waar nodig moeten zorg- en woondiensten worden geboden die dit mogelijk maken.

Op latere leeftijd kan behoefte ontstaan aan een aanvulling op het pensioen of middelen waarmee men zorg- en woondiensten kan financieren. Het eigen vermogen dat in een eigen woning ligt besloten moet hiervoor kunnen worden aangewend zonder dat de bewoner de woning hoeft te verlaten of dat dit door de hoge kosten onmogelijk wordt gemaakt. Diensten en producten moeten worden ontwikkeld die deze mogelijkheid bewerkstelligen en waarbij ook zekerheid wordt geboden.

10. Meer marktwerking aan de aanbodzijde: ruimte voor financiers en private investeerders

De Nederlandse woningmarkt is aantrekkelijk om in te investeren. Om burgers meer keuzemogelijkheden te bieden in het wonen moet het voor andere partijen dan de traditionele partijen aantrekkelijker en gemakkelijker worden gemaakt om de woningmarkt te betreden. Dat geldt zowel voor binnenlandse als buitenlandse partijen. Meer aanbieders en concurrentie moeten leiden tot meer keuzemogelijkheden en een betere prijs-/kwaliteitsverhouding. Voor hypotheekverstreckers en andere financiers/beleggers moet worden nagegaan welke hindernissen kunnen worden weggenomen. Dit geldt met name voor buitenlandse aanbieders en Nederlandse pensioenfondsen en verzekeraars die langlopende (pensioen)besparingen en beleggingen kunnen koppelen aan langlopende (hypotheek)financieringen. Het verdwijnen van de fiscale arbitrage bij de woningfinanciering leidt op den duur tot heldere en meer eenvoudige hypotheekproducten waarmee aanbieders meer op de prijs concurreren.

Ook partijen die concreet willen investeren in de bouw en de exploitatie van woningen moeten zonder belemmeringen de markt kunnen betreden. Het creëren van een gelijk speelveld met de traditionele aanbieders is hiervoor een voorwaarde.

Een belangrijk inverdieneffect voor consumenten is dat een toename van de concurrentie aan de aanbodzijde (hypotheekmarkt, ontwikkelmarkt, bouwmarkt en huurmarkt) leidt tot lagere prijzen en een betere kwaliteit.

11. Woningcorporaties in een gelijk speelveld

Corporaties spelen een onmisbare rol in het huisvesten van aandachtsgroepen. Vanuit de historie beschikken zij over aanzienlijke vermogens waarmee een omvangrijke sociale huursector is opgebouwd. Dit heeft er enerzijds toe geleid dat er een groot verschil ('kloof') is ontstaan met het relatief hoge prijsniveau in de koopsector en anderzijds dat er slechts een beperkte commerciële huursector is ontstaan.

In de nieuwe situatie, na een transitieperiode van maximaal 30 jaar, zijn alle huurprijzen op een marktconform niveau. In die situatie dragen de woningcorporaties zorg voor:

- a. voldoende beschikbaarheid van woningen voor de aandachtsgroepen,
- b. en vindt sturing op de betaalbaarheid uitsluitend nog plaats via de beschikbaarheid van woningen.

Het maatschappelijk gebonden vermogen waarover corporaties beschikken blijft beschikbaar voor de aan hen toegewezen taken op het gebied van de volkshuisvesting. Daarbij blijft de brede taakstelling van corporaties gelden en wordt er niet aan risicoselectie gedaan.

3. TRANSITIE: CONCRETE STAPPEN IN EEN GELEIDELIJKE OVERGANG

Partijen zijn het er over eens: de overgang naar een andere woningmarktsituatie moet zeer geleidelijk verlopen. Op die manier worden grote schokken voorkomen en de effecten gespreid in de tijd. Huishoudens en marktpartijen krijgen op die manier voldoende de tijd om aan de nieuwe situatie te wennen en hun eigen situatie daar op af te stemmen. Er moet rekening worden gehouden met de enorme belangen die op de woningmarkt spelen en de aanzienlijke impact die maatregelen kunnen hebben voor individuele huishoudens.

Inkomens- en budgetneutraal

Als uitgangspunt voor dit plan geldt dat de maatregelen voor alle betrokkenen zo inkomens- en budgettair neutraal mogelijk uitpakken. Dat geldt ook voor de overgangperiode. Groepen kopers en huurders moeten gemiddeld genomen gecompenseerd worden voor het verlies aan hypotheekrenteaftrek respectievelijk de stijging van de huur naar een marktconform niveau.

Starten in een opgaande lijn

Dit hervormingsplan en de bijbehorende berekeningen gaan uit van een uitvoering die in 2015 start. Het jaar waarvan verwacht wordt dat de economie in een opgaande lijn zit en markten weer aantrekken. Mocht dit niet zo zijn, dan ligt het voor de hand dat de uitvoering naar een later moment te wordt verschoven.

Beleidsvoorbereiding

Dit plan omvat zeer ingrijpende maatregelen die zich over een zeer lange periode uitstrekken. Dit vergt een zeer zorgvuldige voorbereiding en een uitvoerige regeling van alle te nemen maatregelen. De invoering per 2015 maakt dat mogelijk. Voor alle partijen is het belangrijk dat het gehele hervormingsproces kan steunen op een breed draagvlak in de politiek en dat de commitment om het proces te volvoeren wordt vastgelegd in wetgeving. Eerste concrete stappen:

1. Wet integrale hervorming woningmarkt

De uitvoering van dit plan wordt bij wet geregeld. Dit is noodzakelijk om de samenhang tussen de planonderdelen te bewaren en de continuïteit in het transitieproces te garanderen.

2. Financiële en fiscale maatregelen 2015

• Overdrachtsbelasting

De overdrachtsbelasting voor particuliere woningen wordt afgeschaft als één van de maatregelen van de terugsluis van besparingen en extra inkomsten.

• Hypotheekrenteaf trek en bijtelling eigenwoningforfait

Het saldo van de hypotheekrenteaf trek en de bijtelling van het eigenwoningforfait (de aftrekpost eigen woning) wordt met ingang van dit jaar jaarlijks met 1/30ste deel afgebouwd. Dit betekent dat de totale afbouw plaatsvindt in 30 gelijke jaarlijkse stappen. Dit geldt voor alle nieuwe en bestaande hypotheek. Voor een hypotheek die een jaar later wordt afgesloten, is de periode van renteaf trek een jaar korter. Na 30 jaar eindigt de hypotheekrenteaf trek in zijn geheel.

Gedurende de periode van afbouw van de hypotheekrenteaf trek zit de eigen woning in box 1. Na afloop van deze periode – d.w.z.: na 30 jaar – valt de eigen woning in box 3 met volledige vrijstelling. De uiteindelijke keuze is echter aan de politiek om de eigen woning al dan niet te belasten.

De afbouw van de hypotheekrenteaf trek in gelijke jaarlijkse stappen maakt een einde aan de belastingarbitrage op dit punt. Daarmee verdwijnt de prikkel om over langere tijd schulden aan te houden om op die manier maximaal te profiteren van de renteaf trek. Dit maakt een verlaging van de loan to value-ratio (LTV) voor de financiering van een woning overbodig.

• Vermogensvorming

Het opbouwen van een eigen vermogen als voorziening voor later (wonen, pensioen, zorg) wordt steeds belangrijker. Huurders en kopers moeten daarin op gelijke wijze gefaciliteerd worden. Rekening houdend met vrijstellingen die ten aanzien van de eigen woning gelden, worden nieuwe faciliteiten ingevoerd om vermogensvorming onder alle groepen op gelijke wijze te stimuleren.

• Huren

De huren in de sociale huursector die onder het marktconform niveau liggen, worden met ingang van 2015 jaarlijks verhoogd met een percentage dat gelijk is aan de inflatie + 2%-punt. Dit gebeurt op basis van de huursombenadering (per woningcorporatie) en is inclusief de huuraanpassingen bij mutatie. Daarbij kunnen sociale verhuurders de huren meer dan gemiddeld verhogen als de huurprijs laag is in verhouding tot de geboden kwaliteit en minder dan gemiddeld verhogen als de huurprijs hoog is in verhouding tot de geboden kwaliteit. Huren die op marktconform niveau zijn worden verhoogd met een percentage dat maximaal gelijk is aan de inflatie.

Voor particuliere verhuurders geldt een huurbegrenzing waarbij een huurverhoging boven de inflatie alleen is toegestaan voor woningen die relatief goedkoop zijn ten opzichte van de geboden kwaliteit.

Daarnaast geldt in de eindsituatie een beperkte regulering van de huren waarbij huurders en verhuurders afspraken maken over een objectief empirisch vast te stellen markthuur (bijv. 'Mietspiegel'). Bovendien moet in die situatie een maximale jaarlijkse huurstijging worden afgesproken om te voorkomen dat misbruik van huurders wordt gemaakt als 'gevangen' klanten.

- **Compensatie via de inkomstenbelasting**

De heffing van de inkomstenbelasting wordt met ingang van 2015 en vervolgens jaarlijks stapsgewijs verlaagd tot een niveau waarbij in ieder jaar gemiddeld genomen sprake is van een volledige compensatie van de woonlastenstijging die optreedt als gevolg van voorgenoemde maatregelen. In individuele gevallen zal de compensatie hoger of lager uitvallen dan 100%. Dit zal met name het geval zijn als onder het huidige systeem sprake is van een situatie van resp. 'onderbedeling' en 'overbedeling'.

- **Woontoeslag**

Voor individuele gevallen waarin men niet zelfstandig in het wonen kan voorzien en compensatie in de belastingsfeer onvoldoende uitkomst biedt, bestaat het recht op een Woontoeslag. Deze geldt zowel voor huur als voor koop en is afhankelijk van het inkomen en de samenstelling van het huishouden. Per 2015 wordt een nieuwe regeling ingevoerd voor het bepalen van de Woontoeslag.

Deze wordt zodanig vormgegeven dat daar zo weinig mogelijk prijsopdrijvende werking vanuit gaat en dat extra huurverhogingen voor lagere inkomens en lagere middeninkomens opgevangen worden. Een extra Woontoeslag kan alleen worden gegeven in schaarstegebieden (vooral de grote steden) waar de vraag naar woningen in de goedkopere prijsklassen veel groter is dan het aanbod.

Voor de berekeningen die voor de onderbouwing van dit plan zijn gemaakt, is vooralsnog uitgegaan van de oude systematiek van de huurtoeslag, waarbij ook voor kopers een bedrag is aangehouden dat met de huursector vergelijkbaar is.

- **Verhuurdersbelasting**

Bij het opstellen van dit plan is uitgegaan van bestaande condities en marktomstandigheden. Dit veronderstelt dat wijzigingen die zich voordoen in het traject tot aan de uitvoering van dit plan, niet in de systematiek zijn meegenomen. Dit betekent dat de heffing die aan verhuurders is opgelegd als gevolg van eerdere beleidsmaatregelen, niet wordt ingevoerd.

- **Met de hypotheek meeverbonden aflossingsproducten**

Voor lopende hypotheekleningen die verbonden zijn aan een kapitaalverzekering (KEW), spaarrekening (SEW) of beleggingsrekening eigen woning (BEW) wordt voor de transitiefase een overgangsregeling gecreëerd die voor individuele gevallen een soepele afhandeling van het meeverbonden product mogelijk maakt in combinatie met de geleidelijke afbouw van de hypotheekrenteaftrek. De volgende mogelijkheden zijn denkbaar:

- Ongewijzigde voortzetting van de KEW, SEW of BEW tegen gelijkblijvende fiscale condities, daaronder ook begrepen de mogelijkheid van een eventuele (gedeeltelijke) premie/ inleg-vrijmaking om dubbele aflossingsopbouw te voorkomen. Indien als gevolg van de renteaftrekmaatregel ook rechtstreeks wordt afgelost op de lening, valt te overwegen om het (fiscaal vrijgestelde) bestedingsdoel van het opgebouwde kapitaal te verruimen (anders dan voor aflossing van de lening).
- Voortijdige beëindiging, waarbij de afkoopwaarde als (extra) aflossing op de hypotheek wordt gebruikt, zonder dat fiscale afrekening plaatsvindt en zonder dat daarvoor een boete wordt berekend.

4. FINANCIËLE GEVOLGEN VOOR HUISHOUDENS (DOORREKENING DOOR OTB)

De manier waarop de woningmarkt gefinancierd wordt, wijzigt ingrijpend. Het veranderingsproces vindt plaats over een periode van 30 jaar, waardoor er geen grote schokken optreden en partijen voldoende gelegenheid krijgen om hun eigen situatie eventueel op de nieuw ontstane situatie aan te passen. Gedurende de transitieperiode worden de ontwikkelingen zorgvuldig gevolgd en zal bijsturing moeten plaatsvinden waar dat nodig is.

Het belangrijkste zijn de gevolgen voor individuele huishoudens. Zij krijgen in veel gevallen te maken met een stijging in de woonlast die gecompenseerd wordt door een belastingverlaging in het inkomen. Voor lagere inkomens en bescheiden middeninkomens geldt daarnaast een aanvulling op het inkomen in de vorm van een Woontoeslag. In schaarstegebieden (vooral grote steden) wordt deze eventueel aangevuld met een extra Woontoeslag. Uitgangspunt van dit plan is dat de stijging van de woonlast zoveel mogelijk gecompenseerd wordt.

Het onderzoeksinstituut OTB van de TU-Delft is gevraagd de gevolgen van dit plan door te rekenen met betrekking tot de lastenontwikkelingen voor huishoudens en de waardeontwikkeling van woningen. De uitkomsten daarvan zijn weergegeven in een afzonderlijke rapportage.

De berekeningen van het OTB zijn gebaseerd op een rekenmodel. Deze gaat uit van een statische situatie en een beperkt aantal variabelen. De uitkomsten dienen daarom slechts als indicatie van de effecten van het plan.

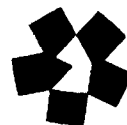
Uit de berekeningen blijkt dat de woonquotes van huishoudens over het algemeen niet of slechts zeer licht stijgen. Voor lagere inkomens en bescheiden middeninkomens vindt extra inkomenscompensatie plaats om stijgende quotes te voorkomen. Door belastingcompensatie zullen gelijkblijvende en licht stijgende woonquotes tot gevolg hebben dat het resterende besteedbare inkomen zal toenemen en de financiële positie van huishoudens toch zal verbeteren.

Het effect op de huizenprijzen blijft eveneens beperkt en is te vergelijken met de gevolgen van een rentestijging van minder dan 1%-punt. Door de volledige terugsluis van financiële middelen ter compensatie en verdere ondersteuning van de woningmarkt blijven grote gevolgen voor de huizenprijzen uit.

De uitgangspunten die bij het opstellen van dit hervormingsplan zijn gehanteerd en de berekeningen van het OTB geven de deelnemende organisaties er voldoende vertrouwen in dat dit plan op een verantwoorde wijze tot uitvoering kan worden gebracht.

.....
W O O N B O N D

vereniging
eigen huis

vereniging van
woningcorporaties

VBO MAKELAAR

vastgoedpro

TE HUUR

Nassau
M A K E L A A R S

NVM-WONEN

(030)

69 175 77

www.nassau.nl

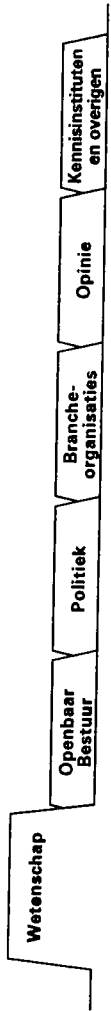
Reacties op het hervormingsplan

WONEN 4.0

Het plan van Vereniging Eigen Huis, de Woonbond, Aedes en makelaarsorganisaties NVM, VBO Makelaar en VastgoedPro heeft veel reacties opgeleverd.

WONEN 4.0 -

Wie zegt wat?

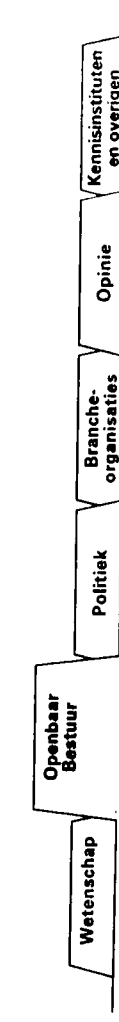
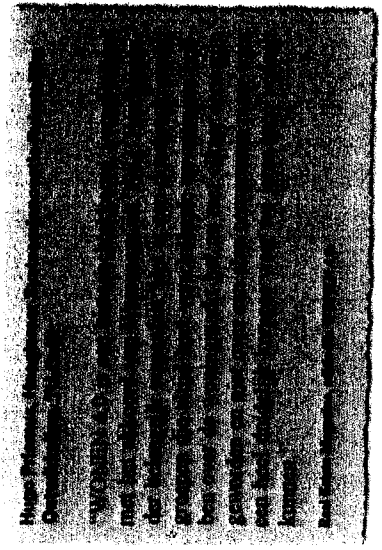

Peter Boelhouwer, Wetenschappelijk directeur / hoogleraar housing systems OTB-TU Delft
"WONEN 4.0 is het beste hervormingsplan dat ik tot nu toe heb gezien."
Bron: Uitspraak P. Boelhouwer tijdens overleg met de initiatiefnemers van WONEN 4.0.

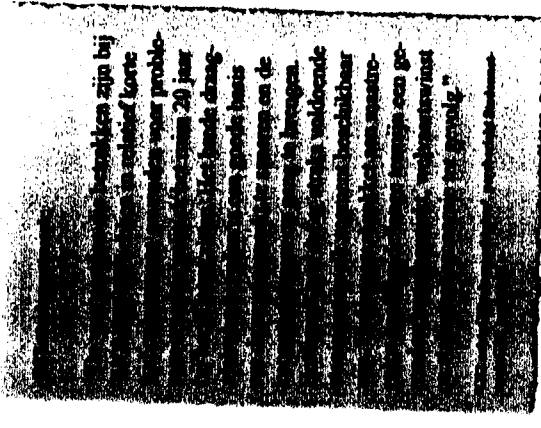
Lans Bovenberg, hoogleraar Economie, UvT, deelnemer aan het plan van de 22 economen:

"WONEN 4.0 is een beter plan dan het Lenteakkoord. Het akkoord heeft dezelfde uitgangspunten als ons hervormingsplan."

'Dit is beter dan het Lenteakkoord', Volkskrant, 25 mei 2012.

Demissionair minister Liesbeth Spies van Binnenlandse Zaken
"Heel bijzonder dat Vereniging Eigen Huis, de Woonbond, Aedes en de makelaars de onderlinge tegenstellingen opzij hebben gezet. Het toont aan hoe urgent de situatie op de Nederlandse woningmarkt is. Een in het oog springend verschil met het Lenteakkoord is dat er in het plan niet wordt bezuinigd terwijl dat nu juist een belangrijke zorg is van het kabinet."
Dit is beter dan het Lenteakkoord, Volkskrant, 25 mei 2012.

G4 samenwerkingsverband van Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht:

"WONEN 4.0, het hervormingsplan voor de woningmarkt dat deze week werd gepresenteerd door huurders, verhuurders, kopers en makelaars, krijgt de volle steun van de wethouders Wonen van de G4."

'Grote steden steunen plan om woningmarkt open te breken', persbericht G4, juni 2012.

PvdA.

"WONEN 4.0 is een goede bijdrage aan de discussie over de woningmarkt." Volgens PvdA-Kamerlid Jacques Monasch praat zijn partij graag verder met de initiatiefnemers van Wonen 4.0. "We prijzen deze organisaties dat ze de handen ineen hebben geslagen en tot dit akkoord zijn gekomen. Het is een goede bijdrage aan de discussie over de woningmarkt. Er zijn zaken die om een nadere afweging vragen, maar dat er een gezamenlijk plan is van deze organisaties met uiteenlopende belangen is een doorbraak. Dit moet worden betrokken bij de kabinetsformatie na de verkiezingen."

- Reactie PvdA op plan WONEN 4.0, website Jacques Monasch, 24 mei '12
- Zorgen om betaalbaarheid woningen, website PvdA, 24 mei 2012.
- Samsom: voortbouwen op WONEN 4.0, lijsttrekkersdebat van RTL4, 26 augustus, 2012.

ChristenUnie:

De ChristenUnie spreekt in haar verkiezingsprogramma over WONEN 4.0 als een zeer prijzenswaardig akkoord en gaat in haar programma een heel eind in dezelfde richting. ChristenUnie, Verkiezingsprogramma 2013-2017.

GreenLinks

In haar Verkiezingsprogramma staat GreenLinks: "We zijn het eens met de uitgangspunten van het akkoord WONEN 4.0 en pakken de kans om de huursector en koopmarkt in samenhang met elkaar te hervormen"

GreenLinks, Verkiezingsprogramma 2012.

PvdA, VVD, CDA:

Op verzoek van PvdA, VVD en CDA wordt WONEN 4.0 doorgeremd door het CPB.

- 'CPB rekent woonakkoord door', *Cobouw*, 31 mei 2012.
- 'PvdA en CDA namen woonakkoord serieus', *Trouw*, 31 mei 2012.

SGP:

De SGP lijkt haar verkiezingsprogramma op het punt van de woningmarkt grotendeels te hebben aangepast aan WONEN 4.0.

SGP, Verkiezingsprogramma 2012-2017.

Pelling mening kamersleden door NVM-magazine:

'WONEN 4.0 knap staaltje werk'

Kort nadat VVD, CDA, D66, GroenLinks en ChristenUnie hun handtekening onder het Lenteakkoord zetten kwamen de woningmarktorganisaties met een eigen plan voor een - geleidelijke maar tegelijk radicale - hervorming van de woningmarkt. Afschaffing van de hypotheekrenteaftrek, huurstijgingen van inflatie plus 2 procent: met het plan WONEN 4.0 laten Vereniging Eigen Huis, huurdersorganisatie Woonbond, branchevereniging van woningcorporaties Aedes en de NVM zien dat zij 'heilige huisjes' achter zich durven laten.

Tegenover deze maatregelen stellen de initiatiefnemers afschaffing van het eigenwoningforfait en de overdrachtsbelasting, een lagere inkomstenbelasting en introductie van een woontoeslag. NVMMagazine peilde de meningen onder woningmarktwoordvoerders in de Tweede Kamer.

Paulus Jansen (SP) vindt WONEN 4.0 een baanbrekend voorstel met elementen die van lief getuigen, zoals het volledig afschaffen van de hypotheekrenteaftrek. Ik heb waardering voor de initiatiefnemers. "Wat me erg aansprekt, is het voorstel om de hypotheekrenteaftrek en de huutoeslag te laten opgaan in een woontoeslag die eigendomsneutraal is, waardoor het niet meer uitmaakt of je huurt of koopt. Dat is een idee waar wij als SP ook al lang voor pleiten. Het is natuurlijk afhankelijk van de vraag hoe het zich in de praktijk ontwikkelt: wat zijn de koopkrachtereffecten, hoe ver groeit het budget voor de woontoeslag? Dat is afhankelijk van de uitgangspunten en daar zal goed naar moeten worden gekeken."

VVD-Kamerlid Betty de Boer: "Het is dapper wat deze vier partijen gedaan hebben, gezien de tegenstrijdige belangen. Logisch dat zij zeggen dat er niet aan chertypicking moet worden gedaan. Als je er één verworvenheid ruhaalt, kan het draagvlak bij de anderen komen te vervallen. In een deel van het voorstel kan ik mij vinden. Ik kan een eind meegaan in de hervormingen op de huurmarkt, die het meest verpest is. Een deel van het probleem is het scheefwonen en ook dat wordt in WONEN 4.0 geleidelijk opgeheven. Het duurt alleen wel erg lang. Daarom geef ik de voorkeur aan ons Lenteakkoord. Ook wat de hypotheekrenteaftrek betreft. De VVD wil niet aan de bestaande hypotheekrenteaftrek komen. Daarmee raak je de mensen in hun portemonnee en tijdens het spel moet je de spelregels niet veranderen."

Jacques Monasch (PvdA): "Wat hier ligt is een knap staaltje werk. WONEN 4.0 is een doorbraak. Om de woningmarkt vlot te trekken moet je bereid zijn heilige huisjes achter je te laten. Dat doen de initiatiefnemers van dit plan, en het is nu aan de politiek om hetzelfde te doen. Ik vind dat het plan na de verkiezingen bij de kabinetsformatie moet worden betrokken. De PvdA heeft samen met het CDA voorgesteld om het plan te laten doorrekenen door het Centraal Planbureau (CPB). Alle cijfers die we tot nu toe hebben gezien, wijzen uit dat afschaffing van de hypotheekrenteaftrek tot grote inkomensgevolgen kan leiden, ook bij voorstellen die minder ver gaan. Compensatie via verlagings van de inkomstenbelas-

ting is een bekende mogelijkheid, maar de vraag is altijd hoe dat uitwerkt"

Kees Verhoeven (D66): "Tot voor kort zaiden CDA en VVD 'handen af van de renteaftrek' en mochten van GroenLinks de huren niet omhoog. Al die taboes zijn met het bevestigingsakkoord van tafel gegaan. Nu zijn ook de woninggegeenen, huurders, corporaties en makelaars samen tot een - gedurfd - voorstel gekomen. Dit was twee jaar geleden denkbaar. Ik heb bewondering voor de initiatiefnemers die echt een stap over hun eigen grens gezet hebben."

Ineke van Gent (GroenLinks): "Het is interessant dat vertegenwoordigers van huurders, kopers en de vastgoedsector elkaar gevonden hebben en - het is een beetje het motto deze zomer - over hun eigen schieduw heenstappen om de woningmarkt vlot te trekken. Dat is goed nieuws. Ik vind het een interessante ontwikkeling. Wij vinden de voordelen voor huurders en kopers nu wel erg scheefgetrokken. In de toekomst zal je zien dat die strikte scheiding minder gaat worden."

Bas Jan van Bochove (CDA): "Naast de afspraken die we met de vijf partijen hebben gemaakt in het Lenteakkoord en in ons verkiezingsprogramma, is er nu een derde spoor en dat is het Woonakkoord van de vier organisaties, waaronder de NVM. Een mooi initiatief. Binnen het CDA stellen wij het op prijs dat maatschappelijke organisaties meedenken. Dat past bij onze traditie."

NVB, Nederlandse Vereniging van Banken:

Bart van Leeuwen, woordvoerder van de Nederlandse Vereniging van Banken: "Het is goed dat het plan iets doet aan de huurmarkt, want dat is volgens ons het grootste probleem. Wij maken ons nog wel zorgen over de consequenties die dit heeft voor de koopkracht van huizenbezitters."

"Dit is beter dan het Lenteakkoord." Volkskrant, 25 mei 2012

Verbond van Verzekeraars:

Het Verbond ondersteunt WONEN 4.0. "Hoewel over het daarin geschetste elnderspectief een nadere discussie gevoerd mag worden, vormt het plan een goede basis voor nader overleg." De organisatie ziet meer in de brede aanpak van WONEN 4.0 dan in de maatregelen die in het Lenteakkoord van VVD, CDA, D66, GroenLinks en ChristenUnie worden genoemd.

"Woonakkoord: kans voor nieuw kabinet", website van Verbond van Verzekeraars, 24 mei 2012.

Neprom (Vereniging van Nederlandse projectontwikkelaars).

Voorzitter Wjenke Bodewes in een eerste reactie over WONEN 4.0. "Heel slecht en behoorlijk naïef." Later reageerde directeur Jan Fokkema genuanceerder. Daarbij is hij het eens met de keuze in WONEN 4.0 om koop- en huurmarkt integraal aan te pakken, maar plaatst hij tegelijkertijd kritische kanttekeningen: zo is het volgens Fokkema niet nodig om de hypotheekrenteaftrek volledig af te schaffen

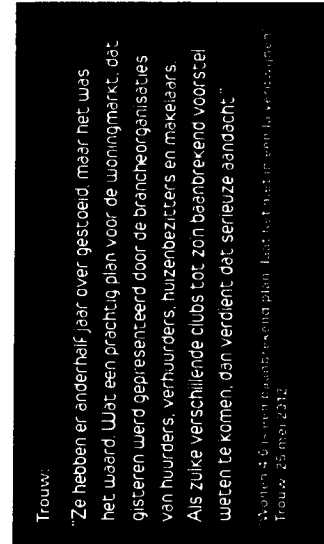
- Neprom maakt hervormingsplan woningmarkt, website Vastgoedmarkt, 25 mei 2012.
- Nationaal woonakkoord volgens REPRO1 buiten handbreuk Real Estate Magazine, 6 juli 2012.

NVB (Vereniging voor ontwikkelaars en bouwondernemers):

De NVB meent dat er een financieringsprobleem in WONEN 4.0 ontbreekt en dat er geen aandacht is voor woningbouwproblematiek en geeft daarom de voorkeur aan het hervormingsplan van de 22 economen. In een latere reactie draait ook de NVB bij en stelt adjunct-directeur Leenders. Meijers: "WONEN 4.0 is een goede poging om uit rust op de woningmarkt te brengen, onzekerheid bij consumenten weg te nemen, te focussen op waardebehoud en de doorstroming weer op gang te helpen. Dat zijn elementen, waar wij van harte echter staan."

- "Woningmarktakkoord vanuit VBI, Woonbond, Aedes en NVM", website NVB-bouw, 24 mei 2012.

- "NVB: Woonakkoord brengt rust op woningmarkt", website Vastgoedwereld, 28 mei 2012.

Trouw:

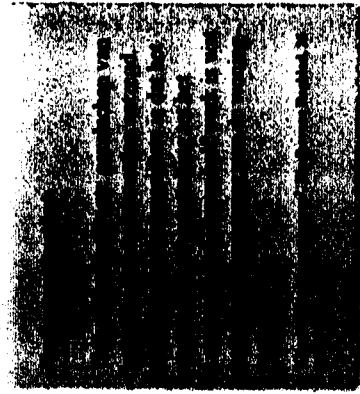
"Ze hebben er anderhalf jaar over gestoeid, maar het was het waard. Wat een prachtig plan voor de woningmarkt, dat gisteren werd gepresenteerd door de brancheorganisaties van huurders, verhuurders, huizenbezitters en makelaars. Als zulke verschillende clubs tot z'n baanbrekend voorstel weten te komen, dan verdient dat serieuze aandacht."

"Wonen 4.0 is een uitstekend plan. Het is het plan van de toekomst." Trouw, 25 mei 2012

Management Team:

"Zowel links als rechts is tegen. Dan moet het wel een goed en evenwichtig plan zijn."

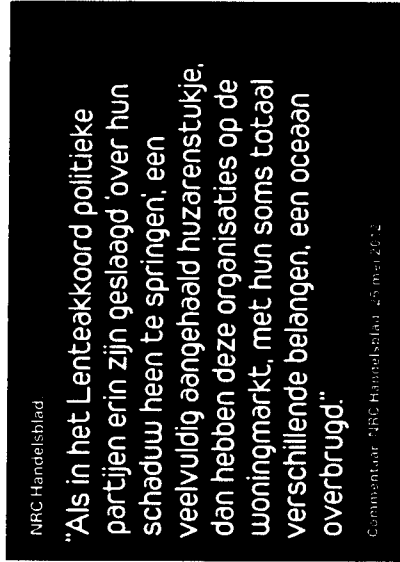
"Requiem voor de woningmarkt", Management Team, 28 mei 2012.

Real Estate Magazine:

"De partijen die betrokken zijn bij WONEN 4.0 trekken de Rubicon over."

"Partners WOMEN 4.0 trekken Rubicon over", Real Estate Magazine, editie 2: WOMEN 4.0.

NRC Handelsblad

"Als in het Lenteakkoord politieke partijen erin zijn geslaagd over hun schaduw heen te springen, een veelvuldig aangehaald huzarenstukje, dan hebben deze organisaties op de woningmarkt, met hun soms totaal verschillende belangen, een oceaan overbruggd."

Commentaar "NRC Handelsblad", 25 mei 2012

Tjerk Gualthérie van Weezen, economieadviseur van de Volkskrant:

"Mij lijkt het zo logisch dat een nieuw kabinet stroks het hervormingsplan WONEN 4.0 invoert. Eventueel aangevuld met enkele bezuinigingsmaatregelen. Hoe makkelijk wij je het hebben? Het nieuwe kabinet kan immers zeggen dat zowel de kopers als de huurders en ook nog eens de makelaars achter dit plan staan."

"Het is zo logisch dat een nieuw kabinet WOMEN 4.0 invoert", website Aedes, 21 augustus 2012.

OvFD (Organisatie van Financiële Dienstverleners):

De OvFD steunt nadrukkelijk WONEN 4.0.

"OvFD voorstander van Wonen 4.0", persbericht OvFD, 28 juni 2012.

Partners van KEI kenniscentrum aan het woord

KEI kenniscentrum stedelijke vernieuwing bundelt reacties van onder andere corporatiedirecteuren Pieter Bregman (Nijestee) en Walter Hamers (Talis) en directeur van het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB) Taco van der Hoek, Pieter Buisman van Stedelijke Ontwikkeling DHV en directeur Jaap Zwart van projectontwikkelaar Timpaan.

'Huurlers, verhuurlers en huiseigenaren presenteren Wonen 4.0', website Ker platform31, 25 mei 2012

Opmaat (o.a. Koopgarant), directeur Rein Bakker:

Volgens directeur van OpMaat Rein Bakker is WONEN 4.0 een goede aanzet, maar zijn er nog een paar ontbrekende schakels. "Het verbaast mij dat het bieden van meer keuzemogelijkheden tussen huur en koop, zoals Te Woon en Verkoop onder Voorwaarden, ontbreken." Ook vindt hij het jammer dat de bancaire sector geen partij is bij het opgestelde plan: "Veel problemen die met betaalbaarheid van het wonen te maken hebben, hangen immers rechtstreeks samen met de veel striktere normering door banken en de AFM."

'Wonen 4.0: mist u ook een aantal ontbrekende schakels?', website CorporatieNL, juni 2012.

Rapport

De woningmarkteffecten van het plan voor een integrale hervorming van de woningmarkt: Wonen 4.0

Mei 2012

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van:

Aedes

NVM

Vereniging Eigen Huis

Woonbond

Auteurs:

Peter Boelhouwer

Cor Lamain

Mei 2012

Onderzoeksinstituut OTB

Technische Universiteit Delft

Jaffalaan 9, 2628 BX Delft

Tel. (015) 278 30 05

Fax (015) 278 44 22

E-mail mailbox@otb.tudelft.nl

<http://www.otb.tudelft.nl>

© Copyright 2012 by OTB Research Institute for the Built Environment

No part of this report may be reproduced in any form by print, photo print, microfilm or any other means, without written permission from the copyright holder.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Ongewijzigd beleid; de basisvariant	4
	2.1 Inleiding	4
	2.2 Koopprijsmodel	4
	2.3 Modeluitkomsten, de basis variant.....	7
	2.4 Internationale vergelijking beperking hypotheekrenteaftrek	9
3	Hervormingen in de koopsector	13
	3.1 Inleiding	13
	3.2 Effect op de woningprijs	14
	3.3 Effect op de woonuitgaven.....	17
4	Hervormingen in de huursector	19
	Literatuur.....	27
Bijlage I	Afbeeldingen aanpassingsvarianten	28
Bijlage II	Tabelen aanpassingsvarianten.....	35

1 Inleiding

Dit rapport betreft een analyse van de mogelijke woningmarkteffecten van de implementatie van het plan Wonen 4.0: Plan voor een integrale hervorming van de woningmarkt. Dit plan werd in het voorjaar van 2012 door de vier koepelorganisaties van de makelaars (NVM), de kopers (Vereniging Eigen Huis), de huurders (Woonbond) en de woningcorporaties (Aedes) uitgebracht. Deze partijen zijn van mening dat de woningmarkt structureel anders georganiseerd moet worden. In hun ogen moet de woningmarkt flexibeler worden, efficiënter gaan werken en meer keuzemogelijkheden bieden. Het plan van deze organisaties bevat concrete voorstellen om dit mogelijk te maken. Zo wordt geleidelijk het gehele fiscale systeem omgevormd en wordt een meer marktconforme huurprijs gerealiseerd. Belangrijk onderdeel van dit plan is dat er voor zowel huurders als kopers met een bescheiden inkomen financiële ondersteuning wordt georganiseerd. Zo dienen huurders die thans nog in aanmerking komen voor huurtoeslag er financieel niet op achteruit te gaan en ontvangen kopers met een vergelijkbaar inkomen eveneens een toeslag. Deze ingrijpende wijzigingen hebben uiteraard gevolgen voor de koop- en huurprijsontwikkeling en de lasten van bewoners. In dit onderzoek is getracht om met behulp van modelberekeningen en extrapolaties zicht te krijgen op deze mogelijke gevolgen. Belangrijk hierbij is te beseffen dat er in de berekeningen is uitgegaan van een statische situatie, waarbij de verdeling van de huishoudens over de woningvoorraad niet aan verandering onderhevig is. In werkelijkheid zal deze verdeling door de voorgestelde maatregelen uiteraard veranderen. Het is echter lastig om de omvang en de effecten van deze verandering in te schatten. Voor wat betreft met name de ontwikkeling van de woonlasten geldt echter dat door het hanteren van de statistische variant, het meest negatieve scenario is verwerkt.

De rapportage is als volgt opgebouwd: hoofdstuk 2 geeft achtergrondinformatie over het Woningprijsmodel van het Onderzoeksinstituut OTB waarmee het basisscenario en twee rente varianten voor de koopsector zijn doorgerekend. In hoofdstuk 3 komen de kooprijseffecten van de voorgestelde woningmarkthervormingen aan bod. Aansluitend daarop geeft hoofdstuk 4 inzicht in de effecten van de woningmarkthervormingen in de huursector. De ontwikkeling van de huurtoeslag, de huuruitgaven, de netto en bruto huurquotes, het resterende inkomen na aftrek van de woonuitgaven en de huurinkomsten van verhuurders staan hierin centraal.

2 Ongewijzigd beleid; de basisvariant

2.1 Inleiding

Beperking of afschaffing van de hypotheekrenteaftrek heeft prijs versturende effecten op de woningmarkt. Dit vormt een groot dilemma bij de besluitvorming, te meer nu de kooprijsontwikkeling sinds het derde kwartaal van 2008 negatief is en het einde van de kooprijzdaling voorlopig nog niet in zicht is. Een vergelijking met de ons omringende landen leert dat de mogelijke prijseffecten van een aanpassing van de fiscale behandeling van de eigen woning sterk kunnen variëren. Veel hangt af van een goede timing, een geleidelijke invoering en een al dan niet tijdelijke ondersteuning door niet-fiscale instrumenten (Boelhouwer et al., 2001; Boelhouwer en de Vries, 2005; De Vries et al., 2006). In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan het Woningprijsmodel van het Onderzoeksinstituut OTB. Met behulp van dit econometrisch model is eerder in 2001 een aantal fiscale beleidsvarianten voor het Ministerie van Financiën doorgerekend (Boelhouwer et al., 2001), terwijl in 2006 de kooprijseffecten van een geleidelijke afbouw van de hypotheekrente voor de NVB (annuïtaire variant) en in 2007 voor de VROMRaad (lineaire variant) werden becijferd (Boelhouwer & De Vries, 2006; De Vries, 2007). Voor dit onderzoek is in het voorjaar van 2012 het OTB kooprijnsmodel geactualiseerd.

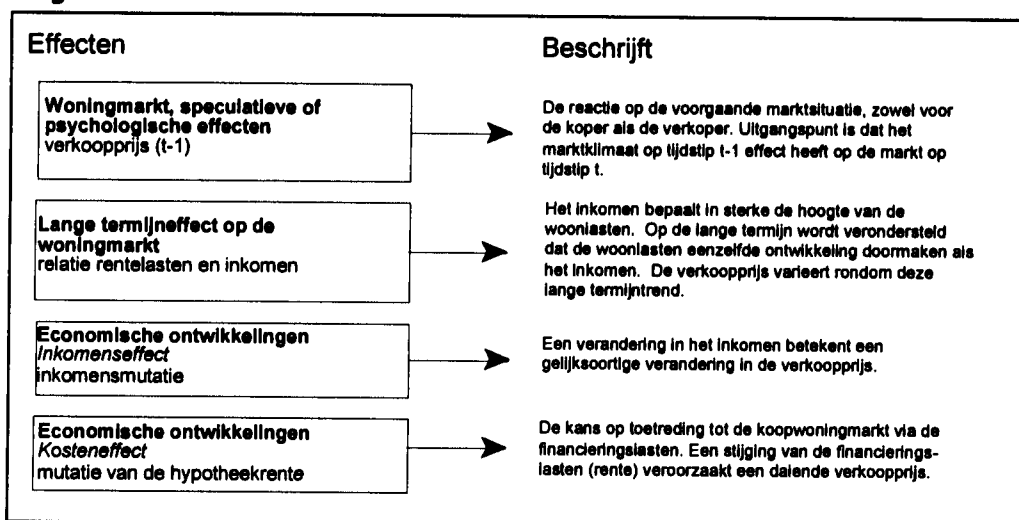
2.2 Kooprijnsmodel

In de internationale literatuur zijn diverse modelstudies bekend waarin de kooprijsontwikkeling in het perspectief van de totale woningmarkt wordt geplaatst. In die studies onderscheidt men korte en lange termijn prijseffecten.

Korte termijn prijseffecten kunnen als zeer typerend voor de koopwoningmarkt beschouwd worden. In het bijzonder psychologische en speculatieve factoren spelen hierin een rol. Om deze effecten te modelleren, wordt veelal de prijsontwikkeling vertraagd als verklarende variabele opgenomen. Dit effect wordt onder andere in studies van Abraham en Hendershott (1996) en Malpezzi (1999) voor de VS en Hort (1998) voor Zweden gemodelleerd onder de term "speculatieve" prijsstijgingen en -dalingen; in dit kader wordt ook wel gesproken van een 'Bubble-builder' en een 'Bubble-burster'. Om er voor te zorgen dat op de lange termijn de prijsontwikkeling door structurele kenmerken wordt verklaard, wordt veelal de afwijking van een prijsevenwicht tussen de verkoopprijs en het inkomen in het model opgenomen (Bubble-buster). Andere factoren die een rol spelen op de lange termijn zijn economische factoren (rente, inkomen en inflatie), demografische ontwikkelingen en de overheidsinvloed, zowel ten aanzien van de nieuwbouw als van de regulering van de kapitaalmarkt. Ten slotte worden eveneens nog veranderingen in het beleid van grote instituties, zoals woningcorporaties en institutionele beleggers, en de overheid (waaronder fiscale aanpassingen) in de kooprijnsmodellen opgenomen.

Het door ons op basis van bovenstaande uitgangspunten ontwikkelde model is geen dynamisch woningmarktmodel waar vraag en aanbod op de nieuwbouw en bestaande markt in opgenomen zijn. Dergelijke modellen zijn erg lastig te schatten en richten zich eerder op de productie dan op de prijzen. Het huidige model geeft een statische doorrekening, waarbij wordt aangenomen dat er geen veranderingen in de verdeling van de woonruimte plaatsvindt.

Afbeelding 2.1 Schematische weergave van het model verkoopprijs bestaande koopwoningen

Bron: Woningprijsmodel /OTB

Het econometrische (*error-correction*) model dat op basis hiervan is gebouwd, verklaart (1978-2011) en voorspelt (2012-2045) de procentuele verandering van de reële verkoopprijs van bestaande koopwoningen. Het behoeft geen toelichting dat naarmate de tijd verstrijkt, de uitkomsten ook indicatiever van aard zijn.

Afbeelding 2.1 geeft aan welke variabelen invloed hebben op de kooprijzontwikkeling. Variabelen zoals de huur, demografische kenmerken, werkloze beroepsbevolking en variabelen die gelieerd zijn aan de nieuwbouwmakrt bleken geen extra verklarende kracht te bezitten en zijn daarom niet opgenomen in het model. Deze beperking had echter geen invloed op de verklarende kracht van het model die, in vergelijking met andere studies, zelfs hoog te noemen is ($R^2=0,63$).

De uiteindelijke vergelijking luidt:

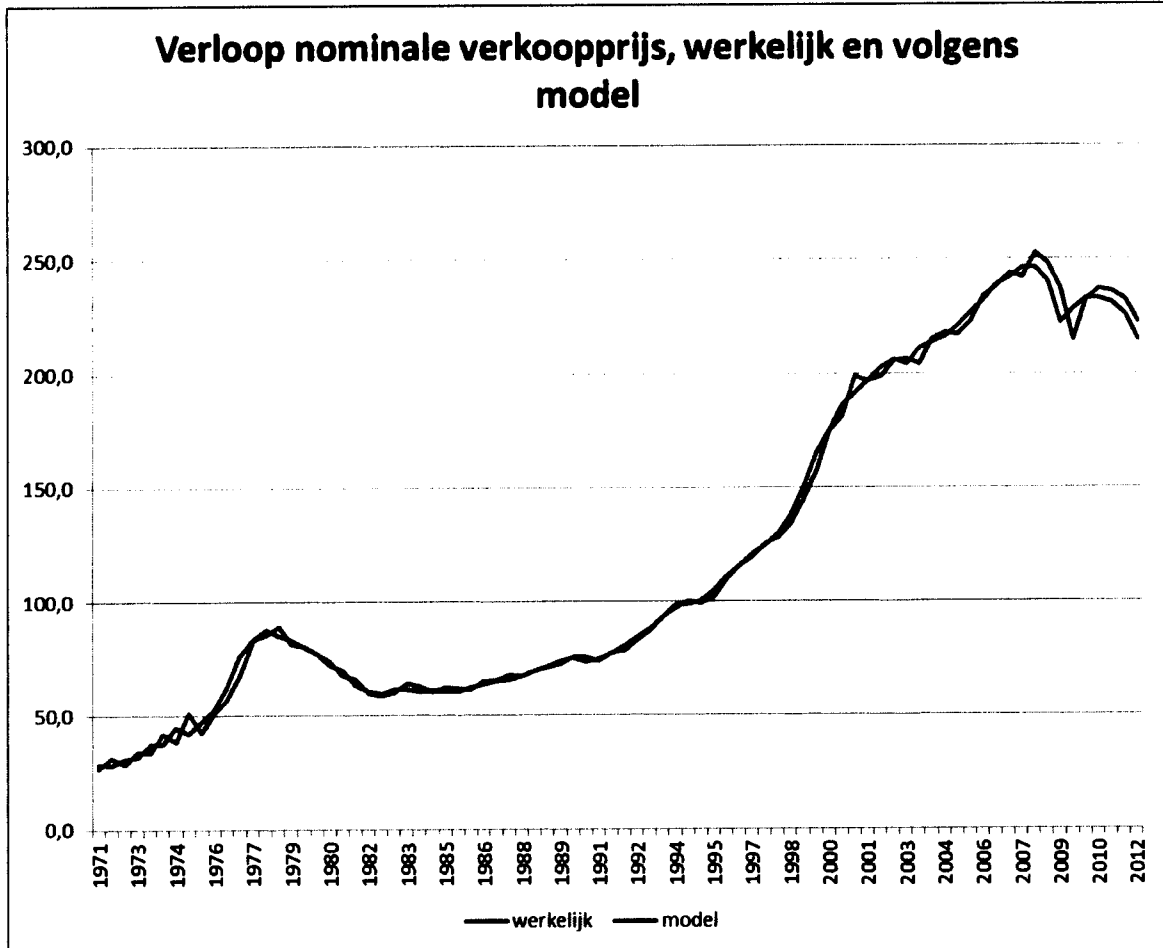
$$\Delta Pr_t = 6,01 + 0,41 \Delta Pr_{t-1} - 0,29 \Delta LTE_{t-2} - 1,94 \Delta Rr_t + 1,14 \Delta ir_t$$

Verklaard wordt de procentuele mutatie van de reële verkoopprijs (ΔPr_t). Deze transformatie is eenvoudig terug te rekenen naar nominale euro's. In het model wordt rekening gehouden met speculatieve en psychologische effecten en met aanbodbeperkingen. Hiervoor is de afhankelijke variabele vertraagd opgenomen (ΔPr_{t-1}). De coëfficiënt is onder de 1 waardoor het effect getemperd wordt. Vervolgens wordt de correctie op het lange termijnevenwicht (LTE_{t-2}) in het model opgenomen. Wanneer de netto woonlasten (inclusief het fiscale effect) ten opzichte van het netto inkomen boven het vastgestelde evenwicht uitkomen, dan daalt de woningprijs. De coëfficiënt ligt tussen de -1 en de 0 , wat inhoudt dat op de lange termijn het evenwicht tussen woonlasten en inkomen hersteld wordt. Het inkomen is als procentuele mutatie van het reële inkomen opgenomen (Δir_t). Een stijging betekent een stijging van de verkoopprijs. Als de rente stijgt, daalt de verkoopprijs. Hiervoor zorgt de absolute mutatie van de reële rente die in het model is opgenomen (ΔRr_t).

Afbeelding 2.2 geeft inzicht in de werkelijke en de door het kooprijzmodel geschatte ontwikkeling van de nominale verkoopprijs weer. De afbeelding maakt duidelijk dat de geschatte en werkelijke kooprijzontwikkeling een vergelijkbaar verloop kennen en ook de omslagpunten redelijk verklaard

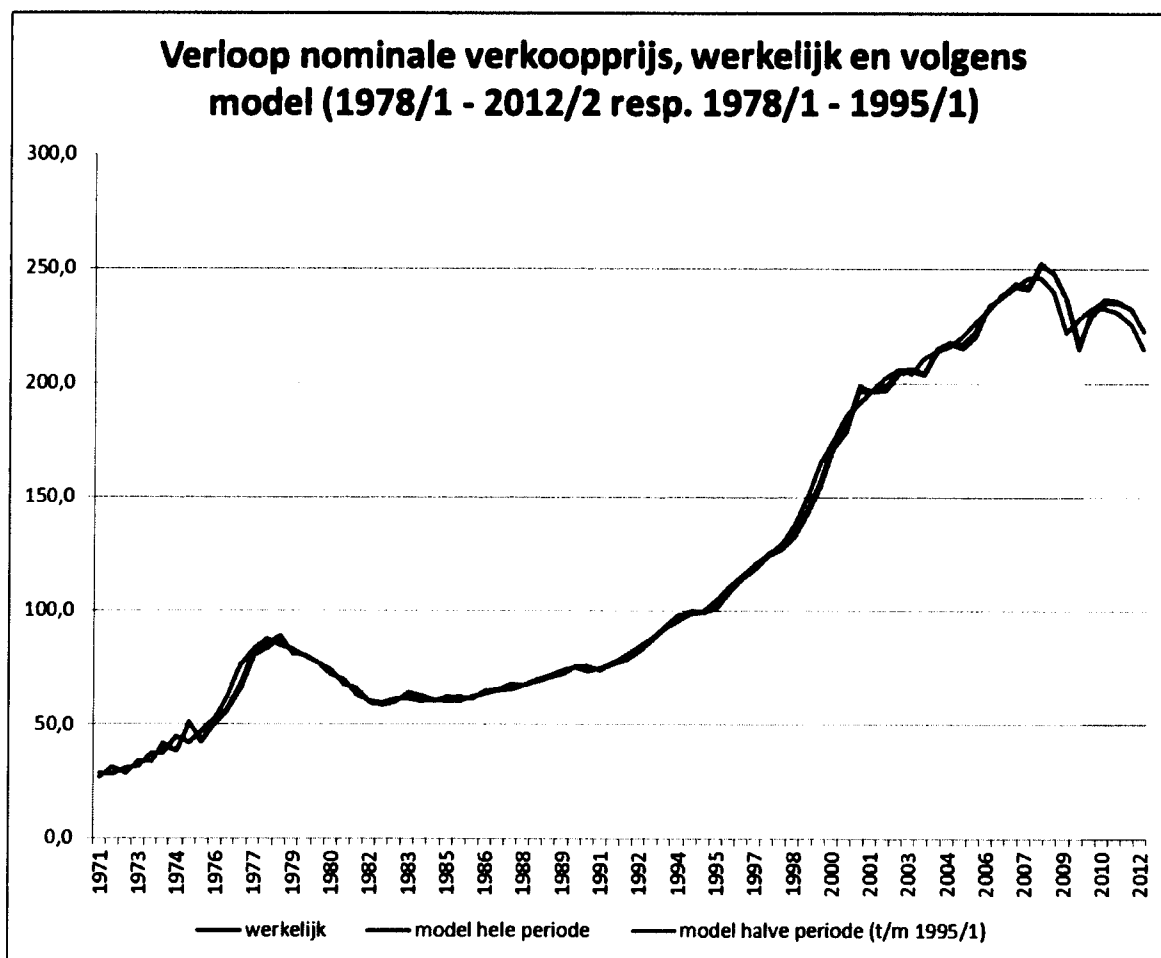
worden. Ook wanneer het kooprijksmodel alleen voor de periode 1978-1995 geschat wordt en de parameters in de vergelijking voor de periode 1995-2012 worden opgenomen levert dit betrouwbare resultaten op (afbeelding 2.3).

Afbeelding 2.2 Werkelijke en geschatte nominale kooprijksontwikkeling 1971-2012

Bron: Woningprijsmodel OTB/ NVM

Afbeelding 2.3 Werkelijke en geschatte nominale kooprijontwikkeling 1971-2012 op basis van schatting over de periode 1978-1995

Bron: Woningprijsmodel OTB/ NVM

2.3 Modeluitkomsten, de basis variant

De vier belangenorganisaties wensen de modeluitkomsten van de afbouw van de hypotheekrenteaftrek in respectievelijk 15 en 30 jaar te relateren aan de nominale en reële kooprijontwikkeling. Om de toekomstige ontwikkeling van de nominale woningprijs te schatten wordt gebruik gemaakt van het Woningprijsmodel van het Onderzoeksinstituut OTB (paragraaf 2.2). Voor een inschatting van de toekomstige waarde van de parameters voor het inkomen en de inflatie is mede een beroep gedaan op de gegevens van het CPB en De Nederlandse Bank (tabel 2.1). Voor het nominale inkomen is uitgegaan van een bevrozing in 2012, 2013 en 2014. Hierbij is rekening gehouden met het bevrozen van de salarissen en de lastenverzwaringen die in het Lenteakkoord van mei 2012 zijn opgenomen. Voor de jaren 2015 en 2016 is de nominale inkomensstijging op 2,0% vastgesteld en voor de periode na 2016 op 2,5%. Voor de inflatie hanteren wij 2,5% voor de jaren 2012 en 2013, en 2% voor de periode na 2013. Op basis van gegevens van De Nederlandse Bank over de tweede helft van 2011 is de hypotheekrente conform de hypotheekrente in 2012 voor de gehele periode op 4,57% gesteld. Om het effect van een verandering van de hypotheekrente op de prijsontwikkeling in beeld te brengen, worden naast het basisscenario een mooi weer scenario onderscheiden waarin de hypotheekrente met

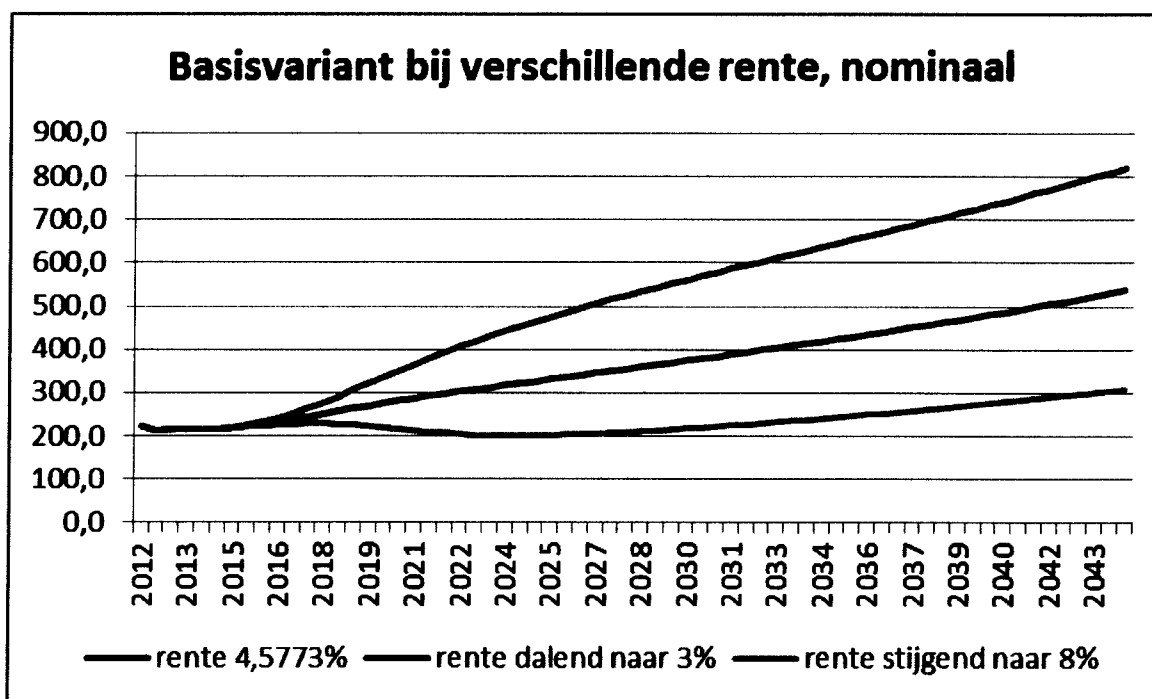
een kwart procent per half jaar daalt naar 3% en een slecht weer scenario waarin de hypotheekrente geleidelijk oploopt tot 8%.

Tabel 2.1 Parameters voor het kooprijksmodel

Jaar	Rente	Inflatie	Inkomensontw.
2012	4,5773%	2,5%	0,0%
2013	4,5773%	2,5%	0,0%
2014	4,5773%	2,5%	0,0%
2015	4,5773%	2,0%	2,0%
2016	4,5773%	2,0%	2,0%
2017 en later	4,5773%	2,0%	2,5%

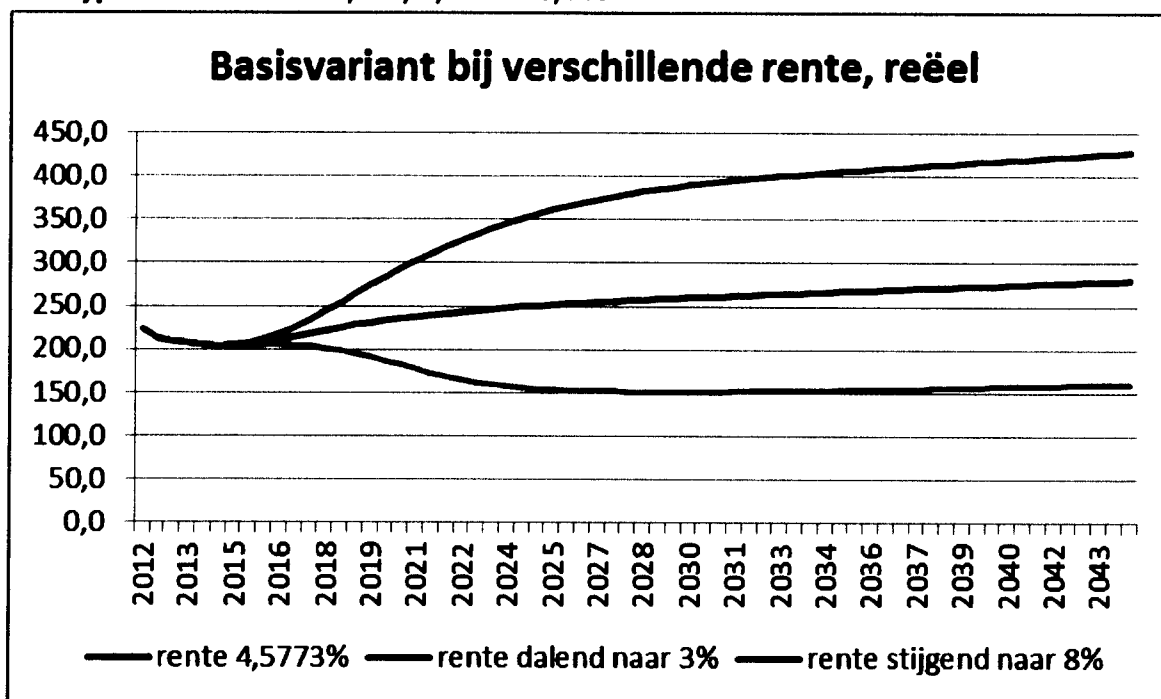
Afbeeldingen 2.4 en 2.5 geven inzicht in de geschatte woningprijsontwikkeling voor de periode 2012 tot 2045. Dit is de 30-jaar durende periode (2015-2045) waarover de vier belangenorganisaties de afbouw van de fiscale regelgeving rondom de eigen woning wensen af te schaffen. Te zien is dat de stijging van de nominale woningprijs afhankelijk is van de hypotheekrentestand. Bij een rente van bijvoorbeeld 4,6% daalt de woningprijs van €223.000 in 2011 naar €213.000 eind 2013. Vervolgens vindt er mede door een positieve inkomensontwikkeling weer een stijging plaats, waarbij er uiteindelijk eind 2020 een bedrag van €282.000 wordt bereikt. Bij een oplopende rente vanaf 2015 komt dit bedrag uit op €218.000 en bij een dalende rente op €315.000. Deze resultaten maken duidelijk dat de uiteindelijk gevolgen van de hervormingsplannen sterk worden beïnvloed door de hypotheekrenteontwikkeling op de lange termijn.

Afbeelding 2.4 Ontwikkeling van de nominale woningprijs bij ongewijzigd fiscaal beleid bij een hypotheekrente van 3,0%; 4,6% en 8,0%

Bron: Woningprijsmodel/OTB

Afbeelding 2.5 Ontwikkeling van de reële woningprijs bij ongewijzigd fiscaal beleid bij een hypotheekrente van 3,0%; 4,6% en 8,0%

Bron: Woningprijsmodel/OTB

2.4 Internationale vergelijking beperking hypotheekrenteaf trek

Nederland neemt een tamelijk unieke positie in wanneer de fiscale behandeling van het eigenwoningbezit in een Europees perspectief wordt geplaatst. Nederland is het enige land waar de ondersteuning van het eigenwoningbezit vrijwel uitsluitend via het fiscale instrumentarium verloopt en waar de hypotheekrenteaf trek nog vrijwel volledig wordt toegepast. In een in 2001 door het Onderzoeksinstituut OTB in opdracht van het Ministerie van Financiën uitgebrachte studie naar de kooprijsoontwikkeling en de fiscale behandeling van de eigen woning in Europees perspectief wordt deze constatering onderbouwd (Boelhouwer et al., 2001). Zo blijkt er in veel Europese landen een min of meer unieke mix aan fiscale en niet-fiscale instrumenten die het eigen woningbezit in die landen ondersteunt te bestaan. Zo zijn in Duitsland alle fiscale regelingen in 1996 afgeschaft en vervangen door een niet-fiscale maatregel (overigens wel uitgevoerd door de fiscus). En in het Verenigd Koninkrijk bestaan er geen directe fiscale tegemoetkomingen noch subsidies, maar kunnen huishoudens met lage inkomens inkomenssteun ontvangen voor de betaling van de hypotheekrente (onderdeel van het sociale zekerheidsstelsel). Veel landen kennen een mix van maatregelen.

Tabel 2.2 geeft uit een schematisch overzicht van de vigerende fiscale maatregelen in de acht onderzoekslanden die in de OTB studie uit 2001 waren vertegenwoordigd. Dit zijn Nederland, België, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Noorwegen, het Verenigd Koninkrijk en Zweden.

Tabel 2.2 Vigerende fiscale maatregelen (Inkomstenbelasting) in de acht onderzoekslanden (2000)

	Eigen woningforfalt	Hypotheek-Renteaftrek	Overige fiscale maatregelen
België	Ja Lokaal gedif.	Ja 1e 12 jaar 55% prog.	Aflossingen + onderhoud aftrekbaar
Denemarken	Nee	Ja 39% prog.	
Duitsland	Nee	Nee	
Frankrijk	Nee	Nee	Onderhoudskosten aftrekbaar
Nederland	Ja 0,8%	Ja 52% prog. (max 30 jaar)	
Noorwegen	Ja 2,5% - 5%	Ja, 28% prop.	Taxatiewaarde circa 30% marktwaarde
Verenigd Koninkrijk	Nee	Nee	
Zweden	Nee	Ja 30 % prop.	

Bron: Boelhouwer et al., 2001, p.80.

De gegevens in tabel 2.2 geven de situatie aan zoals die begin 2000 in de acht onderzoekslanden door ons werd aangetroffen. Uiteraard betrof dat een momentopname. Verreweg de meeste landen hebben de afgelopen jaren de fiscale behandeling van de eigen woning diverse malen aangepast. Opgejaagd door een recessie (eind jaren tachtig, eerste helft jaren negentig) werden in veel landen ingrijpende bezuinigingsronden afgekondigd. Parallel daaraan werd veelal een belastingherziening uitgevoerd met als oogmerk tariefsverlagingen om onder meer de hardnekkige werkloosheid tegen te gaan.

Bezuinigingen en belastingherzieningen hadden in de diverse onderzoekslanden de nodige effecten voor eigenaar-bewoners en de koopwoningmarkt. Dat was vooral het geval in Denemarken en Zweden. Beide landen voerden eind jaren tachtig / begin jaren negentig ingrijpende belastingherzieningen door die grote gevolgen hadden voor de koopwoningmarkt. Een verandering in de fiscale behandeling van de eigen woning maakte hier expliciet onderdeel van uit (de Denen leenden teveel, mede als gevolg van de onbeperkte hypotheekrenteaftrek, de Zweedse eigenaar-bewoner was aanmerkelijk voordeliger uit dan de Zweedse huurder).

De wijzigingen in de fiscale behandeling van de eigen woning maakten in de Scandinavische landen onderdeel uit van een totale herziening van het belastingstelsel. De aanpassing van de regelgeving werd in een keer doorgevoerd. Alleen in Denemarken bestond er een beperkte overgangstermijn van vier jaar. De wijzigingen in Duitsland en het Verenigd Koninkrijk werden daarentegen geleidelijk(er) doorgevoerd. Mede door de geleidelijkheid van de wijzigingen en het feit dat er vaak sprake was van een algehele herziening van het belastingstelsel is het zicht op de gevolgen daarvan voor de eigenaar-bewoner niet altijd helder. In België, Noorwegen en Duitsland lijken de eigenaar-bewoners er per saldo op vooruitgegaan; voor de overige landen geldt dat niet.

Tabel 2.3 Wijzigingen in de fiscale behandeling van de eigen woning (circa 1980 – 2000)

	Periode	Maatregel
Denemarken	1987 – 1993	Invoering duaal stelsel; forse tariefsverlagingen en grondslagverbreding. Afschaffing Eigen Woningforfait in Zweden (1991) en Denemarken (2000).
Noorwegen	1992	
Zweden	1991	
Duitsland	1987	Afschaffing eigen woningforfait en hypotheekrenteaftrek → vervangen door afschrijvingsaftrek en "Baukindergeld"
	1996	Volledige defiscalisering → vervangen door een min of meer vergelijkbare subsidieregeling (Eigenheimzulagen-Gesetz)
België		Geringe tariefsverlaging en begin jaren negentig enige uitbreiding van de hypotheekrenteaftrek
Frankrijk		Geringe tariefsverlaging, hypotheekrenteaftrek afgeschaft in 1997/98
Verenigd Koninkrijk	1979 – 2000	Geleidelijke afbouw hypotheekrenteaftrek (definitief afgeschaft in 2000)

Bron: Boelhouwer et al., 2001, p.81.

De effecten op de woningmarkt van een wijziging in de fiscale behandeling van de eigen woning, en meer in het bijzonder op de prijsontwikkeling van koopwoningen, zijn in de verschillende landen dan ook zeer divers. Dat wil overigens niet zeggen dat zonder wijzigingen in de fiscale behandeling van het eigen huis de prijsontwikkelingen in de diverse landen min of meer uniform zouden zijn verlopen. Woningmarkten blijven, ondanks een toenemende Europese integratie, sterk gescheiden. Van een Europese trend is dan ook geen sprake.

Een analyse van de effecten van een verandering in de fiscale behandeling van de eigen woning op de prijsontwikkeling van de koopwoningen kan niet los worden gezien van de lokale context. Timing, de woningmarktsituatie en de effecten van een totale herziening van het belastingstelsel blijken van cruciaal belang, zoals bijvoorbeeld de Zweedse 'case' leert. Dit land voerde zijn belastingherziening (per saldo negatief voor de eigenaar-bewoner) door in een periode dat de Zweedse economie in een ernstige recessie verkeerde. Daar kwam nog bij dat na een hoge nieuwbouwproductie in de jaren zeventig en tachtig, de woningmarkt in Zweden in het geheel geen tekorten meer kende. De gevolgen van de fiscale verandering laten zich dan ook makkelijk raden; de woningprijzen en woningtransacties daalden fors. In Noorwegen daarentegen werd de belastingherziening doorgevoerd nadat de recessie en de crisis op de woningmarkt waren overwonnen. De voor eigenaar-bewoners per saldo gunstige belastingherziening luidde het verdere herstel in van de koopwoningmarkt.

In de tabel 2.4 wordt een overzicht gegeven van de relatie tussen de kooprijsonwikkeling en de wijzigingen van de fiscale behandeling van de eigen woning.

Tabel 2.4 Relatie prijsontwikkelingen en fiscale wijzigingen van het eigen huis

	Periode	Fiscale wijzigingen			Prijsontwikkeling na invoering (5 jaar) ¹⁾
		Onderdeel totale herziening	Invoering	Invoering valt samen	
Denemarken	1987 – 1993	Ja	Ineens	Recessie	-33%
Noorwegen	1992	Ja	Ineens	Herstel	80%
Zweden	1991	Ja	Ineens	Recessie	-15%
Duitsland	1987	Nee	Geleidelijk	Divers	20%
	1996	Nee	Overgangsmaatregel		0%
België	-	Nee	-	Divers	Mix
Frankrijk	1997/98	Nee	-		Mix
Verenigd Koninkrijk	1979 – 2000	Nee	Geleidelijk	Divers	Mix

1) Prijseffecten kunnen niet alleen worden toegeschreven aan de veranderingen in de fiscale behandeling van het eigen huis.

Bron: Boelhouwer et al., 2001, p.82.

3 Hervormingen in de koopsector

3.1 Inleiding

Een ingrijpende wijziging van de fiscale behandeling van het eigenwoningbezit kan niet zonder problemen van de een op de andere dag worden doorgevoerd. Uit onderzoek blijkt dat de invoering zonder overgangperiode leidt tot forse prijsreacties op de woningmarkt van zo'n 25% tot 30% (Boelhouwer & De Vries, 2005; Briene *et al*, 2005). Dit komt omdat afbouw van de fiscale regelgeving direct invloed heeft op de *netto* woonlasten van huishoudens en daarmee op de leencapaciteit en de woningprijs. Ook ligt het voor de hand dat als gevolg van de forse prijseffecten de doorstroming op de woningmarkt sterk afneemt. Daarom hebben de belangenorganisaties een variant laten doorrekenen waarbij de volledige defiscalisering van het eigenwoningbezit geleidelijk in 15 dan wel 30 jaar verloopt *via een lineair schema*. Naast deze aftrekbeperking wordt er een aantal begeleidende maatregelen ingevoerd. Zo wordt er analoog aan de huursector een kooptoeslag voor lage (midden) inkomensgroepen ingevoerd. Het bedrag hiervoor is op basis van de gegevens uit het WoON 2009 afgeleid van het bedrag dat huishoudens in een vergelijkbare belastingschijf in de huursector ontvangen. Het eindbedrag wordt bereikt wanneer de aftrek geheel is afgebouwd. Vervolgens is in 2015 de overdrachtsbelasting in eenmaal afgeschaft. De kosten die hiervoor gemaakt moeten worden door het Rijk worden gecompenseerd door de hypotheekrenteaftrek te verminderen. Tevens is het huurwaardeforfait evenredig verminderd. In de jaren daaropvolgend wordt de resterende hypotheekrenteaftrek geleidelijk in 15 dan wel 30 jaar afgebouwd. Alle maatregelen (afschaffing overdrachtsbelasting, vermindering hypotheekrenteaftrek en vermindering huurwaardeforfait) worden vertaald in een verandering van de hypotheeklasten. Dit gebeurt per inkomensschijf. Door de resulterende lasten te zien als een annuïtaire betaling op de uitstaande schuld kan een bijbehorend rentepercentage worden bepaald. De verandering van de rente vergeleken met het voorafgaande jaar vormt dan de rente-opslag voor die inkomensschijf. Om het totale effect te kunnen bepalen wordt ten slotte van de vier inkomensschijven het gewogen gemiddelde berekend (gewogen naar de aandelen van de vier schijven in het WoON 2009, onder recent verhuisde kopers).

Door de hiervoor beschreven procedure toe te passen zonder terugsluizen van opbrengsten voor het Rijk valt uit te rekenen hoeveel de besparingen voor het Rijk bedragen. Dit bedrag wordt vervolgens verdeeld over alle huishoudens (verdeling van alle huishoudens in het WoON 2009 over de vier belastingschijven) door de belastingpercentages van de vier schijven zo te verlagen dat in elke schijf het bedrag terugvloeit dat door de vermindering van de hypotheekrenteaftrek uit die schijf is 'verdiend'. Tabel 3.1 geeft de hoogte van de oude en nieuwe belastingschijven weer.

Tabel 3.1 Huidige en aangepaste belastingschijven

	Huidig	2044
Schijf 1	33,60%	30,65%
Schijf 2	41,85%	41,21%
Schijf 3	42,00%	38,11%
Schijf 4	52,00%	50,00%

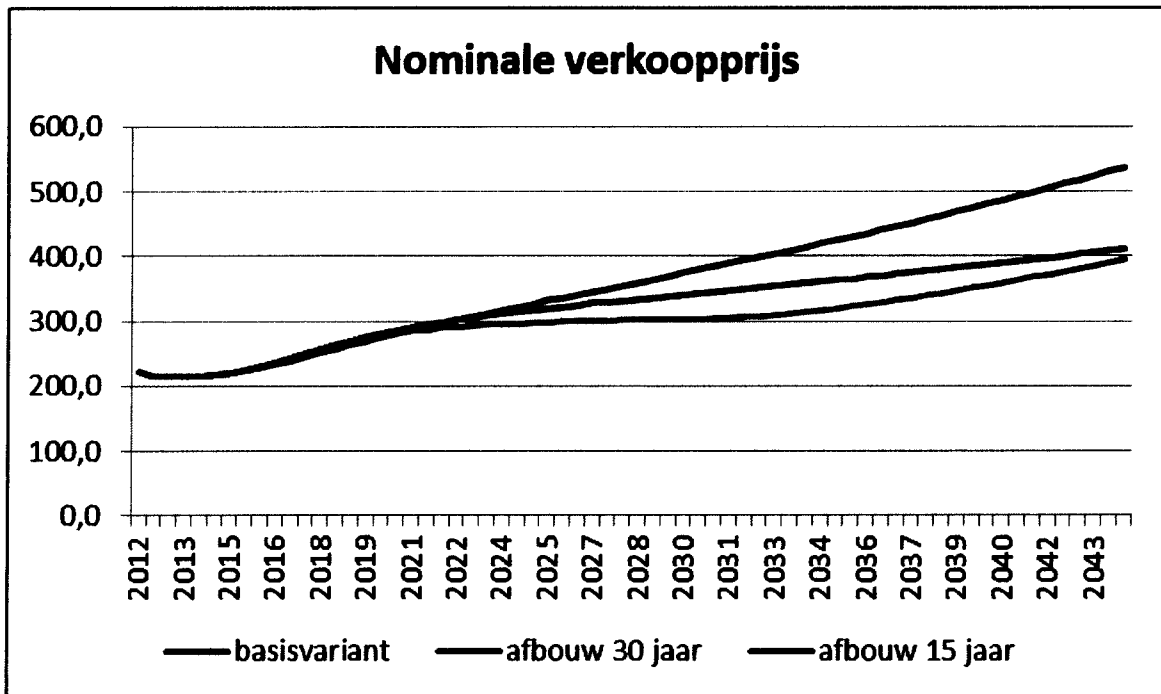
Bron: Berekeningen OTB

3.2 Effect op de woningprijs

De woningprijsontwikkeling is afhankelijk van de rente, het inkomen en de inflatie. Deze factoren zijn ook genoemd in hoofdstuk 2, waar het Woningprijsmodel van het Onderzoeksinstituut OTB wordt besproken. Als de totale kosten van de hypotheekrenteaftrek zijn de gegevens uit de Rijksbegroting 2012 aangehouden. Gesaldeerd komen de opbrengsten van de hypotheekrenteaftrek en het huurwaardeforfait uit op 10,1 miljard euro. Voor de overdrachtsbelasting is een bedrag van 1,739 miljard euro aangehouden: 6% van de verkoopprijs van de volgens het Kadaster in 2011 verkochte woningen. Het effect van de beide afbouwvarianten wordt berekend door de hypotheekrente te verhogen met de rentetoeslag (paragraaf 3.1).

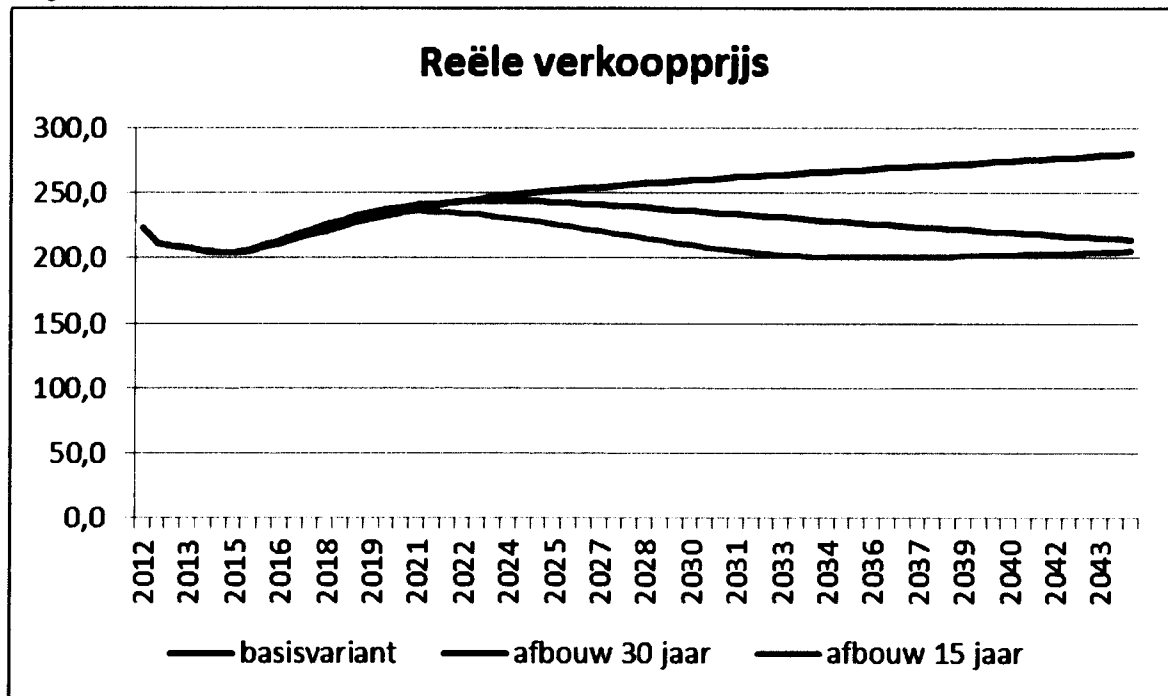
Voor beide afbouwvarianten is de nominale en reële prijsontwikkeling (prijsspeil 2012) berekend. Zoals in afbeelding 3.1 kan worden afgelezen, nemen de kooprijzen in 2012 en 2013 in alle varianten licht af. Vanaf 2014 gaan door onder andere een positieve inkomensontwikkeling de woningprijzen vervolgens weer licht stijgen. Zo komt de woningprijs in de basisvariant in 2030 uit op €380.000, in de 15 jaars afbouwvariant op €303.000 en in de 30 jaars afbouwvariant op €343.000. De reële kooprijverschillen zijn met respectievelijk €261.000, €208.000 en €236.000 kleiner. Na 2030 wordt het prijsverloop van de basisvariant vrijwel gelijk aan het prijsverloop van de 15 jaars afbouwvariant. De prijsstijging van de 30 jaars afbouwvariant blijft dan conform verwachting nog wat achter. In 2044 komt ten slotte de nominale kooprijsonwikkeling van de basisvariant uit op €538.000, de 15 jaars variant op €395.000 en de 30 jaars variant op €412.000. Opnieuw zijn de reële kooprijverschillen met respectievelijk €280.000, €206.000 en €214.000 weer kleiner.

Afbeelding 3.1 Nominale kooprijsonwikkeling basisvariant en afbouw fiscale effect in 15 en 30 jaar vanaf 2015

Bron: Woningprijsmodel/OTB

Afbeelding 3.2 Reële kooprijsontwikkeling basisvariant en afbouw fiscale effect in 15 en 30 jaar vanaf 2015

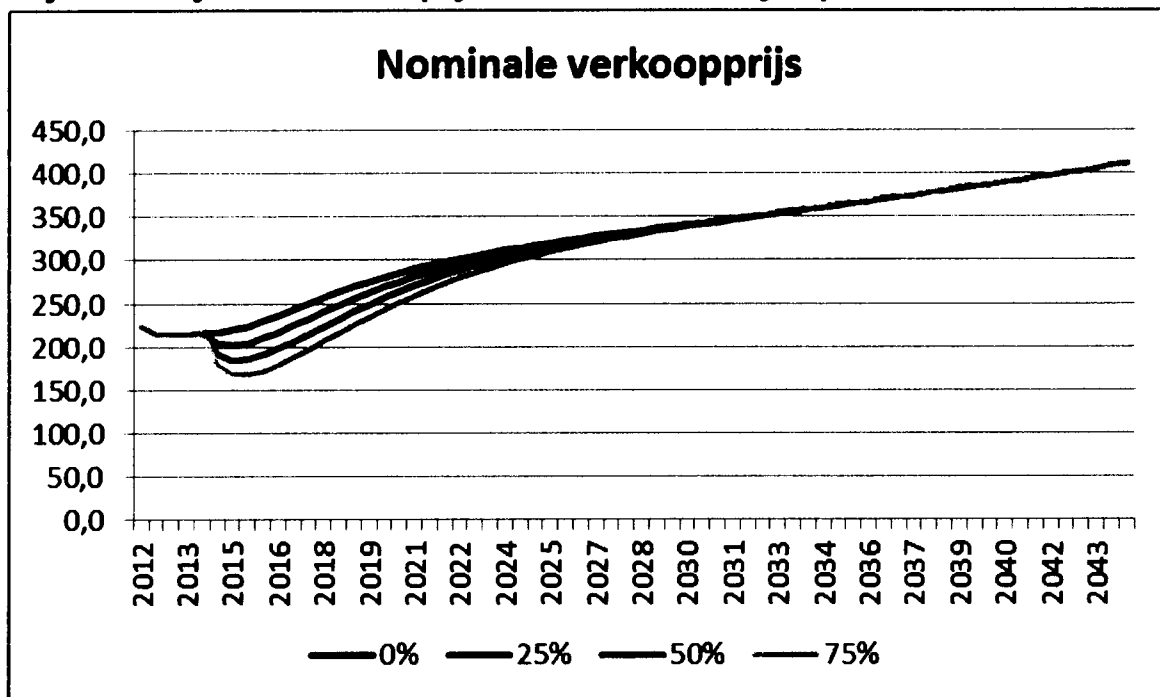

Bron: Woningprijsmodel/OTB

In bovenstaande berekeningen is aangenomen dat de gevolgen van de aanpassing van de fiscale behandeling geleidelijk in het prijsverloop tot uiting komen. Het idee hierachter is dat de door de financiële instellingen gehanteerde normen voor de hypotheekverstrekking zoals de 'loan to value' en de 'loan to income' niet worden aangepast. De hoogste waarden worden immers in het eerste jaar bereikt waarin er nog nauwelijks sprake is van enige aanpassing. De stijging van de kooprijzen en de inkomens dragen er vervolgens zorg voor dat de 'loan to value' en de 'loan to income' geleidelijk afnemen, zij het in een minder snel tempo dan in de situatie waarin de fiscale behandeling ongewijzigd zou zijn. Voor financiële instellingen is er dus weinig reden om bij het verstrekken van de hypotheek strengere normen aan te houden. Ook lijkt het onwaarschijnlijk dat consumenten een lagere hypotheek zullen afsluiten dan waar zij recht op hebben. Hun woonuitgaven als percentage van het inkomen nemen in de toekomst immers af, zij het in een minder snel tempo dan de situatie waarin de fiscaliteit ongewijzigd blijft. Om toch enige indruk te krijgen van de situatie waarin kopers wel een deel van de verminderde prijsstijging in hun koopbeslissing meenemen geven de afbeeldingen 3.3 en 3.4 inzicht in de nominale en reële prijsontwikkeling wanneer het totale prijseffect van de fiscale aanpassingen voor 25%, 50% en 75% in het eerste jaar optreedt. Hierbij is uitgegaan van een fiscale afbouw in 30 jaar.

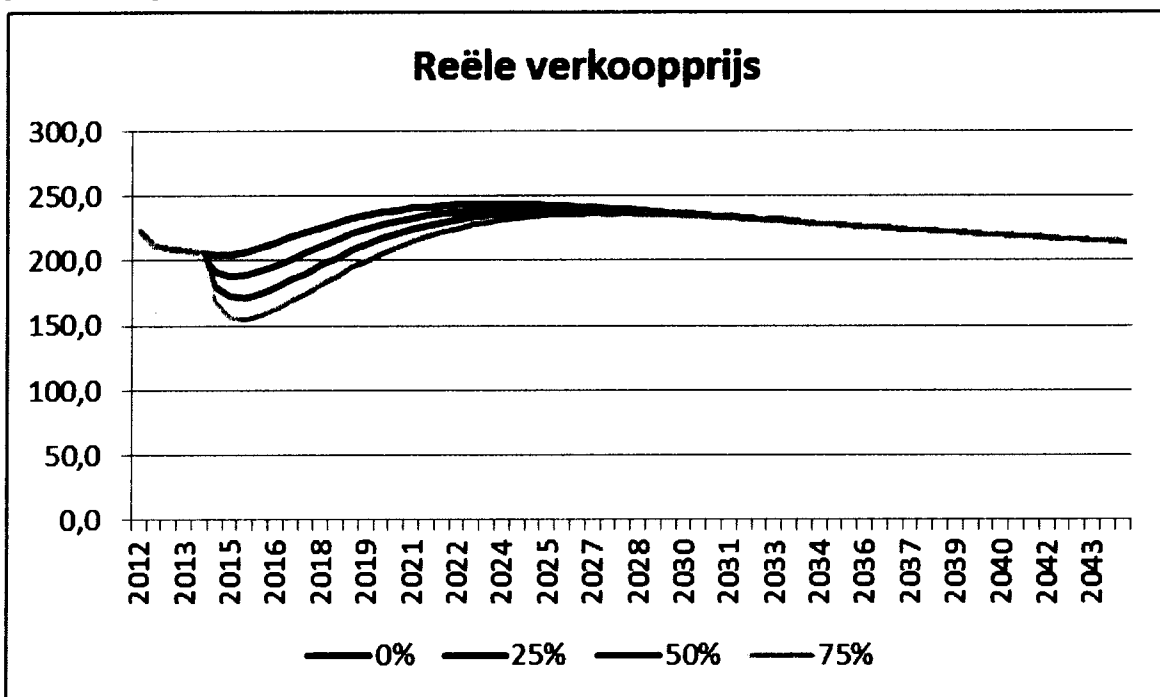
In de meest extreme situatie waarbij 75% van het prijseffect direct in het eerste jaar plaatsvindt, dalen de nominale verkoopprijzen in 2015 met €39.000 ten opzichte van het jaar daar voor. Na dat jaar wordt de prijsstijging versneld weer opgepakt.

Afbeelding 3.3 Nominale kooprijzontwikkeling basisvariant en afbouw fiscale effect in 30 jaar waarbij een deel van de prijseffecten in het eerste jaar plaatsvindt vanaf 2015

Bron: Woningprijsmodel/OTB

Afbeelding 3.4 Reële kooprijzontwikkeling basisvariant en afbouw fiscale effect in 30 jaar waarbij een deel van de prijseffecten in het eerste jaar plaatsvindt vanaf 2015

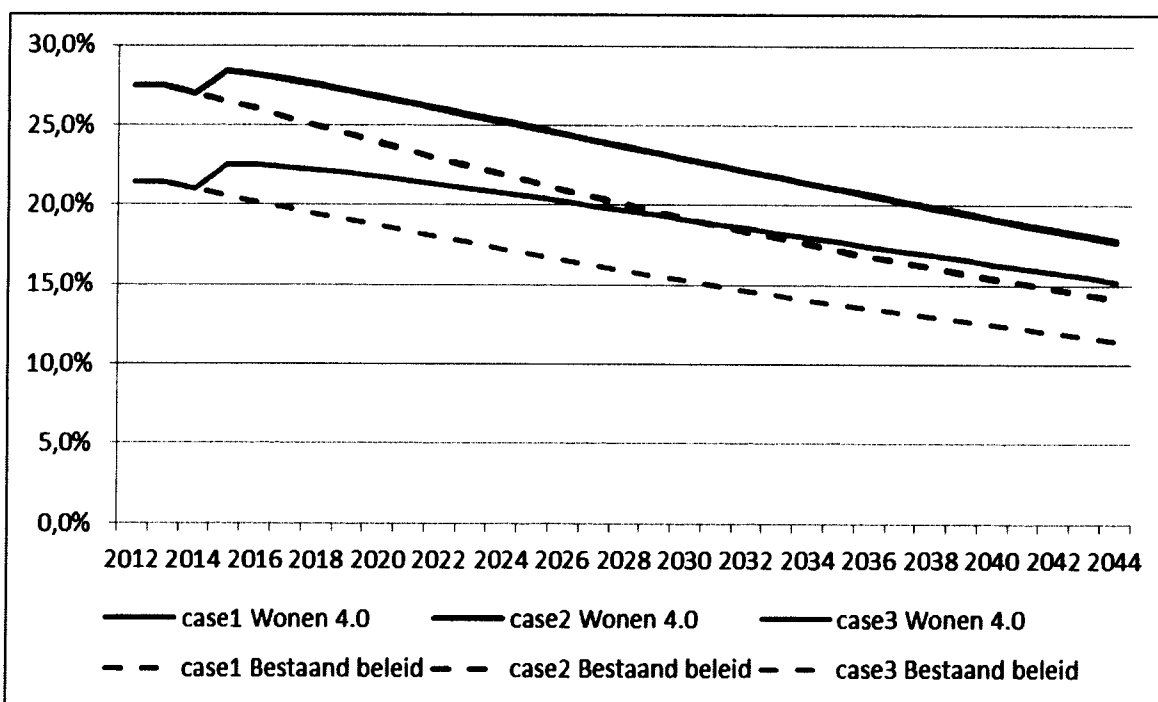

Bron: Woningprijsmodel/OTB

3.3 Effect op de woonuitgaven

De voorgestelde aanpassingen hebben uiteraard eveneens een effect op de ontwikkeling van het resterende inkomen. Geleidelijk wordt de hypotheekrenteaftrek immers afgebouwd en wordt er een belastingverlaging doorgevoerd. Daarnaast groeit jaarlijks het nominale inkomen. De totale uitgaven aan aflossing en rente blijven in de tijd gelijk, waardoor bij een stijgend inkomen, de netto koopquoten afnemen. Afbeeldingen 3.5 en 3.6 brengen deze ontwikkeling voor een zestal voorbeeldhuishoudens in beeld. In de voorbeeld cases is steeds uitgegaan van een huishouden met één inkomen. De keuze van deze huishoudens is gebaseerd op een zestal oplopende inkomenscategorieën en bijbehorende woningprijzen. Hierbij is voor de periode 2012-2044 zowel de ontwikkeling van de netto koopquote bij ongewijzigd beleid en op basis van de maatregelen uit het plan Wonen 4.0 afgebeeld. Duidelijk wordt dat zowel in de ongewijzigde als in de aangepaste situatie onder Wonen 4.0 de netto koopquoten van de huishoudens afnemen. Door de maatregelen uit Wonen 4.0 is deze daling wel minder scherp dan bij ongewijzigd beleid.

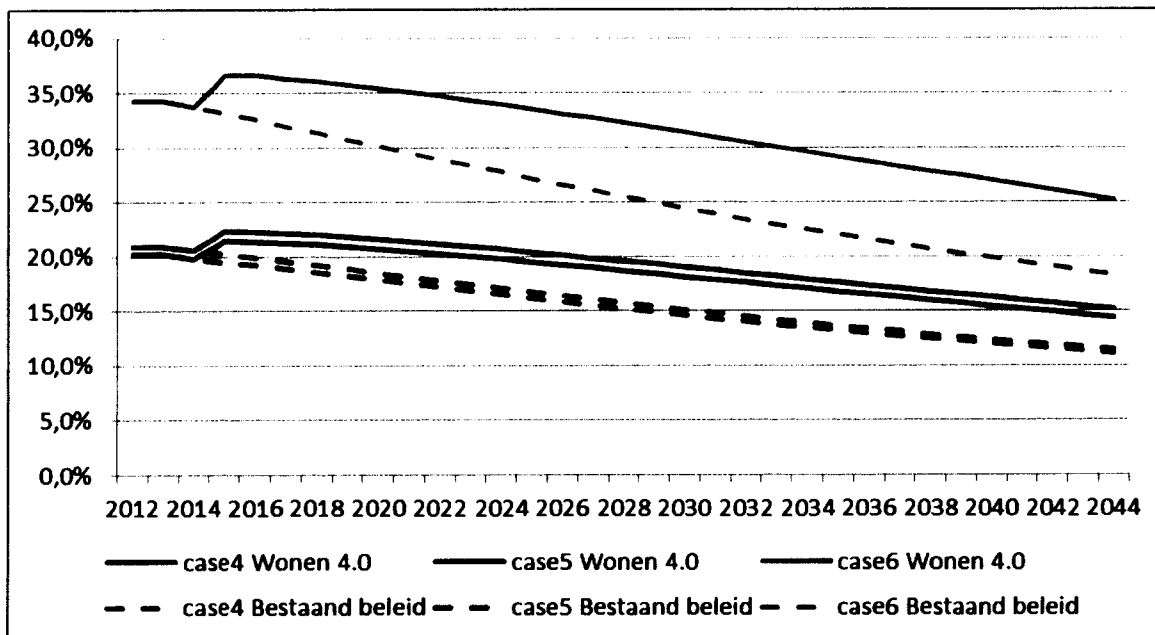
Afbeelding 3.5 Ontwikkeling van de netto koopquote voor een drietal voorbeeldcases op basis van onveranderd beleid en de voorstellen uit Wonen 4.0

- case 1: Inkomen € 35.000, WOZ-waarde € 140.000, hypotheek € 148.400, waarvan aflossingsvrij € 40.000 (lijnen vallen vrijwel samen met case 2)
- case 2: Inkomen € 50.000, WOZ-waarde € 200.000, hypotheek € 212.000, waarvan aflossingsvrij € 70.000
- case 3: Inkomen € 65.000, WOZ-waarde € 260.000, hypotheek € 235.600, waarvan aflossingsvrij € 100.000

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB

Afbeelding 3.6 Ontwikkeling van de netto koopquote voor een drietal voorbeeldcases op basis van onveranderd beleid en de voorstellen uit Wonen 4.0

Case 4: Inkomen € 85.000, WOZ-waarde € 340.000, hypotheek € 300.400, waarvan aflossingsvrij € 150.000

Case 5: Inkomen € 100.000, WOZ-waarde € 400.000, hypotheek € 324.000, waarvan aflossingsvrij € 150.000

Case 6: Inkomen € 200.000, WOZ-waarde € 1.000.000, hypotheek € 1.060.600, waarvan aflossingsvrij € 500.000

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB

4 Hervormingen in de huursector

In het woningmarktplan van de vier belangenorganisaties wordt eveneens voorzien in een hervorming van de huursector. Het idee is om ook in 15 dan wel 30 jaar het huurniveau geleidelijk op marktniveau te brengen. Als operationalisatie van de markthuurlen is in dit rapport een percentage van de WOZ-waarde aangehouden. Analoog aan de becijferingen van onder andere Conijn en Schilder (2011) en Francke (2010) is in het basisscenario hiervoor een percentage van 4,5 aangehouden. Om de markthuurlen te kunnen bepalen werden in deze onderzoeken de netto gebruikskosten vanuit het perspectief van de huurder toegepast. Startpunt in onze berekeningen hierbij is weer het WoOn 2009. Vervolgens zijn voor de periode 2009-2045 met behulp van het kooprijksmodel de WOZ waarden van een 15 en 30 jarige fiscale aanpassing vastgesteld (zie voor de berekening hiervoor hoofdstuk 3). Om deze berekeningen mogelijk te maken zijn de volgende aannames vastgesteld.

Voor de jaren 2008 (uitgangssituatie; het WoON 2009 bevat het belastbaar inkomen, de huur en de huurtoeslag in 2008) tot en met 2012 is gebruik gemaakt van de feitelijke parameters van de huurtoeslagregeling. Voor de jaren daarna zijn de parameters uit de huurtoeslagregeling aangepast met de in het kooprijksmodel gehanteerde inkomensstijging (minimuminkomen, referentie-inkomen en de normhuren).

Voor de jaren 2009 tot en met 2011 is gebruik gemaakt van de feitelijke gemiddelde inkomensstijging volgens het CPB. Voor de jaren daarna zijn dezelfde aannames gemaakt als voor de koopsector (zie hiervoor hoofdstuk 1). De inflatie staat voor 2012 en later op 2,0% per jaar. De nominale inkomensstijging van de basisvariant in 2012, 2013 en 2014 is -0,5%, voor 2015 en 2016 2,0% en voor de jaren daarna 2,5%. Ook zijn berekeningen uitgevoerd voor een inkomensstijging van respectievelijk 2,0% (reële nulgroei) en 3,0%.

Voor de jaren 2009 tot en met 2011 is de gemiddelde huurstijging volgens het CBS aangehouden. Voor 2012 tot en met 2014 is telkens de inflatie van het voorafgaande jaar als huurstijging gebruikt. De huurstijging met ingang van 2015 komt aan de orde bij de uitleg van de berekeningen.

Voor de periode 2011-2015 is vervolgens een aantal berekeningen uitgevoerd. Zo zijn eerst voor elk jaar de huren en inkomens aangepast conform de eerder beschreven aannames. Aansluitend hierop zijn de juiste parameters van de vigerende huurtoeslagregeling gekozen, waarna de toekomstige huurtoeslag is berekend.

Aanvullend hierop is met ingang van 2015 de huuraanpassingssystematiek aangepast. Woningen met een huur lager dan 4,5%¹ van de WOZ-waarde krijgen een huurstijging van inflatie +2,0%, woningen waarvan de huur gelijk is of hoger dan 4,5% van de WOZ-waarde krijgen een huurstijging gelijk aan de inflatie. Als WOZ-waarde is de waarde genomen uit het WoON 2009. Dat is de WOZ-waarde op 1 januari 2009. Deze is jaarlijks aangepast met de prijsontwikkeling van koopwoningen zoals deze in het kooprijksmodel is berekend. Daarbij zijn beide varianten (aanschaffing hypotheekrenteaftrek in 30 jaar respectievelijk 15 jaar) doorgerekend. Verder wordt aan het inkomen nog een bedrag toegevoegd; het terugsluizen van de hypotheekrenteaftrek in de vorm van lagere belastingtarieven werkt immers ook door op het inkomen van de huurders. Vervolgens is opnieuw de huurtoeslag berekend.

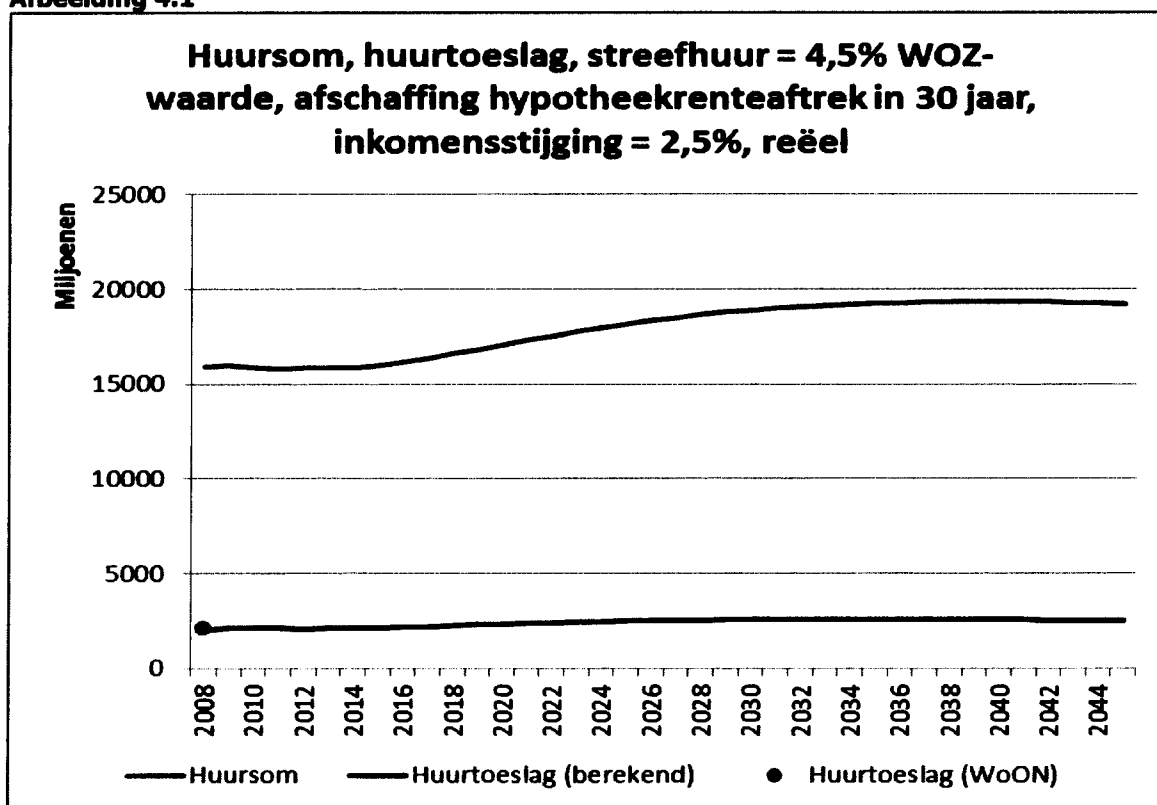
¹ Daarnaast zijn alternatieve varianten doorgerekend waarbij dit 4,0% respectievelijk 3,5% is.

Wanneer alle veronderstellingen worden toegepast ontstaan er zes varianten: een aanpassing in 15 dan wel 30 jaar gecombineerd met drie WOZ-waarden van respectievelijk 3,5, 4,0 en 4,5%. Voor al deze zes varianten zijn vervolgens de totale huursom en de totale huurtoeslag bepaald. Om de bedragen in de tijd onderling goed te kunnen vergelijken is hierbij het prijspeil 2012 aangehouden.

Verder is de verhouding tussen het inkomen en de woonuitgaven vastgesteld. Omdat we alleen beschikken over een belastbaar inkomen, is de woonquote bepaald van de woonuitgaven als percentage van het belastbaar inkomen. In het laagste inkomensdecil leidt dit echter tot zinloze uitkomsten. Hier doen zich soms extreem lage of zelfs negatieve inkomens voor. Daarom zijn de woonuitgaven gedeeld door het minimum tabelinkomen voor de huurtoeslag aangehouden indien het feitelijk belastbaar inkomen lager is dan dat minimum tabelinkomen.

De volgende basisfiguren geven inzicht in de uitkomsten van de modelberekeningen voor de basisvariant (streefhuur 4,5% van de WOZ-waarde, afschaffing van de hypotheekrenteaf trek in 30 jaar en inkomensstijging 0,5% boven inflatie vanaf 2017). De figuren voor de overige varianten zijn in Bijlage I en de onderliggende cijfers in bijlage II opgenomen.

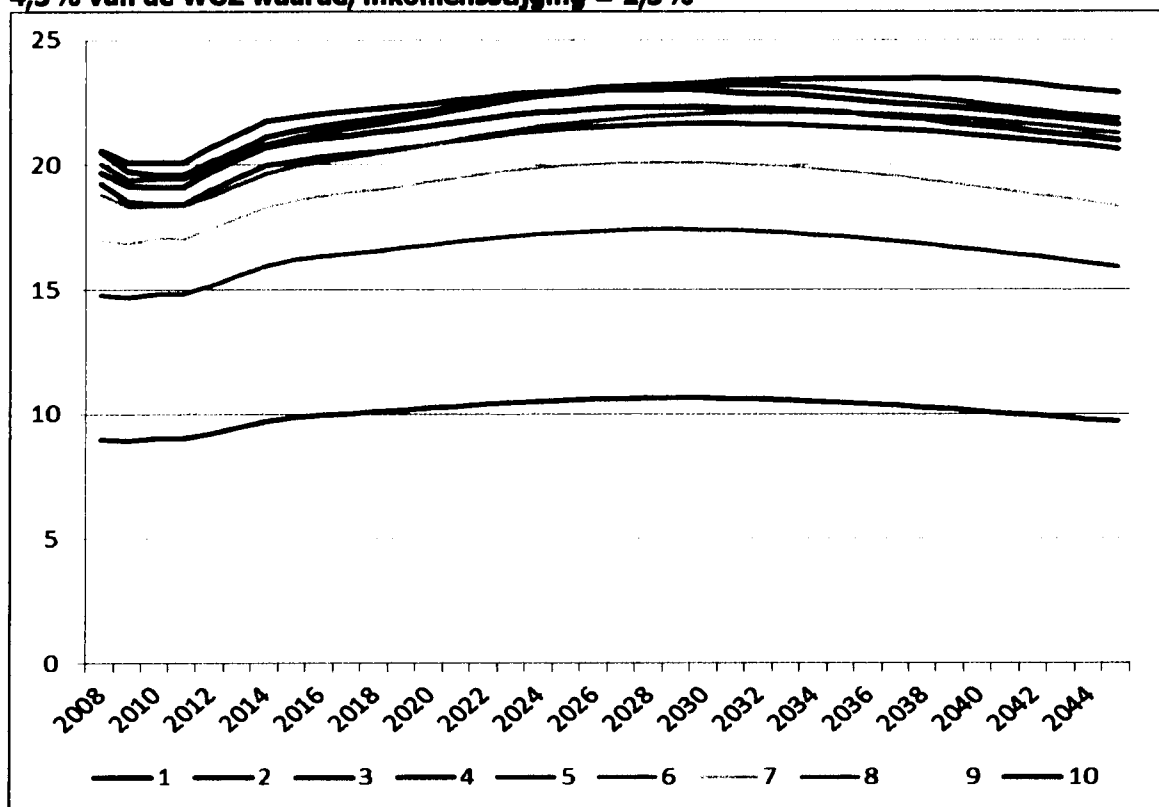
Afbeelding 4.1

In afbeelding 4.1 kan worden afgelezen dat de huursom van verhuurders de komende jaren fors oploopt. In 2012 bedraagt de totale huuropbrengst in euro's van 2012 nog €15,8 miljard, terwijl in 2045 een bedrag van €19,2 miljard bereikt wordt. Naast de extra huurinkomsten, nemen ook de uitgaven aan huurtoeslag bescheiden toe van €2,1 miljard in 2012 tot €2,5 miljard in 2045.

Aanvullend hierop geeft afbeelding 4.2 inzicht in de woonlastenquote (netto huur gedeeld door belastbaar inkomen) op basis van de 30 jaars variant en een streefhuur van 4,5% van de WOZ-waarde. Om een vergelijking met de netto quote te kunnen maken, is in tabel 4.1 de vergelijking tussen de quote op basis van het belastbaar en besteedbaar inkomen opgenomen.

Afbeelding 4.2 Woonlastenquoten naar inkomensdeel, 30 jaars variant, streefhuur 4,5% van de WOZ waarde, Inkomensstijging = 2,5%

Tabel 4.1 Woonlastenquote naar inkomensdeel, berekend zowel met belastbaar als met besteedbaar inkomen, 2008

		quote t.o.v. belastbaar Inkomen	quote t.o.v. besteedbaar Inkomen
Inkomensdeel	1	-	-
	2	19,70	24,28
	3	19,25	21,69
	4	20,54	22,41
	5	20,06	23,31
	6	18,79	22,95
	7	17,00	22,03
	8	14,78	19,52
	9	12,12	16,57
	10	9,00	13,01
Totaal		17,18	22,54

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB

Afbeelding 4.2 maakt duidelijk dat ondanks een stijging van de huren tot 4,5% van de WOZ-waarde, de woonlastenquote voor met name de laagste inkomensdecilen vanaf 2015 gedurende een aantal jaren slechts licht oploopt. Zo stijgt de woonlastenquote van het tweede inkomensdeel van 20,9 in 2015 naar maximaal 22,3 in 2027. Vanwege een geringe stijging van de WOZ waarde, daalt vervolgens deze quote weer licht tot 21,0% in 2045. Deze lichte stijging van de woonlastenquoten tot 2027 is niet in overeenstemming met de uitgangspunten van het plan. Hierin is immers opgenomen dat de

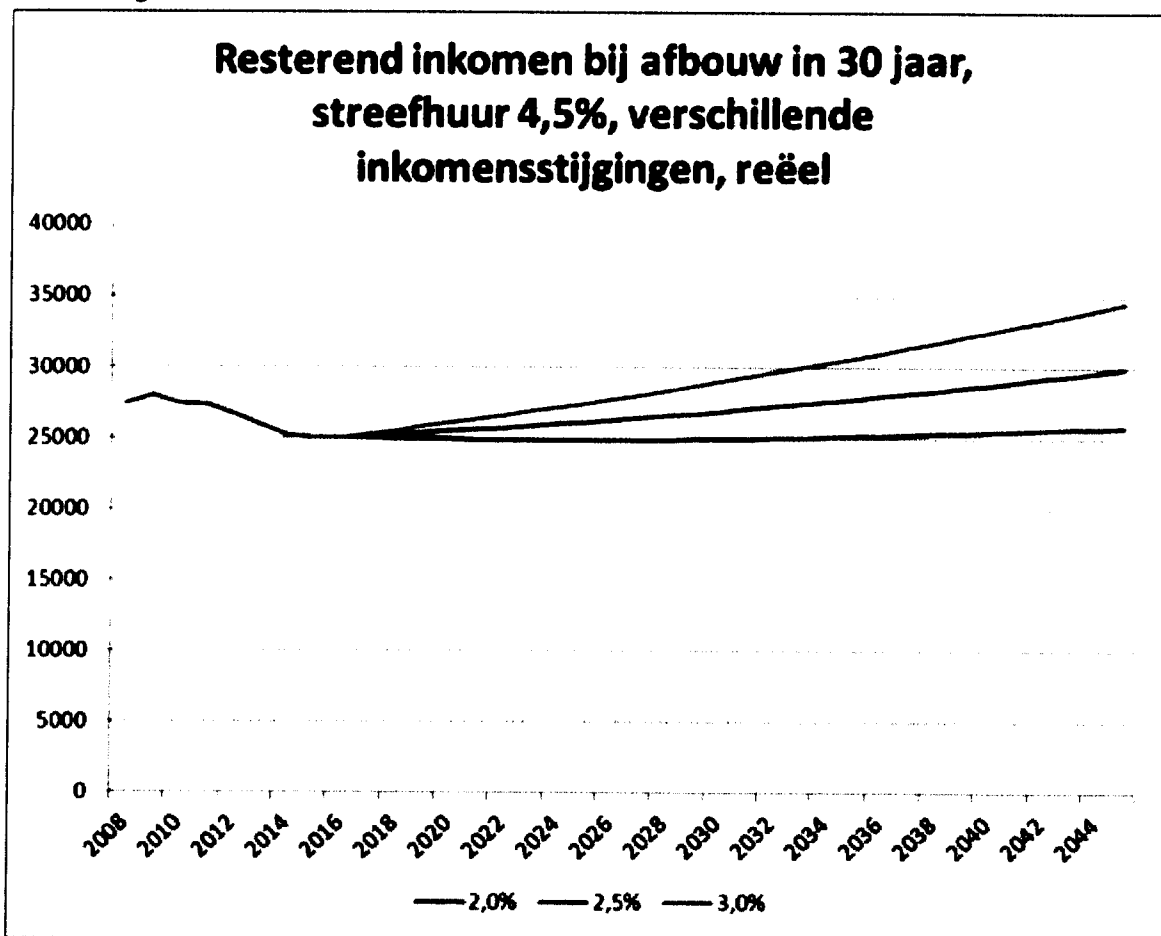
lage inkomensgroepen beschermd dienen te worden en de woonlastenquoten daarom minimaal gelijk dienen te blijven. Om dit doel te bereiken kan de huurtoeslag voor deze huishoudens verhoogd worden. Tabel 4.2 geeft de hoogte van de benodigde extra huurtoeslag weer wanneer de woonlastenquoten van de eerste zes inkomensdecilen minimaal gelijk blijven. In deze tabel kan worden afgelezen dat de extra uitgaven dan oplopen van €76 miljoen in 2015 tot maximaal €727 miljoen in 2030. Na dat jaar dalen deze extra uitgaven dan weer enigszins om uiteindelijk op €387 miljoen in 2045 uit te komen.

Tabel 4.2 Kosten om vanaf 2014 de woonquote in de eerste zes inkomensdecilen niet te laten stijgen (in miljoenen euro's, reëel)

2015	76
2016	144
2017	187
2018	234
2019	287
2020	349
2025	613
2030	727
2035	706
2040	586
2045	387

Afbeelding 4.3 geeft nog het resterend inkomen na aftrek van de huuruitgaven voor de basisvariant weer. Vanwege de forse reële inkomensdaling in de periode 2012-2015, daalt in deze periode ook het resterende reële besteedbaar inkomen aanzienlijk van 26.734 in 2012 tot €25.018 in 2016. Na 2016, wanneer de effecten van de voorstellen uit het plan Wonen 4.0 manifest worden, neemt het besteedbaar inkomen bij een reële inkomensstijging van 0.5% weer toe tot €29.919 in 2045. Bij een reële inkomensstijging van 0%, blijft ook het besteedbaar inkomen vrijwel gelijk.

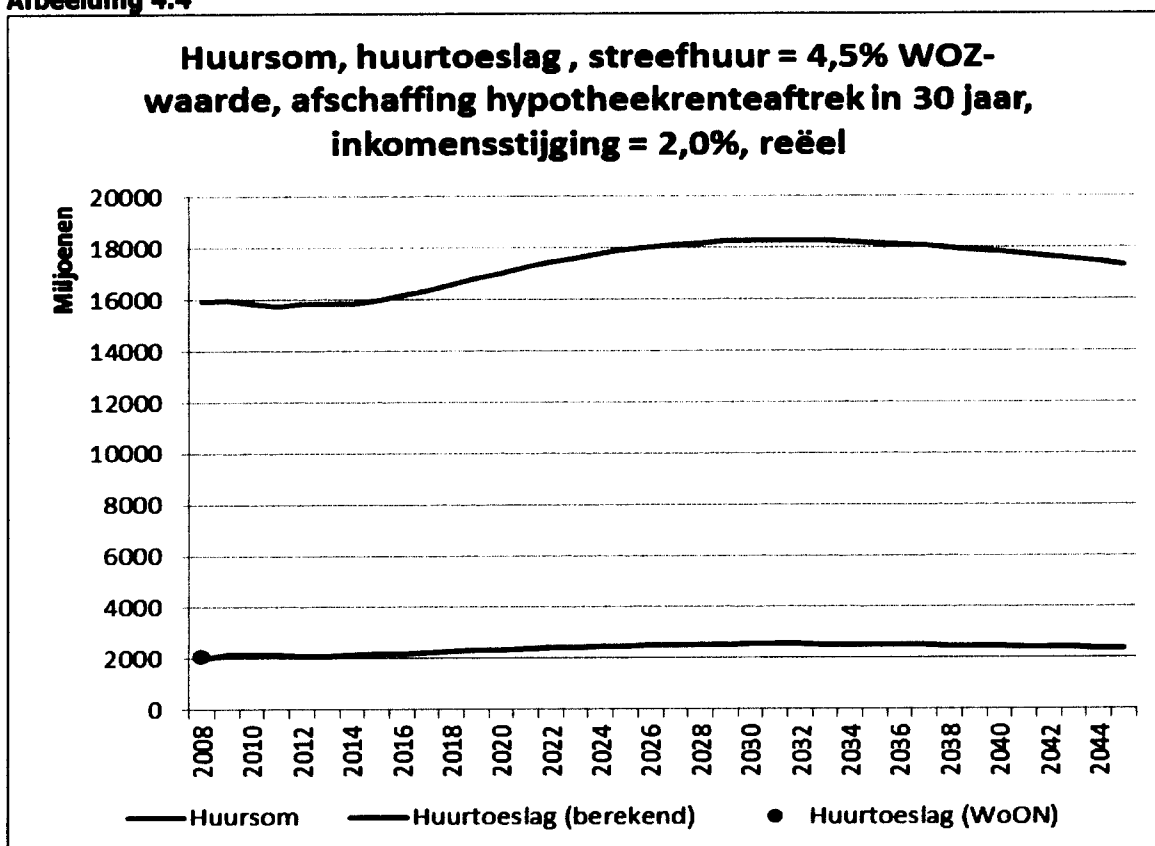
Afbeelding 4.3

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB

Naast de basisvariant is er tevens een variant uitgerekend waarbij de loonontwikkeling na 2015 niet op 0,5% reële stijging (2,5% nominale stijging) is vastgesteld maar op 0% reële (2,0% nominale) stijging (afbeelding 4.4). Deze aanname houdt in dat de lonen het prijsverloop van de inflatie volgen. Het lijkt niet onwaarschijnlijk dat met name gedurende de eerste jaren van het plan Wonen 4.0 de werkelijke ontwikkeling ergens tussen de basisvariant van 2,5% en deze negatieve variant van 2% zal uitkomen. Een vergelijking van de uitkomsten van beide varianten geeft dan inzicht in de consequenties van een dergelijk verloop.

Afbeelding 4.4

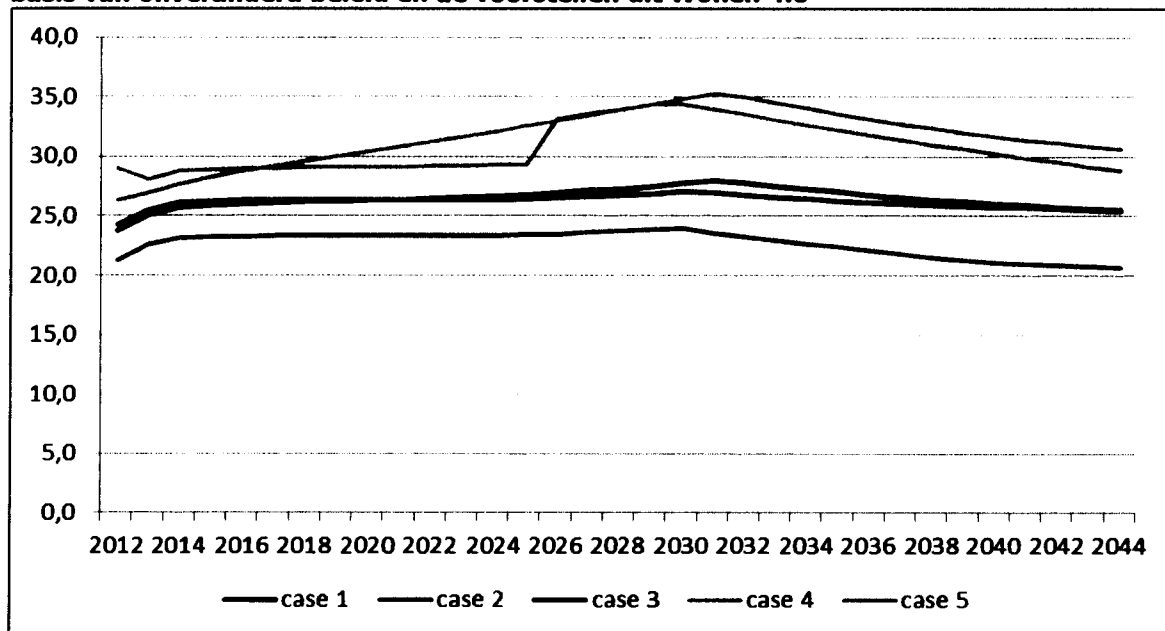

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB

Ten slotte is conform dat voor de koopsector in paragraaf 3.3. gebeurde voor een aantal voorbeeld-huishoudens de ontwikkeling van de netto huurquote berekend. Hierbij is in tegenstelling tot de eerder in dit hoofdstuk gepresenteerde huurquotes, niet het belastbaar maar het netto inkomen aangehouden. Omdat het belastbaar inkomen hoger is dan het netto inkomen, komen de huurquotes op basis van het netto inkomen hoger uit. De bij de inkomens corresponderende huren zijn afgeleid uit het WoON 2009. Als laagste inkomen is het minimumtabelinkomen uit de huurtoeslagregeling aangehouden. Uit de afbeeldingen 4.5 en 4.6 kan worden opgemaakt dat met name voor de inkomens tot €30.000 de stijging van de netto huurquotes vanaf 2015 bescheiden is. Dit wordt voor een belangrijk deel verklaard door de algemene compensatie die aan de huurders uit de eerste zes inkomensdecilen is toegekend. Vanaf een inkomen van €35.000 is de stijging van de netto huurquote enigszins groter. Wel dalen vanaf 2030 de quotes weer.

Bij de verschillende inkomens is de gemiddelde huur en de gemiddelde WOZ-waarde genomen volgens het WoON (niveau 2012).

Afbeelding 4.5 Ontwikkeling van de netto huurquote voor een vijftal voorbeeldcases op basis van onveranderd beleid en de voorstellen uit Wonen 4.0

Case 1: Inkomen € 17.500, huur € 433, WOZ-waarde € 146.052

Case 2: Inkomen € 20.000, huur € 449, WOZ-waarde € 146.511

Case 3: Inkomen € 25.000, huur € 447, WOZ-waarde € 148.545

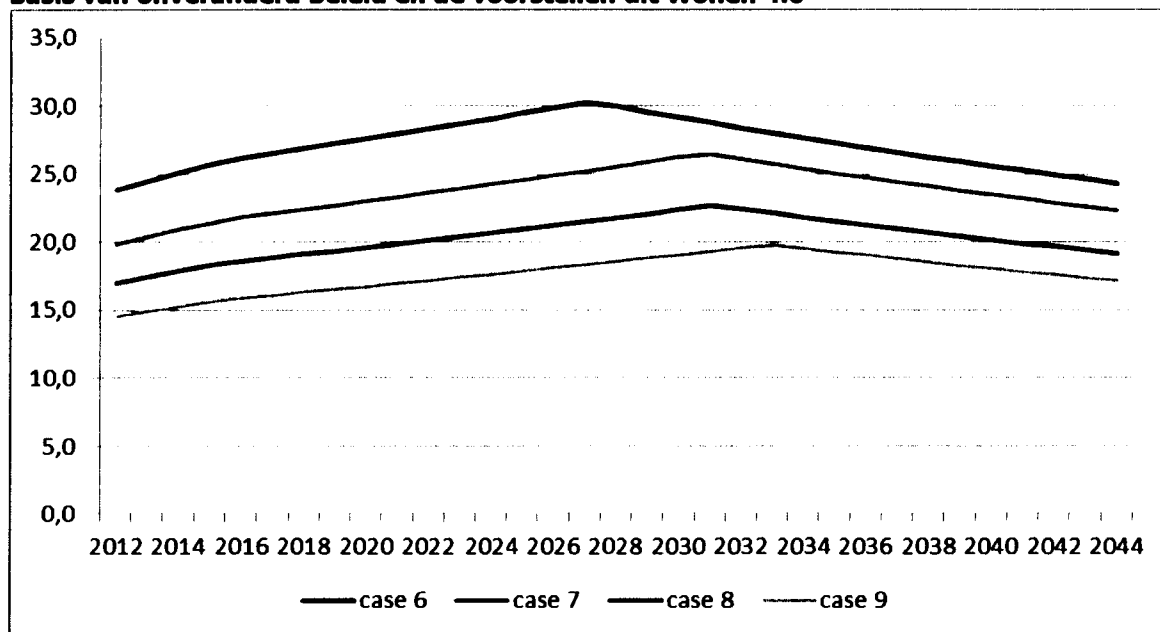
Case 4: Inkomen € 30.000, huur € 461, WOZ-waarde € 156.647²

Case 5: Inkomen € 35.000, huur € 482, WOZ-waarde € 156.725

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB

² De sprong in de quote van case 4 in 2026 komt doordat het inkomen dat jaar tot boven het maximum voor de huurtoeslag stijgt, en de huurtoeslag dus ineens wegvalt.

Afbeelding 4.6 Ontwikkeling van de netto huurquote voor een viertal voorbeeldcases op basis van onveranderd beleid en de voorstellen uit Wonen 4.0

Case 6: Inkomen € 45.000, huur € 553, WOZ-waarde € 168.551

Case 7: Inkomen € 50.000, huur € 510, WOZ-waarde € 171.305

Case 8: Inkomen € 65.000, huur € 546, WOZ-waarde € 185.159

Case 9: Inkomen € 85.000, huur € 583, WOZ-waarde € 207.170

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB

Literatuur

Abraham, J.M. en P.H. Hendershott, 1996, Bubbles in metropolitan housing markets. *Journal of Housing Research* 7, no.2, pp.191-207.

Boelhouwer, P.J. en P. de Vries, 2005, Defiscalisering eigenwoningbezit leidt tot forse daling woningprijzen, *ESB*, p 109-111

Boelhouwer, P.J. M.E.A. Haffner, P. Neuteboom en P. de Vries, 2001, Koopprijsontwikkeling en de fiscale behandeling van het eigen huis. Den Haag, Ministerie van Financiën.

Conijn, J. en F. Schilder, 2011, Mogelijkheden en consequenties van de haalbaarheid van markthuren. *Real Estate Research Quarterly*, april, pp.5-12.

Franke, M.K., 2010, Comparing market rents from a user cost and reaction model. Applied Working paper No.2010-03. Rotterdam, Ortec Finance.

Hort, K., 1998, The determinants of urban house price fluctuations in Sweden 1968-1994, *Journal of Housing Economics* 7, pp.93-120.

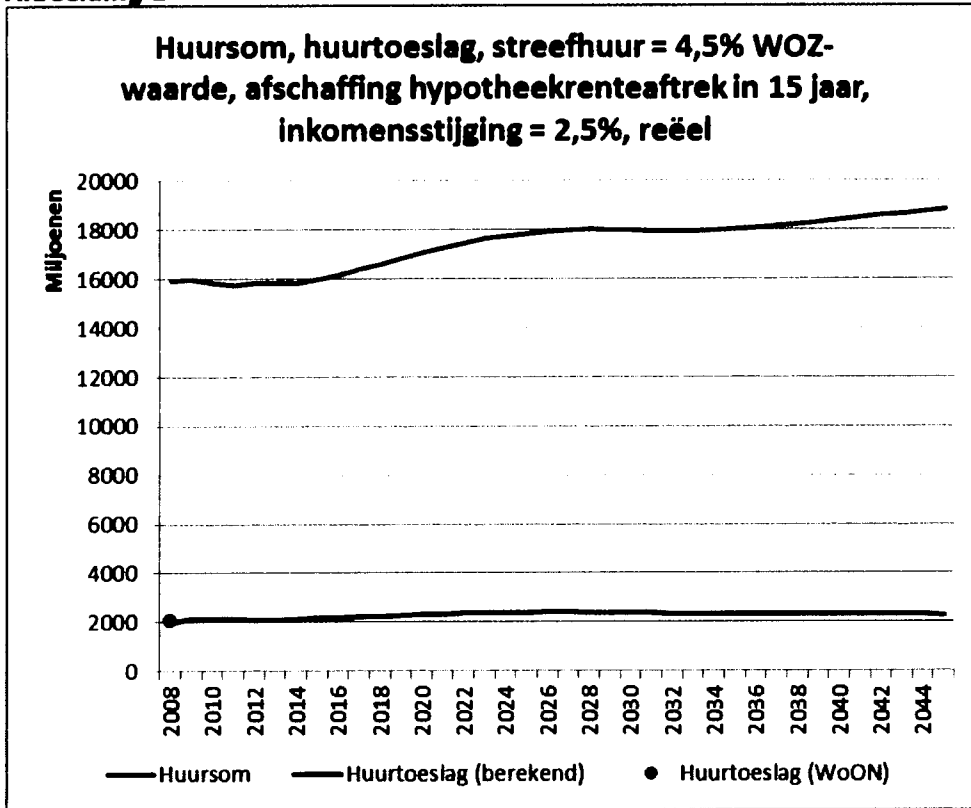
Malpezzi, S., 1999, A simple error correction model of house prices. *Journal of Housing Economics* 8, pp.27-62

Vries, P. de, P.J. Boelhouwer en G. Marien, 2006, De annuïteitenvariant. Delft, Onderzoeksinstituut OTB.

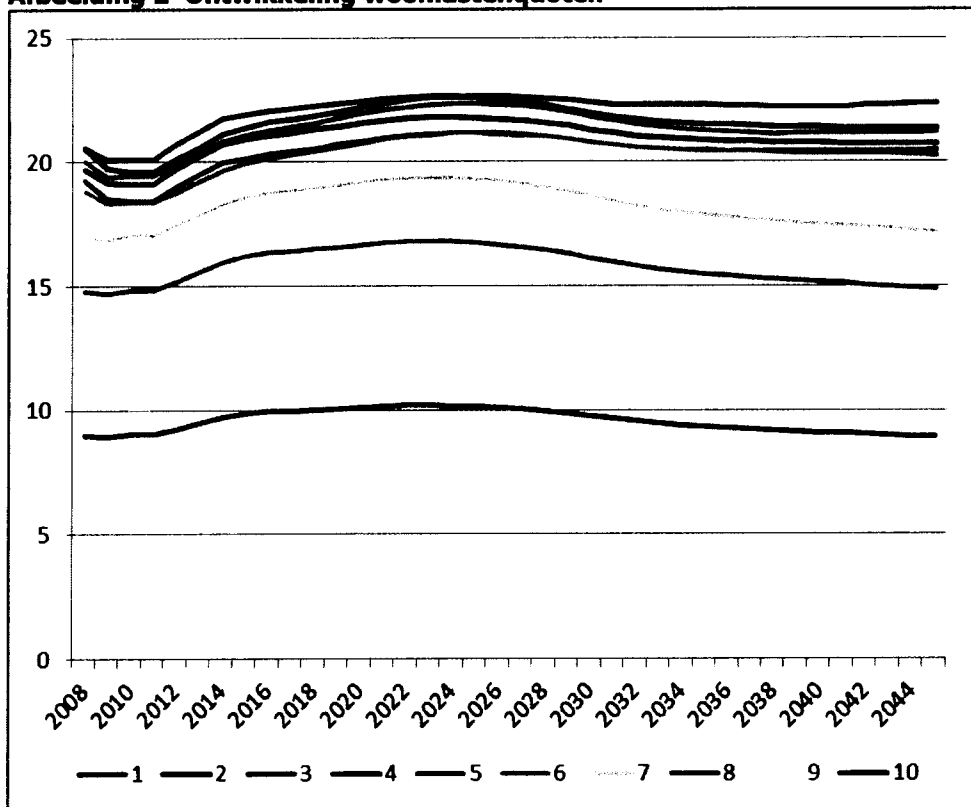
Vries, P., 2007, Koopprijs effecten afbouw fiscale regelgeving eigen woning. De lineaire variant. Delft, Onderzoeksinstituut OTB.

Bijlage I Afbeeldingen aanpassingsvarianten

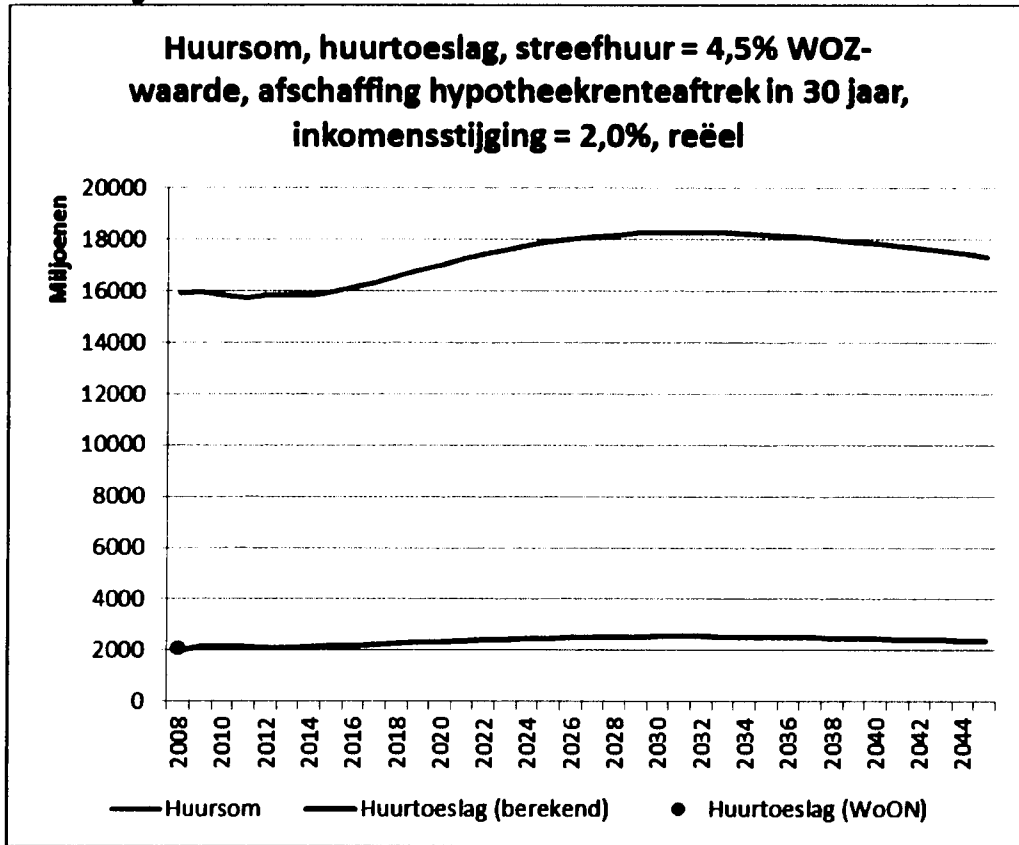
Afbeelding 1

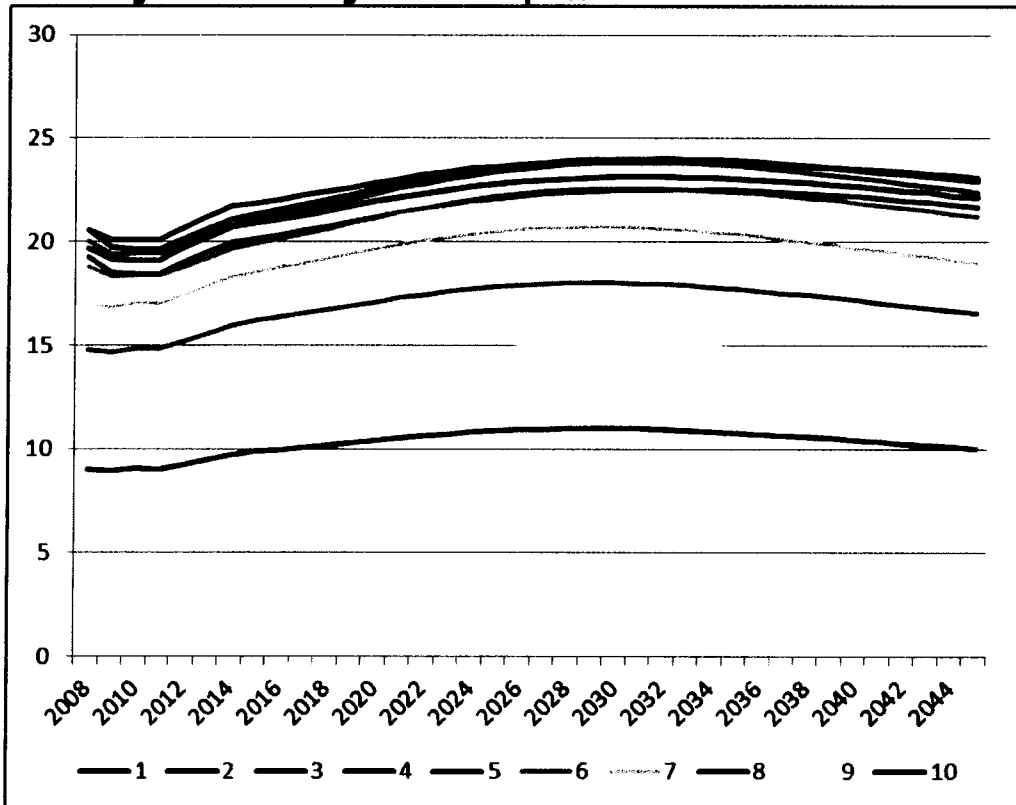
Afbeelding 2 Ontwikkeling woonlastenquoten

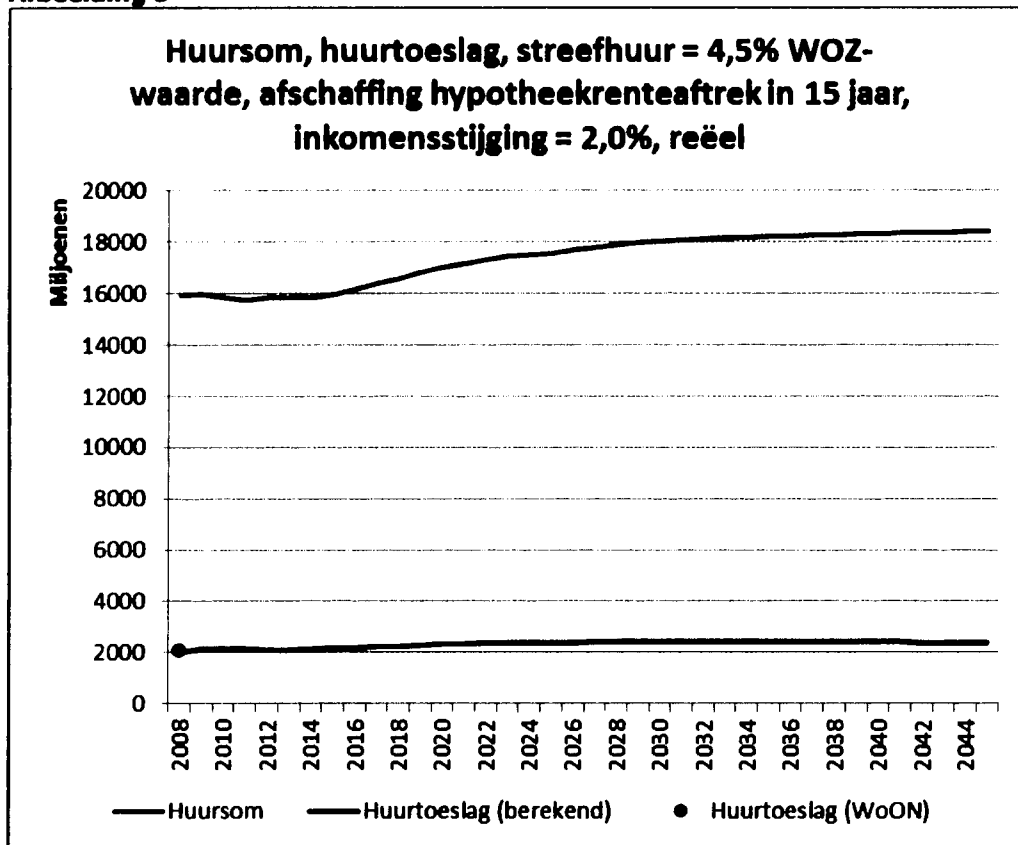
Afbeelding 3

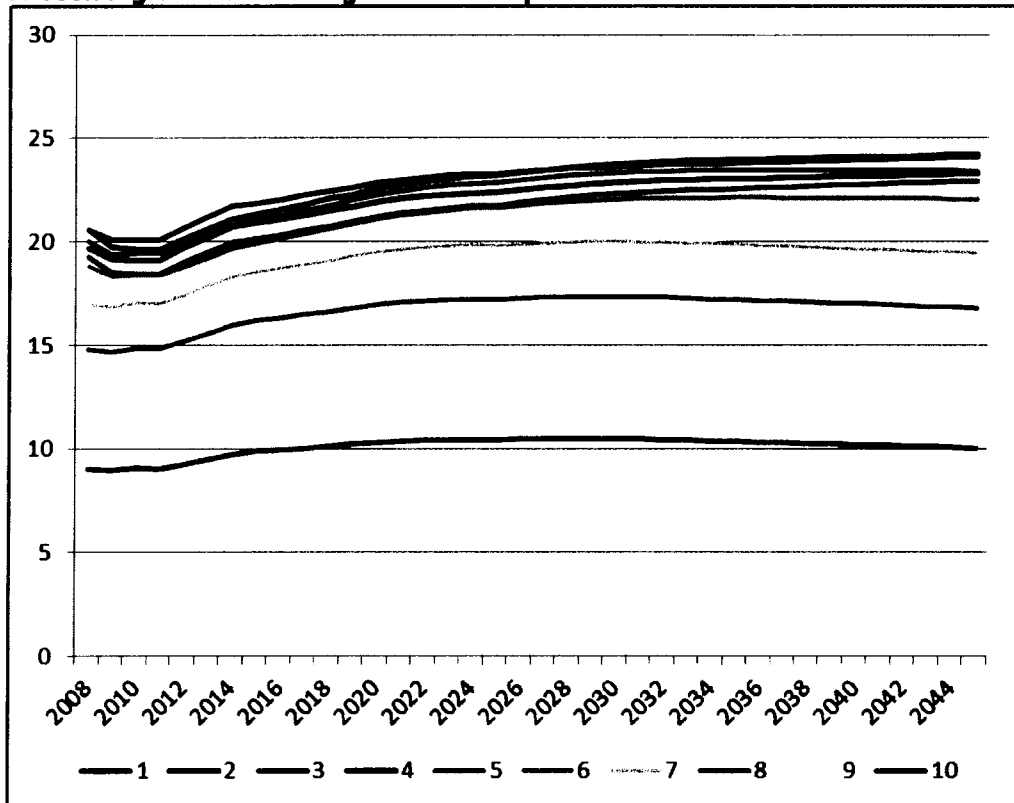
Afbeelding 4 Ontwikkeling woonlastenquoten

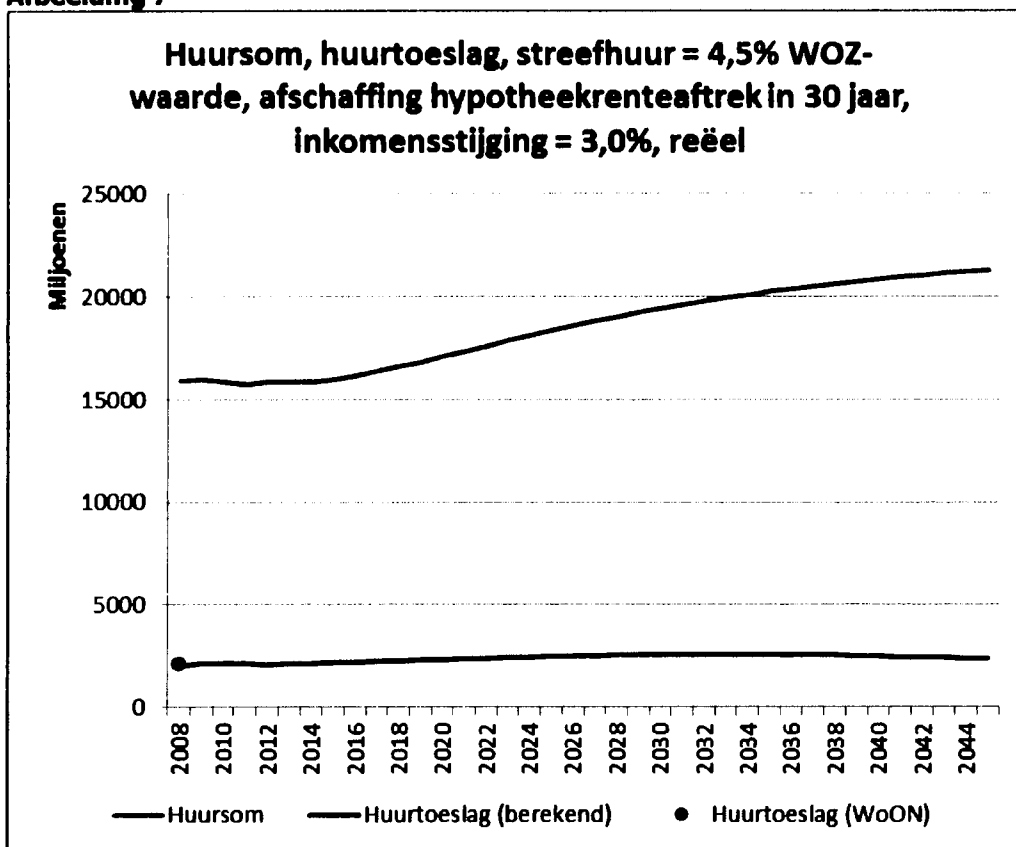
Abbeelding 5

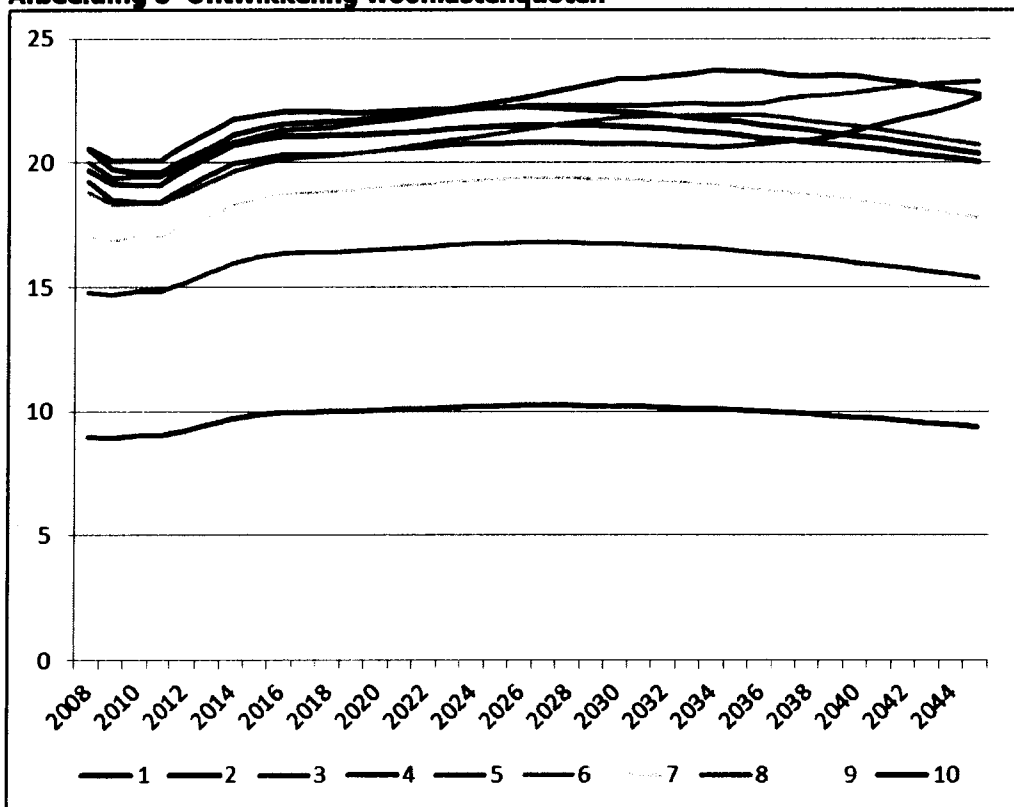
Abbeelding 6 Ontwikkeling woonlastenquoten

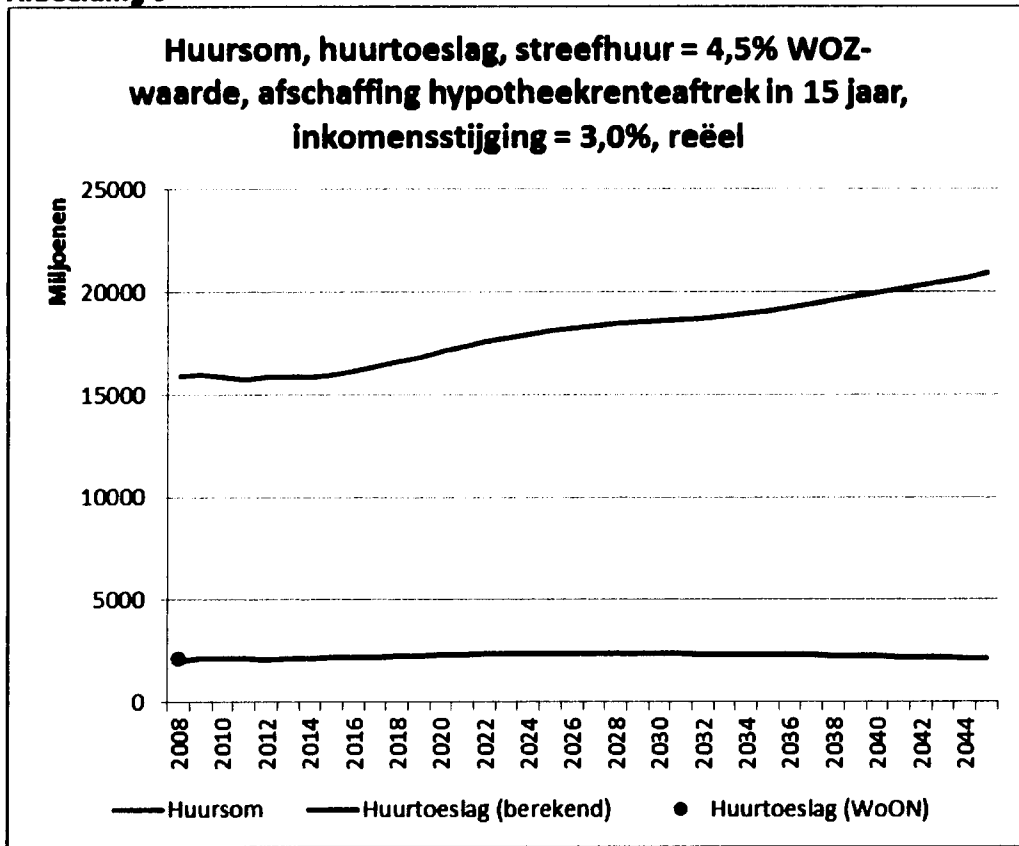
Afbeelding 7

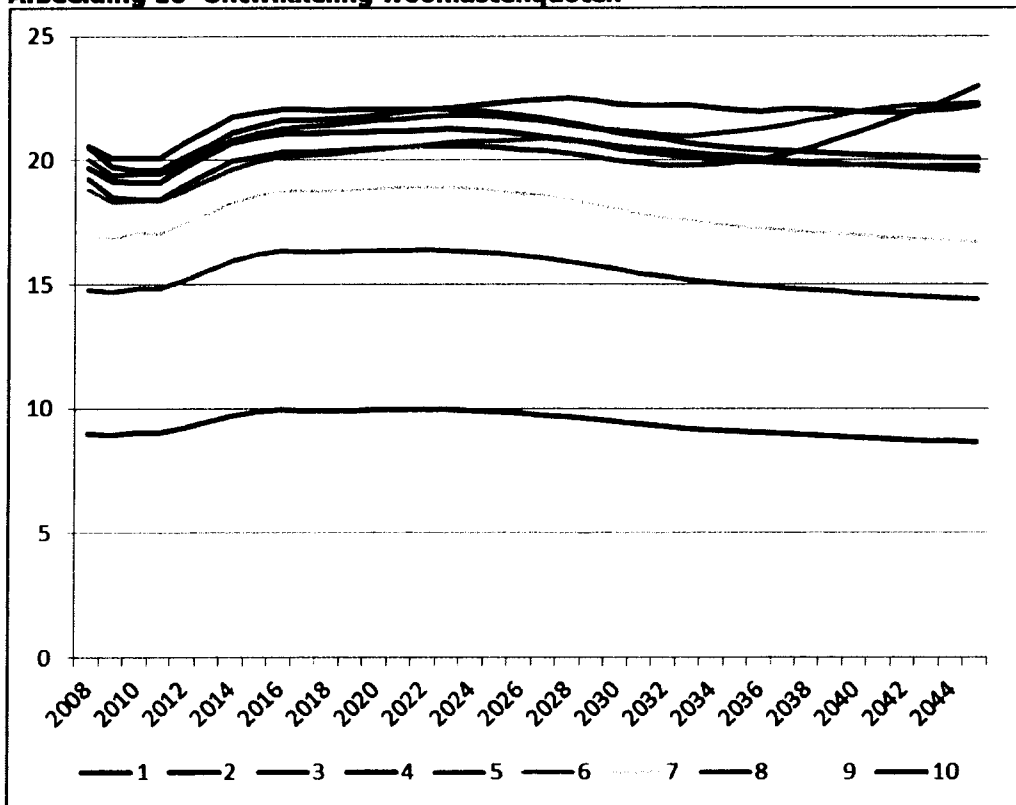
Afbeelding 8 Ontwikkeling woonlastenquoten

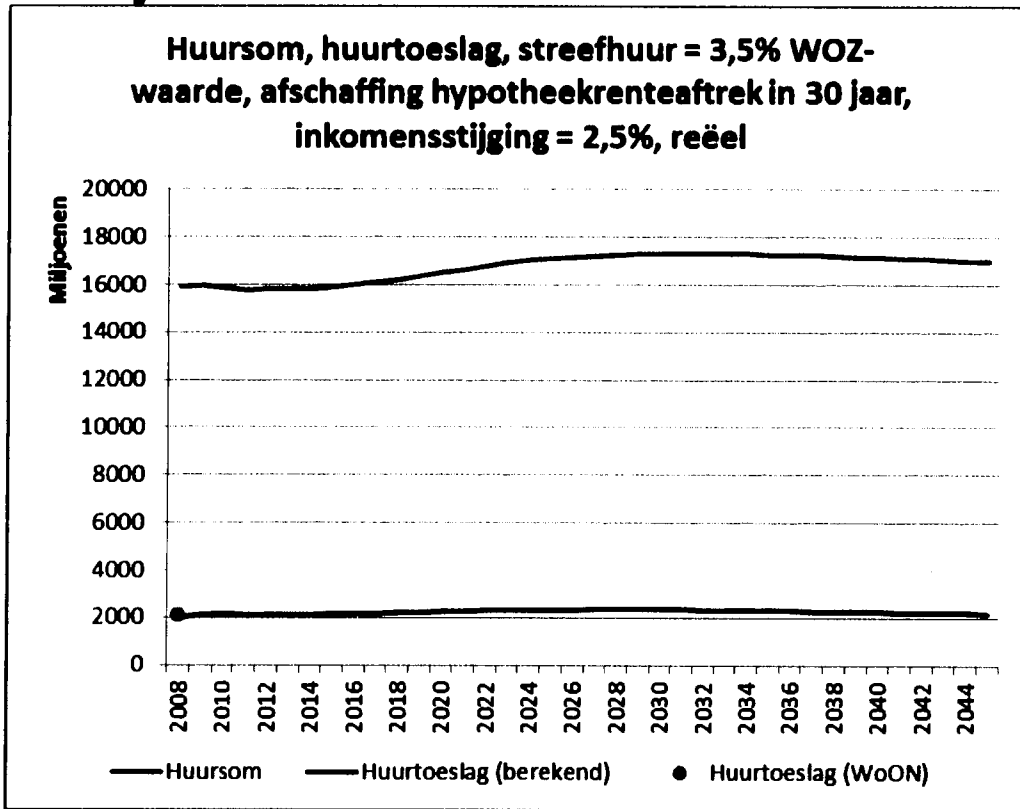
Afbeelding 9

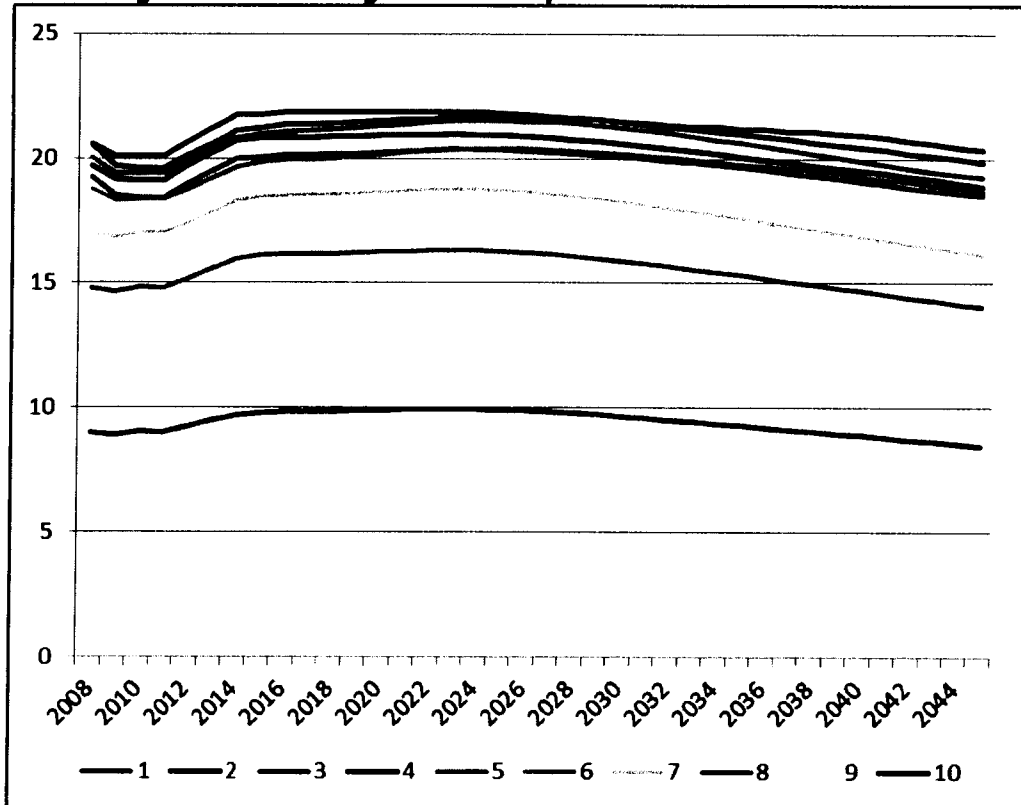
Afbeelding 10 Ontwikkeling woonlastenquoten

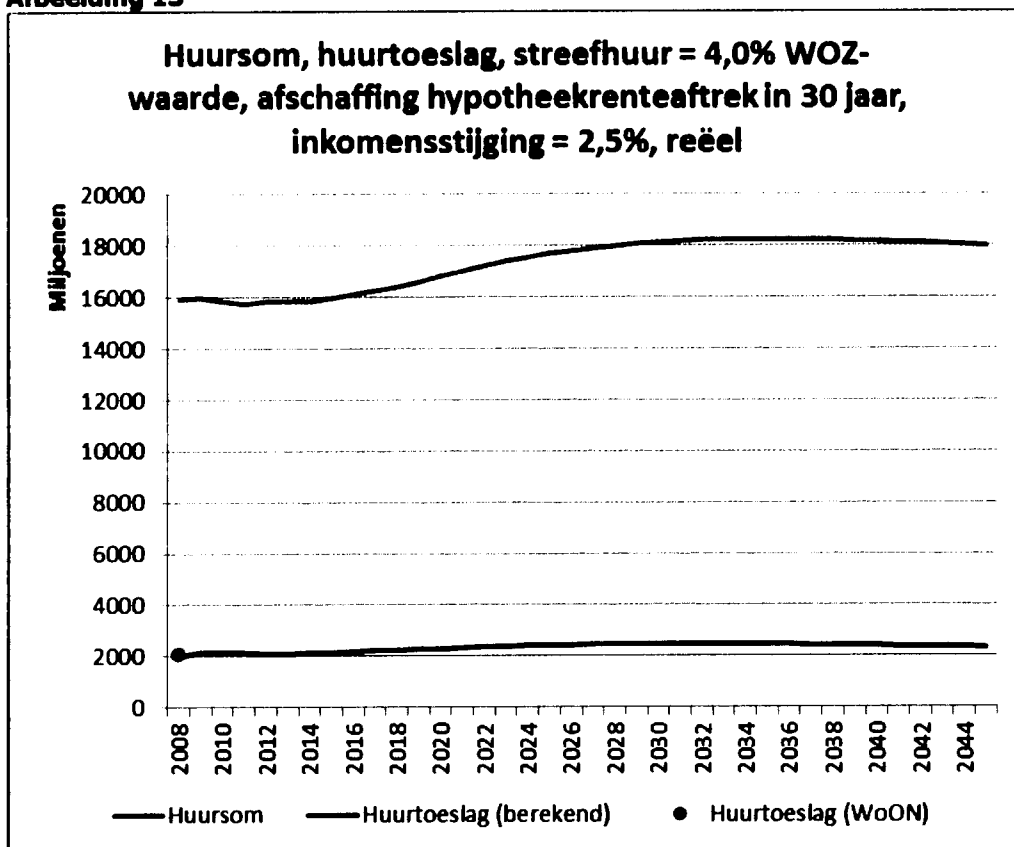
Afbeelding 11

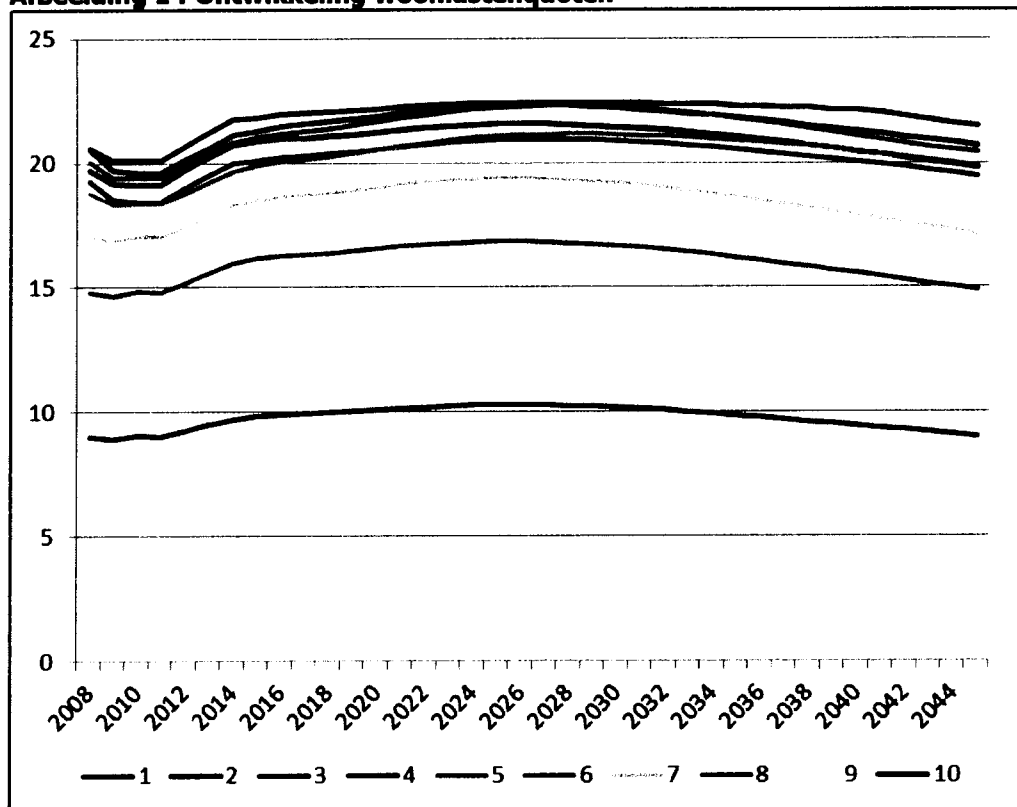
Afbeelding 12 Ontwikkeling woonlastenquoten

Afbeelding 13

Afbeelding 14 Ontwikkeling woonlastenquoten

Bijlage II Tabellen aanpassingsvarianten

Tabel 1 Huuropbrengst en huurtoeslag bij ontwikkeling WOZ-waarde volgens koopscenari^o afbouw 30 jaar (incl. terugsluis), streefhuur = 4,5%, inkomensstijging = 2,5%, reëel in euro's van 2012

	Huursom (x € 1.000.000)	Huurtoeslag (WoON) (x € 1.000.000)	Huurtoeslag (berekend) (x € 1.000.000)	gemiddeld restinkomen (x € 1.000)
2008	15.914	2.080	2.005	27,5
2009	15.976		2.114	28,0
2010	15.851		2.157	27,5
2011	15.758		2.137	27,3
2012	15.835		2.097	26,7
2013	15.835		2.106	26,0
2014	15.835		2.115	25,2
2015	15.997		2.166	25,0
2016	16.183		2.198	25,0
2017	16.383		2.229	25,1
2018	16.598		2.264	25,3
2019	16.827		2.300	25,4
2020	17.067		2.334	25,5
2025	18.168		2.490	26,1
2030	18.888		2.579	26,9
2035	19.245		2.602	27,8
2040	19.318		2.568	28,8
2045	19.220		2.517	29,9

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB, 14 May 12

Tabel 2 Woonlastenquote per inkomensdecil, 30-jaars variant, streefhuur = 4,5%, inkomensstijging = 2,5%

	Inkomensdecil										Totaal
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote
2008	20,6	19,7	19,2	20,5	20,1	18,8	17,0	14,8	12,1	9,0	17,2
2009	20,1	19,2	18,5	19,7	19,4	18,3	16,9	14,7	12,0	8,9	16,8
2010	20,1	19,1	18,4	19,6	19,4	18,4	17,1	14,8	12,2	9,0	16,8
2011	20,1	19,1	18,4	19,6	19,4	18,4	17,0	14,8	12,2	9,0	16,8
2012	20,7	19,7	19,0	20,1	19,9	18,8	17,5	15,2	12,5	9,2	17,3
2013	21,2	20,2	19,5	20,6	20,4	19,2	17,9	15,6	12,8	9,5	17,7
2014	21,8	20,7	20,0	21,1	20,8	19,7	18,3	16,0	13,1	9,7	18,1
2015	21,9	20,9	20,1	21,4	21,1	19,9	18,6	16,2	13,3	9,9	18,3
2016	22,1	21,1	20,3	21,6	21,3	20,2	18,8	16,4	13,4	10,0	18,5
2017	22,1	21,2	20,4	21,7	21,5	20,3	18,9	16,5	13,5	10,0	18,6
2018	22,2	21,3	20,5	21,9	21,6	20,5	19,0	16,6	13,7	10,1	18,7
2019	22,3	21,4	20,7	22,0	21,8	20,6	19,2	16,7	13,8	10,2	18,9
2020	22,5	21,6	20,8	22,2	22,0	20,8	19,3	16,8	13,9	10,2	19,0
2025	22,9	22,2	21,4	23,0	22,8	21,7	20,0	17,3	14,4	10,6	19,6
2030	23,0	22,3	21,6	23,3	23,2	22,0	20,1	17,4	14,5	10,6	19,8
2035	22,6	22,1	21,5	23,4	23,0	22,1	19,8	17,1	14,4	10,5	19,6
2040	22,2	21,6	21,2	23,4	22,5	21,8	19,1	16,6	14,0	10,1	19,2
2045	21,6	21,0	20,6	22,9	21,9	21,3	18,3	15,9	13,4	9,7	18,7

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB, 14 May 12

Tabel 3 Huuropbrengst, huurtoeslag (aangepast systeem) en resterend inkomen bij ontwikkeling WOZ-waarde volgens koopscenari^o afbouw 15 jaar (incl. terugsluis), streefhuur = 4,5%, Inkomensstijging = 2,5%, reëel

	Huursom (x € 1.000.000)	Huurtoeslag (WoON) (x € 1.000.000)	Huurtoeslag (berekend) (x € 1.000.000)	gemiddeld restinkomen (x € 1.000)
2008	15.914	2.080	2.005	27,5
2009	15.976		2.114	28,0
2010	15.851		2.157	27,5
2011	15.758		2.137	27,3
2012	15.835		2.097	26,7
2013	15.835		2.106	26,0
2014	15.835		2.115	25,2
2015	15.997		2.166	25,0
2016	16.183		2.194	25,1
2017	16.384		2.220	25,2
2018	16.599		2.249	25,4
2019	16.827		2.279	25,6
2020	17.057		2.307	25,7
2025	17.861		2.398	26,7
2030	17.961		2.369	27,8
2035	18.029		2.312	29,1
2040	18.405		2.311	30,3
2045	18.851		2.303	31,5

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB, 14 May 12

Tabel 4 Woonlastenquote per inkomensdeci^el bij aangepaste huurtoeslag, 15-jaars variant, streefhuur = 4,5%, inkomensstijging = 2,5%

	Inkomensdeci ^e l										Totaal
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote
2008	20,6	19,7	19,2	20,5	20,1	18,8	17,0	14,8	12,1	9,0	17,2
2009	20,1	19,2	18,5	19,7	19,4	18,3	16,9	14,7	12,0	8,9	16,8
2010	20,1	19,1	18,4	19,6	19,4	18,4	17,1	14,8	12,2	9,0	16,8
2011	20,1	19,1	18,4	19,6	19,4	18,4	17,0	14,8	12,2	9,0	16,8
2012	20,7	19,7	19,0	20,1	19,9	18,8	17,5	15,2	12,5	9,2	17,3
2013	21,2	20,2	19,5	20,6	20,4	19,2	17,9	15,6	12,8	9,5	17,7
2014	21,8	20,7	20,0	21,1	20,8	19,7	18,3	16,0	13,1	9,7	18,1
2015	21,9	20,9	20,1	21,4	21,1	19,9	18,6	16,2	13,3	9,9	18,3
2016	22,1	21,1	20,3	21,6	21,3	20,1	18,7	16,3	13,4	9,9	18,5
2017	22,1	21,2	20,5	21,7	21,4	20,3	18,8	16,4	13,5	10,0	18,6
2018	22,2	21,3	20,6	21,9	21,6	20,4	19,0	16,5	13,6	10,0	18,7
2019	22,3	21,4	20,7	22,0	21,8	20,6	19,1	16,6	13,7	10,1	18,8
2020	22,5	21,6	20,8	22,2	21,9	20,8	19,2	16,7	13,8	10,1	18,9
2025	22,6	21,8	21,2	22,6	22,3	21,2	19,3	16,7	13,9	10,2	19,2
2030	22,0	21,3	20,8	22,4	21,8	20,8	18,6	16,1	13,5	9,8	18,7
2035	21,5	20,9	20,5	22,3	21,3	20,4	17,9	15,5	13,0	9,3	18,3
2040	21,4	20,8	20,4	22,2	21,2	20,3	17,5	15,2	12,8	9,1	18,1
2045	21,4	20,7	20,5	22,3	21,2	20,2	17,2	14,9	12,6	8,9	18,0

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB, 14 May 12

**Tabel 5 Huuropbrengst en huurtoeslag bij ontwikkeling WOZ-waarde volgens koopsca-
rio afbouw 30 jaar (incl. terugsluis), streefhuur = 4,5%, inkomensstijging = 2,0%, reëel
in euro's van 2012**

	Huursom (x € 1.000.000)	Huurtoeslag (WoON) (x € 1.000.000)	Huurtoeslag (berekend) (x € 1.000.000)	gemiddeld restinkomen (x € 1.000)
2008	15.914	2.080	2.005	27,5
2009	15.976		2.114	28,0
2010	15.851		2.157	27,5
2011	15.758		2.137	27,3
2012	15.835		2.097	26,7
2013	15.835		2.106	26,0
2014	15.835		2.115	25,2
2015	15.997		2.166	25,0
2016	16.183		2.198	25,0
2017	16.382		2.231	25,0
2018	16.594		2.267	25,0
2019	16.816		2.305	25,0
2020	17.040		2.339	24,9
2025	17.910		2.482	24,9
2030	18.278		2.544	24,9
2035	18.185		2.525	25,2
2040	17.818		2.463	25,5
2045	17.332		2.379	25,8

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB, 14 May 12

**Tabel 6 Woonlastenquote per inkomensdeciël, 30-jaars variant, streefhuur = 4,5%, in-
komensstijging = 2,0%**

	Inkomensdeciël										Totaal
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	Quo- te	Quo- te	Quo- te	Quo- te	Quo- te	Quo- te	Quote	Quote	Quote	Quote	
2008	20,6	19,7	19,2	20,5	20,1	18,8	17,0	14,8	12,1	9,0	17,2
2009	20,1	19,2	18,5	19,7	19,4	18,3	16,9	14,7	12,0	8,9	16,8
2010	20,1	19,1	18,4	19,6	19,4	18,4	17,1	14,8	12,2	9,0	16,8
2011	20,1	19,1	18,4	19,6	19,4	18,4	17,0	14,8	12,2	9,0	16,8
2012	20,7	19,7	19,0	20,1	19,9	18,8	17,5	15,2	12,5	9,2	17,3
2013	21,2	20,2	19,5	20,6	20,4	19,2	17,9	15,6	12,8	9,5	17,7
2014	21,8	20,7	20,0	21,1	20,8	19,7	18,3	16,0	13,1	9,7	18,1
2015	21,9	20,9	20,1	21,4	21,1	19,9	18,6	16,2	13,3	9,9	18,3
2016	22,1	21,1	20,3	21,6	21,3	20,2	18,8	16,4	13,4	10,0	18,5
2017	22,3	21,3	20,5	21,8	21,6	20,4	19,0	16,5	13,6	10,1	18,7
2018	22,4	21,5	20,7	22,1	21,8	20,6	19,2	16,7	13,8	10,2	18,9
2019	22,7	21,7	21,0	22,3	22,1	20,9	19,4	16,9	14,0	10,3	19,1
2020	22,9	22,0	21,2	22,6	22,3	21,2	19,7	17,1	14,1	10,4	19,3
2025	23,7	22,8	22,1	23,6	23,4	22,2	20,5	17,8	14,8	10,9	20,2
2030	23,9	23,2	22,5	24,0	23,8	22,6	20,7	18,0	15,0	11,0	20,5
2035	23,8	23,1	22,5	23,9	23,7	22,4	20,4	17,7	14,8	10,8	20,3
2040	23,5	22,7	22,2	23,5	23,1	21,9	19,7	17,2	14,3	10,4	19,9
2045	23,1	22,1	21,7	22,9	22,4	21,2	19,0	16,5	13,8	10,0	19,3

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB, 14 May 12

Tabel 7 Huuropbrengst, huurtoeslag (aangepast systeem) en resterend inkomen bij ontwikkeling WOZ-waarde volgens koopscenariO afbouw 15 jaar (incl. terugsluis), streefhuur = 4,5%, inkomensstijging = 2,0%, reëel

	Huursom (x € 1.000.000)	Huurtoeslag (WoON) (x € 1.000.000)	Huurtoeslag (berekend) (x € 1.000.000)	gemiddeld restinkomen (x € 1.000)
2008	15.914	2.080	2.005	27,5
2009	15.976		2.114	28,0
2010	15.851		2.157	27,5
2011	15.758		2.137	27,3
2012	15.835		2.097	26,7
2013	15.835		2.106	26,0
2014	15.835		2.115	25,2
2015	15.997		2.166	25,0
2016	16.183		2.194	25,1
2017	16.382		2.222	25,1
2018	16.596		2.253	25,1
2019	16.812		2.284	25,1
2020	17.019		2.311	25,1
2025	17.569		2.380	25,4
2030	18.046		2.431	25,6
2035	18.211		2.426	26,0
2040	18.326		2.407	26,3
2045	18.416		2.381	26,7

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB, 14 May 12

Tabel 8 Woonlastenquote per inkomensdeciël bij aangepaste huurtoeslag, 15-jaars variant, streefhuur = 4,5%, inkomensstijging = 2,0%

	Inkomensdeciël										Totaal
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote
2008	20,6	19,7	19,2	20,5	20,1	18,8	17,0	14,8	12,1	9,0	17,2
2009	20,1	19,2	18,5	19,7	19,4	18,3	16,9	14,7	12,0	8,9	16,8
2010	20,1	19,1	18,4	19,6	19,4	18,4	17,1	14,8	12,2	9,0	16,8
2011	20,1	19,1	18,4	19,6	19,4	18,4	17,0	14,8	12,2	9,0	16,8
2012	20,7	19,7	19,0	20,1	19,9	18,8	17,5	15,2	12,5	9,2	17,3
2013	21,2	20,2	19,5	20,6	20,4	19,2	17,9	15,6	12,8	9,5	17,7
2014	21,8	20,7	20,0	21,1	20,8	19,7	18,3	16,0	13,1	9,7	18,1
2015	21,9	20,9	20,1	21,4	21,1	19,9	18,6	16,2	13,3	9,9	18,3
2016	22,1	21,1	20,3	21,6	21,3	20,1	18,7	16,3	13,4	9,9	18,5
2017	22,3	21,3	20,6	21,8	21,5	20,4	18,9	16,5	13,6	10,0	18,7
2018	22,5	21,5	20,7	22,1	21,8	20,6	19,1	16,6	13,7	10,1	18,9
2019	22,7	21,7	21,0	22,3	22,0	20,8	19,3	16,8	13,9	10,2	19,1
2020	22,9	21,9	21,2	22,6	22,3	21,1	19,5	16,9	14,0	10,3	19,3
2025	23,3	22,4	21,8	23,2	22,9	21,6	19,8	17,2	14,3	10,4	19,7
2030	23,7	22,9	22,3	23,8	23,4	22,1	20,0	17,3	14,5	10,5	20,0
2035	23,8	23,0	22,6	24,0	23,5	22,1	19,9	17,2	14,4	10,4	20,1
2040	24,0	23,2	22,8	24,1	23,5	22,1	19,7	17,0	14,2	10,2	20,1
2045	24,1	23,3	23,0	24,2	23,4	22,1	19,4	16,8	14,1	10,0	20,0

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB, 14 May 12

**Tabel 9 Huuropbrengst en huurtoeslag bij ontwikkeling WOZ-waarde volgens koopscenari
o afbouw 30 jaar (incl. terugsluis), streefhuur = 4,5%, inkomensstijging = 3,0%, reël
in euro's van 2012**

	Huursom (x € 1.000.000)	Huurtoeslag (WoON) (x € 1.000.000)	Huurtoeslag (berekend) (x € 1.000.000)	gemiddeld restinkomen (x € 1.000)
2008	15.914	2.080	2.005	27,5
2009	15.976		2.114	28,0
2010	15.851		2.157	27,5
2011	15.758		2.137	27,3
2012	15.835		2.097	26,7
2013	15.835		2.106	26,0
2014	15.835		2.115	25,2
2015	15.997		2.166	25,0
2016	16.183		2.198	25,0
2017	16.385		2.227	25,3
2018	16.605		2.261	25,6
2019	16.839		2.295	25,8
2020	17.086		2.326	26,1
2025	18.374		2.477	27,5
2030	19.431		2.537	29,0
2035	20.246		2.558	30,7
2040	20.856		2.485	32,5
2045	21.301		2.352	34,5

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB, 14 May 12

**Tabel 10 Woonlastenquote per inkomensdeciel, 30-jaars variant, streefhuur = 4,5%, in-
komensstijging = 3,0%**

	Inkomensdeciel										Totaal Quote
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	
2008	20,6	19,7	19,2	20,5	20,1	18,8	17,0	14,8	12,1	9,0	17,2
2009	20,1	19,2	18,5	19,7	19,4	18,3	16,9	14,7	12,0	8,9	16,8
2010	20,1	19,1	18,4	19,6	19,4	18,4	17,1	14,8	12,2	9,0	16,8
2011	20,1	19,1	18,4	19,6	19,4	18,4	17,0	14,8	12,2	9,0	16,8
2012	20,7	19,7	19,0	20,1	19,9	18,8	17,5	15,2	12,5	9,2	17,3
2013	21,2	20,2	19,5	20,6	20,4	19,2	17,9	15,6	12,8	9,5	17,7
2014	21,8	20,7	20,0	21,1	20,8	19,7	18,3	16,0	13,1	9,7	18,1
2015	21,9	20,9	20,1	21,4	21,1	19,9	18,6	16,2	13,3	9,9	18,3
2016	22,1	21,1	20,3	21,6	21,3	20,2	18,8	16,4	13,4	10,0	18,5
2017	22,0	21,1	20,4	21,6	21,4	20,2	18,8	16,4	13,5	10,0	18,5
2018	22,0	21,1	20,4	21,6	21,4	20,3	18,9	16,4	13,5	10,0	18,6
2019	22,0	21,1	20,4	21,7	21,5	20,4	18,9	16,5	13,6	10,0	18,6
2020	22,1	21,2	20,5	21,8	21,7	20,5	19,0	16,5	13,6	10,1	18,7
2025	22,2	21,5	20,8	22,5	22,2	21,2	19,4	16,8	13,9	10,2	19,1
2030	22,1	21,5	20,8	23,4	22,3	21,8	19,3	16,7	14,0	10,2	19,2
2035	21,7	21,1	20,7	23,7	22,4	21,9	19,0	16,5	13,8	10,1	19,1
2040	21,1	20,6	21,3	23,5	22,9	21,4	18,5	16,0	13,5	9,8	18,9
2045	20,4	20,0	22,6	22,7	23,3	20,7	17,8	15,4	13,0	9,4	18,5

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB, 14 May 12

Tabel 11 Huuropbrengst, huurtoeslag (aangepast systeem) en resterend inkomen bij ontwikkeling WOZ-waarde volgens koopscenario afbouw 15 jaar (incl. terugsluis), streefhuur = 4,5%, inkomensstijging = 3,0%, reëel

	Huursom (x € 1.000.000)	Huurtoeslag (WoON) (x € 1.000.000)	Huurtoeslag (berekend) (x € 1.000.000)	gemiddeld restinkomen (x € 1.000)
2008	15.914	2.080	2.005	27,5
2009	15.976		2.114	28,0
2010	15.851		2.157	27,5
2011	15.758		2.137	27,3
2012	15.835		2.097	26,7
2013	15.835		2.106	26,0
2014	15.835		2.115	25,2
2015	15.997		2.166	25,0
2016	16.183		2.194	25,1
2017	16.386		2.219	25,4
2018	16.605		2.246	25,7
2019	16.838		2.275	26,0
2020	17.082		2.301	26,3
2025	18.123		2.387	28,0
2030	18.594		2.368	30,0
2035	19.104		2.318	32,0
2040	19.948		2.234	34,1
2045	20.901		2.124	36,3

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB, 14 May 12

Tabel 12 Woonlastenquote per inkomensdeciel bij aangepaste huurtoeslag, 15-jaars variant, streefhuur = 4,5%, inkomensstijging = 3,0%

	Inkomensdeciel										Totaal
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote
2008	20,6	19,7	19,2	20,5	20,1	18,8	17,0	14,8	12,1	9,0	17,2
2009	20,1	19,2	18,5	19,7	19,4	18,3	16,9	14,7	12,0	8,9	16,8
2010	20,1	19,1	18,4	19,6	19,4	18,4	17,1	14,8	12,2	9,0	16,8
2011	20,1	19,1	18,4	19,6	19,4	18,4	17,0	14,8	12,2	9,0	16,8
2012	20,7	19,7	19,0	20,1	19,9	18,8	17,5	15,2	12,5	9,2	17,3
2013	21,2	20,2	19,5	20,6	20,4	19,2	17,9	15,6	12,8	9,5	17,7
2014	21,8	20,7	20,0	21,1	20,8	19,7	18,3	16,0	13,1	9,7	18,1
2015	21,9	20,9	20,1	21,4	21,1	19,9	18,6	16,2	13,3	9,9	18,3
2016	22,1	21,1	20,3	21,6	21,3	20,1	18,7	16,3	13,4	9,9	18,5
2017	22,0	21,1	20,4	21,6	21,3	20,2	18,8	16,3	13,4	9,9	18,5
2018	22,0	21,1	20,4	21,7	21,4	20,2	18,8	16,3	13,5	9,9	18,5
2019	22,0	21,1	20,4	21,7	21,5	20,3	18,8	16,3	13,5	9,9	18,6
2020	22,1	21,2	20,5	21,8	21,6	20,4	18,9	16,4	13,5	9,9	18,6
2025	21,9	21,2	20,5	22,3	21,7	20,8	18,8	16,2	13,5	9,9	18,7
2030	21,1	20,5	20,0	22,2	21,2	20,6	18,0	15,6	13,1	9,5	18,2
2035	20,5	20,0	19,9	22,0	21,2	20,2	17,4	15,0	12,6	9,1	17,8
2040	20,2	19,8	21,1	22,0	22,0	19,8	17,0	14,7	12,4	8,8	17,8
2045	20,1	19,7	23,0	22,2	22,3	19,6	16,7	14,4	12,2	8,6	17,9

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB, 14 May 12

Tabel 13 Huuropbrengst, huurtoeslag (aangepast systeem) en resterend inkomen bij ontwikkeling WOZ-waarde volgens koopscenario afbouw 30 jaar (incl. terugsluis), streefhuur = 3,5%, inkomensstijging = 2,5%, reëel

	Huursom	Huurtoeslag (WoON)	Huurtoeslag (berekend)	gemiddeld restinkomen
2008	15914	2080	2005	27,5
2009	15976		2114	28,0
2010	15851		2157	27,5
2011	15758		2137	27,3
2012	15835		2097	26,7
2013	15835		2106	26,0
2014	15835		2115	25,2
2015	15909		2153	25,1
2016	16002		2172	25,1
2017	16110		2189	25,2
2018	16234		2207	25,4
2019	16368		2228	25,5
2020	16514		2253	25,7
2025	17104		2341	26,5
2030	17300		2356	27,4
2035	17275		2320	28,4
2040	17147		2253	29,5
2045	16977		2188	30,6

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB, 15 May 12

Tabel 14 Woonlastenquote per inkomensdeciël bij aangepaste huurtoeslag, 30-jaars variant, streefhuur = 3,5%, inkomensstijging = 2,5%

	Inkomensdeciël										Totaal
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote
2008	20,59	19,70	19,25	20,54	20,06	18,79	17,00	14,78	12,12	9,00	17,18
2009	20,09	19,17	18,52	19,73	19,41	18,33	16,87	14,67	12,03	8,93	16,77
2010	20,10	19,12	18,43	19,61	19,43	18,38	17,07	14,84	12,17	9,04	16,82
2011	20,08	19,10	18,44	19,61	19,43	18,36	17,05	14,82	12,16	9,02	16,81
2012	20,71	19,73	19,01	20,13	19,93	18,79	17,47	15,19	12,46	9,25	17,27
2013	21,22	20,23	19,49	20,60	20,39	19,21	17,89	15,57	12,77	9,48	17,69
2014	21,76	20,73	19,98	21,12	20,81	19,66	18,31	15,96	13,09	9,72	18,11
2015	21,79	20,82	20,05	21,25	20,98	19,84	18,48	16,11	13,22	9,81	18,23
2016	21,86	20,86	20,14	21,36	21,08	19,94	18,55	16,17	13,29	9,85	18,31
2017	21,85	20,85	20,15	21,38	21,12	19,97	18,55	16,17	13,30	9,85	18,32
2018	21,86	20,86	20,18	21,42	21,17	20,02	18,58	16,19	13,33	9,86	18,35
2019	21,87	20,89	20,22	21,45	21,22	20,09	18,62	16,22	13,36	9,88	18,38
2020	21,86	20,92	20,24	21,50	21,32	20,16	18,67	16,25	13,41	9,90	18,42
2025	21,82	20,93	20,33	21,68	21,51	20,40	18,72	16,27	13,49	9,92	18,51
2030	21,48	20,57	20,09	21,47	21,24	20,18	18,26	15,89	13,21	9,66	18,21
2035	20,99	20,07	19,64	21,19	20,62	19,77	17,60	15,32	12,74	9,29	17,72
2040	20,45	19,51	19,08	20,94	19,89	19,28	16,87	14,68	12,21	8,89	17,18
2045	19,87	18,89	18,52	20,36	19,27	18,68	16,14	14,04	11,67	8,48	16,59

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB, 15 May 12

Tabel 15 Huuropbrengst, huurtoeslag (aangepast systeem) en resterend inkomen bij ontwikkeling WOZ-waarde volgens koopscenario afbouw 30 jaar (incl. terugsluis), streefhuur = 4,0%, inkomensstijging = 2,5%, reëel

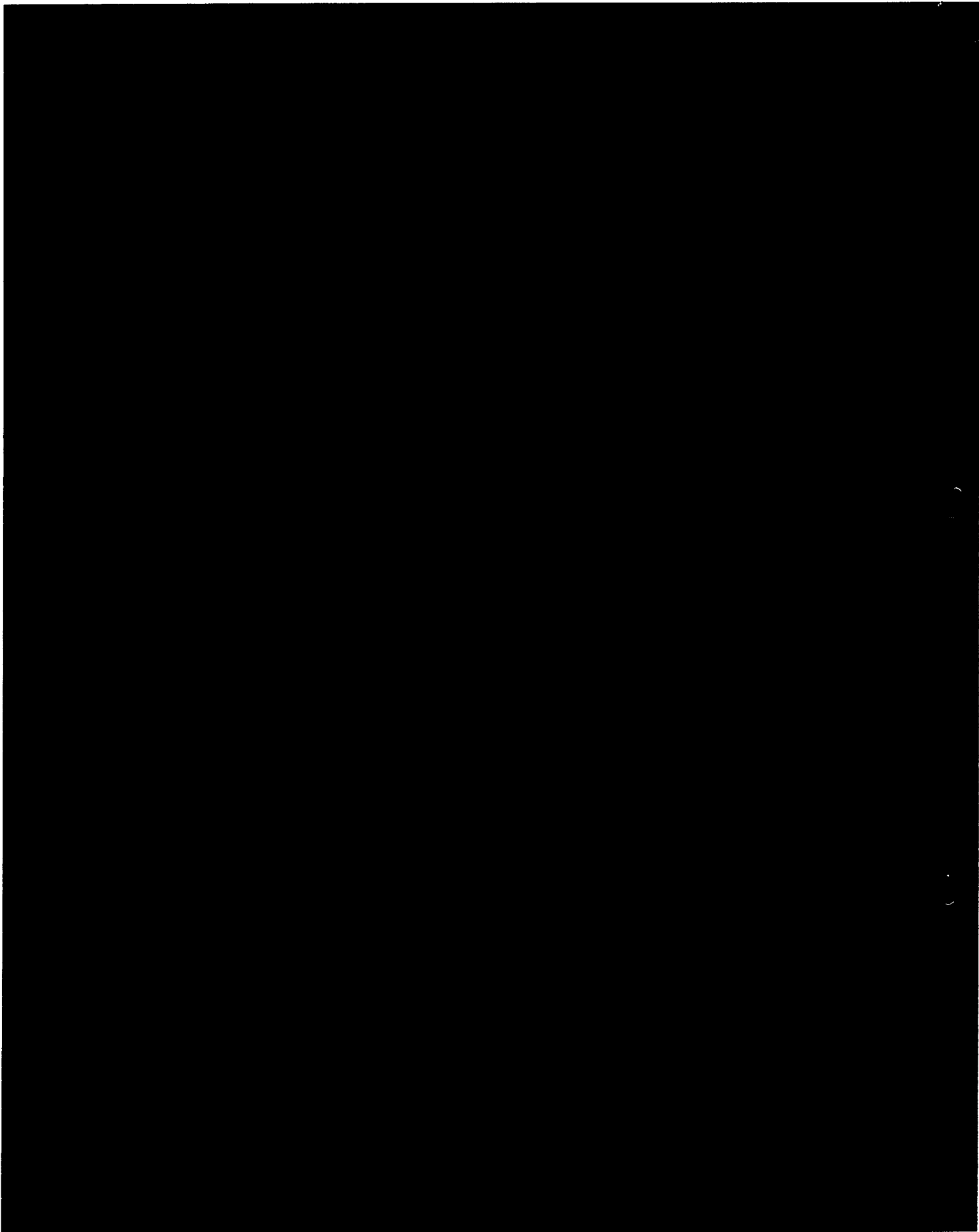
	Huursom	Huurtoeslag (WoON)	Huurtoeslag (berekend)	gemiddeld restinkomen
2008	15914	2080	2005	27,5
2009	15976		2114	28,0
2010	15851		2157	27,5
2011	15758		2137	27,3
2012	15835		2097	26,7
2013	15835		2106	26,0
2014	15835		2115	25,2
2015	15954		2159	25,0
2016	16097		2185	25,0
2017	16255		2211	25,2
2018	16429		2240	25,3
2019	16616		2270	25,5
2020	16815		2301	25,6
2025	17680		2426	26,3
2030	18117		2476	27,1
2035	18233		2462	28,1
2040	18161		2405	29,2
2045	17995		2348	30,3

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB, 15 May 12

Tabel 16 Woonlastenquote per inkomensdeciël bij aangepaste huurtoeslag, 30-jaars variant, streefhuur = 4,0%, inkomensstijging = 2,5%

	Inkomensdeciël										Totaal
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote	Quote
2008	20,59	19,70	19,25	20,54	20,06	18,79	17,00	14,78	12,12	9,00	17,18
2009	20,09	19,17	18,52	19,73	19,41	18,33	16,87	14,67	12,03	8,93	16,77
2010	20,10	19,12	18,43	19,61	19,43	18,38	17,07	14,84	12,17	9,04	16,82
2011	20,08	19,10	18,44	19,61	19,43	18,36	17,05	14,82	12,16	9,02	16,81
2012	20,71	19,73	19,01	20,13	19,93	18,79	17,47	15,19	12,46	9,25	17,27
2013	21,22	20,23	19,49	20,60	20,39	19,21	17,89	15,57	12,77	9,48	17,69
2014	21,76	20,73	19,98	21,12	20,81	19,66	18,31	15,96	13,09	9,72	18,11
2015	21,84	20,87	20,10	21,30	21,03	19,89	18,53	16,16	13,26	9,84	18,28
2016	21,95	20,96	20,25	21,47	21,20	20,06	18,67	16,28	13,37	9,92	18,41
2017	21,99	21,01	20,31	21,56	21,29	20,15	18,74	16,33	13,43	9,95	18,48
2018	22,04	21,06	20,39	21,65	21,39	20,26	18,82	16,39	13,50	9,99	18,55
2019	22,11	21,15	20,45	21,75	21,52	20,39	18,92	16,47	13,58	10,04	18,64
2020	22,18	21,24	20,55	21,86	21,68	20,52	19,04	16,56	13,67	10,10	18,74
2025	22,39	21,55	20,93	22,36	22,20	21,09	19,40	16,84	13,98	10,28	19,10
2030	22,19	21,43	20,88	22,40	22,25	21,14	19,20	16,67	13,90	10,17	19,02
2035	21,81	21,04	20,54	22,28	21,78	20,89	18,64	16,19	13,54	9,86	18,65
2040	21,27	20,47	20,07	22,11	21,08	20,46	17,90	15,56	13,01	9,45	18,14
2045	20,70	19,82	19,48	21,49	20,43	19,85	17,12	14,89	12,44	9,03	17,53

Bron: WoON 2009/Onderzoeksinstituut OTB, 15 May 12

[Redacted text block]

[Redacted text block]

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer dr. R. Mulder
Vereniging Eigen Huis
Postbus 735
3800 AS Amersfoort

Kenmerk: 201200296

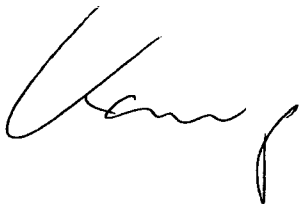
Den Haag, 11 oktober 2012

Geachte heer Mulder,

Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

201200297

Brieven aan de informateur
De heer H.G.J. Kamp en de heer W. J. Bos
Postbus 20008
2500 EA Den Haag

Directie

Doorkiesnr.
+31 (0)26 4834

Kenmerk
hkt20121026

Datum
Arnhem, 28 september 2012

Betreft: voorstel Regeerakkoord

Geachte heren Kamp en Bos,

De Spelen 2012 in Londen hebben weer eens laten zien hoe mooi sport kan zijn. Heel Nederland leefde mee met de Olympische en Paralympische helden. Het was prachtig om te zien hoe sport de hele Engelse samenleving in beweging bracht.

Ook in Nederland levert sport een belangrijke bijdrage aan een vitalere en gezondere samenleving. Sport inspireert en verbindt. Sportende mensen zijn gelukkiger, productiever en gezonder. Onderwijsprestaties worden, wetenschappelijk aangetoond, beter als je aan sport doet. En ook op het gebied van veiligheid geeft sport interessante impulsen. NOC*NSF wil zoveel mogelijk mensen in Nederland laten sporten.

Investeren in sport is economisch slim. Door sport en bewegen preventief en curatief in te zetten, kunnen bijvoorbeeld forse besparingen op gezondheidszorg en jeugdbeleid gerealiseerd worden. Nederland profiteert daarbij van de unieke sportinfrastructuur die de afgelopen decennia is opgebouwd. Ruim 25.000 verenigingen, 75 bonden en een miljoen vrijwilligers maken het mogelijk dat 5 miljoen mensen minstens 1 keer per week in georganiseerd verband sporten. Slimme samenwerkingsverbanden tussen sportverenigingen, onderwijs, zorg, buurt, bedrijfsleven en andere sportaanbieders maken sport voor iedereen mogelijk.

In lijn met bovenstaande geeft NOC*NSF u de volgende tekst in overweging voor opname in het Regeerakkoord:

Sport

Het kabinet steunt de ambitie van de sport, onder meer vastgelegd in het Olympisch Plan, om de sportparticipatie in Nederland te verhogen naar 75% en bij de beste 10 topsportlanden van de wereld te horen. Het kabinet stelt de volgende prioriteiten:

1. **Faciliteren 'Sportvereniging 3.0'**. De rol van de sport in onze samenleving verandert. De klassieke sportvereniging groeit uit tot een druk knooppunt in onze netwerksamenleving – 'Sportvereniging 3.0' – waarop sport- en maatschappelijke

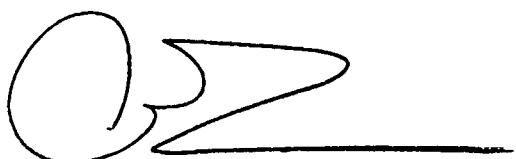
initiatieven vanuit de school, bedrijf, zorginstelling, buurt of internet communities eenvoudig kunnen aansluiten.

- Het kabinet stimuleert samenwerking in de buurt. Goede, multifunctionele sportaccommodaties in stad, buurt en dorp zijn hierbij onmisbaar.
 - Het kabinet verhoogt de middelen voor de Sportimpuls, onderdeel van het programma Sport & Bewegen in de Buurt, en bevordert een goede lokale ondersteuning om de investeringen maximaal te laten renderen.
 - Het kabinet wil schoolgaande jeugd elke dag voldoende laten bewegen. Voortbouwend op het Convenant Brede School, brengt het kabinet een intensieve samenwerking op gang tussen sportverenigingen, scholen en buitenschoolse opvang.
2. **Verdere versterking van het topsportklimaat.** Nederland is trots op haar topsporters. Topsporters inspireren en fungeren als rolmodel voor jongeren, zowel qua sportbeoefening als gezonde leefstijl.
- Het kabinet bevordert een meer stabiele financiering van de topsport via een vierjarige instellingssubsidie voor het Top-10 programma.
 - Het kabinet verbetert studiefaciliteiten voor topsporters, via de Centra voor Topsport en Onderwijs en door Flexibel Onderwijs voor Topsporters.
 - Het kabinet bevordert het gebruik van kennis en innovatie als bijdrage aan topsportprestaties, via investeringen in het Sectorplan Sport, Onderzoek en Onderwijs.
3. **Investeren in topsportevenementen.** De verbindende kracht en economische waarde van topsportevenementen is groot.
- Het kabinet kiest voor een strategisch evenementenbeleid, met gerichte aandacht voor de maatschappelijke en economische spin-off. Topsportevenementen worden alleen door het rijk gesteund als deze vergezeld gaan van een outreach onder jonge kinderen, om hen zo bekend te maken met sport.
 - Het kabinet steunt in woord en daad het Nederlandse bid voor de Jeugd Olympische Spelen 2018, als opmaat naar de mogelijke organisatie van de Olympische Spelen in 2028. De organisatie van de Jeugd Olympische Spelen in Rotterdam biedt grote kansen voor het verder gezond maken van onze samenleving en het ontwikkelen van talent.
4. **Borgen en verhogen van kansspelgelden voor de sport.** Kansspelgelden zijn de enige continue inkomstenbron voor de sportinfrastructuur en daarmee van levensbelang voor de sport. Het kabinet borgt de kansspelafdrachten aan de sport in de nieuwe wet op de kansspelen en bevordert dat meer kansspelgelden ten goede komen aan de sport. Dit kan door verruiming van het huidige kansspelaanbod, in het bijzonder het aantal toegestane loterijtrekkingen, alsmede het beter mogelijk maken van samenwerking tussen bestaande partijen.

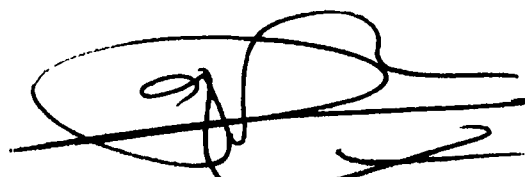
5. **Bredere inzet van sport als middel.** Naast haar intrinsieke waarde is sport een doelmatig middel voor het bereiken van gunstige beleidsresultaten op velerlei terrein, waaronder gezondheidszorg, onderwijs, veiligheid en welzijn. Sport-zorg trajecten binnen Jeugdzorg en het programma 'Scoren voor Gezondheid' zijn goede voorbeelden. Waar mogelijk bevordert het kabinet de inzet van sport als middel.

Wij wensen u veel succes met de formatie,

Met vriendelijke groet,
NOC*NSF

André Bolhuis
Voorzitter

Gerard Dieffessen
Algemeen directeur

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer A. Bolhuis
NOC*NSF
Postbus 302
6800 AH Arnhem

Kenmerk: 201200298

Den Haag, 11 oktober 2012

Geachte heer Bolhuis,

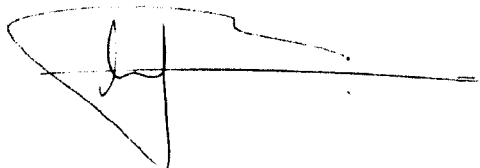
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven,
nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons
onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

201200299

COLLEGE BESCHERMING PERSOONSgegevens

POSTADRES Postbus 93374, 2509 AJ Den Haag BEZOEKADRES Juliana van Stolberglaan 4-10
TEL 070 - 88 88 500 FAX 070 - 88 88 501 INTERNET www.cbpweb.nl www.mijnprivacy.nl

AAN De informateurs
Postbus 20008
2500 EA DEN HAAG

DATUM 27 september 2012
ONS KENMERK
CONTACTPERSOON Mw. drs. K. Verhaar
070-8888500

UW BRIEF VAN
UW KENMERK

ONDERWERP Het CBP

Geachte heer Kamp, geachte heer Bos, *Geachte Heer & Vrouwen,*

Met het oog op uw formatiebesprekingen breng ik namens het College bescherming persoonsgegevens (CBP) drie onderwerpen onder uw aandacht.

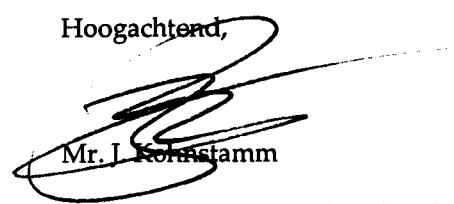
Ten eerste vraag ik uw aandacht voor het sanctiearsenaal van het CBP, dat gezien de ontwikkelingen in ons toezichtsdomein inmiddels ernstig tekortschiet. Op 5 juli 2012 is de motie Recourt c.s. met vrijwel algemene stemmen aangenomen waarin de regering wordt opgeroepen zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk voor 1 mei 2013, de boetebevoegdheid voor het College bescherming persoonsgegevens (wettelijk) mogelijk te maken. Het CBP bepleit dat in de formatie wordt afgesproken de motie van de Tweede Kamer spoedig ten uitvoer te brengen.

Ten tweede vraag ik uw aandacht voor het budget van het CBP. Met de toegewezen middelen kan het CBP reeds thans aangelegenheden die dringend om onderzoek en handhaving vragen niet ter hand nemen, ondanks het hanteren van strikte selectiecriteria. Nu het CBP ook nieuwe taken op zich af ziet komen, bepleit het dat in de formatie wordt afgesproken het budget van het CBP zodanig te verhogen dat de toezichthouder in staat is zowel zijn huidige wettelijk taken effectief uit te voeren als zijn nieuwe taken op behoorlijke en zorgvuldige wijze ter hand te nemen.

Ten slotte circuleert in ambtelijke kring het gerucht dat wordt overwogen het CBP onder de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie te laten vallen in plaats van – zoals nu het geval is – onder de minister van Veiligheid en Justitie. Mocht in de formatiebesprekingen daadwerkelijk een wijziging rond de 'ophanging' van het CBP worden overwogen, dan neem ik de vrijheid aan te geven dat het in de rede ligt dat het CBP onder de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties komt te vallen.

Voor een nadere onderbouwing van de bovengenoemde drie onderwerpen verwijs ik u naar de bijlage. Vanzelfsprekend ben ik gaarne bereid nadere toelichting te verschaffen.

Hoogachtend,

Mr. J. Korfstamm

Voorzitter van het College bescherming persoonsgegevens

DATUM 27 september 2012

ONS KENMERK

Bijlage 1 bij de brief van Jacob Kohnstamm, voorzitter van het CBP, aan de informateurs

Iedereen heeft recht op een zorgvuldige omgang met zijn of haar persoonsgegevens. Door de toenemende digitalisering en globalisering groeit het aantal gegevensverwerkingen onophoudelijk. In dit licht is het des te belangrijker dat bedrijven en overheden persoonsgegevens van burgers slechts in overeenstemming met de wet verzamelen en gebruiken. Het College bescherming persoonsgegevens (CBP) houdt toezicht op de naleving van de wettelijke regels die zien op de bescherming van persoonsgegevens, zo nodig met behulp van sancties.

Het CBP brengt de volgende drie onderwerpen onder de aandacht van de informateurs:

1 Boetebevoegdheid voor het CBP

Op 5 juli 2012 is de motie Recourt c.s. aangenomen. Voor deze motie stemden de leden van de VVD, de PvdA, SP, de PvdD, GroenLinks, D66, de ChristenUnie, het CDA, de PVV, de groep Kortenoeven/Hernandez en het lid Brinkman en tegen stemden de leden van de SGP. In de motie wordt de regering opgeroepen zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk voor 1 mei 2013, de boetebevoegdheid voor het College bescherming persoonsgegevens (wettelijk) mogelijk te maken. Bovendien heeft het eerste kabinet-Rutte meermaals – waaronder in de notitie over privacybeleid van 29 april 2011¹ – het voornemen geuit het CBP met een boetebevoegdheid toe te rusten. Het CBP bepleit dat in de formatie wordt afgesproken de motie van de Tweede Kamer spoedig ten uitvoer te leggen en het voornemen van het eerste kabinet-Rutte gestand te doen.

Ter bevordering van de naleving van de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) heeft het CBP een aantal bevoegdheden gekregen. Bij overtredingen van de Wbp kan het CBP bestuursdwang toepassen of een last onder dwangsom opleggen. Daarnaast heeft het CBP uitsluitend ingeval de administratieve verplichting om gegevensverwerkingen bij het CBP te melden niet wordt nageleefd de bevoegdheid een bestuurlijke boete van ten hoogste 4500 euro op te leggen.

De explosieve groei van gegevensverwerkingen, de koppeling van gegevensbestanden en de revolutionaire mogelijkheden die de voortschrijdende technologie biedt (die onder meer zichtbaar is in de ontwikkelingen rond cloud computing en profiling) hebben geleid tot een ingrijpend andere situatie dan bij invoering van de Wbp in 2001 was voorzien. Het CBP wordt de laatste jaren als gevolg hiervan in toenemende mate geconfronteerd met ernstige overtredingen van de Wbp waarin een stevige bestuurlijke boete het aangewezen handhavingsinstrument zou zijn geweest. Het CBP kan thans in gevallen waarin sprake is van een niet-doorlopende overtreding de wet helemaal niet handhaven en in het geval van doorlopende overtredingen moet het volstaan met het minder zware middel van de last onder dwangsom. Het komt erop neer dat het CBP bij ernstige overtredingen van de privacywetgeving hooguit een 'gele kaart' kan trekken, terwijl voor effectieve handhaving het trekken van een 'rode kaart' hoogst noodzakelijk kan zijn.

¹ TK 2010-2011, 32761, nr. 1 en bijlagen.

DATUM 27 september 2012

ONS KENMERK

Als het CBP een boetebevoegdheid heeft, zullen verantwoordelijken veel sterker dan nu de noodzaak tot naleving van die materiële bepalingen voelen waardoor een afschrikwekkende en daardoor preventieve werking uitgaat van de boetebevoegdheid.

Verder is van belang dat, indien aan de overtreding van een norm een zwaardere sanctie wordt verbonden, ook de perceptie van de zwaarte van de norm wordt verhoogd. Bij verwijtbare overtredingen van de privacyregels treedt regelmatig maatschappelijke onrust op, zoals rond de OV-chipkaart, het onvoldoende beveiligen van medische gegevens door ziekenhuizen, het laten filmen op spoedeisende hulp-afdelingen, het verzamelen van gevoelige gegevens via internetplatforms en het vervolgens opstellen en verkopen van profielen, het op grote schaal verzamelen van wifi-gegevens door Google en talloze datalekken. De bevoegdheid om een bestuurlijke boete op te leggen sluit aan op dit maatschappelijke gevoel.

Wellicht ten overvloede attendeer ik u op het feit dat op 25 januari 2012 de Europese Commissie een voorstel heeft gedaan voor herziening van de EU-wetgeving ten aanzien van gegevensbescherming. De voorgestelde conceptverordening bevat een bepaling die de privacytoezichthouders in de EU de bevoegdheid geeft een bestuurlijke boete op te leggen. Deze boete kan in het geval van een bedrijf oplopen tot maximaal twee procent van de wereldwijde omzet. Naar verwachting treedt de verordening niet eerder dan over enkele jaren in werking. Het bij nationale wet regelen van een boetebevoegdheid zou geheel in lijn zijn met dit voorstel. Overigens kunnen de privacytoezichthouder in Frankrijk, Oostenrijk, Spanje en het Verenigd Koninkrijk nu reeds bij overtredingen van de privacywetgeving een boete opleggen.

2 Budget van het CBP

Met het aan het CBP toegekende budget kunnen reeds thans urgente aangelegenheden die dringend om onderzoek en eventuele handhaving vragen niet ter hand worden genomen. Twee actuele ontwikkelingen brengen daarenboven nieuwe taken met zich mee en zetten het budget van het CBP verder onder druk: de invoering van de meldplicht datalekken en de verplichtingen die voor de privacytoezichthouders zullen voortvloeien uit de door de Europese Commissie voorgestelde EU-wetgeving ten aanzien van gegevensbescherming. Nu het CBP ook nieuwe taken op zich af ziet komen, zie ik mij genoodzaakt te bepleiten dat in de formatie de afspraak wordt gemaakt het budget van het CBP zodanig te verhogen dat de toezichthouder in staat is zijn huidige wettelijk taak effectief uit te voeren en zijn nieuwe taken op behoorlijke en zorgvuldige wijze ter hand te nemen.

De staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie hebben op 20 december 2011 een conceptwetsvoorstel inzake de meldplicht datalekken ter consultatie openbaar gemaakt². In het conceptwetsvoorstel wordt gesteld dat "de meldplicht uit dit wetsvoorstel betrekking heeft op ongeveer 103.700 ondernemingen" en dat wordt "aangenomen dat 50 % van dat aantal ondernemingen, in totaal 51.850, jaarlijks een melding zal moeten doen". Ik juich de toekomstige

² Wijziging van de Wet bescherming persoonsgegevens en enige andere wetten in verband met de verruiming van de mogelijkheid van het gebruik van camerabeelden van strafbare feiten ten behoeve van de ondersteuning van de rechtshandhaving en de invoering van een meldplicht bij de doorbreking van maatregelen voor de beveiliging van persoonsgegevens (gebruik camerabeelden en meldplicht datalekken). <http://www.internetconsultatie.nl/camerabeelden>

DATUM 27 september 2012

ONS KENMERK

inwerkingtreding van de meldplicht datalekken toe, maar zonder uitbreiding van het budget van het CBP dreigt het huidige werk van de toezichthouder ontwricht te raken en kan het CBP onmogelijk een dergelijk aantal meldingen van datalekken per jaar op een behoorlijke en zorgvuldige wijze afhandelen.

3 Ministeriële verantwoordelijkheid voor het CBP

Ten slotte circuleert in ambtelijke kring het gerucht dat wordt overwogen het CBP onder de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie te laten vallen in plaats van – zoals nu het geval is – onder de minister van Veiligheid en Justitie. Mocht in de formatiebesprekingen daadwerkelijk een wijziging rond de ‘ophanging’ van het CBP worden overwogen, dan neem ik de vrijheid aan te geven dat het in de rede ligt dat het CBP wordt ondergebracht bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Hieromtrent geef ik u graag de volgende drie overwegingen mee.

Gelet op het feit dat het CBP toeziet op naleving van de privacywetgeving in zowel de publieke als de private sector (waaronder politie en justitie) en gelet op de Europeesrechtelijke verankering van de onafhankelijkheid van het CBP wringt zowel het onderbrengen van de (budget)verantwoordelijkheid bij de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie als bij de minister van Veiligheid en Justitie. De kans op inhoudelijke controverses tussen het CBP en juist deze twee departementen is immers logischerwijs groot, gezien de aan het CBP verstrekte opdracht om toezicht te houden op de primaire beleidsterreinen van beide departementen. Impliciet of expliciet kan deze situatie invloed hebben op de onafhankelijkheid van het CBP in relatie tot de beoordeling van een budgettaire claim.

Bovendien ziet het CBP toe op de naleving van een grondrecht, dat behalve in de Grondwet ook is neergelegd in het EU-grondrechtenhandvest waarnaar in het Verdrag van Lissabon wordt verwezen. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft bij uitstek een bijzondere positie met betrekking tot de handhaving van de constitutionele orde. Daarnaast is zowel bij nieuwe wetsvoorstellen als bij het toezicht op de privacywetgeving telkens sprake van een belangenafweging tussen enerzijds het recht van een bedrijf of instelling die een gerechtvaardigd belang kan hebben om gegevens te verwerken en anderzijds het recht van de betrokkene op bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer. Het is belangrijk de positie die de toezichthouder heeft ten aanzien van deze ‘checks and balances’ ook op ministerieel niveau te waarborgen.

Ten slotte worden in EU-verband onderwerpen betreffende gegevensbescherming – zoals het voorstel van de Europese Commissie voor nieuwe EU-wetgeving op het gebied van gegevensbescherming – binnen de JBZ-raad besproken. Dit wijst er op dat het onderbrengen van het CBP bij ofwel de minister van Veiligheid en Justitie ofwel de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het meest logisch is.

DATUM 27 september 2012

ONS KENMERK

Bijlage 2 bij de brief van Jacob Kohnstamm, voorzitter van het CBP, aan de informateurs

32 761 Verwerking en bescherming persoonsgegevens

**Nr. 40 GEWIJZIGDE MOTIE VAN HET LID RECOURT C.S. TER VERVANGING VAN DIE
GEDRUKT ONDER NR. 35**

Voorgesteld 5 juli 2012

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het College bescherming persoonsgegevens krachtiger instrumenten nodig heeft om daadkrachtig op te treden;

constaterende dat in andere landen zoals Spanje en het Verenigd Koninkrijk reeds een boetebevoegdheid bestaat;

overwegende dat meerdere keren in de Kamer gesproken is over de noodzaak om het college een boetebevoegdheid te geven;

constaterende dat de Europese commissie privacywetgeving heeft voorgesteld, waarin een boetebevoegdheid voor de nationale toezichthouder is opgenomen;

van mening dat dit proces vele jaren kan duren, waardoor het college te lang moet wachten op deze noodzakelijke boetebevoegdheid;

roept de regering op, zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk voor 1 mei 2013, de boetebevoegdheid voor het College bescherming persoonsgegevens (wettelijk) mogelijk te maken,

en gaat over tot de orde van de dag.

Recourt
Elissen
Berndsen

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer mr. J. Kohnstamm
College Bescherming Persoonsgegevens
Postbus 93374
2509 AJ Den Haag

Kenmerk: 201200300

Den Haag, 11 oktober 2012

Geachte heer Kohnstamm,

Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Prof. dr. W.B.H.J. van de Donk
 Commissaris van de Koningin in de provincie Noord-Brabant

Aan de informateurs
 De heer drs. W.J. Bos en
 De heer H.G.J. Kamp
 Postbus 20008
 2500 EA DEN HAAG

s-Hertogenbosch, 27 september 2012

Geachte heer Bos, geachte heer Kamp

In Brabant is een krachtige ontwikkeling gaande rond de combinatie high tech systemen & materialen, maintenance en luchtvaartindustrie. Een veelbelovend topcluster met mondiale allure, dat mincort als aanjager van hoogwaardige werkgelegenheid en technologische ontwikkeling. Een centrale rol hierbij speelt Defensie. Hoe voorkomen we dat eventuele verdere bezuinigingen op Defensie deze veelbelovende ontwikkeling in de knop breken? We keren het graag om: hoe kan Defensie juist dankzij deze ontwikkeling tot kostenbesparing en meer efficiency komen? Hierover willen we graag met het nieuwe kabinet in gesprek. Meerdere belangen zijn hiermee gediend. Niet alleen die van Brabant, maar ook van de nationale economie. Daarnaast draagt een gezond defensie-apparaat bij aan de veiligheid in Nederland en Europa.

Miljardenindustrie

High tech systemen & materialen is door het Rijk benoemd als Topsector. Forse investeringen zijn er voor de komende jaren gepland. Maintenance is een miljardenindustrie die in Brabant breed wordt gedragen door multinationals, het Midden- en Kleinbedrijf, onderwijsinstellingen en overheden. Een samenwerking die stap voor stap is uitgebouwd. High tech systemen & materialen en maintenance zijn vooral sterk in Brabant. Hier is door de combinatie van slimme techniek en hoogwaardige kennis een miljardenindustrie ontstaan. De huidige focus ligt op de verdere ontwikkeling van het luchtvaartcluster Brabant met Aviolanda in Woensdrecht en Gate 2 in Gilze-Rijen/Tilburg.

Mondiale concurrentie

Slimme maintenance zorgt ervoor dat vliegtuigen langer en veilig in de lucht blijven. Machines van kapitaalintensieve industrieën gaan langer mee en uitval wordt beperkt. De efficiency (return on investment) verbetert hierdoor. Dat maakt bedrijven in sectoren als high tech systemen, chemie, aviation, infrastructuur, energie en maritiem sterker ten opzichte van de mondiale concurrentie. Vele sectoren varen er dus wel bij. Daarmee heeft maintenance een belangrijke economische en dus ook maatschappelijke betekenis. Het gaat om een markt die goed is voor circa € 18 miljard (in Nederland), met zo'n 150.000 medewerkers. Een belangrijk deel betreft Brabant.

Arbeidsmarkt

Maintenance speelt ook een grote rol op het terrein van werkgelegenheid. Technisch geschoold personeel, veelal MBO-gerelateerd, vindt hier werk en perspectief.

Dat is belangrijk voor de huidige economie, maar ook voor de toekomst. In Brabant is nu via Defensie volop technisch gekwalificeerd personeel beschikbaar. Personeel dat prima aansluit bij de behoeften van Maintenante-bedrijven, Kennis en Lande van defensiepersoneel blijft zo behouden en bedrijven uit de sector weten gekwalificeerd personeel te vinden en te binden.

Luchtvaart

Civiele en militaire luchtvaart spelen een cruciale rol in de ontwikkeling van maintenance in Brabant. Door de aanwezigheid van de vliegbasis van vliegtuigen en een netwerk ontstaan waarbinnen vele bedrijven, onderwijsinstellingen en defensieonderdelen nauw samenwerken. Door concentratie ontstaan schaalvoordelen en kritische massa. Luchtvaart is langaans bedrijfsminuten en terminals worden gebedd. Maar ook op het gebied van kennis en innovatieve ontwikkelingen maken deze organisaties samen op. Een voorbeeld is het Rotary Wing Training Center (RWTC) dat samen met Boeing is opgezet. Om over de mogelijke komst van de F-35 (JSF) nog maar niet te spreken. Beide heeft het Rijk deze ontwikkelingen erkend en de toets verlegd naar Brabant. Eventuele nieuwe bezuinigingen zouden zaken kunnen versimpelen. Dit is niet goed voor de economische positie van Zuid-Nederland. Het wordt hier vliegwiel afgeremd waarmee juist bezuinigingen bij Defensie op een constructieve manier zijn te realiseren.

Tot slot

Er zijn slimme oplossingen mogelijk. Bijvoorbeeld doordat de luchtvaart en civiele luchtvaartbedrijven nog efficiënter gaan samenwerken. Een proces waar in Brabant al aan wordt gewerkt. Door opleidingen gezamenlijk te verzorgen. Door overheadkosten te beperken met gezamenlijke programma's. Door synergievoordelen bij het centraliseren van simulatoren. En door mee te liften op het innovatieve klimaat in Brabant, zoals bij de ontwikkelingen rond onbemande vliegtuigen.

Graag leveren we input om tot voorstellen te komen waarmee slimme samenwerking verder is uit te bouwen. Ook op deze manier valt te bezuinigen.

Namens de B5 steden (Breda, Eindhoven, Helmond, 's-Hertogenbosch, Tilburg) het Brabantse bedrijfsleven en de kennisinstellingen.

Met vriendelijke groet

W.B.H.J. van de Donk

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer prof.dr. W.B.H.J. van de Donk
Commissaris van de Koningin
in de provincie Noord-Brabant
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch

Kenmerk: 201200302

Den Haag, 11 oktober 2012

Geachte heer Van de Donk,

Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Van: Voorzitters Provinciale Statenfracties
Partij van de Arbeid
P/a. Postbus 6001
Fractiekamer P.2.03
4330 LA Middelburg

Aan: Informateurs H.G.J. Kamp en W.J. Bos
P/a. Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Betreft: OV-trajectkaart minderjarige MBO-ers

Datum: Utrecht, 29 september 2012

Geachte heren Kamp en Bos,

De verkiezingsprogramma's van de Volkspartij voor Vrijheid & Democratie en de Partij van de Arbeid onderschrijven het belang van goed opgeleide vakmensen voor het Nederlandse bedrijfsleven en de overheid.

Voor veel minderjarige leerlingen in het middelbare beroepsonderwijs is de afstand tot de opleiding die zij willen volgen om later een goede en plezierige baan te vinden letterlijk te groot. Door de fusies van onderwijsinstellingen en de daaruit voortvloeiende concentraties van opleidingen zijn de afstanden die zij moeten afleggen om op school te geraken sterk toegenomen. Deze ontwikkeling heeft zich in heel Nederland voltrokken waar er sprake is van bevolkingsdaling en wijziging van bevolkingssamenstelling. In deze zogenaamde krimpgebieden is het om financiële redenen voor veel jongeren niet meer mogelijk de opleiding van hun keuze te volgen. Afstanden tussen huis en school van meer dan 60 kilometer laten zich lastig tweemaal daags met de fiets overbruggen.

Een landelijke OV-trajectkaart voor minderjarige scholieren die naar het middelbaar beroepsonderwijs gaan voor de trajecten van huis naar school en stageplaats zou uitkomst kunnen bieden om de toegenomen afstanden qua kilometers en reiskosten te overbruggen. Wij verzoeken u dringend om dit onderwerp te betrekken bij de kabinetsonderhandelingen. Tweede keus onderwijs volgen omdat dit dichterbij huis is gesitueerd leidt tot minder gemotiveerde leerlingen, hogere schooluitval en een tekort aan goed opgeleide vakmensen. Kwalitatief hoogwaardig personeel onderscheidt zich in vermenigvuldiging van vakmanschap met liefde voor het vak. Een vak kun je leren en de liefde voor een vak openbaart zich bij de eerste studiekeus van een leerling. Wij schrijven de hoop neer dat het belang van bereikbaarheid van de eerste studiekeus aan bod komt tijdens de kabinetsformatie. Op naar een OV-trajectkaart voor minderjarige scholieren in het middelbaar beroepsonderwijs!

Wij wensen u veel succes bij uw werkzaamheden.

In afwachting van uw reactie verblijven wij met vriendelijke groet namens de voltallige PvdA-Statenfracties uit de onderstaande provincies,

Ankie Beenen, fractievoorzitter Groningen

Tijs de Bree, fractievoorzitter Overijssel

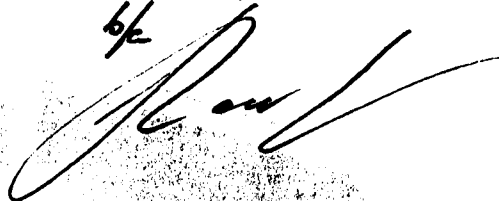

Annebeth Evertz, fractievoorzitter Zeeland

Ron Hillebrand, fractievoorzitter Zuid-Holland

bf

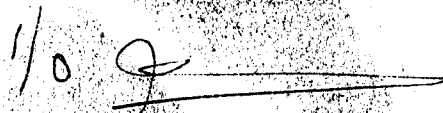

Kees de Kruijf, fractievoorzitter Utrecht

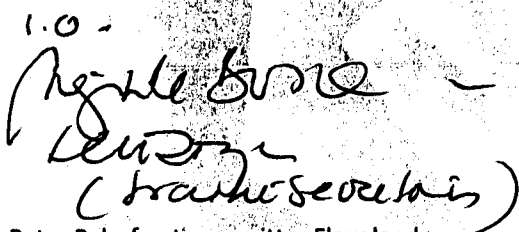
Remco van Maurik, fractievoorzitter Friesland

1/0

Josan Meijers, fractievoorzitter Gelderland

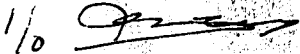
1.0 -

(branchesecretaris)

Peter Pels, fractievoorzitter Flevoland

1/0

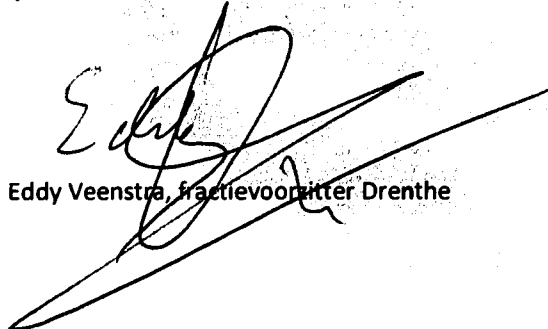

Selçuk Öztürk, fractievoorzitter Limburg

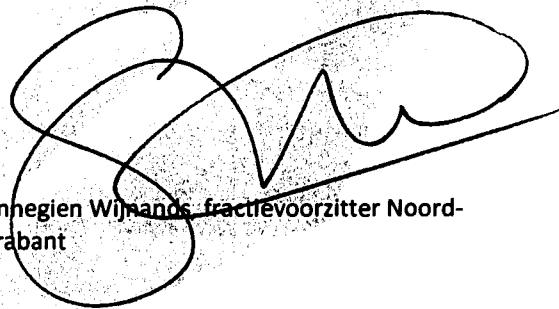

Xander den Uyl, fractievoorzitter Noord-Holland

Eddy Veenstra, fractievoorzitter Drenthe

Annegien Wijnands, fractievoorzitter Noord-Brabant

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Provinciale Statenfracties
Partij van de Arbeid
t.a.v. mevrouw A. Beenen
fractievoorzitter Groningen
Haddingestraat 10
9711 KD Groningen

Kenmerk: 201200304

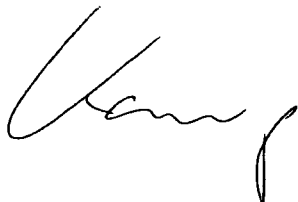
Den Haag, 11 oktober 2012

Geachte mevrouw Beenen,

Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Aan de Burgemeester van de
gemeente Rheden
Mevrouw P. van Wingerden-Boers
Postbus 9110
6994 ZJ De Steeg

Kenmerk: 201200306

Den Haag, 11 oktober 2012

Geachte mevrouw Van Wingerden,

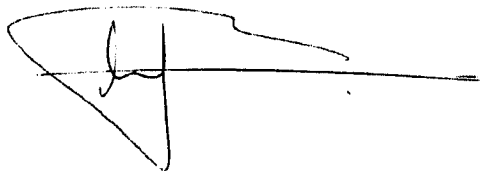
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven,
nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons
onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Tweede Kamer der Staten Generaal
 T.a.v. de heer W.J. Bos,
 Informatie kabinetsformatie 2012

Postbus 20901
 2500 EX DEN HAAG

datum	ons kenmerk	uw brief/kenmerk
27 september 2012	OB12uit5481-	
behandeld door	doorkiesnummer	bijlage(n)
E.F. Beekman	(026) 49 76 433	

onderwerp

Gevolgen PHS plannen gemeente IJssellijn en Twentelijn.

Geachte heer Bos,

Namens de 44.000 inwoners van de gemeente Rheden vragen wij uw bijzondere aandacht voor de gevolgen van het Programma Hoogfrequent Spoor (PHS) voor het woon- en leefklimaat in onze gemeente en de andere gemeenten langs de IJssellijn en Twentelijn. De goederencorridor Oost, onderdeel van de PHS-plannen, leidt in onze gemeente tot een ernstige toename van geluid- en trillinghinder en een verslechtering van de externe veiligheid. Bovendien zijn de goederentreinen een bedreiging voor de lokale en regionale economie (minder bedrijvigheid en minder toerisme).

De 36 spoorwegovergangen in onze gemeente blijven zeer frequent en langdurig gesloten, wat niet alleen lastig is voor onze inwoners en bedrijven, maar ook leidt tot langere aanrijtijden van de ambulancedienst, brandweer en politie.

Onze inwoners leven nu al bijna 20 jaar met het doemscenario van 60-90 extra goederentreinen per etmaal dwars door de kernen van onze gemeente. De geloofwaardigheid van de overheid in het algemeen en die van de rijksoverheid in het bijzonder staat onder druk. De (tussen-) resultaten van de verschillende onderzoeken, die door het Ministerie van Infrastructuur & Milieu zijn en worden uitgevoerd onder druk van de 27 moties, die door de Tweede Kamer in het najaar 2010 zijn aangenomen, hebben de geloofwaardigheid van de rijksoverheid verder aangetast. De rapporten wekken de indruk dat de onderzoeken plichtmatig zijn uitgevoerd en lijken zo opgezet dat de uitkomst op voorhand vaststond. Interessante alternatieven voor het goederenvervoer over de IJssellijn lijken niet erg serieus te zijn onderzocht. Wij merken in de contacten met onze inwoners een toenemend cynisme over de wijze waarop de PHS-plannen worden uitgevoerd. Velen maken de vergelijking met de wijze waarop begin jaren negentig de plannen voor de Betuweroute zijn 'doorgedrukt'.

Tijdens het bezoek van Minister Schultz van Haegen op 13 juli jl. aan onze gemeente hebben wij een en ander nog eens onder de aandacht gebracht. De Minister toonde zich weliswaar onder de indruk van de lokale en regionale problematiek, en zeker van de nauwelijks op te lossen veiligheidsvraagstukken, maar gaf tegelijkertijd aan dat de IJssellijn hoe dan ook belast zou moeten worden met ten minste 1 goederenpad (30-40 goederentreinen per etmaal). Daarmee gaf zij onbedoeld aan dat de alternatieven inderdaad nauwelijks serieuze aandacht krijgen.

De formatie van een nieuw kabinet is het moment om het tij te keren. Het wordt tijd dat de politiek-bestuurlijke sturing op het dossier Goederencorridor Oost-Nederland wordt versterkt. Wij roepen u dan ook op om bij de formatie van het kabinet van VVD-PvdA bindende afspraken te maken, die ertoe leiden dat de plannen van goederenvervoer over de IJssellijn definitief van tafel gaan. Naar ons oordeel hebben onze inwoners na al die jaren onzekerheid recht op deze duidelijkheid.

Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om het voorgaande nader toe te lichten.
Wij wensen u veel succes met het formeren van een nieuw kabinet.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Rheden,

burgemeester

secretaris.

201200307

Hoofdkantoor**Postadres** Postbus 8456, 1005 AL Amsterdam**Bezoekadres**
Naritaweg 10
1043 BX Amsterdam**Aan de informateurs, de heren Bos en Kamp**
p/a Binnenhof 4
2513 AA Den Haag**Postadres**
Postbus 8456
1005 AL Amsterdam**T** 0900 330 0300
F 020 68 44 541
I www.fnv.nl**Bank**
63 50 33 178**Datum**
28 september 2012
Ons kenmerk

Onderwerp
Inbreng FNV (in)formatie**Uw kenmerk**

Telefoonnr.
020 58 16 373/536
E-mail
Eelco.Tasma@vc.fnv.nl
Jeroen.Visser@vc.fnv.nl

Geachte heren,

FNV in beweging voor een brede Sociale Agenda

Een goede toekomst begint met vertrouwen. De FNV staat voor een arbeidsmarkt waarop mensen zich thuis voelen, zich kunnen ontplooiën en ontwikkelen en ze de zekerheid hebben van werk en inkomen voor een langere periode.

Dit vraagt om nieuwe doorbraken: investeringen in de kenniseconomie, verbeteren van de arbeidsmarkt en vooral de positie van flexwerkers, een banenplan met veel aandacht voor jeugdwerkloosheid, fatsoenlijke regelingen voor mensen die om welke reden dan ook niet kunnen werken, afspraken met een helder tijdpad voor de woningmarkt en een evenwichtig pakket om een pensioencrisis te voorkomen.

Maar ook om het vertrouwen dat de rekening van de crisis eerlijk wordt verdeeld.

En vooral: om het respecteren van fatsoenlijke arbeidsverhoudingen, oftewel: Gewoon Goed Werk.

De FNV in Beweging werkt toe naar Gewoon Goed Werk voor iedereen, en wil in dat verband met een nieuw kabinet werken aan een Sociale Agenda.

De FNV doet u in deze brief met bijlage een aantal voorstellen om die Sociale Agenda vorm te geven. De FNV wil niet slopen, maar bouwen. Dit vraagt om een constructieve opstelling van een nieuw kabinet en werkgeversorganisaties.

Voor de Sociale Agenda 2013-2017 is vooral van belang dat Gewoon Goed Werk wordt bevorderd door:

- De positie van flexwerkers ingrijpend te verbeteren, en de omvang van de 'flexibele schil' in arbeidsorganisaties met gericht beleid terug te brengen.
- Werkloosheid te bestrijden, vooral bij jongeren; maak een banenplan.

Datum
28 september 2012
Ons kenmerk

Pagina('s)
2 van 9

- Regie in de sociale zekerheid en WW terug naar de sociale partners
- Innovatieve afspraken over van-werk-naar-werktrajecten (VWNW) in cao's en/of regio's te bevorderen, via ondersteunend overheidsbeleid.

Voor het begrotingsakkoord 2013 betekent dit:

- Niet invoeren van de forensentaks.
- Geen overhaaste verhoging van de AOW-leeftijd in 2013; tenminste compensatie voor de laagste Inkomens. En geen bezuinigingen op de kinderopvang.
- Besluiten over de begroting die in 2014 zouden moeten worden ingevoerd (zoals ontslagrecht en WW) meenemen in het (in)formatieproces en de begroting 2013 hiervoor schonen. Gezien onze inzet op Gewoon Goed Werk zal het duidelijk zijn dat de FNV het voorstel voor het ontslagrecht dat het demissionaire kabinet heeft gedaan volstrekt afwijst.

In de bijlage treft u een uitgebreider pakket voorstellen aan, en een toelichting op het bovenstaande.

Met nieuwe vakbondsgroet,

P.O.

Ton Heerts
voorzitter FNV/de nieuwe vakbeweging i.o.

cc: minister-president drs. M. Rutte
fractievoorzitters Tweede Kamer

Bijlage

De FNV wil een stabiele coalitie die aan de slag gaat met een Sociale Agenda door te investeren in mensen, banen en eerlijk delen. Dit vraagt om lange termijn hervormingen, zoals in de woningmarkt, met een structurele opbrengst in plaats van een focus op hoge korte termijn bezuinigingen met grote wegleffecten. Om te voorkomen dat de rekening wordt doorgeschoven is het nodig en mogelijk om de komende jaren stap voor stap richting begrotingsevenwicht te koersen zonder de economie te schaden. Dit dient volgens de FNV te leiden tot snelle aanpassingen van schadelijke voorstellen die al per januari aanstaande dreigen te worden ingevoerd, zoals de forensentaks, de bezuinigingen op de kinderopvang, de overhaaste verhoging van de AOW-leeftijd en de ondoordachte maatregelen op de woningmarkt.

Wat ons betreft dient het aanstaande kabinet de volgende uitgangspunten te benoemen die gelden als het gaat om het betalen van de rekening van de crisis:

- de sterkste schouders zullen de zwaarste lasten dragen;
- ook mensen met lagere en middeninkomens moet een perspectief worden geboden op een goede toekomst;
- de koopkrachtgevolgen op korte en middellange termijn moeten aanvaardbaar zijn, en;
- de toegankelijkheid en kwaliteit van publieke dienstverlening moet op peil blijven.

Een internationale vergelijking laat zien dat landen die zijn gebaseerd op een Rijlands model op economisch en sociaal terrein beter presteren dan landen met een Angelsaksisch model. Met ons herstelplan 'Niet slopen, maar bouwen' heeft de FNV u onlangs een pakket voorstellen gepresenteerd die een hernieuwde invulling geven aan het Rijlandse model, en zo helpen om het vertrouwen te herstellen. Nederland kan uit de crisis komen met een nieuw kabinet dat met een breed maatschappelijk draagvlak wil bouwen aan de toekomst.

Aan de slag met een stevige Sociale Agenda

De komende jaren wil de FNV samen met andere maatschappelijke organisaties werken aan een Sociale Agenda. De FNV in Beweging staat voor Gewoon Goed Werk voor iedereen. Dit betekent dat de oploop van de werkloosheid wordt gestopt en een activerend arbeidsmarktbeleid wordt gevoerd, met een betere positie van flexwerkers en een fatsoenlijke sociale zekerheid, betaalbare kinderopvang en een onbelaste reiskostenvergoeding. De FNV zal haar bijdrage hieraan leveren door de uitvoering van haar arbeidsvoorwaardenagenda, maar daarnaast is actief kabinetsbeleid nodig op de volgende punten:

- Maak van het bestrijden van de stijgende werkloosheid topprioriteit van het nieuwe kabinet. Kom met werkgevers, vakbonden, O&O-fondsen, UWV Werkbedrijf en uitzendbureaus tot een ambitieus en naar sectoren uitgewerkt banenplan voor nieuwe werkgelegenheid en voldoende instroom in tekortsectoren. Zet daarbij vooral in op groepen met een achterblijvende arbeidsdeelname, zoals (allochtone) jongeren en ouderen.
- Vergroot de arbeidsdeelname door het aantal uren van mensen met kleine deeltijdbanen te vergroten. Dit betekent het versterken van het recht om het aantal uren uit te breiden. De armoede onder mensen met te kleine banen kan zo worden verminderd.
- Het stapsgewijs afschaffen/optrekken van de afwijkende minimumjeugdlonen vanaf 18 jaar voorkomt onnodige verdringing op de arbeidsmarkt.

- Kies voor meer rechten voor werknemers met tijdelijke en flexibele arbeidscontracten. Beperken van de enorm gegroeide flexibele schil kan door het principe van 'meer risico, meer premie' voor werkgevers toe te passen in de werknemersverzekeringen, de Wet Flexibiliteit en Zekerheid te verbeteren en cao-afspraken strikt na te leven. Het initiatiefwetsvoorstel Hamer/Ulenbelt biedt hiervoor goede aanknopingspunten, en zou daarom snel in behandeling moeten worden genomen.
- Houd vast aan het uitgangspunt dat het arbeidsrecht dient ter bescherming van werknemers. Een beschaafd ontslagrecht bevordert goed personeelsbeleid, werkt preventief, garandeert een zorgvuldige procedure, beschermt tegen willekeur, bevordert van-werk-naar-werk trajecten en geeft een stevige rechtspositie aan flexwerkers. Daarbij geldt dat het ontslagrecht in samenhang moet worden gezien met een activerend arbeidsmarktbeleid, fatsoenlijke sociale zekerheid, voldoende scholing en betrokkenheid van sociale partners.
- Houd de hoogte en duur van de WW intact. Kies voor een WW die mensen zoveel mogelijk Van Werk Naar Werk leidt. Versterk de re-integratie van werkloze en met werkloosheid bedreigde werknemers door de sectorale betrokkenheid van sociale partners in de uitvoering van de WW te versterken (onder andere via de sectorale WW-premies).
- Verbeter de arbeidsmarktpositie en arbeidsdeelname van ouderen. Zorg ervoor dat werkgevers zowel oudere als jongere werkloze werknemers in dienst nemen. Handhaaf in dit kader het pakket van werk- en mobiliteitsbonussen uit het Pensioenakkoord en de Beleidsagenda 2020.
- Zorg voor gelijke arbeidsvoorwaarden voor iedereen, ongeacht leeftijd, arbeidscontract en nationaliteit. Voorkom constructies waarmee het principe 'Gelijk werk voor gelijk loon' wordt ontdoken.
- Geef zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) een veel betere toegang tot regelingen voor arbeidsongeschiktheid en pensioenen.
- Investeer in de arbeidsdeelname van ouders met jonge kinderen, door te investeren in kwalitatief goede kinderopvang en brede scholen en stop de verhoging van de eigen bijdrage voor ouders, zodat kinderopvang voor iedere ouder betaalbaar blijft. De FNV wijst hierbij op het rapport van de Taskforce Kinderopvang/Onderwijs.
- Zorg voor duurzame banen voor mensen met een arbeidsbeperking op de reguliere arbeidsmarkt. Niet door mensen goedkoper aan te bieden (via loondispensatie) maar door werkgevers adequaat te 'ontzorgen'. Loonkostensubsidie is het aangewezen instrument om werkgevers te compenseren. Voor degenen die niet op de reguliere arbeidsmarkt aan de slag kunnen, dient de Sociale Werkvoorziening in stand te blijven.
- De uitkering van mensen met een arbeidshandicap in de huidige Wajong dient uit de algemene middelen te worden betaald, met een bijdrage van werkgevers. Als werkgevers voldoende mensen met een arbeidshandicap in dienst nemen, worden ze van die bijdrage vrijgesteld. De FNV heeft hier eerder een uitgewerkt voorstel voor gedaan.
- Steeds meer bijstandsgerechtigden moeten als tegenprestatie voor hun uitkering werk verrichten waarvoor gewoon loon betaald zou moeten worden. Werken met behoud van uitkering moet dienen als opstap naar betaald werk. De FNV vindt dat dit een tijdelijke

situatie moet zijn, van maximaal zes maanden. Regulier werk dat de samenleving belangrijk vindt, verdient een reguliere betaling.

- Stop per direct de dreigende invoering van de forensentaks. Handhaaf de onbelaste reiskostenvergoeding voor alle vormen van woon-werkverkeer. Een duurzaam mobiliteitsbeleid vraagt om combinaties van verschillende vormen van vervoer en om het tegengaan van onnodige mobiliteit door meer zeggenschap van werknemers over werktijden en werkplekken. De FNV pleit voor een kostendekkende vergoeding voor de reiskosten, voor alle vormen van woon-werkverkeer. Het belasten van werken is nog schadelijker dan het belasten van de overdracht van woningen. Een alternatief voor het verlagen van de overdrachtsbelasting kan daarom beter in de woningmarkt worden gevonden.

Eerlijk delen en beschermen

Koopkracht

De koopkracht van alle burgers staat onder druk door diverse overheidsmaatregelen. Al die maatregelen voor werknemers repareren via de cao is geen reële optie. Maar de FNV ziet het wel als haar taak de koopkracht van werknemers zo veel mogelijk op peil te houden. Als altijd zal daarbij een verantwoorde looneis het uitgangspunt zijn, die minimaal gericht is op het compenseren van de inflatie. Bij bedrijven waar het voor de wind gaat, zal de ruimte logischerwijs groter zijn dan bij bedrijven waar het moeilijk gaat. Daar houden wij rekening mee. Maar hele groepen op de nullijn zetten, zoals het demissionaire kabinet (opnieuw) voorheeft met het overheidspersoneel, is voor wat de FNV betreft niet aan de orde.

Kosten crisis eerlijk delen

De kosten van de crisis dienen eerlijk te worden verdeeld. Dit geldt voor de bijdrage van bedrijven en huishoudens, maar ook voor de inkomens- en vermogensverdeling tussen groepen. De woningmarkt is een belangrijke factor om het vertrouwen in de Nederlandse economie te herstellen. Gelofwaardige maatregelen en een integrale benadering van koop en huur zijn noodzakelijk.

- Zorg ervoor dat ook het bedrijfsleven - en de financiële sector als medeveroorzaker van de financiële crisis in het bijzonder - bijdraagt aan het op orde brengen van de overheidsfinanciën. Grondslagverbreding van de vennootschapsbelasting is hiervoor de aangewezen weg. Hiermee kan ook de bevoordeling van vreemd kapitaal worden aangepakt.
- Ontzie en versterk waar mogelijk de inkomenspositie van lagere en middelbare inkomensgroepen, om het consumentenvertrouwen en de -bestedingen te vergroten.
- Kom tot een herziening van het belastingstelsel inclusief de fiscale behandeling van de eigen woning, het aanpakken van de scheve vermogensverdeling, robuuste belastinginkomsten en het onnodig rondpompen van geld via allerlei toeslagen.
- Kom tot een evenwichtig verdeelde verlaging van de lasten op arbeid en tot een innovatieve vergroening van de belastingen.
- Beperk perverse prikkels in de financiële markten, zoals het fors inperken of helemaal afschaffen van bonussen.

- Zorg voor een structurele langere termijn oplossing voor de problemen op de woningmarkt. Dit kan door de hypotheekrenteaf trek voor hogere hypotheeken geleidelijk af te bouwen via het maximale rente-af trekpercentage en/of het maximaal aftrekbare bedrag. Bied garanties voor lagere inkomens en starters op de woningmarkt en kom met flankerend beleid om te voorkomen dat werknemers in de bouw door een lange, maar tijdelijke terugval in de vraag verloren gaan voor de sector en definitief thuis komen te zitten. Het woonakkoord Wonen 4.0 van maatschappelijke partijen op de woningmarkt biedt volgens de FNV een aantal interessante elementen voor de toekomst van de woningmarkt.
- Kom tot een breed energieakkoord van zoveel mogelijk politieke en maatschappelijke partijen om een stabiel en duurzaam energiebeleid te kunnen garanderen dat leidt tot investeringen en nieuwe werkgelegenheid.
- Kom in dat verband met een investeringsplan om woningen en kantoren tussen nu en 2020 substantieel te verduurzamen zodat energiekosten voor gebruikers beheersbaar zijn en de werkgelegenheid in de bouw op peil blijft.
- Ondersteun met fiscale instrumenten de mogelijkheden voor zzp'ers om hun onderneming op te kunnen bouwen, met oog voor het speelveld tussen ondernemers en werknemers. Het urencriterium voor de zelfstandigenaftrek dient te worden afgeschaft.
- Kom tot een toptarief voor zeer hoge inkomens.

AOW en pensioen

Al jaren pleit de FNV voor evenwicht tussen de generaties op het terrein van AOW en pensioen. Dit vraagt om aanpassingen in de voorstellen van het Begrotingsakkoord 2013 en om een evenwichtiger crisispakket voor pensioenfondsen die te maken krijgen met onnodig hoge premieverhogingen en pensioenkortingen.

- Voorkom dat mensen die nu al met prepensioen zijn worden getroffen door de AOW-leeftijd al vanaf 1 januari aanstaande te verhogen. Deze groep heeft zich niet kunnen voorbereiden op deze wijziging. De problemen van (onder andere) deze groep kunnen worden voorkomen door de eerdere afspraak met de sociale partners na te komen dat de AOW-leeftijd pas in 2020 zou worden verhoogd. Tenminste zouden de mensen met de laagste inkomens hiervoor gecompenseerd moeten worden.
- Kies voor een flexibele AOW met keuzevrijheid die recht doet aan de grote verschillen in levensverwachting tussen groepen mensen. Daarbij hoort een regeling voor mensen met zware beroepen en een lang arbeidsverleden, die ingevuld kan worden door deze te richten op lagere inkomens. Daarvoor moeten de eerder overeengekomen werkbonsussen worden gehandhaafd.
- Als mensen langer moeten doorwerken moeten zij hiertoe ook de gelegenheid krijgen. Dit vraagt om een substantiële verbetering van de arbeidsmarktpositie van oudere werknemers.
- Oneigenlijke concurrentie tussen leeftijdsgroepen door een ander arbeids- en sociale zekerheidsregime boven de pensioengerechtigde leeftijd werkt hiervoor averechts. Van de voorliggende plannen in die richting moet dan ook worden afgezien.

- Schaf bij voorkeur het automatisch leeftijdsontslag af, maar verleg dit op zijn minst van 65 jaar naar minimaal 67 jaar in 2013. De cao loopt door tot 67 jaar. Schuif bij deze optie de ontslagleeftijd vervolgens geleidelijk parallel op met de oploop in de AOW richtleeftijd.
- Schaf de AOW-premie geleidelijk af en zet deze om in belastingen naar draagkracht waarin lagere inkomens worden ontzien.
- Schaf de middelentoets op de MKOB af voor ouderen met een gekorte AOW en een aanvullende bijstandsuitkering (AIO), zodat ook de allerarmste ouderen weer recht hebben op deze inkomensaanvulling.
- De IOW moet gehandhaafd blijven om een te grote terugval in inkomen bij oudere werklozen te voorkomen.
- Uitgangspunt voor de FNV is een evenwichtige belangenafweging tussen jong en oud in pensioenregelingen. Dit vraagt om bijstelling van het septemberpakket. Het pakket is een stap in de goede richting, maar onvoldoende om de verstoorde rentemarkt te corrigeren. Uiterlijk in 2013 moet het toezichtkader worden aangepast zodat sprake is van een stabiele discontocurve die zorgt voor een stabiele kostendekkende premie zodat onnodige premiestijgingen en onnodige pensioenkortingen worden voorkomen. Dit nieuwe toezichtkader moet betrokken kunnen worden bij het bepalen van de kortingen die in april 2014 aan de orde zijn. De beleidsregel van DNB moet worden geschrapt.
- Bied pensioenfondsen vormen van inflatie gerelateerde obligaties.

Kwaliteit heeft de toekomst

Publieke sector

Een sterke publieke sector vraagt om goede kwaliteit van dienstverlening aan scholieren en studenten, burgers en patiënten. De nullijn in de publieke sectoren past hierin niet. De overheid zet zichzelf als werkgever op een achterstandspositie. Dit is niet aanpakken, maar de kosten doorschuiven naar een volgend kabinet. De FNV vraagt het kabinet om in de rol van (aantrekkelijke) overheidswerkgever op het terrein van arbeidsvoorwaarden haar verantwoordelijkheid te nemen.

Zorg

- De zorgkosten stijgen sneller dan strikt noodzakelijk is. Een deel van onze leden laat weten dat de combinatie van hoge nominale premies, zorgtoeslag en een hoog eigen risico (Nederland is al lang geen land van lage eigen betalingen meer) en compensatie voor chronisch zieken voor hen onhanteerbaar begint te worden.
- Verander de prikkels in de bekostiging zo dat overproductie wordt tegengegaan. Dat is daadwerkelijk besparen op de zorg en geen lastenverschuiving naar burgers, zoals de meeste 'bezuinigingsvoorstellen' zijn.
- Kies voor een inkomensafhankelijk eigen risico, zodat de prikkel tot doelmatigheid bij iedereen evenredig aankomt.
- Kies voor een kleiner nominaal premiedeel in de Zorgverzekeringswet, zodat we van de bureaucratische, kostbare en voor een deel van onze leden slecht hanteerbare zorgtoeslagssystematiek afkomen.
- Langdurige en intensieve verzorging moet voor iedereen een publieke verantwoordelijkheid blijven, of dat nu om gehandicapten, chronisch zieken of ouderen

gaat. De huidige Wmo moet grondig herzien worden. Deze wet leidt tot grote problemen, zowel voor cliënten als voor personeel dat zijn baan en arbeidsvoorwaarden gevaar ziet lopen, door ongelijkheid in beleid en aanbestedingen die alleen gericht zijn op de laagste prijs.

- De groei van de zorgbudgetten zal veel meer dan de afgelopen jaren in de pas moeten gaan lopen met de inkomensgroei en de demografisch bepaalde groei van de zorguitgaven. Een situatie waarin zorguitgaven ver uitgaan boven deze norm leidt tot een ongewenste verdringing van andere collectieve voorzieningen zoals het onderwijs, het openbaar bestuur en de veiligheid.

Onderwijs

- Investeer per saldo in onderwijs en innovatie in lijn met concurrerende landen. Nederland is een kenniseconomie, en moet dat met het oog op de toekomst ook blijven. Elke investering op onderwijs betaalt zich op de lange termijn terug in economische ontwikkeling en een lagere belasting op sociale zekerheid.
- Kom tot faciliteiten om intersectorale scholing te bevorderen. Naast de sociale partners in de diverse sectoren moet ook de overheid hiervoor haar verantwoordelijkheid nemen.
- Bezuinigingen op de kenniscentra beroepsonderwijs-bedrijfsleven zijn voor 2013 afgewend, maar deze centra verdienen ook voor de verdere toekomst steun van de overheid. Zij verbeteren de zo gewenste aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. De nieuwe taken: doelmatigheid, examinering, en beroepspraktijkvorming dienen in de wet te worden verankerd. Kom tot meer transparantie over de kansen die opleidingen bieden aan studenten op de arbeidsmarkt.
- Voor duurzame economische groei is het belangrijk dat Nederland zich blijft inzetten voor topsectoren. De nieuwe vakbeweging vindt het van groot belang dat een stevige Human Capital Agenda hierin geborgd is.

Nederland is deel van Europa

Nederland is Europees en zal altijd een Europees land blijven. De crisis - die zich vooral ook binnen Europa voltrekt - laat nog eens zien dat verschillende belangrijke onderwerpen niet op nationaal niveau te regelen zijn. Dit betekent dat verdere samenwerking tussen Europese landen op economisch en sociaal terrein noodzakelijk is.

- Versterk vooral ook de sociale dimensie binnen Europa, hand in hand met de aanpak van de begrotingsregels (zoals inmiddels in gang gezet). Dit betekent: gelijk loon en arbeidsvoorwaarden voor gelijk werk, fundamentele sociale rechten (waaronder werknemers- en vakbondsrechten) mogen geen onderwerp zijn van concurrentie in de interne markt, toetreding van de EU tot het (herziene) Europees Sociaal Handvest (ESH), gelijke toegang voor iedereen tot diensten van algemeen economisch belang van een hoge kwaliteit (zoals gelijke toegang tot sociale uitkeringen van een goed niveau en duur).
- Kom tot regulering via goed Europees toezicht op de financiële sector. Kies voor de invoering van een belasting op financiële transacties binnen een Europees speelveld, onder strikte voorwaarden. Uiteraard moet hierbij een uitzondering gelden voor pensioenfondsen. Voorkomen moet worden dat deze de dupe worden van deze maatregel.

Samengevat

Voor de Sociale Agenda 2013-2017 is vooral van belang :

- Gewoon Goed Werk voor iedereen bevorderen;
- Innovatieve afspraken over van-werk-naar-werktrajecten (VWNW) in cao's en/of regio's met ondersteunend overheidsbeleid;
- Een regierol voor de sociale partners in de WW;
- Verbeteren positie flexwerkers en terugdringen flexibele schil;
- Verbeterde toegang tot pensioenregelingen en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen voor zzp'ers;
- Werkloosheid bestrijden, vooral bij jongeren; maak een banenplan;
- Eerlijke inkomens- en vermogensverdeling;
- Zorgkosten meer inkomensafhankelijk maken;
- Keuzevrijheid bij pensionering (flexibele AOW-leeftijd, met extra bescherming voor zware beroepen/lagere inkomens);
- Investeren in onderwijs/kenniseconomie;
- Integrale hervorming van de woningmarkt.

Voor het begrotingsakkoord 2013 betekent dit:

- Niet invoeren van de forensentaks;
- Besluiten over de begroting die in 2014 zouden moeten worden ingevoerd (zoals ontslagrecht en WW) meenemen in het (in)formatieproces en de begroting 2013 hiervoor schonen;
- Voor zover verhoging van het eigen risico in de zorg onvermijdelijk is, niet voor iedereen invoeren, maar inkomensafhankelijk;
- Geen overhaaste verhoging van de AOW-leeftijd in 2013; tenminste compensatie laagste inkomens
- Invoeren van het vitaliteitspakket conform het Pensioenakkoord;
- Bijstellen van het crisispakket voor de pensioenen om onnodige premiestijgingen en pensioenkortingen te voorkomen;
- Geen nieuwe bezuinigingen op de kinderopvang;
- Geen nullijn voor de collectieve sector;
- Geen slot op de woningmarkt voor starters.

Tot slot

Nederland kan uit de crisis komen door het vertrouwen van mensen in hun werk en inkomen, de zorg, hun woning en hun pensioen te vergroten. Om te komen tot een stevige Sociale Agenda is het nodig om werkloosheid te bestrijden, de crisisrekening eerlijk te delen, de zorg betaalbaar en toegankelijk te houden en om voor de langere termijn helderheid over de woningmarkt en over pensioenen te bieden.

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer T. Heerts
FNV
Postbus 8456
1005 AL Amsterdam

Kenmerk: 201200308

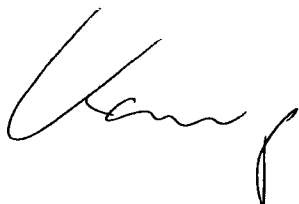
Den Haag, 11 oktober 2012

Geachte heer Heerts,

Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Aan de informateurs,
De heer H.G.J. Kamp
De heer drs. W.J. Bos,
p/a Ministerie van Algemene Zaken
Postbus 20008
2500 EA DEN HAAG

Datum 28 september 2012
Referentie BR 1762

Betreft Aanbevelingen Nederlandse Vereniging van Banken regeerakkoord

Geachte heren Bos en Kamp,

Als voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Banken wens ik u allereerst veel succes met de informatieopdracht. In de huidige economische situatie is een stabiele regering van groot belang. Niet alleen de woningmarkt en de arbeidsmarkt vragen om fundamentele keuzes, maar ook de Europese schuldencrisis vraagt om daadkracht en duidelijkheid. De keuzes zullen (op termijn) moeten leiden tot een duurzame economische groei met een begrotingsevenwicht. Vanuit dit oogpunt wil de NVB u het volgende meegeven.

De Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) is zich zeer bewust van de maatschappelijke discussie over de sector. De reputatie van de sector is beschadigd door de krediet- en schuldencrisis waardoor het vertrouwen in de banken laag is. Er zijn lessen geleerd uit deze crises en de sector zal ook in de toekomst stappen blijven ondernemen om het vertrouwen te herwinnen. De Nederlandse banken richten zich hoofdzakelijk op retail- en wholesale financiering; nagenoeg het gehele bedrijfsleven in Nederland maakt gebruik van financiering via de bancaire sector en verzorgen meer dan 95% van de hypothecaire kredietverlening. Het is daarom van belang dat de consument en het bedrijfsleven kunnen rekenen op een gezonde bancaire sector. Dat is een sector die zich kenmerkt door stabiliteit, voldoende keuzeaanbod, concurrentie en innovatiekracht. Dit is ook waar de NVB en haar leden naar streven: de sector wil een partner van de samenleving zijn. Dit vraagt om een constructieve samenwerking.

De Nederlandse bancaire sector opereert van oudsher internationaal ten behoeve van de open economie. Door de mondiale economische situatie en de schuldencrisis binnen de Europese Unie en – als gevolg daarvan – de onrust op de financiële markten is het ook voor Nederlandse banken een uiterst moeilijke periode. Meer dan banken in andere Europese lidstaten moeten de Nederlandse banken de benodigde middelen (voor kredietverlening aan bedrijven en particulieren) aantrekken op de internationale kapitaalmarkten.

Europese en nationale maatregelen

Sinds 2008 zijn veel maatregelen voorbereid en in werking getreden ten behoeve van een veilige en stabiele financiële sector. De Basel 3 voorstellen om de kapitaal- en liquiditeitseisen van banken te verhogen zijn een stevig pakket en leveren volgens de NVB een noodzakelijk bijdrage hieraan. De Nederlandse banken zijn in staat deze buffers op tijd op het vereiste niveau te krijgen. Op Europees niveau is besloten om een Europees banktoezicht als onderdeel van de bankenunie op te zetten. Hierdoor zullen risico's van (systeem)banken beter beheersbaar worden en wordt het voor de Nederlandse banken gemakkelijker om grensoverschrijdend te bankieren door uniformiteit van het toezicht. De NVB steunt het overdragen van het toezicht op de banken binnen de eurozone aan de Europese Centrale Bank en ziet dit als een belangrijke eerste stap om tot een bankenunie te komen. Het voorstel voor een Europees depositogarantiestelsel en het voorgestelde crisis management framework¹ zien wij als nuttige en noodzakelijke toevoegingen aan het Europese raamwerk.

Naast de bovengenoemde maatregelen heeft het huidige kabinet zich uitgesproken over een eventuele scheiding van nuts- en zakenbanken. Hierbij heeft het kabinet gekozen voor een vorm waarbij "scheidbaarheid" van banken in een crisissituatie mogelijk wordt gemaakt.² De NVB ondersteunt dit standpunt, omdat – zoals ook het kabinet betoogt – hierdoor de voordelen van risicodiversificatie worden behouden. Ook stelt de minister van Financiën dat door deze vorm een gelijk speelveld wordt behouden dat voor de Nederlandse sector van belang is vanwege haar vele buitenlandse activiteiten als gevolg van onze open economie. Alle systeemrelevante banken hebben in dit kader onder toezicht van DNB inmiddels herstelplannen opgesteld en onder verantwoordelijkheid van DNB worden momenteel resolutieplannen opgesteld zodat scheidbaarheid in een crisissituatie mogelijk is. Hiermee loopt Nederland, samen met het Verenigd Koninkrijk, ver vooruit op de rest van Europa.

Het kabinet heeft een commissie aangekondigd die zich zal buigen over de toekomstige structuur van de Nederlandse bancaire sector (Cie. Wijffels). De commissie heeft de opdracht gekregen om onderzoek te doen naar de afwikkelbaarheid van banken en eventuele noodzaak van structuuraanpassingen hiertoe met als doel de stabiliteit van het Nederlandse financiële systeem te waarborgen. De commissie zal de uitkomsten van het onderzoek van de Europees aangestelde Commissie-Liikanen in haar onderzoek betrekken. Uitgangspunt zou volgens de NVB moeten zijn dat de Nederlandse banken de reële economie kunnen blijven bedienen. Kredietverlening en dienstverlening aan klanten zoals ondernemingen, overheden en pensioenfondsen moeten mogelijk blijven. Het is daarom van belang dat de commissie bij het onderzoek de context waarin Nederlandse banken opereren, zoals de hiervoor genoemde afhankelijkheid van de kapitaalmarkt, betreft.

Balans tussen maatregelen en bijdrage aan de reële economie

De NVB steunt het overgrote deel van de maatregelen die in internationaal en nationaal verband zijn uitgevoerd. Tegelijkertijd zullen banken alles op alles moeten zetten om de komende jaren de dienstverlening op peil te kunnen houden. De NVB maakt zich zorgen dat de grote hoeveelheid maatregelen die nu door de bancaire sector moet worden geïmplementeerd een remmend effect heeft op de bijdrage die de sector nu en in de toekomst wil leveren aan de reële economie.

DNB stelt in haar brief van 2 juli 2012³ dat in de jaren 2012 tot en met 2014 een groot deel van de banken voorziet dat alle gerealiseerde winst nodig is om buffers te versterken. Ook stelt DNB vast dat alleen al het depositogarantiestelsel en de bankenbelasting potentieel een groot effect hebben op de ontwikkeling van de reële economie. In het meest extreme scenario zou dit kunnen betekenen dat de kredietverlening met circa 28 miljard euro per jaar lager uitvalt.

¹ Het voorstel regelt 1) in geval van een faillissement van een bank een ordelijke afwikkeling en 2) dat de investeerder de rekening betaalt en niet de belastingbetaler.

² Kamerstukken II 2010-2011, 31 980 nr. 51

³ <http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/fin/documenten-en-publicaties/brieven/2012/07/02/brief-van-dnb.html>

De NVB vraagt u in dit kader het volgende in overweging te nemen bij de onderhandelingen over het toekomstige regeerakkoord:

1. Een keuze om uitsluitend Europese maatregelen te volgen en te implementeren, waarbij aan de invoering van een bankenunie prioriteit moet worden gegeven. Nieuwe nationale initiatieven en regels die effect hebben op het kredietverlenend vermogen van de banken moeten worden vermeden. Hierdoor kunnen alle middelen aangewend worden om de buffers te versterken.
2. Een structurele invoering van de bankenbelasting te heroverwegen en zeker niet te verhogen.
3. Helder stellen hoe de bankenbelasting zich verhoudt tot de financiering van Europese resolutiemaatregelen en het depositogarantiestelsel(DGS). Afdragen gelden zouden moeten worden aangewend ten behoeve van daadwerkelijke risicoreductie, hetgeen op dit moment bij bankenbelasting niet het geval is.⁴
4. De hoogte van het Nederlandse DGS-fonds (incl. risico gedeelte) zou niet hoger moeten liggen dan het percentage dat volgt uit de Europese onderhandelingen.
5. Het standpunt vasthouden – met DNB en AFM – dat er geen Financial Transaction Tax op Europees niveau moet worden ingevoerd. De financiële stabiliteit van de Nederlandse economie is niet gebaat bij deze additionele lastenverzwaring.

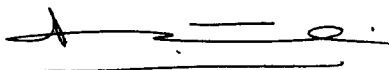
Woningmarkt

De NVB hecht grote waarde aan een stabiele ontwikkeling van de woningmarkt. Hiertoe is het essentieel dat consumenten het vertrouwen in de woningmarkt terugkrijgen. De huidige stagnatie in met name de koopmarkt remt de economische groei. Besluiten over een eventuele defiscalisering van de eigen woning zijn aan de politiek, net zo goed als de vraag of deze afbouw van de fiscale aftrekbaarheid (op termijn) ook voor bestaande gevallen zou moeten gelden. Doel zou volgens de NVB moeten zijn de huur- en de koopmarkt te hervormen en tegelijk afbouw van particuliere schulden te realiseren. Banken zetten de maatschappelijke discussie over een verantwoord leenbeleid graag voort. In die zin zijn de normen in onze Gedragscode Hypothecaire Financieringen voor ons geen statisch gegeven. Ten slotte is het van belang dat de richting die wordt gekozen langdurige zekerheid en duidelijkheid biedt voor alle betrokken spelers op de woningmarkt.

De NVB staat het nieuwe kabinet graag met raad en daad bij als het gaat om de (uitvoering van de) keuzes die worden gemaakt om de woningmarkt uit het slop te halen.

Ik hoop dat u deze brief wilt betrekken bij de onderhandelingen over het nieuwe regeerakkoord. Ik ben graag bereid de inhoud van de brief nader toe te lichten.

Hoogachtend,
namens de Nederlandse Vereniging van Banken,

mr. B. Staal, voorzitter.

⁴ DNB stelt in haar brief van 2 juli jl. dat de bankenbelasting de weerbaarheid van de financiële sector verkleint.

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer mr. B. Staal
Nederlandse Vereniging van Banken
Gustav Mahlerplein 29-35
1082 MS Amsterdam

Kenmerk: 201200310

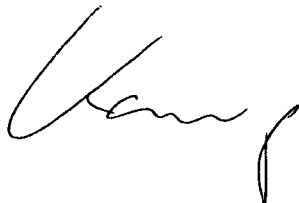
Den Haag, 11 oktober 2012

Geachte heer Staal,

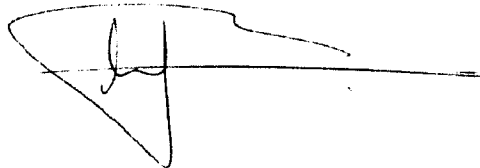
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

**provincie
groningen**

bezoekadres: **Martinikerkhof 12**

postadres: **Postbus 610
9700 AP
Groningen**

telefoonnr: **050 316 47 07**

faxnr: **050 318 56 15**

www.provinciegroningen.nl
m.besselink@provinciegroningen.nl

**Brieven aan de informateurs
P/a Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag**

Datum : 1 oktober 2012
Telefoonnummer : (050) 316 4006
Onderwerp : Paper "Demografische opgave"

Geachte heren Bos en Kamp,

Het rijk heeft onze provincies, Groningen, Limburg en Zeeland, benoemd tot topkrimpprovincies. In grote delen van onze provincies voltrekt zich een demografische transitie die voor ons land ongekend is. De impact van deze transitie is zodanig dat betrokkenheid van het rijk hard nodig is.

In de paper, die u bijgevoegd vindt, zetten wij kort uiteen hoe u de demografische opgave kunt verankeren in het regeerakkoord. Zodat wij ieder vanuit onze eigen rol er toe kunnen bijdragen dat de convenanten die onlangs getekend zijn, tot een succesvolle uitvoering kan leiden voor het behoud van de leefbaarheid in onze krimpgebieden.

Hoogachtend,

Marianne Besselink

Gedeputeerde Wonen, Welzijn, Zorg, Leefbaarheid en Krimp,
Provincie Groningen

Mede namens de gedeputeerden Noël Lebens, provincie Limburg, en George van Heukelom, provincie Zeeland

G E D E P U T E E R D E

Demografische opgave: erkennen en handelen

Ontgroening, dalende beroepsbevolking, vergrijzing en bevolkingsdaling zijn ontwikkelingen die enorme impact hebben op de leefbaarheid in grote delen van ons land. Het is geen probleem van tijdelijke aard dat zich alleen in de huidige transitieregio's voordoet. Er is sprake van een structurele ontwikkeling waarin de provincies Groningen, Zeeland en Limburg koploper zijn. Er zijn basisstappen gezet (bewustwording, visie, programmering) om de demografische ontwikkeling om te zetten in verdere groei in ruimtelijke, economische en sociale kwaliteit. Met het rijk hebben wij een convenant gesloten. De uitvoering daarvan kan alleen slagen als het rijk echte betrokkenheid toont en de urgentie nu vertaalt in actief beleid. Daarvoor is het noodzakelijk dat de demografische opgave stevig in het nieuwe regeerakkoord wordt verankerd. Kernpunten daarbij zijn:

1. De regio (provincie, gemeenten, middenveld) pakt het probleem van de demografische transitie zelf aan, maar verwacht van het Kabinet en Tweede Kamer dat zij daarvoor de juiste randvoorwaarden scheppen: d.w.z. herverdeling en ontschotting van financiële middelen t.b.v. de koploper-regio's, aanpassing van regelgeving en ondersteuning van het regionaal economisch beleid (meer economie met minder mensen). Geef de koploper-regio's experimenteerruimte, zodat zij de oplossingen vinden die ook de volgers helpen.
2. De demografische transitie is een breed vraagstuk, dat vele departementen raakt. Daarom is het noodzakelijk om een coördinerende minister aan te wijzen, met doorzettingsmacht naar aanpalende departementen zoals onderwijs, zorg, ruimte en economie.

De inzet van Kabinet (en Tweede Kamer) zou concreet gericht moeten zijn op:

Herstructurering

- Grijp in om de kwaliteit van buurten en het woningaanbod in transitieregio's te vergroten. Stel een Transitiefonds in (evt. verbonden met een stads- en dorpsvernieuwingfonds) voor sanering en verbetering van de woningvoorraad en investering in veilige en leefbare buurten. Dat betekent herverdeling van rijksmiddelen richting transitie-regio's, met cofinanciering door gemeenten, woningcorporaties en provincies.
- Werk mee om de effecten van de bevolkingstransitie op het voorzieningenniveau aan te pakken. Biedt regio's de ruimte voor experimenten en ondersteun deze, ook financieel. Daarmee krijgt het zelforganiserend vermogen lokaal en regionaal de ruimte. De noodzakelijke concentratie van voorzieningen vereist tevens aandacht voor een goede bereikbaarheid door het combineren van vervoersmodaliteiten en ICT-toepassingen.
- Los de knelpunten op die ontstaan door de explosieve daling van het aantal leerlingen (afname in de periode 10/20: 25%). Wij vragen een krachtige inzet bij de noodzakelijke aanpassing van de regelgeving, zodat de onvermijdelijke transformatie (minder scholen - beter onderwijs) niet langer belemmerd maar beloond wordt.

Economische vitaliteit

- Investeer in toekomstbestendig regionale economieën in de transitieregio's. Kansen liggen in grensoverschrijdende verbindingen, ook over sectoren (wonen, onderwijs, zorg) heen. Een van de kernvraagstukken is de daling van de beroepsbevolking (5 tot 13%). In de koploperregio's moeten met actieve steun van het rijk de knelpunten in aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt met voorrang worden opgepakt. Naast vergroten van de arbeidsparticipatie is meer ruimte voor arbeidsmigranten nodig.
- Pak de urgentie van de explosieve vergrijzing (groei aandeel ouderen naar circa 40%) in de transitieregio's op. Pak knelpunten in de (arbeidsmarkt van de) zorg aan. Noodzakelijke oplossingen mogen niet geblokkeerd worden door de NMA.

Provincie Groningen
Gedeputeerde Besselink

Provincie Limburg
Gedeputeerde Lebens

Provincie Zeeland
Gedeputeerde van Heukelom

provincie
groningen

provincie limburg

Provincie Zeeland

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Mevrouw M. Besselink
Gedeputeerde Wonen, Welzijn, Zorg,
Leefbaarheid en Krimp
Provincie Groningen
Postbus 610
9700 AP Groningen

Kenmerk: 201200312

Den Haag, 11 oktober 2012

Geachte mevrouw Besselink,

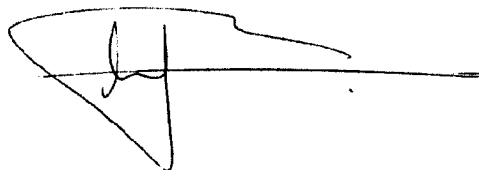
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Aan de Informaten H.G.J. Kamp en W.J. Bos,
D.t.k.v. de Griffier van de Tweede Kamer

Bonaire, 27 september 2012.

Onderwerp: Integriteitonderzoek elektriciteitsvoorziening Bonaire

Zeer geachte heren informateurs,

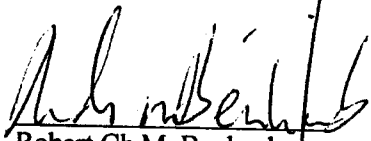
Met ontzetting hebben wij kennis genomen dat de huidige bestuurscoalitie voornemens is onze Gezaghebber de wacht aan te zeggen vanwege het feit dat zij voornemens is een integriteitonderzoek te laten uitvoeren betreffende de totstandkoming van onze elektriciteitsvoorziening.

Recent is gebleken dat de energieprijzen niet kostendekkend zijn en dat een verhoging van de prijzen noodzakelijk is. Het distributiebedrijf WEB heeft inmiddels een miljoenschuld. Het ernstige vermoeden bestaat dat door foute besluitvorming in het verleden, de energieprijzen onnodig hoog zijn geworden. Er zijn hardnekkige geruchten dat onnodige investeringen, bewust onlogische keuzes en advisering door dubieuze figuren heeft geleid tot zelfverrijking en het behartigen van eigen belangen.

De gezaghebber van Bonaire heeft recent een onderzoek aangekondigd naar de integriteit bij WEB, zowel wat betreft de huidige besluitvorming als wat betreft de besluiten die in het verleden zijn genomen. Dit voorgenomen onderzoek van de gezaghebber ondersteunen wij van harte en verwerpen iedere poging van de huidige bestuurscoalitie om de positie van de gezaghebber om die reden ter discussie te stellen. Wij verzoeken u daarom dringend hierover een passage op te nemen in het regeerakkoord, in die zin dat een integriteitonderzoek bij WEB NV Bonaire zal plaatsvinden.

Wij zijn het over onze toekomstige staatkundige positie niet eens. Wij zijn van mening dat hierover een volkenrechtelijk referendum moet worden gehouden conform de regels die de Verenigde Naties daarvoor stellen. Wel zijn wij het ongetwijfeld met elkaar eens dat, ongeacht de uitkomst van de keuze over onze toekomst, Bonaire recht heeft op een stabiel en betrouwbaar bestuur en dat wij daarvoor afscheid moeten nemen van corrupte bestuurders en praktijken. Een gedegen onderzoek zoals voorgesteld door de gezaghebber lijkt ons daartoe een goed vertrekpunt.

Hoogachtend,

Robert Ch.M. Beukenboom
Fractieleider Eilandsraad van de Democratische Partij Bonaire

c.c. Min BZK, Min VenJ, Tweede Kamerfracties

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer R.Ch.M. Beukenboom
Fractieleider Eilandsraad van de
Democratische Partij Bonaire

Kenmerk: 201200314

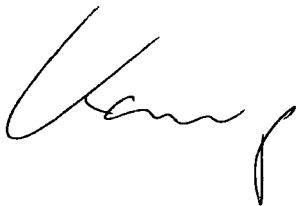
Haag, 9 oktober 2012

Geachte heer Beukenboom,

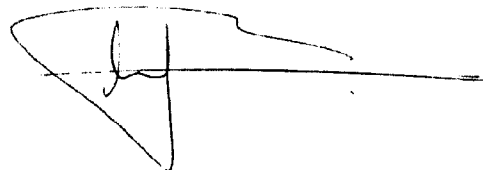
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

FORM004

Aan: Robbybeuk@gmail.com

Onderwerp: Integriteitonderzoek elektriciteitsvoorziening Bnoaire

Bijlagen: 201200314.doc

Geachte heer Beukenboom,

Hierbij doen wij u toekomen een brief van de informateurs.

Met vriendelijke groet,
Annelies Rijken
Bureau Kabinetsformatie

Informateurs drs. W.J. Bos en H.G.J. Kamp
Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Keizersgracht 390
1016 GB Amsterdam

T + 31 (0)20 6262669
F + 31 (0)20 6275221

info@aidsfonds.nl

KvK 34200393

Uw kenmerk :
Ons nummer : 20121127/PDK/BRF
Onderwerp : Brief SRGR Alliantie en HIV/AIDS platform

Amsterdam
2 oktober 2012

Geachte heren Bos en Kamp,

Met veel hoop zien we uit naar het nieuwe kabinet. Graag willen we u verzoeken de volgende zin in het regeerakkoord op te nemen:

'Seksuele en Reproductieve Gezondheid en Rechten, inclusief HIV/AIDS blijft een beleidsprioriteit voor Nederland binnen internationale samenwerking.'

Waarom?

Omdat Nederland op dit gebied internationaal (nog) een onbetwiste leider is. Omdat onze aanpak effectief is en goed aansluit bij successen die we in Nederland hebben geboekt. En omdat het hard nodig is. Nog steeds sterven jaarlijks miljoen mensen onnodig aan de gevolgen van hiv. Nog steeds sterven er per jaar zo'n 300.000 vrouwen onnodig door complicaties tijdens de zwangerschap of bevalling. Nederland heeft een duidelijke toegevoegde waarde als het gaat om het garanderen van Seksuele en Reproductieve Gezondheid en Rechten (SRGR) en het bestrijden van HIV/Aids, omdat we als een van de weinigen bereid zijn om om te gaan met gevoelige thema's en gemarginaliseerde groepen. Hier wordt concreet invulling aan gegeven door het beleid dat we uitdragen en door middel van programma's waarvan bewezen is dat ze werken. Programma's die zich effectief bezig houden met het tegengaan van moeder – en kindersterfte door betere basisgezondheidszorg. Programma's die openlijk spreken over seksueel gedrag en keuzevrijheid en jongeren daarbij betrekken; die LHBTs, prostituees en druggebruikers prioriteit geven in beleid als de epidemiologie daar om vraagt, en die behandeling mogelijk maken voor wie dat nodig hebben. Nederland is al jaren een internationale leider op dit terrein en bereid om innovatief en baanbrekend te werken.

Nederland kan zich ook de komende jaren weer die leider tonen en een betrouwbare partner blijven door dit beleid voort te zetten. De geïntegreerde benadering van SRGR en HIV/Aids is slim, gedurfd, effectief en onderscheidend. Uw beider partijen hebben er daarom ook steeds steun aan verleend. We zien die steun graag expliciet terug in het regeerakkoord.

Datum : 2 oktober 2012
Ons nummer : 20121127/PDK/BRF
Pagina : 2

De directeuren en vertegenwoordigers van SRGR en HIV/AIDS organisaties verenigd in de SRGR Alliantie en het HIV/AIDS Platform.

HIV/AIDS Platform: Voorzitter - Ton Coenen (Aids Fonds), Louise van Deth (STOP AIDS NOW!), Hugo van Aalderen (Mainline), Anke van Dam (AFEW), Koen van Dijk (COC Nederland), Eveline Aendekerk (dance4life), Peter van Rooijen (International Civil Society Support)

SRGR Alliantie: Voorzitter - Dianda Veldman (RutgersWPF), drs. Jacqueline Lampe (AMREF Flying Doctors) Andy Palmén (Simavi), Laura Lasance (CHOICE for Youth and Sexuality) Eveline Aendekerk (dance4life)

Met vriendelijke groet namens hen,

Ton Coenen
directeur Aids Fonds, voorzitter HIV/AIDS Platform

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer T. Coenen
Aids Fonds
Keizersgracht 390
1016 GB Amsterdam

Kenmerk: 201200316

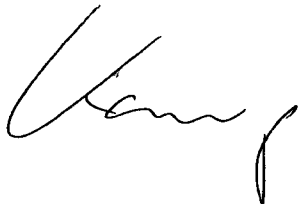
Haag, 4 oktober 2012

Geachte heer Coenen,

Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

201200317

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. PvdA-fractie, de heer W. Bos
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Amsterdam 27 september 2012

Betreft: Beëindiging subsidierelatie van het rijk met het NiNsee per 1-1-2013

Zeer geachte heer Bos,

U ontvangt bijgaand ter informatie een brief die deze week door het bestuur van het Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NiNsee) is verzonden naar de heren M. Rutte en D. Samsom.

Met vriendelijke groet,

Eddy Campbell
Voorzitter van het bestuur

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. de heer ir. Diederik M. Samsom
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Amsterdam 27 september 2012

Betreft: Beëindiging subsidierelatie van het rijk met het NiNsee per 1-1-2013

Zeer geachte heren Rutte en Samsom,

In het kader van uw besprekingen om te komen tot een stabiel VVD, PvdA kabinet brengen wij het hieronder staande met nadruk onder uw beider aandacht.

Sinds de instelling bij kabinetsbesluit van het Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NiNsee) in 2002 ontvangen wij een jaarlijkse rijkssubsidie van 1 miljoen euro. Onze andere grote subsidiegever is de gemeente Amsterdam die jaarlijks € 155.000 structureel en € 175.000 incidenteel bijdraagt. In het kader van de bezuiniging op culturele instellingen die een exploitatiesubsidie van het ministerie van OCW ontvangen wordt deze subsidierelatie per 01-01-2013 beëindigd. Het is een wrange situatie dat een rijkssubsidie aan een instelling als het NiNsee op louter technisch administratieve gronden zonder enige inhoudelijke afweging over het nut en het belang ervan is genomen. En dit uitgerekend in het jaar waarin wordt herdacht dat de slavernij 150 jaar geleden werd afgeschaft. Overigens heeft de gemeente Amsterdam besloten haar in 2002 in overleg met het rijk aangegane subsidieverplichtingen jegens het NiNsee wel gestand te doen.

Onder verwijzing naar de bijgevoegde brief van 5 maart 2012 van een aantal prominente (oud) politici van PvdA, VVD, CDA, D66, en CU huize aan de staatssecretaris van OCW, drs. H. Zijlstra en mede onder verwijzing naar de motie van de Tweede Kamerleden Van der Werf en Klijnsma van 5 juli 2012, o.a. ingediend aangezien bovengenoemde brief door staatssecretaris Zijlstra terzijde was gelegd, dit om de schade van de bezuiniging voor het NiNsee nog enigszins te beperken, leggen wij u beiden met klem het volgende voor.

Tijdens de VN conferentie tegen racisme in Durban in 2001 heeft de toenmalige minister van Grote Steden en Integratiebeleid Van Boxtel namens de Nederlandse regering diepe spijt betuigd over het Nederlandse slavernijverleden. Tevens heeft hij aldaar namens de Nederlandse regering toegezegd dat Nederland ter **blijvende** erkenning en herinnering aan dit slavernijverleden een statisch- en een dynamisch monument zou oprichten. Gezien deze toezegging en mede onder grote druk van het Landelijk platform slavernijverleden hebben de toenmalige minister van Grote Steden en Integratiebeleid, Van Boxtel en staatssecretaris van OCW, Van der Ploeg er namens het kabinet in 2002 voor gezorgd dat van rijkswege een

Nationaal slavernijmonument in het Oosterpark onthuld kon worden en dat in 2003 het NiNsee als dynamisch onderzoeks- en herdenkingsinstituut aangaande het Nederlandse slavernijverleden zijn deuren kon openen. Zoals ook in de bijgevoegde brief wordt aangegeven vormen het monument in het Oosterpark te Amsterdam en het NiNsee een onlosmakelijk geheel.

Tevens willen wij nadrukkelijk onder uw beider aandacht brengen dat het kabinet bij de oprichting van het NiNsee in 2002 bij monde van de toenmalige minister van Grote Stedenbeleid, Van Boxtel en de toenmalige staatssecretaris van OCW, Van de Ploeg, heeft toegezegd dat het NiNsee op basis van de subsidierelatie met het rijk kan uitgroeien tot een volwaardig expertisecentrum en het nationale symbool van het Nederlandse slavernijverleden. Deze uitdrukkelijke gewekte verwachting werd in de 1 juli-herdenkingstoespraak van 1 juli 2007 door de toenmalige minister van OCW, Plasterk definitief gegarandeerd. Uit die toespraak komt het volgende citaat: "Ik noemde het NiNsee. Dat instituut is vier jaar geleden gestart, 1 juli 2003, en bij het bezoek dat ik laatst bracht hoorde ik dat er geen garantie is voor voorzetting van dat instituut. Ik vind dat die garantie er moet zijn, en die zeg ik bij deze toe!".

Ook willen wij u wijzen op het advies van de Raad van Cultuur in de Cultuurnota advies 2005-2008, waarin gesteld wordt dat het NiNsee zich richt op een onderwerp waarvan de reikwijdte en het belang ver uitstijgt boven het cultuurbeleid en derhalve volgens de Raad gefinancierd dient te worden uit één duidelijke financieringsbron op centraal rijksniveau.

Het NiNsee representeert en presenteert de gedeelde geschiedenis van alle Nederlanders en in het bijzonder die van de Nederlandse Caraïben die al ruim 300 jaar met de Nederlanden zijn verbonden. Het NiNsee is te vergelijken met het NIOD. Wat het NIOD doet voor de verwerking van de Tweede Wereld Oorlog doet het NiNsee voor de veel langere periode van het slavernijverleden.

Het NiNsee heeft overeenkomstig zijn missie, doelstellingen en de gestelde criteria van OCW de afgelopen 8 jaar uitzonderlijk gepresteerd.

Beëindiging van de subsidierelatie zal betekenen dat het enige kennisinstituut in Nederland dat zich bezighoudt met de Trans-Atlantische slavernij en haar erfenis zal ophouden te bestaan. Dat is een abrupte breuk met de door voorgaande kabinetten gegeven garantie voor de continuïteit van een uniek instituut.

De gevolgen van het Nederlandse slavernijverleden op de samenleving zullen nauwelijks meer nationaal en internationaal voor het voetlicht worden gebracht. Het nationaal slavernijmonument in het Amsterdamse Oosterpark, waar het NiNsee onlosmakelijk mee verbonden is, dreigt een loos gebaar te worden. Het gedeelde verleden zal niet meer op nationaal niveau worden herdacht.

Beëindiging van de subsidierelatie heeft tot gevolg dat het Nederlandse slavernijverleden nauwelijks nog op een toegankelijke manier zal worden gepresenteerd, zoals nu gebeurt via publicaties, tentoonstellingen, lezingen en lespakketten. Twee eeuwen vaderlandse

geschiedenis wordt de (nieuwe) Nederlanders onthouden en de stemmen van onze voorouders zullen uit ons collectief geheugen verdwijnen.

Het NiNsee is in 2002 ingesteld om “de stilte” over het Nederlandse slavernijverleden te doorbreken. Door de beëindiging van de subsidierelatie wordt de Nederlandse rijksoverheid verantwoordelijk dat deze zwarte maar unieke periode uit ons gezamenlijke verleden wederom wordt afgedekt en verzwegen en dat het letterlijk weer in de spreekwoordelijke doofpot wordt gestopt.

Beëindiging van de subsidierelatie is niet alleen een affront voor alle Nederlanders die hun wortels in Suriname, Curaçao, Aruba, St. Maarten en de BES - eilanden hebben, maar ook voor die genoemde landen en gebiedsdelen zelf wegens de eruit blikkende veronachtzaming van het Nederlandse slavernijverleden waar zij eeuwenlang het slachtoffer van zijn geweest en waarvan de gevolgen tot op heden nog voelbaar en merkbaar zijn.

Op grond van de hierboven gegeven argumenten, die mede ondersteund worden door de brief van 5 maart 2012 van een aantal (oud)politici aan staatssecretaris Zijlstra, en die in algemene zin de basis vormen van de motie van Van der Werf en Klijsma verzoeken wij u beiden met klem er in te voorzien dat in de huidige formatieonderhandelingen:

(1) de beëindiging van de subsidierelatie van het rijk met het NiNsee wordt herzien en dat het NiNsee met behulp van voldoende rijkssubsidie op 1 januari 2013 een doorstart kan maken.

(2) onder verwijzing naar het hierboven genoemde advies van de Raad van Cultuur, de betrokkenheid van het rijk vorm krijgt door het NiNsee onder te brengen bij cq te subsidiëren vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksaangelegenheden hetzij het ministerie van VWS.

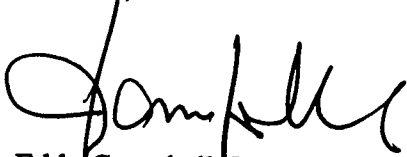
Zeer geachte heer Rutte,

Op 15 augustus 2011 hield u bij de herdenking van de capitulatie van Japan, toen 66 jaar geleden, een rede bij het Indisch Monument te Den Haag, waarin u benadrukte dat het blijven herdenken en het blijven realiseren en het doorgeven aan de volgende generatie van hetgeen zich toen heeft afgespeeld uiterst belangrijk is. Op 1 juli 2012 hield u bij de herdenking van de afschaffing van de slavernij bij het slavernijmonument in het Amsterdamse Oosterpark een rede, waarin u eveneens het belang onderstreepte van het blijven herdenken, het zich rekenschap blijven afleggen over en doorgeven van hetgeen zich in de tijd van het Nederlandse slavernijverleden heeft afgespeeld. Onder verwijzing naar deze beide redevoeringen hopen en verwachten wij dat u in staat zult zijn tijdens de formatieonderhandelingen samen met de heer Samsom op dit allerlaatste moment de voortzetting van het NiNsee veilig te stellen.

Zeer geachte heer Samsom,
Eveneens in de hoop en verwachting dat u namens de PvdA, de partij die zich in het recente verleden in de personen van de bewindslieden Van der Ploeg, Plasterk en Klijnsma heeft ingezet voor de oprichting, de continuïteit en het behoud van het NiNsee, in staat zult zijn op dit allerlaatste moment samen met de heer Rutte de voortzetting van het NiNsee veilig te stellen tekenen wij,

Met vriendelijke groet,

Namens het bestuur van het Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NiNsee)

Eddy Campbell, Voorzitter.

Simon van Collemstraat 184
1325 RR Almere
T. 06-43 75 62 06

Roelof Koops, Secretaris a.i.

Kadetweg 2
4353 SJ Serooskerke (W)
T. 06-10 72 78 79

Vergaderjaar 2011-2012

33 000-VIII

**Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2012**

Nr. 215

MOTIE VAN DE LEDEN VAN DER WERF EN KLIJNSMA
Voorgesteld 5 juli 2012

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende, dat als gevolg van de bezuinigingen een aantal instituten,
waaronder het Nederlands Theaterinstituut, het Nederlands Muziek Instituut en
het NiNsee - nationaal instituut Nederlands slavernij verleden, hun deuren
moeten sluiten,

constaterende dat hierdoor belangwekkend cultuurgoed teloor dreigt te gaan,

overwegende, dat dit weliswaar geen rijkscollecties zijn, maar wel kennis en
goederen betreft die mede met rijksgeld zijn opgebouwd,

verzoekt de regering het cultuurgoed van genoemde instellingen zorgvuldig te
borgen en, indien nodig, onder andere de eigen bestemmingsreserves hiervoor
aan te wenden,

en gaat over tot de orde van de dag.

van der Werf

Klijnsma

Aan de Staatssecretaris van OCW
Drs. H. Zijlstra
Postbus 16375
2500BJ DEN HAAG

Amsterdam, 5 maart 2012

Betreft: Beëindiging subsidierelatie met het NiNsee per 1-1-2013

Zeer geachte heer Zijlstra,

Ondergetekenden zijn als bewindspersonen of wel nauw betrokken geweest bij de oprichting in 2002 van het Nationale Slavernijmonument in het Amsterdamse Oosterpark en het daarmee onlosmakelijk verbonden Nationaal Instituut Nederlands Slavernijverleden en Erfenis, of wel hebben wij namens het kabinet gesproken bij het nationale slavernijmonument tijdens de jaarlijkse 1 juli-herdenkingen van de afschaffing van de slavernij in de Nederlandse voormalige koloniën in de West op 1 juli 1863.

Dit statische nationale slavernijmonument vormt samen met het dynamisch monument NiNsee een onverbrekelijk geheel en geeft vorm aan het door het kabinet destijds beoogde doel het Nederlandse slavernijverleden voor de Nederlandse samenleving een blijvend "herkenbaar gezicht" te geven. Of om met de woorden van oud-premier J.P. Balkenende te spreken, die hij uitsprak bij de nationale 1 juli-herdenking in 2008: "Slavernij en slavenhandel zijn onlosmakelijk verbonden met onze geschiedenis. Hoe pijnlijk ook, voor die feiten mogen we nooit meer weglopen en de ogen nooit meer sluiten. We mogen nooit meer zwijgen".

Het NiNsee is, zoals gezegd, in 2002 bij kabinetsbesluit ingesteld met als specifieke opdracht het Nederlandse slavernijverleden en haar erfenis onder de aandacht van een groot publiek te brengen en grondig wetenschappelijk onderzoek te doen naar dat verleden teneinde die publieke aandacht te verbreden en te verdiepen. Wij zijn van mening dat het NiNsee de afgelopen jaren deze opdracht uitstekend heeft uitgevoerd door het doen van relevant onderzoek, het publiceren van de onderzoeksresultaten, het houden van exposities, het organiseren van educatieve activiteiten, en niet in de laatste plaats het organiseren van de jaarlijkse 1 juli-herdenking in het Oosterpark.

De recente tv uitzendingen van de vijfdelige NTR serie "De Slavernij", waaraan het NiNsee nadrukkelijk heeft meegewerkt, geven aan hoe noodzakelijk het blijft dat het verhaal van het lang verzwegen en omstreden onderdeel van onze vaderlandse geschiedenis, het Nederlandse aandeel in de internationale slavernij, aan alle Nederlanders verteld wordt. De discussie die deze uitzendingen te weeg hebben gebracht geeft aan hoe belangrijk en noodzakelijk het is dat er over dit stuk van ons verleden binnen onze samenleving meer kennis wordt verspreid om verwerking en duiding ervan mogelijk te maken. Hierbij kan het NiNsee een cruciale rol spelen. Kennis van het gemeenschappelijke verleden geeft inzicht in het heden en uitzicht op een gemeenschappelijke toekomst.

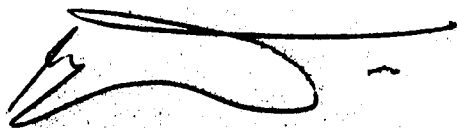
Bij deze willen wij nadrukkelijk onder uw aandacht brengen dat het kabinet bij de oprichting van het NiNsee in 2002 bij monde van de toenmalige minister van Grote Steden en Integratiebalief, R. van Boxtel en uw ambtvoorganger R. van de Ploeg, beide medeondertenaars van deze brief, hebben toegezegd dat het NiNsee op basis van de subsidierelatie met het rijk kan uitgroeien tot een volwaardig expertisecentrum en het nationale symbool van het Nederlandse slavernijverleden. Deze uitdrukkelijk gewekte verwachting werd in de 1 juli-herdenkingstoespraak op 1 juli 2007 van de toenmalige minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap R. Plasterk definitief gegarandeerd. Uit die toespraak komt het volgende citaat "Ik noemde het NiNsee. Dat museum is vier jaar geleden gestart, 1 juli 2003, en bij het bezoek dat ik laatst bracht hoorde ik dat er geen garantie is voor voortzetting van dat instituut. Ik vind dat die garantie er moet zijn, en die zeg ik bij deze toe".

Gezien het feit dat het NiNsee sinds zijn instelling overeenkomstig zijn missie, doelstellingen en de gestelde criteria van uw ministerie de afgelopen jaren uitzonderlijk heeft gepresteerd en onder verwijzing naar de bovengenoemde in 2008 gegeven keiharde garantie, in juridische termen een resultaatverplichting, voor voortzetting van het instituut, verzoeken wij u met klem uw beslissing tot beëindiging van de subsidierelatie met het NiNsee per 1 januari 2013 te herzien.

Onder verwijzing naar het advies van de Raad van Cultuur in het Cultuurnota advies 2005-2008, waarin gesteld wordt dat het NiNsee zich richt op een onderwerp waarvan de reikwijdte en het belang ver uitstijgt boven het cultuurbeleid en derhalve volgens de Raad gefinancierd dient te worden uit één duidelijke financieringsbron op centraal rijksniveau, verzoeken wij u eveneens met klem met uw collega van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, zoals gezegd eveneens één van founding fathers van het NiNsee, in overleg te treden om het NiNsee buiten de systematiek van de eenjarige instellingssubsidies bedoeld voor het exploitatietekort van erfgoedinstellingen, van rijkswege te bekostigen. Tevens verzoeken wij u met nadruk met de gemeente Amsterdam, zijnde de andere grote subsidiegever van het NiNsee, in overleg te treden om te bezien of een gewijzigde bekostigingsopzet van rijkswege in overleg met deze gemeente vorm gegeven kan worden.

Bovendien hebben bestuur en directie van het NiNsee besloten zich nog meer te zullen inzetten om ook andere geldstromen aan te boren om in de toekomst niet alleen van overheidssubsidie afhankelijk te zijn.

Met vriendelijke groet,

Mr. R.H.L.M. van Bortel

Mw. Drs. A. Th. Bijleveld-Schouten

Mw. S.M. Dekker

Mw. Drs. J. Klijnsma

Mw. mr. M.C. van der Laan

Dr. F. van der Ploeg

Drs. A. Rouvoet

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer E. Campbell
Nationaal Instituut Nederlandse
Slavernijverleden en Erfenis
Linnaeusstraat 35 F
1093 EE Amsterdam

Kenmerk: 201200318

Haag, 4 oktober 2012

Geachte heer Campbell,

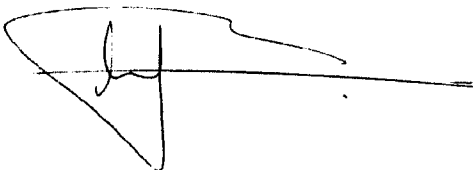
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Aan de Informateurs
De heer H.G.J. Kamp en de heer W.J. Bos
p/a Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Amsterdam, 1 oktober 2012

Geachte heer Kamp en geachte heer Bos,

Participatiemaatschappijen zijn een belangrijk onderdeel van de Nederlandse economie en kunnen een significante bijdrage leveren aan de stimulering van de economie. Juist in deze lastige economische tijden zijn verschaffers van risicokapitaal onontbeerlijk, zeker nu de banken in toenemende mate grenzen moeten stellen aan verschaffing van vreemd vermogen. Onze venture capital fondsen zijn bij uitstek financiers van innovatieve bedrijven, onze portefeuillebedrijven groeien bovengemiddeld en wij leveren een structureel hoger rendement aan beleggers zoals pensioenfondsen.

In verband met het informatieproces tot vorming van een nieuw kabinet verzoekt de Nederlandse Vereniging van Participatiemaatschappijen (NVP) derhalve om drie belangrijke zaken in uw discussies mee te nemen.

1. Innovatie en ondernemerschap door stimulering venture capital

Stimulering van innovatie en ondernemerschap moet speerpunt zijn in deze economisch onzekere tijd. Hierbij ziet de NVP een belangrijke rol voor venture capital fondsen weggelegd. Verschaffing van durf-kapitaal kan gestimuleerd worden door:

- Het verder vergroten van het MKB Innovatiefonds, met name het fund of funds, dat door het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (ELI) in vergaande voorbereiding is. Dit fonds investeert in venture capitalfondsen, die dit kapitaal vervolgens uitzetten in veelbelovende startende ondernemingen.
- Een nieuwe regeling 'Innovatief Beleggen' introduceren, waarbij particulieren kapitaal kunnen inleggen in een fonds in de lijn van de reeds bestaande faciliteit 'Groen Beleggen'. Het idee is een regeling die aansluit bij maatschappelijke uitdagingen, zoals de zorg en/of andere topsectoren. Banken kunnen kapitaal bij particulieren ophalen. Deze groep krijgt daarvoor een fiscaal voordeel in box 3 en een heffingskorting in box 1 van de inkomstenbelasting. De banken wijzen vervolgens dit opgehaalde kapitaal toe aan gerenommeerde venture capital fondsen of aan het bovengenoemde 'fund of funds' dat al een selectie is van gerenommeerde fondsen in Nederland.
- De 'geefwet' die nu een dubbele fiscale aftrek garandeert bij schenkingen in de cultuursector, ook laten gelden voor wetenschapsfondsen en gezondheidsfondsen. Deze fondsen investeren veel in toegepast onderzoek, de

voorlopers van innovatieve bedrijven die door venture capital verder worden gefinancierd. Door een verminderde bijdrage uit de FES gelden aan toegepast onderzoek wordt de innovatie nu belemmerd.

2. Nederland als betrouwbaar en rechtszeker investeringsland

Met betrekking tot de fiscale infrastructuur van Nederland pleit de NVP voor rust en voorspelbaarheid. De laatste jaren hebben nogal wat aanpassingen in de vennootschapsbelasting plaatsgevonden, met name de terugkerende discussies en maatregelen rondom aanscherping van de renteaftrekbeperking hebben veel onrust gecreëerd. Dit heeft het (internationale) bedrijfsleven, waaronder investeerders, niet onberoerd gelaten. Het vestigingsklimaat is de komende jaren gebaat bij een betrouwbare overheid die de huidige wetgeving niet drastisch verandert.

3. Toestaan van risicodragend kapitaal in de zorgsector

Terecht is er veel aandacht voor de financiële houdbaarheid van de zorg. De manier waarop de zorg gefinancierd wordt is ontoereikend op langere termijn. Daarnaast is vergaande innovatie nodig om aan de toenemende zorgvraag te kunnen voldoen in de nabije toekomst.

De gezondheidszorg is daarom gebaat bij het toestaan van risicodragend kapitaal. Er is duidelijk interesse van participatie fondsen in deze sector. Het is een segment met voorspelbare groei en broodnodige behoefte aan innovatie en productiviteitsverbetering. Juist de omgeving waar verschaaffers van risico kapitaal graag investeren. Mede om die reden is de NVP dan ook nog steeds voorstander van het wetsvoorstel Wijziging van de Wet cliëntenrechten zorg en enkele andere wetten in verband met het mogelijk maken, onder voorwaarden, van winstuitkering in de zorg (nr. 33168). Dit wetsvoorstel is na de val van het kabinet Rutte controversieel verklaard.

Daarnaast doet de NVP de suggestie om inzet van privaat kapitaal wel mogelijk te maken in delen van de intramurale AWBZ-zorg, die in het huidige voorstel geheel is uitgezonderd.

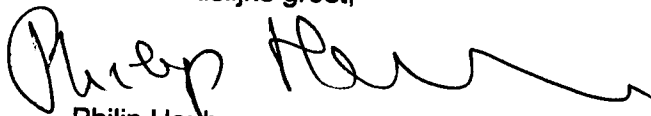
De NVP ziet dit wetsvoorstel als een positieve stap naar een bestendige toekomst van de zorg, waarbij de toegankelijkheid en kwaliteit gediend blijven.

In Bijlage I treft u een nadere toelichting op de bovengenoemde punten van de NVP aan.

In Bijlage II treft u een uiteenzetting over private equity: wat zijn en doen participatiemaatschappijen en wat zijn de economische en sociale gevolgen van private equity in Nederland.

Mocht u nadere vragen of opmerkingen hebben, dan zijn wij uiteraard te allen tijde bereid om nadere toelichting te geven.

Met vriendelijke groet,

Philip Houben
voorzitter

BIJLAGE I

Toelichting van de 3 punten die de Nederlandse Vereniging van Participatiemaatschappijen (NVP) bepleit om in het informatieproces mee te nemen.

1. Innovatie en ondernemerschap door stimulering venture capital
Stimulering van innovatie en ondernemerschap moet speerpunt zijn. Hierbij ziet de NVP een belangrijke rol voor venture capital weggelegd.

Naast het feit dat venture capitalfondsen het benodigde kapitaal bijdragen om innovatie te voeden, brengen zij ook managementvaardigheden, inhoudelijke kennis en een netwerk voor starters met zich mee. Het venture capital model is een duurzaam en stabiel business model; het committeert zich aan een bedrijf voor een periode van gemiddeld tenminste 5 jaar. In de afgelopen jaren is er jaarlijks in circa 200 starters geïnvesteerd door venture capital partijen, waarbij het in 2011 ging om 190 Euro miljoen.

Venture capitalfondsen slagen er steeds minder in om kapitaal van beleggers aan te trekken. Deze ontwikkeling wordt momenteel versterkt door de economische crisis en kent een aantal oorzaken:

- De toekomst van de Nederlandse economie is onzeker waardoor beleggers terughoudend zijn met beleggingen voor een langere periode.
- Er zijn steeds meer dwingende kapitaalseisen aan institutionele beleggers waardoor deze maar een relatief laag percentage voor de lange termijn kunnen beleggen in venture capital (thans circa 2%) en nieuw ondernemerschap.

Daarom is de NVP van mening dat een aantal concrete stappen ondernomen zou moeten op het gebied van venture capital om kapitaal beschikbaar te stellen:

1. Het verder vergroten van het MKB Innovatiefonds, met name het fund of funds.
2. Een nieuwe regeling 'Innovatief Beleggen' introduceren, waarbij particulieren kapitaal kunnen inleggen in een fonds in de lijn van de reeds bestaande faciliteit 'Groen Beleggen'.

2. Nederland betrouwbaar en rechtszeker investeringsland

Met betrekking tot de fiscale infrastructuur van Nederland pleit de NVP voor rust en zekerheid. De laatste jaren hebben nogal wat aanpassingen in de vennootschapsbelasting plaatsgevonden. De wetgever heeft een aantal forse beperkingen in de renteaftrek doorgevoerd, zoals de overnameholding en de reparatie van het Bosalgat. Hierop is door veel instanties met zorgen gereageerd, omdat dit het beeld van Nederland als betrouwbaar vestigingsland aantast en (internationaal) voor commotie zorgt. De NVP pleit daarom nu voor rust op dit terrein.

3. Toestaan van risicodragend kapitaal in de zorgsector

De manier waarop de zorgsector gefinancierd wordt is op den duur onhoudbaar:

- De zorg is een 'groeimarkt' door de toenemende vraag als gevolg van ondermeer de vergrijzing.
- Zorgverleners moeten juist nu investeringen met betrekking tot innovatie doen om in de toekomst betere patiëntgerichte zorg te kunnen bieden.
- Zorgondernemingen bezitten vaak een zeer beperkt eigen vermogen, en zijn daardoor vrijwel geheel bancair gefinancierd. Banken eisen extra eigen vermogen om de benodigde investeringen te financieren. Voor de meeste

- organisaties is het onmogelijk om op eigen kracht het benodigde extra eigen vermogen op te bouwen.
- Het op het laatste moment inspringen door de overheid met belastinggeld wanneer een zorginstelling de lasten niet meer kan voldoen is een kostbare oplossing die niet past in deze tijd.

De NVP ziet een bereidheid bij participatiemaatschappijen om risicodragend kapitaal te verstrekken indien zij een normale vergoeding daarvoor krijgen en zeggenschap over strategie en financiële zaken. De overheid moet duidelijke eisen stellen aan de kwaliteit en solvabiliteit van de instelling.

Mede om die redenen is de NVP dan ook nog steeds voorstander van het wetsvoorstel Wijziging van de Wet cliëntenrechten zorg en enkele andere wetten in verband met het mogelijk maken, onder voorwaarden, van winstuitkering in de zorg (nr. 33168). Dit wetsvoorstel is na de val van het kabinet Rutte controversieel verklaard.

De NVP is bovendien van mening dat delen van de intramurale AWBZ-zorg, zoals de ouderenzorg, ook in dit wetsvoorstel zou moeten worden opgenomen (thans geheel uitgezonderd).

Een aantal argumenten hiervoor:

- De vraag naar AWBZ-zorg blijft stijgen. In Nederland werd in 2009 alleen al 12,5 miljard Euro uitgegeven aan de VVT (verpleeg- en verzorgingstehuizen en thuiszorg), een deel waar private investeerders actief (kunnen) zijn. De NVP is van mening dat additioneel privaat kapitaal welkom is in deze sector die onder invloed van vergrijzing meer patiënten zal moeten bedienen met beperkte middelen.
- Het toelaten van externe financiers betekent een extra impuls voor innovatie en differentiatie in de dienstverlening door instellingen richting patiënten, zoals ook de doelstellingen van het wetsvoorstel zijn. De bestaande aanbieders staan sterk onder druk en ontberen de financiële middelen om grootschalig te investeren in moderne faciliteiten. Bovendien zorgt een meer bedrijfsmatige aanpak dat de kosten kunnen dalen. Dat kan de zorg voor bijvoorbeeld ouderen ten goede komen.
- Over het algemeen betreft de intramurale AWBZ zorg vooral langdurige en daarmee planbare zorg en is daarmee bij uitstek geschikt voor private aanbieders.
- Het streven naar een kwalitatief betere ouderenzorg, meer financiële ruimte voor instellingen en het scheiden van wonen en zorg, maakt een uitsplitsing van intramurale zorgdelen die wel geschikt zijn voor winstuitkering aan de orde. De kleinschalige wooninitiatieven worden hiermee ook gestimuleerd. Huidige initiatieven van leden van de NVP op het gebied van bijvoorbeeld verzorgingstehuizen sluiten bij dit streven aan. Het expliciet uitsluiten van intramurale AWBZ zorg kan deze ontwikkeling vertragen.

De NVP ziet dit wetsvoorstel als een positieve stap naar een bestendige toekomst van de zorg, waarbij de toegankelijkheid en kwaliteit gediend blijven.

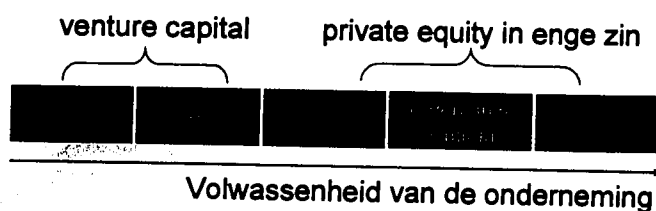
BIJLAGE II Private equity in Nederland

Wat zijn participatiemaatschappijen?

Participatiemaatschappijen verstrekken risicodragend vermogen aan niet-beursgenoteerde ondernemingen (private equity). Participatiemaatschappijen zijn betrokken aandeelhouders die op basis van een strategisch plan, opgesteld samen met het (participerende) management van de onderneming, werken aan groei en het creëren van waarde. Participatiemaatschappijen nemen in beginsel een meerderheidsbelang of een groot minderheidsbelang in een onderneming voor een (middel-)lange termijn, gemiddeld 5 tot 7 jaar. Ter vergelijking; het gemiddelde aandeelhouderschap in Nederlandse *beursgenoteerde* ondernemingen is 1 jaar. Participatiemaatschappijen kunnen daarom als langetermijn-aandeelhouders beschouwd worden.

Specialisatie participatiemaatschappijen

Naast kapitaal leveren zij een belangrijke toegevoegde waarde in de vorm van strategische, financiële, fiscale en juridische expertise. Iedere participatiemaatschappij heeft haar eigen specialisatie. Participatiemaatschappijen investeren internationaal of regionaal in jonge, snel groeiende bedrijven (*venture capital*) of juist in volwassen ondernemingen. In elke fase van de levenscyclus van een onderneming kunnen participatiemaatschappijen waarde toevoegen. Van startkapitaal (seed/ start-up kapitaal), expansiekapitaal, buyout/ buyin financiering tot herstructurering (turnaround financiering).

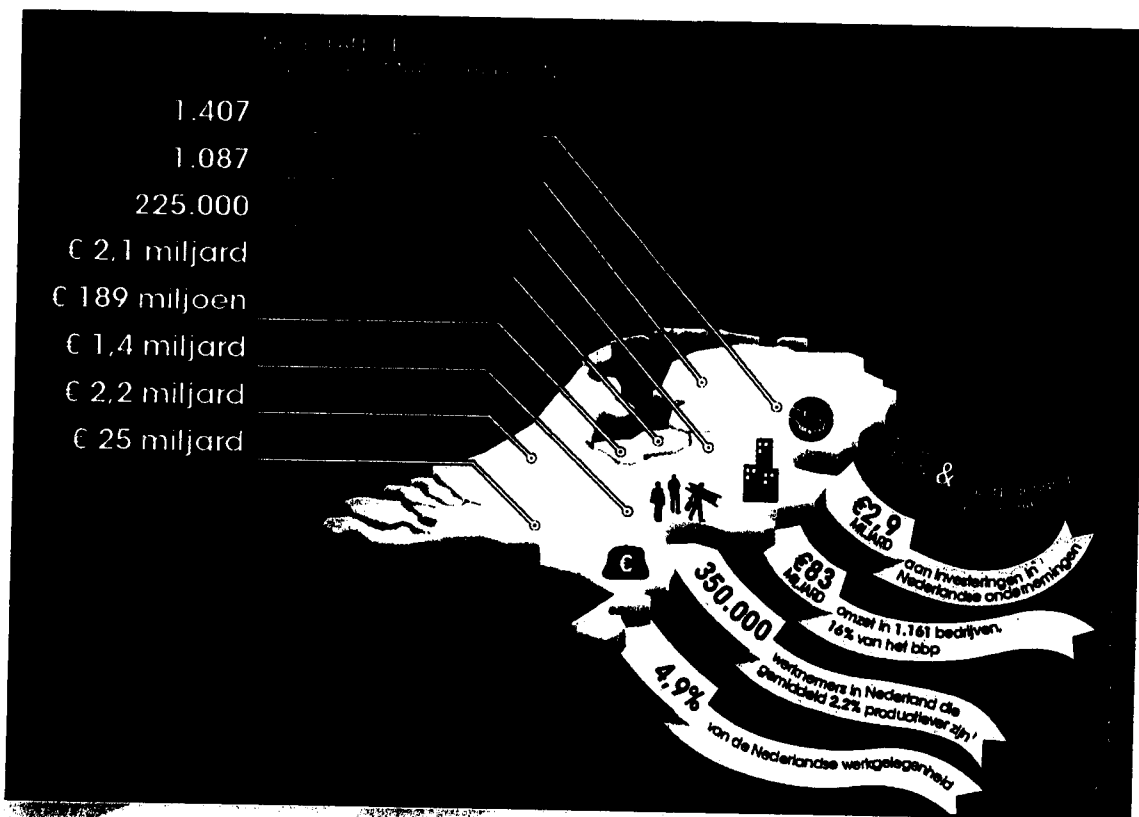

Participatiemaatschappijen richten zich met name op de MKB-bedrijven en starters. Bij meer dan 80% van de gevallen investeert de participatiemaatschappij € 5 miljoen of minder. Driekwart van de ondernemingen heeft een omzet van minder dan € 10 miljoen en minder dan 100 werknemers.

Omvang private equity in Nederland

Participatiemaatschappijen spelen een grote rol in de Nederlandse economie. Het vermogen onder beheer van Nederlandse participatiemaatschappijen is anno 2012 circa € 25 miljard. Inclusief buitenlandse participatiemaatschappijen is er in 2012 ruim €2,9 miljard geïnvesteerd in meer dan 300 Nederlandse bedrijven. In Nederland werken ongeveer 350.000 werknemers (4,9% van de werkgelegenheid) bij 1.160 ondernemingen die een participatiemaatschappijen als aandeelhouder hebben. Gezamenlijk behalen deze bedrijven een omzet van circa € 83 miljard, ongeveer 16% van het bruto nationaal product. Onderzoek¹ toont aan dat private equity bedrijven helpt sneller te groeien en bij deze bedrijven voor een flinke stijging van de werkgelegenheid zorgt. Daarnaast worden slecht presterende (voorheen beursgenoteerde) bedrijven gereorganiseerd zodat groter verlies van werkgelegenheid voorkomen wordt.

¹ Davis, Steven J., Haltiwanger, John C., Jarmin, Ron S., Lerner, Josh and Miranda, Javier, Private Equity and Employment (September 2011). NBER Working Paper No. w17399.

Herkomst middelen participatiemaatschappijen

Het vermogen dat participatiemaatschappijen beheren wordt geleverd door institutionele beleggers, banken en in beperkte mate door corporate investeerders, vermogende particulieren en overheden.

Een zijds zijn er onafhankelijke participatiemaatschappijen, die bij beleggers fondsen werven met een beperkte looptijd (doorgaans tien jaar). Dit type participatiemaatschappijen heeft vaak meerdere fondsen onder beheer. De rendementen op eerdere fondsen en de reputaties van de fondsmanagers bepalen hun kansen om bij beleggers nieuwe fondsen te werven. Ongeveer drie kwart van het in 2011 nieuw opgehaalde kapitaal in deze categorie komt van buitenlandse beleggers (waarvan de helft uit de EU en de helft uit de rest van de wereld).

Anderzijds zijn er zogeheten captive participatiemaatschappijen. Zij zijn onderdeel van een bank of verzekeraar en werken met kapitaal van het moederbedrijf. De meeste grotere banken in Nederland hebben een participatietak. Ongeveer 11% van het in 2011 nieuw opgehaalde kapitaal ging naar deze groep beleggers.

Wat doet de Nederlandse Vereniging van Participatiemaatschappijen (NVP)?

De NVP is de brancheorganisatie van participatiemaatschappijen in Nederland en partijen die in Nederland actief zijn. Er zijn 69 participatiemaatschappijen aangesloten (90% van het aantal actieve partijen) en bijna 90 geassocieerde leden.

De doelen van de NVP zijn:

- Het klimaat voor private equity-investeringen in Nederland bevorderen.
- Bijdragen aan verdere professionalisering van de private equity-sector.

- Ondernemers en andere geïnteresseerden informeren over de mogelijkheden van private equity voor de financiering van de onderneming.
- Beleggers informeren over de kenmerken van private equity als beleggingscategorie.

De NVP verwoordt de standpunten van de sector, doet marktonderzoek, publiceert brochures, levert sprekers en verspreidt informatie over haar leden en geassocieerden. Daarnaast organiseert zij opleidingen en netwerkactiviteiten voor leden en geassocieerden.

De NVP is opgericht in 1984. Zij is lid van VNO-NCW en van de European Private Equity & Venture Capital Association (EVCA).

Enkele voorbeelden van (voormalige) private equity portefeuillebedrijven in Nederland

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer P. Houben
Nederlandse Vereniging van
Participatiemaatschappijen
De Cuserstraat 87
1081 CN Amsterdam

Kenmerk: 201200320

Haag, 4 oktober 2012

Geachte heer Houben,

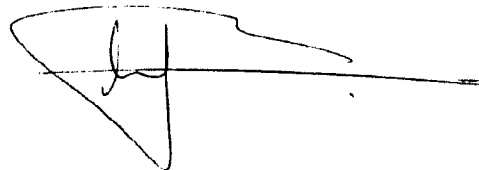
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Aan de heer H. Kamp,
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Eefde, 1 oktober 2012

Geachte meneer Kamp,

U bent druk bezig te helpen een nieuw kabinet samen te stellen.

Hierin kan passen:

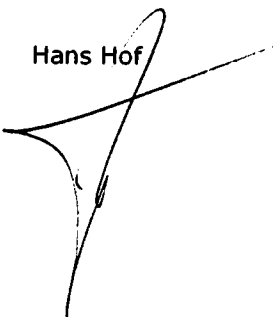
een groen Delta-plan voor de spoorwegen.

- 3 miljoen ton CO2 reductie per jaar
- 76.000 mensjaren werk.

Zie bijgaande folder.

Hoogachtend,

Hans Hof

Kerklaan 9
NL- 7211 BJ Eefde
The Netherlands

phone
+31 575 513 553
mobile
+31 6 5358 4265
fax
+31 575 513 593

email
hans.hof@energy-point.com
website
www.energy-point.com

Chamber of Commerce
0811 9431
Bank
968 3078

Zonnepanelen boven de spoorlijnen

Noviteit

Opwekking van stroom met zonne-systemen op de vrije ruimte **boven spoorlijnen** kan leiden tot enorme hoeveelheden duurzame elektriciteit. Aangezien de ruimte die spoorbanen innemen dan dubbel wordt gebruikt wordt elektriciteit opgewekt zonder dat daarvoor extra ruimte voor elektriciteitscentrales gereserveerd hoeft te worden. Deze zonne-systemen kunnen worden afgesteund op de bestaande of nieuw te bouwen bovenleidingen van de treintrajecten.

Idee, ontwerp, octroolrechten en copyright

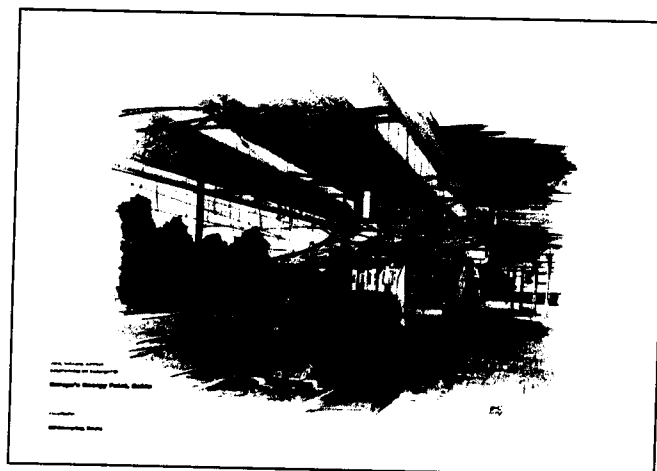
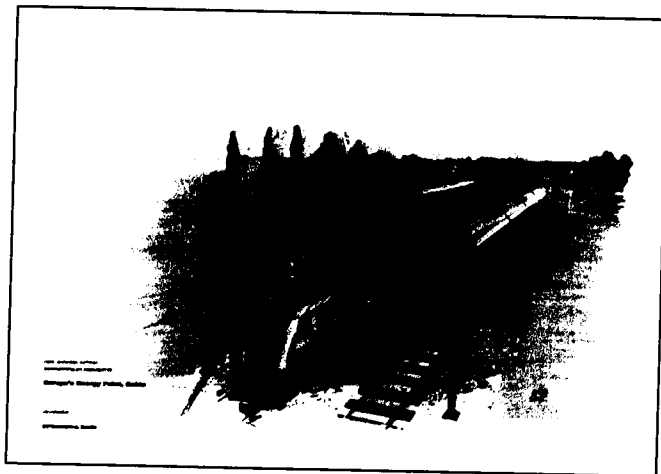
Idee, ontwerp, uitwerking en intellectueel eigendom: © Europe's Energy Point, Eefde.

Duurzaamheidspotentieel

Als het lukt in heel Nederland om de ca 2.800 km spoor te overkappen met zonnepanelen dan zijn daarmee ca **2 miljoen huishoudens** van zonne-elektriciteit te voorzien. Dan is de Betuwelijn nog niet meegerekend.

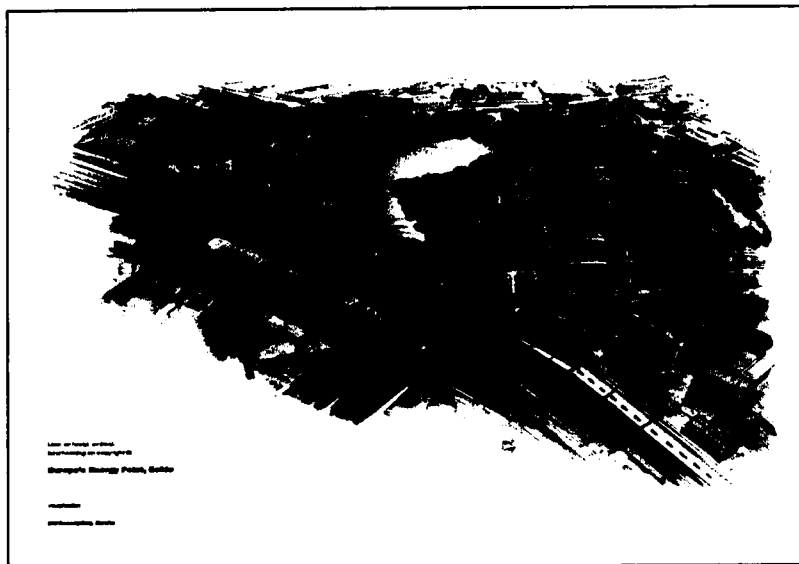
Dit is gelijk aan de elektriciteitsopwekking van ca 400 windmolens van minimaal 100 meter hoog per stuk.

Dit is ook gelijk aan 230% van het eigen elektriciteitsverbruik van de spoorwegen. Men houdt op jaarbasis dus 130% over voor levering aan (bijvoorkeur naastgelegen) industrieën, kantoren, woningen en andere elektriciteitsvragers.

De verdere voordelen

- goed voor het milieu, draagt snel bij aan milieudoelstelling van de overheid, draagt bij aan het groene imago van spoorwegen, van investeerders en andere betrokkenen, **3 miljoen ton CO2-reductie per jaar**
- minder horizonvervuiling dan bij windmolens
- spoorlijnen liggen op de volle zon, daardoor veel effectiever en goedkoper dan zonnepanelen op de daken van huizen en van gebouwen, strak werk, snel meters maken
- fraaie vormgeving door inschakeling landschaps- en stadsarchitecten
- minder bladeren en sneeuw en regen op de rails, daardoor ook levensduurverlenging van de rails en de wissels en de treinen
- regenwateropvangmogelijkheden voor schoonmaken treinen, toiletspoelingen en levering van water aan anderen
- **24 miljoen m3 per jaar**
- mogelijkheid voor geluidsstillere spoorwegen, treinen
- geen grote elektriciteitscentrales nodig voor deze opwekking, geen fossiele bronnen nodig
- veel werkgelegenheid:
bij aanleg ca **76.000 mensjaren** en ca **1.200 mensjaren** per jaar aan onderhoud.

Nadere inlichtingen

Hans Hof

Europe's Energy Point

Kerklaan 9
7211 BJ EEFDE

telefoon 0575 - 513 553
mobiel 06 - 5358 4265
www.energy-point.com
hans.hof@energy-point.com

EUROPE'S
ENERGY
POINT

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer H. Hof
High Quality Energy Concepts for Europe
Kerklaan 9
7211 BJ Eefde

Kenmerk: 201200322

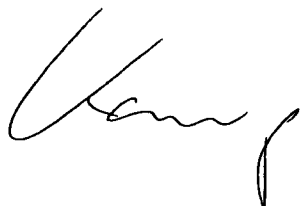
Haag, 4 oktober 2012

Geachte heer Hof,

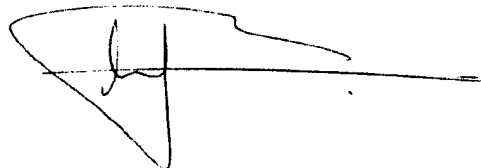
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

ECP

Platform voor de InformatieSamenleving

Correspondentie

Brieven aan de informateurs
p/a Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Datum : 1 oktober 2012
Betreft : Een moderne samenleving is digitaal en Nederland verdient een koppositie
Ons kenmerk : 12112

Geachte heer Kamp, geachte heer Bos,

De digitalisering van onze economie en samenleving gaat in een razend tempo. Deze digitalisering is alleen mogelijk en wordt alleen een succes wanneer we kunnen omgaan met ICT (kennis en kunde), ons bewust zijn van de mogelijke gevaren van ICT (awareness, empowerment, weerbaarheid) en wanneer we gebruik kunnen maken van veilige ICT (vertrouwen en acceptatie van ICT-diensten en -producten).

Vanuit de ervaringen die de afgelopen jaren zijn opgedaan, doe ik als voorzitter van het publiekprivate programma Digivaardig & Digiveilig en vanuit mijn rol als Digital Champion in Nederland - aangesteld door het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie op verzoek van Eurocommissaris Neelie Kroes - de volgende aanbevelingen voor het regeerakkoord om Nederland, ook internationaal, een koppositie te geven wat betreft de inzet van digitalisering voor economie en samenleving:

Een moderne samenleving is digitaal en Nederland verdient een koppositie

1. **Het aanleren van digitale vaardigheden moet verplicht onderdeel worden in het curriculum van het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en lerarenopleidingen.**
2. **Communicatie (en daar waar mogelijk ook dienstverlening) door de overheid dient ook volledig digitaal te worden.**
3. **Burgers en ondernemers moeten ondersteund en voorgelicht worden over de mogelijkheden, het gebruik en de risico's van de digitale economie en samenleving.**

Deze aanbevelingen worden in de bijlage bij deze brief nader toegelicht.

Met vriendelijke groet,

Tineke Netelenbos
Voorzitter programma Digivaardig & Digiveilig
Digital Champion in Nederland

ECP

Platform voor de InformatieSamenleving

Betrokkenen bij het programma Digivaardig & Digiveilig

Stichting CA-ICT, O&O fonds van de ICT-sector
CIO Platform Nederland
ECP | Platform voor de Informatiesamenleving
ENECO Energie
European CIO Association
Google Netherlands B.V.
HCC
IBM Nederland BV
ICT~Office
KPN
MBO-raad
Nederlandse Thuiswinkel Organisatie
Nederlandse Vereniging van Banken
Sector Instituut Openbare Bibliotheken
SIDN
Stichting Kennisnet
Stichting Lezen & Schrijven
UPC Nederland
UWV
VNO-NCW
Vodafone Nederland
VSNU
YoungWorks
ZIGGO BV

Bijlage***Een moderne samenleving is digitaal en Nederland verdient een koppositie***

Digitale vaardigheden moeten verplicht onderdeel worden in het curriculum van het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en lerarenopleidingen.

Digitalisering stelt eisen aan mensen werkzaam bij bedrijven en overheden, aan mensen die het arbeidsproces in willen (werkzoekenden), aan mensen die zelfstandig werkzaam zijn (ZZP) of een kleine of middelgrote onderneming runnen (MKB en ZZP). De EU verwacht dat in 2020 ongeveer 90% van de beroepsbevolking afhankelijk is van een PC of een ander device. Ook voor toekomstige werknemers (kinderen, scholieren, studenten) is het relevant dat zij reeds in een vroeg stadium leren omgaan met digitalisering, de mogelijkheden ervan kennen en ook weten dat er en wat de risico's zijn. Digitale vaardigheden vormen met lezen, schrijven en rekenen basiscompetenties voor zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid en daarmee de toekomst: onmisbaar voor een vervolgopleiding, op de arbeidsmarkt en deelname aan economie en maatschappij in het algemeen. School is een van de plekken om kinderen die vaardigheden aan te leren. Het is dan ook noodzakelijk dat het leren van digitale vaardigheden verplicht onderdeel wordt in het curriculum van zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs. Dit betekent ook dat leraren hiervoor getraind moeten worden (zowel zittend personeel als toekomstige leraren) zodat zij niet alleen digitale basisvaardigheden kunnen overbrengen en leren aan kinderen, maar internet en andere digitale middelen veel meer dan nu het geval is ook in hun lessen gaan en durven incorporeren.

Communicatie (en daar waar mogelijk ook dienstverlening) door de overheid dient ook volledig digitaal te worden.

De overheid moet een slag maken naar volledige digitale communicatie met zowel burgers als bedrijven. Dit leidt tot een geweldige kostenbesparing en bovendien tot een meer transparante overheid. Denemarken verwacht een besparing van 2,5 miljard euro als gevolg van volledig digitaal gaan van de overheid op alle niveaus. Italië verwacht zelfs een besparing van 20 miljard euro. Ook bij organisaties waar digitalisering van het klantcontact wordt ingezet om de opgelegde taakstelling in te kunnen vullen, blijkt deze stap tevens te leiden tot besparingen. Daarnaast zorgt een digitale overheid voor een impuls aan het gebruik van ICT door bedrijven en burgers. Onderzoek (Booz & Co, 2012) wijst uit dat een maatschappij die de kansen van het internet en ICT benut, daarmee een belangrijke bijdrage levert aan productiviteitsgroei en innovatiekracht.

Burgers en ondernemers moeten ondersteund en voorgelicht worden over de mogelijkheden, het gebruik en de risico's van de digitale economie en samenleving.

In Nederland is niet iedereen voldoende digitaal vaardig. We zijn veelal geneigd ons aan te passen aan deze relatief kleine groep burgers/bedrijven. Dit zorgt echter voor een rem op innovatie en economische groei, waardoor de grote massa nog lang niet altijd afdoende digitaal bediend wordt. Introductie van een hulpstructuur voor deze groep die de digitalisering (nog) niet kan bijbenen, kan de maatschappelijke acceptatie van de invoering van digitale diensten en toepassingen vergroten. Daarnaast is er niet voldoende vertrouwen in digitale toepassingen. Dit staat acceptatie en gebruik ervan in de weg. Vier op de tien bedrijven in Nederland laat kansen onbenut vanwege het gebrek aan vertrouwen in veiligheid en betrouwbaarheid van digitale toepassingen. Daarnaast doet ook nog steeds een aanzienlijk deel van de Nederlandse consument geen online aankopen omdat zij bang zijn voor internetdreigingen. Voorlichting over de (algemene) veiligheid van de digitale omgeving blijft onverminderd van belang, zeker rondom nieuwe onderwerpen waarvan het risicobewustzijn op dit moment nog laag is. Denk aan de veiligheid van hotspots, veiligheid van internetbankieren of het betalen met de mobiele telefoon. Maar ook rondom 'oude' onderwerpen die aan de basis liggen van veilig gebruik blijft gezamenlijke inzet voor bewustwording en vooral ook gedragsverandering cruciaal, zoals bij het veilig omgaan met wachtwoorden, privégegevens, etc.

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Mevrouw T. Netelenbos
Platform voor de InformatieSamenleving
Postbus 262
2260 AG Leidschendam

Kenmerk: 201200324

Haag, 4 oktober 2012

Geachte heer Houben,

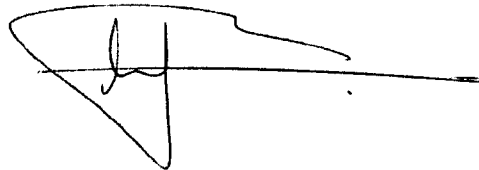
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Informateurs
t.a.v. Informateurs drs. W.J Bos en H.G.J. Kamp
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Amsterdam, 1 oktober 2012

Betreft: kansen voor een gezond onderwijsbeleid binnen een scherpe begrotingspolitiek

Geachte heer Bos, geachte heer Kamp,

De Groep Educatieve Uitgeverijen deelt als branchevereniging van educatieve uitgevers met u graag enkele kansen voor een gezond onderwijsbeleid binnen een scherpe begrotingspolitiek.

Gezien de financieel-economische situatie van Nederland lijken aanzienlijke bezuinigingen onvermijdelijk. Dergelijke bezuinigingen hoeven echter niet ten koste te gaan van het rendement en de kwaliteit van het onderwijs in Nederland.

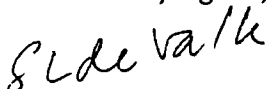
Als eerste bijlage treft u hiertoe een drietal concrete voorstellen aan, te weten:

- 1) Handhaaf het huidige leermiddelenbudget, en borg dit budget door het op te nemen in de huidige lumpsumfinanciering van het voortgezet onderwijs.
- 2) Een alternatief indien bezuinigingen in het voortgezet onderwijs onvermijdelijk zijn: voer een 'niet-geoormerkte' eigen bijdrage van ouders in.
- 3) Een voorstel tot investeren in innovatie: bewerkstellig kwaliteits- en rendementsverbetering door alle onderwijsinstellingen een btw-vrijstelling op digitaal lesmateriaal te geven. Een uitwerking van dit plan treft u tevens aan als tweede bijlage.

Wij hebben ons bijgevoegde voorstel tevens gedeeld met de relevante woordvoerders van de VVD en PvdA. Tevens heb ik een afschrift gestuurd naar de Tweede Kamercommissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Wanneer u vragen heeft over onze voorstellen, dan ga ik hierover graag met u in gesprek.

Met vriendelijke groet,

drs. S.L. de Valk
Portefeuillehouder Voortgezet Onderwijs
Groep Educatieve Uitgeverijen

Bijlagen

Betreft: Position Paper – Bekostiging leermiddelen VO

Datum: woensdag 12 september 2012

De GEU maakt zich sterk voor verbetering van het rendement en de kwaliteit van het onderwijs in Nederland. Graag deelt de GEU met u enkele kansen voor een gezond onderwijsbeleid binnen een scherpe begrotingspolitiek.

1. Handhaaf het huidige leermiddelenbudget, en borg dat door het op te nemen in de huidige lumpsumfinanciering van het voortgezet onderwijs.

Behoud de huidige financiële draagkracht van scholen in het voortgezet onderwijs door het leermiddelenbudget onderdeel te maken van de integrale bekostiging. Met deze maatregel kan zonder extra overheidsuitgaven de financiële en beleidsmatige samenhang binnen scholen in het voortgezet onderwijs verder versterkt worden. Leermiddelen - het belangrijkste hulpmiddel van de docent - krijgen door deze maatregel een logische plaats in de onderwijsinstelling: namelijk als aanjager van belangrijke overheidsdoelstellingen zoals opbrengstgericht werken, maatwerk, en digitalisering.

Opname van het leermiddelenbudget in de lumpsumfinanciering stelt de scholen in staat om te doen waar zij goed in zijn: zelf de beste keuzes op maat te maken voor hun leerlingen, met hun docenten en met de leermiddelen van hun voorkeur.

2. Indien bezuinigingen in het voortgezet onderwijs onvermijdelijk worden geacht: voer een 'niet-geormerkte' eigen bijdrage van ouders in.

In het geval een bezuiniging in het voortgezet onderwijs onontkoombaar wordt geacht, overweeg dan de invoering van een niet-geormerkte eigen bijdrage van ouders in plaats van het budget van de 'gratis schoolboeken' naar de ouders te verplaatsen.

Een algemene onderwijsbijdrage van ouders – met uiteraard voor ouders inzichtelijke allocatie van deze aanvullende bijdrage - stelt het voortgezet onderwijs in staat om het eigen, op maat gesneden beleid zelf de gewenste vorm en inhoud te geven.

Een eigen bijdrage enkel en alleen op leermiddelen kan onbedoeld tot gevolg hebben dat scholen en ouders juist op een van de belangrijkste kwaliteitsversnellers van onderwijs gaan bezuinigen. Dat leermiddelen een dergelijke cruciale sleutelrol spelen in het primaire proces, wordt onder andere bevestigd door de recent verschenen SLO Leermiddelenmonitor 2011/2012: "De methode blijkt ook dit jaar het belangrijkste hulpmiddel te zijn dat de leraar gebruikt bij het onderwijs." Het is volgens de GEU spijtig en onnodig als de taakverzwaring van de docent verder zou toenemen door juist op zo'n belangrijk hulpmiddel te gaan bezuinigen.

3. Ondersteun kwaliteits- en rendementsverbetering financieel door alle onderwijsinstellingen een btw-vrijstelling op digitaal lesmateriaal te geven.

Bij een gelijkblijvend onderwijsbudget kan een innovatiebudget voor het hele Nederlandse onderwijs gecreëerd worden door een btw-vrijstelling op digitaal lesmateriaal. Niet alleen wordt de beleidsmatig beoogde digitalisering door deze maatregel sterk bevorderd, ook beschikken instellingen hierdoor over meer financiële draagkracht om nauwverwante ambities zoals opbrengstgericht werken te realiseren. Belangrijke pijlers van het primaire proces - denk aan docentprofessionalisering en maatwerk - kunnen eveneens uit dit innovatiebudget bekostigd worden.

Met een btw-vrijstelling op digitaal lesmateriaal kan een enorme positieve stimulans worden gegeven aan de innovatie in het onderwijs, waarbij direct wordt aangesloten bij de doelstellingen van het overheidsbeleid.

Achtergrondinformatie

De Groep Educatieve Uitgeverijen (GEU) en onderwijsambities anno 2012

De GEU vertegenwoordigt als branchevereniging van educatieve uitgeverij het primair onderwijs, voortgezet onderwijs, beroeps- en volwasseneneducatie en het hoger beroepsonderwijs.

Als belangrijkste hulpmiddel van de docent is het leermiddel een van de belangrijkste garanties voor een continu en samenhangend primair onderwijsproces. Dankzij verschillende bestuursakkoorden en actieplannen bestaat er anno 2012 een groot draagvlak in het onderwijsveld en bij stakeholders voor een aantal ambities. Denk met name aan:

- een plaats in de top 5 van sterkste kenniseconomieën
- opbrengstgericht werken met als doel aantoonbaar betere leerlingresultaten
- meer aandacht op maat voor zorgleerlingen en excellente leerlingen
- digitalisering met als doel om opbrengstgericht werken en maatwerk binnen de huidige financiële middelen te realiseren

Leermiddelen vergroten het rendement en de kwaliteit van onderwijs. Leermiddelen ondersteunen zowel naar vorm als inhoud de belangrijkste onderwijsambities doordat nauw aangesloten wordt bij landelijke doelen en referentiekaders. Besparing op leermiddelen houdt grote risico's in voor zowel de kwaliteit als het rendement van het Nederlandse onderwijs.

Meer informatie over de GEU: www.geu.nuv.nl

GEU-standpunt over digitaal lesmateriaal en btw

Uit de brief die op 2 juli 2012 is gestuurd aan de minister van Onderwijs:

“De PO-Raad, VO-raad, MBO Raad, HBO-raad, Stedenlink, ECP en de Groep Educatieve Uitgeverijen zien dat door digitalisering diverse soorten en vormen lesmateriaal in toenemende mate flexibel en op maat kunnen worden ingezet in het primair en voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs.”

Lees verder: <http://www.geu.nuv.nl/Uploads/2012/7/Brief-btw-vrijstelling-digitaal-lesmateriaal.pdf>

De GEU en stimulering van digitalisering

Onderwijsinstellingen besteden de ontwikkeling van digitale producten en diensten steeds vaker uit aan de educatieve uitgeverij. Educatieve uitgeverijen ontwikkelen zich als educatieve dienstverleners, die als partner van het onderwijs ervoor zorgen dat diverse soorten en vormen van lesmateriaal flexibel en op maat kunnen worden ingezet.

Lees verder: <http://www.geu.nuv.nl/onderwerpen/digitalisering-leermiddelen.243894.lynkx>

De GEU ondersteunt scholen bij leermiddelenbeleid

De GEU heeft dit initiatief genomen om tegemoet te komen aan de wensen van schoolbestuurders en directeuren om meer inzicht te krijgen in de relevante aspecten van leermiddelenbeleid.

Lees verder: <http://www.geu.nuv.nl/nieuws/geu-nieuws/geu-ontwikkelt-informatiekaarten-voor-een.290995.lynkx>

Voor meer informatie

Stephan de Valk

Bestuurslid Groep Educatieve Uitgeverijen

Portefeuillehouder VO

050 - 522 63 80

p/a Postbus 12040, 1100 AA Amsterdam Zuidoost, geu@nuv.nl

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
t.a.v. mevrouw J.M. van Bijsterveldt-Vliegenthart
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en
Innovatie
t.a.v. de heer M.J.M. Verhagen
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Amsterdam Zuidoost, 2 juli 2012

Betreft: digitaal lesmateriaal en btw

Geachte mevrouw Van Bijsterveldt-Vliegenthart, heer Verhagen,

De PO-Raad, VO-raad, MBO Raad, HBO-raad, Stedenlink, ECP en de Groep Educatieve Uitgeverijen zien dat door digitalisering diverse soorten en vormen lesmateriaal in toenemende mate flexibel en op maat kunnen worden ingezet in het primair en voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs. Volgens deze organisaties liggen er kansen voor het vergroten van de kwaliteit en het rendement van het onderwijs door het bredere gebruik van innovatief en digitaal lesmateriaal. Dit lesmateriaal kan een bijdrage leveren aan het opbrengstgericht werken, meer maatwerk mogelijkheden voor leerlingen bieden en zal uiteindelijk resulteren in een hoger rendement van het onderwijs in Nederland.

Omzetbelasting vormt echter een belangrijke belemmerende factor op deze innovatie. Wij pleiten daarom voor regelgeving die het mogelijk maakt om de btw op digitaal lesmateriaal te verrekenen ofwel hierop een vrijstelling te verstrekken voor het onderwijs.

Onder de huidige btw-wetgeving is onderwijs vrijgesteld van btw. Dit geldt voor basisonderwijs tot en met hoger onderwijs. In de praktijk betekent dit dat door onderwijsinstellingen over deze omzet geen btw in rekening gebracht hoeft te worden. Dit impliceert echter ook dat de btw die wel over inkopen in rekening gebracht wordt, niet kan worden teruggevorderd. Deze btw is daarmee voor onderwijsinstellingen een directe kostenpost die rechtstreeks ten laste van het schoolbudget gaat.

Daarnaast geldt op dit moment het lage btw-tarief van 6% voor lesmateriaal op fysieke dragers (zoals cd-roms) en is het standaardtarief van 19% van kracht op digitaal lesmateriaal. Het effect van dit tariefsverschil is merkbaar. Terwijl alle, ook door de overheid gewenste, ontwikkelingen binnen het lesaanbod duiden op een verschuiving naar een digitale leeromgeving, stijgen voor scholen de kosten voor de aanschaf ten opzichte van papieren leermiddelen als gevolg van de hogere btw alleen al met dertien en straks zelfs vijftien procent.

Hoewel de behoefte en het aanbod aanwezig zijn, gaat van de omzetbelasting een negatieve stimulans uit om de overstap naar digitaal lesmateriaal te maken. Het vormt daarmee in de huidige praktijk een rem op innovatie. Redenerend vanuit het actuele overheidsbeleid dat gericht is op het bevorderen van de kwaliteit van het onderwijs (OCW) en het stimuleren van innovatie (topsectorenbeleid EL&I), is het naar onze mening verstandig op korte termijn de btw regelgeving in Nederland op dit gebied aan te passen.

Het onderwijsveld is bijzonder gebaat bij regelgeving die het mogelijk maakt de btw op digitaal lesmateriaal te verrekenen ofwel hierop een vrijstelling te verkrijgen, zeker nu er is besloten het standaard btw-tarief dit najaar verder te verhogen. Opvallend genoeg is de levering van goederen en diensten die samenhangen met vrijgesteld onderwijs, zoals de verkoop of verhuur van gebruikte schoolboeken door onderwijsinstellingen, op dit moment wel vrijgesteld van btw.

Met een btw-vrijstelling op digitaal lesmateriaal kan een enorme positieve stimulans worden gegeven aan de innovatie in het onderwijs, waarbij direct wordt aangesloten bij de doelstellingen van het overheidsbeleid. De ondertekenende organisaties pleiten ervoor de voorgestelde aanpassingen van de btw regelgeving op zo'n kort mogelijke termijn door te voeren. Ook Kennisnet, Schoolinfo en saMBO-ICT zijn geconsulteerd bij de totstandkoming van deze brief en steunen de oproep voor het stimuleren van deze innovatie. Uiteraard zijn wij graag bereid deze brief toe te lichten. Het eerste aanspreekpunt daarvoor is de voorzitter van de Groep Educatieve Uitgeverijen, Harold Rimmelzwaan.

Met vriendelijke groet,

Mevrouw mr. drs. C. (Kete) Kervezee

Voorzitter PO-Raad

De heer drs. S. (Sjoerd) Slagter

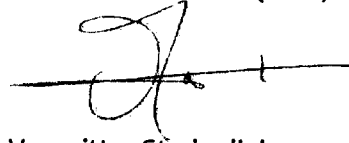
Voorzitter VO-raad

De heer J.P.C.M. (Jan) van Zijl

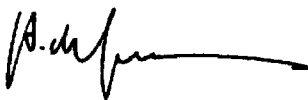
Voorzitter MBO Raad

Mevrouw drs. M.A. (Marijke) van Hees

Voorzitter Stedenlink,
wethouder gemeente Enschede

De heer mr. Th.C. (Thom) de Graaf

Voorzitter HBO-raad

De heer drs. F. (Frank) Heemskerk

Voorzitter ECP

De heer drs. H.T.A.J.M. (Harold) Rimmelzwaan

Voorzitter Groep Educatieve Uitgeverijen

Informateurs
t.a.v. informateurs drs. W.J Bos en H.G.J. Kamp
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Amsterdam, 1 oktober 2012

Betreft: kansen voor een gezond onderwijsbeleid binnen een scherpe begrotingspolitiek

Geachte heer Bos, geachte heer Kamp,

De Groep Educatieve Uitgeverijen deelt als branchevereniging van educatieve uitgevers met u graag enkele kansen voor een gezond onderwijsbeleid binnen een scherpe begrotingspolitiek.

Gezien de financieel-economische situatie van Nederland lijken aanzienlijke bezuinigingen onvermijdelijk. Dergelijke bezuinigingen hoeven echter niet ten koste te gaan van het rendement en de kwaliteit van het onderwijs in Nederland.

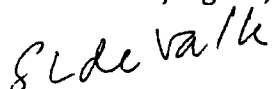
Als eerste bijlage treft u hiertoe een drietal concrete voorstellen aan, te weten:

- 1) Handhaaf het huidige leermiddelenbudget, en borg dit budget door het op te nemen in de huidige lumpsumfinanciering van het voortgezet onderwijs.
- 2) Een alternatief indien bezuinigingen in het voortgezet onderwijs onvermijdelijk zijn: voer een 'niet-geormerkte' eigen bijdrage van ouders in.
- 3) Een voorstel tot investeren in innovatie: bewerkstellig kwaliteits- en rendementsverbetering door alle onderwijsinstellingen een btw-vrijstelling op digitaal lesmateriaal te geven. Een uitwerking van dit plan treft u tevens aan als tweede bijlage.

Wij hebben ons bijgevoegde voorstel tevens gedeeld met de relevante woordvoerders van de VVD en PvdA. Tevens heb ik een afschrift gestuurd naar de Tweede Kamercommissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Wanneer u vragen heeft over onze voorstellen, dan ga ik hierover graag met u in gesprek.

Met vriendelijke groet,

drs. S.L. de Valk
Portefeuillehouder Voortgezet Onderwijs
Groep Educatieve Uitgeverijen

Bijlagen

Betreft: Position Paper – Bekostiging leermiddelen VO

Datum: woensdag 12 september 2012

De GEU maakt zich sterk voor verbetering van het rendement en de kwaliteit van het onderwijs in Nederland. Graag deelt de GEU met u enkele kansen voor een gezond onderwijsbeleid binnen een scherpe begrotingspolitiek.

1. Handhaaf het huidige leermiddelenbudget, en borg dat door het op te nemen in de huidige lumpsumfinanciering van het voortgezet onderwijs.

Behoud de huidige financiële draagkracht van scholen in het voortgezet onderwijs door het leermiddelenbudget onderdeel te maken van de integrale bekostiging. Met deze maatregel kan zonder extra overheidsuitgaven de financiële en beleidsmatige samenhang binnen scholen in het voortgezet onderwijs verder versterkt worden. Leermiddelen - het belangrijkste hulpmiddel van de docent - krijgen door deze maatregel een logische plaats in de onderwijsinstelling: namelijk als aanjager van belangrijke overheidsdoelstellingen zoals opbrengstgericht werken, maatwerk, en digitalisering.

Opname van het leermiddelenbudget in de lumpsumfinanciering stelt de scholen in staat om te doen waar zij goed in zijn: zelf de beste keuzes op maat te maken voor hun leerlingen, met hun docenten en met de leermiddelen van hun voorkeur.

2. Indien bezuinigingen in het voortgezet onderwijs onvermijdelijk worden geacht: voer een 'niet-geormerkte' eigen bijdrage van ouders in.

In het geval een bezuiniging in het voortgezet onderwijs onontkoombaar wordt geacht, overweeg dan de invoering van een niet-geormerkte eigen bijdrage van ouders in plaats van het budget van de 'gratis schoolboeken' naar de ouders te verplaatsen.

Een algemene onderwijsbijdrage van ouders – met uiteraard voor ouders inzichtelijke allocatie van deze aanvullende bijdrage - stelt het voortgezet onderwijs in staat om het eigen, op maat gesneden beleid zelf de gewenste vorm en inhoud te geven.

Een eigen bijdrage enkel en alleen op leermiddelen kan onbedoeld tot gevolg hebben dat scholen en ouders juist op een van de belangrijkste kwaliteitsversnellers van onderwijs gaan bezuinigen. Dat leermiddelen een dergelijke cruciale sleutelrol spelen in het primaire proces, wordt onder andere bevestigd door de recent verschenen SLO Leermiddelenmonitor 2011/2012: "De methode blijkt ook dit jaar het belangrijkste hulpmiddel te zijn dat de leraar gebruikt bij het onderwijs." Het is volgens de GEU spijtig en onnodig als de taakverzwaring van de docent verder zou toenemen door juist op zo'n belangrijk hulpmiddel te gaan bezuinigen.

3. Ondersteun kwaliteits- en rendementsverbetering financieel door alle onderwijsinstellingen een btw-vrijstelling op digitaal lesmateriaal te geven.

Bij een gelijkblijvend onderwijsbudget kan een innovatiebudget voor het hele Nederlandse onderwijs gecreëerd worden door een btw-vrijstelling op digitaal lesmateriaal. Niet alleen wordt de beleidsmatig beoogde digitalisering door deze maatregel sterk bevorderd, ook beschikken instellingen hierdoor over meer financiële draagkracht om nauwverwante ambities zoals opbrengstgericht werken te realiseren. Belangrijke pijlers van het primaire proces - denk aan docentprofessionalisering en maatwerk - kunnen eveneens uit dit innovatiebudget bekostigd worden.

Met een btw-vrijstelling op digitaal lesmateriaal kan een enorme positieve stimulans worden gegeven aan de innovatie in het onderwijs, waarbij direct wordt aangesloten bij de doelstellingen van het overheidsbeleid.

Achtergrondinformatie

De Groep Educatieve Uitgeverijen (GEU) en onderwijsambities anno 2012

De GEU vertegenwoordigt als branchevereniging van educatieve uitgeverij het primair onderwijs, voortgezet onderwijs, beroeps- en volwasseneneducatie en het hoger beroepsonderwijs.

Als belangrijkste hulpmiddel van de docent is het leermiddel een van de belangrijkste garanties voor een continu en samenhangend primair onderwijsproces. Dankzij verschillende bestuursakkoorden en actieplannen bestaat er anno 2012 een groot draagvlak in het onderwijsveld en bij stakeholders voor een aantal ambities. Denk met name aan:

- een plaats in de top 5 van sterkste kenniseconomieën
- opbrengstgericht werken met als doel aantoonbaar betere leerlingresultaten
- meer aandacht op maat voor zorgleerlingen en excellente leerlingen
- digitalisering met als doel om opbrengstgericht werken en maatwerk binnen de huidige financiële middelen te realiseren

Leermiddelen vergroten het rendement en de kwaliteit van onderwijs. Leermiddelen ondersteunen zowel naar vorm als inhoud de belangrijkste onderwijsambities doordat nauw aangesloten wordt bij landelijke doelen en referentiekaders. Besparing op leermiddelen houdt grote risico's in voor zowel de kwaliteit als het rendement van het Nederlandse onderwijs.

Meer informatie over de GEU: www.geu.nuv.nl

GEU-standpunt over digitaal lesmateriaal en btw

Uit de brief die op 2 juli 2012 is gestuurd aan de minister van Onderwijs:

“De PO-Raad, VO-raad, MBO Raad, HBO-raad, Stedenlink, ECP en de Groep Educatieve Uitgeverijen zien dat door digitalisering diverse soorten en vormen lesmateriaal in toenemende mate flexibel en op maat kunnen worden ingezet in het primair en voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs.”

Lees verder: <http://www.geu.nuv.nl/Uploads/2012/7/Brief-btw-vrijstelling-digitaal-lesmateriaal.pdf>

De GEU en stimulering van digitalisering

Onderwijsinstellingen besteden de ontwikkeling van digitale producten en diensten steeds vaker uit aan de educatieve uitgeverij. Educatieve uitgeverijen ontwikkelen zich als educatieve dienstverleners, die als partner van het onderwijs ervoor zorgen dat diverse soorten en vormen van lesmateriaal flexibel en op maat kunnen worden ingezet.

Lees verder: <http://www.geu.nuv.nl/onderwerpen/digitalisering-leermiddelen.243894.lynkx>

De GEU ondersteunt scholen bij leermiddelenbeleid

De GEU heeft dit initiatief genomen om tegemoet te komen aan de wensen van schoolbestuurders en directeuren om meer inzicht te krijgen in de relevante aspecten van leermiddelenbeleid.

Lees verder: <http://www.geu.nuv.nl/nieuws/geu-nieuws/geu-ontwikkelt-informatiekaarten-voor-een.290995.lynkx>

Voor meer informatie

Stephan de Valk

Bestuurslid Groep Educatieve Uitgeverijen

Portefeuillehouder VO

050 - 522 63 80

p/a Postbus 12040, 1100 AA Amsterdam Zuidoost, geu@nuv.nl

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
t.a.v. mevrouw J.M. van Bijsterveldt-Vliegenthart
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en
Innovatie
t.a.v. de heer M.J.M. Verhagen
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Amsterdam Zuidoost, 2 juli 2012

Betreft: digitaal lesmateriaal en btw

Geachte mevrouw Van Bijsterveldt-Vliegenthart, heer Verhagen,

De PO-Raad, VO-raad, MBO Raad, HBO-raad, Stedenlink, ECP en de Groep Educatieve Uitgeverijen zien dat door digitalisering diverse soorten en vormen lesmateriaal in toenemende mate flexibel en op maat kunnen worden ingezet in het primair en voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs. Volgens deze organisaties liggen er kansen voor het vergroten van de kwaliteit en het rendement van het onderwijs door het bredere gebruik van innovatief en digitaal lesmateriaal. Dit lesmateriaal kan een bijdrage leveren aan het opbrengstgericht werken, meer maatwerkmogelijkheden voor leerlingen bieden en zal uiteindelijk resulteren in een hoger rendement van het onderwijs in Nederland.

Omzetbelasting vormt echter een belangrijke belemmerende factor op deze innovatie. Wij pleiten daarom voor regelgeving die het mogelijk maakt om de btw op digitaal lesmateriaal te verrekenen ofwel hierop een vrijstelling te verstrekken voor het onderwijs.

Onder de huidige btw-wetgeving is onderwijs vrijgesteld van btw. Dit geldt voor basisonderwijs tot en met hoger onderwijs. In de praktijk betekent dit dat door onderwijsinstellingen over deze omzet geen btw in rekening gebracht hoeft te worden. Dit impliceert echter ook dat de btw die wel over inkopen in rekening gebracht wordt, niet kan worden teruggevorderd. Deze btw is daarmee voor onderwijsinstellingen een directe kostenpost die rechtstreeks ten laste van het schoolbudget gaat.

Daarnaast geldt op dit moment het lage btw-tarief van 6% voor lesmateriaal op fysieke dragers (zoals cd-roms) en is het standaardtarief van 19% van kracht op digitaal lesmateriaal. Het effect van dit tariefsverschil is merkbaar. Terwijl alle, ook door de overheid gewenste, ontwikkelingen binnen het lesaanbod duiden op een verschuiving naar een digitale leeromgeving, stijgen voor scholen de kosten voor de aanschaf ten opzichte van papieren leermiddelen als gevolg van de hogere btw alleen al met dertien en straks zelfs vijftien procent.

Hoewel de behoefte en het aanbod aanwezig zijn, gaat van de omzetbelasting een negatieve stimulans uit om de overstap naar digitaal lesmateriaal te maken. Het vormt daarmee in de huidige praktijk een rem op innovatie. Redenerend vanuit het actuele overheidsbeleid dat gericht is op het bevorderen van de kwaliteit van het onderwijs (OCW) en het stimuleren van innovatie (topsectorenbeleid EL&I), is het naar onze mening verstandig op korte termijn de btw regelgeving in Nederland op dit gebied aan te passen.

Het onderwijsveld is bijzonder gebaat bij regelgeving die het mogelijk maakt de btw op digitaal lesmateriaal te verrekenen ofwel hierop een vrijstelling te verkrijgen, zeker nu er is besloten het standaard btw-tarief dit najaar verder te verhogen. Opvallend genoeg is de levering van goederen en diensten die samenhangen met vrijgesteld onderwijs, zoals de verkoop of verhuur van gebruikte schoolboeken door onderwijsinstellingen, op dit moment wel vrijgesteld van btw.

Met een btw-vrijstelling op digitaal lesmateriaal kan een enorme positieve stimulans worden gegeven aan de innovatie in het onderwijs, waarbij direct wordt aangesloten bij de doelstellingen van het overheidsbeleid. De ondertekenende organisaties pleiten ervoor de voorgestelde aanpassingen van de btw regelgeving op zo'n kort mogelijke termijn door te voeren. Ook Kennisnet, Schoolinfo en saMBO-ICT zijn geconsulteerd bij de totstandkoming van deze brief en steunen de oproep voor het stimuleren van deze innovatie. Uiteraard zijn wij graag bereid deze brief toe te lichten. Het eerste aanspreekpunt daarvoor is de voorzitter van de Groep Educatieve Uitgeverijen, Harold Rimmelzwaan.

Met vriendelijke groet,

Mevrouw mr. drs. C. (Kete) Kervezee

Voorzitter PO-Raad

De heer drs. S. (Sjoerd) Slagter

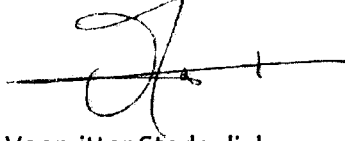
Voorzitter VO-raad

De heer J.P.C.M. (Jan) van Zijl

Voorzitter MBO Raad

Mevrouw drs. M.A. (Marijke) van Hees

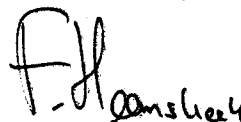
Voorzitter Stedenlink,
wethouder gemeente Enschede

De heer mr. Th.C. (Thom) de Graaf

Voorzitter HBO-raad

De heer drs. F. (Frank) Heemskerk

Voorzitter ECP

De heer drs. H.T.A.J.M. (Harold) Rimmelzwaan

Voorzitter Groep Educatieve Uitgeverijen

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer drs. S.L. de Valk
Nederlandse Uitgeversbond
Groep Educatieve Uitgeverijen
Postbus 12040
1100 AA Amsterdam-ZO

Kenmerk: 201200326

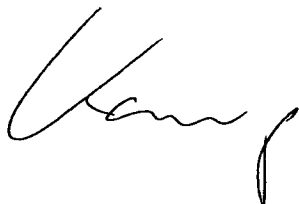
Haag, 4 oktober 2012

Geachte heer De Valk,

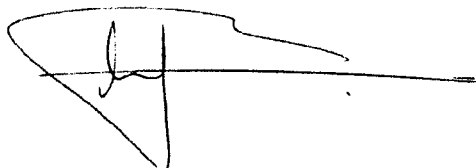
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Aan:
De Informatie
p/a De Tweede Kamer
Postbus 20018
2500EA Den Haag

Van:
Stichting NIGOS
Postbus 20018
2500EA Den Haag

Nederlands Instituut
voor Gastouderschap

Den Haag, 28 september 2012

Onderwerp: Doelmatig investeren in kwalitatief hoogwaardige gastouderopvang

Geachte informateurs,

U heeft de uitdaging op u genomen om een regeerakkoord op hoofdlijnen tussen VVD en PvdA tot stand te brengen. Kinderopvang zal ongetwijfeld één van de onderwerpen zijn dat daarbij aan de orde komt. Stichting NiGOS vraagt u dringend bij de discussie over dit onderwerp de toegevoegde waarde van gastouderopvang niet over het hoofd te zien. Anno 2012 is het nog steeds een substantieel product dat beantwoordt aan een al jaren bestaande marktvraag.

NiGOS pleit voor:

1. voortzetting van de bekostiging van gastouderopvang en deze voor ouders betaalbaar te houden via de kinderopvangtoeslag;
2. streven naar kwalitatief hoogwaardige gastouderopvang door voort te gaan op de in 2010 ingezette weg van scholingseisen;
3. het vergroten van de doelmatigheid van de overheidsuitgaven aan gastouderopvang, opdat elke euro ook daadwerkelijk ten goede komt aan kwalitatief hoogwaardige gastouderopvang.

Graag licht ik deze punten hieronder nader toe.

Houd gastouderopvang betaalbaar

Zoals gebleken is uit de studie van bureau Intomart/GFK van eind 2011, kunnen of willen veel ouders geen gebruik maken van een kindercentrum. Wat zij zoeken kan met een groep niet worden geleverd. Zij kiezen daarom bewust voor de flexibiliteit en kleinschaligheid van gastouderopvang en wellicht ook voor de lagere kosten daarvan. De dienstverlening aan en keuzevrijheid van deze groep ouders dient behouden te blijven.

Bouw voort aan kwalitatief hoogwaardige gastouderopvang

In 2010 zijn opleidingseisen aan het gastouderschap gesteld. Dat was een eerste stap op weg naar professionalisering van de gastouderopvang. Nieuwe stappen zijn nodig. Het momenteel vereiste ingangsniveau (MBO-2) doet recht aan de doelgroep waaruit gastouders gerekruteerd worden, maar vraagt om verplichte bij- en nascholing nadat de

gastouder eenmaal aan de slag is gegaan. De introductie van een systeem van verplicht te behalen permanente educatiepunten, zoals ook andere beroepsgroepen dat al kennen, kan hierin voorzien. NiGOS stelt voor een dergelijke verplichting in de Wet kinderopvang op te nemen. Vermijdt onwerkbaar systeemwijzigingen zoals het verplicht koppelen van gastouders aan kindercentra. Dit is een institutionele verandering die het aantal gastouders ongetwijfeld zal decimeren, maar die aan de kwaliteit hoegenaamd niets zal verbeteren en alleen het ongemak bij de vraagouders vergroot.

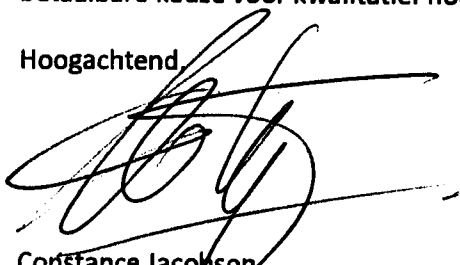
Vergroot de doelmatigheid van de overheidsuitgaven aan gastouderopvang

De doelmatigheid van de uitgaven aan kinderopvangtoeslag voor gastouderopvang kan hoger. Subsidie voor opvang door grootouders blijkt vrijwel geen effect te hebben op arbeidsparticipatie (oma paste ook zonder subsidie wel op). En de subsidiëring van de kosten van gastouderbureaus die weinig of niets bijdragen aan de kwaliteit van die opvang is evenmin doelmatig. Bij de stelselherziening van 2010 is gebleken dat het stellen van opleidingseisen het aandeel grootouders vermindert. Dat is inmiddels fors verkleind (nu is het minder dan een kwart van het totale aantal gastouders). Een systeem van verplichte bij- en nascholing zal dit aandeel verder terugdringen. Voor het vergroten van de doelmatigheid van de subsidiëring van het gastouderbureau zouden in de nabije toekomst enkele scenario's uitgewerkt kunnen worden, waaronder het scenario om de tussenkomst van een gastouderbureau niet langer in de Wet kinderopvang verplicht te stellen en de kosten van het gastouderbureau niet langer, of op een andere manier, voor kinderopvangtoeslag in aanmerking te laten komen.

In bijgaande notitie wordt nader ingegaan op de karakteristieken van en de actuele issues in de gastouderopvang.

ik hoop dat de bovenstaande 3 punten uit ons pleidooi een plek zullen vinden in de kinderopvangparagraaf van het regeerakkoord. Ouders en kinderen verdienen een betaalbare keuze voor kwalitatief hoogwaardige gastouderopvang.

Hoogachtend,

Constance Jacobson
Voorzitter stichting NiGOS

Bijlage: de essentie van gastouderopvang.

Cc. TK-woordvoerders kinderopvang VVD en PvdA, directeur kinderopvang Ministerie van SZW, directeur brancheorganisatie kinderopvang, voorzitter vereniging gastouderbranche.

Bijlage bij brief aan formateurs dd 280912

1. Wat is ook weer de essentie en toegevoegde waarde van gastouderopvang?

Gastouderopvang is per definitie kleinschalig en flexibel, juist omdat het zo het best kan inspelen op de klantwens.

Gastouderopvang varieert van

- a) Professioneel gerunde 'thuishuizen' of "minicrèches" bij de gastouder thuis, met voor de gastouderopvang maximale kindbezetting (belangrijk in "lege" regio's) via
- b) kleinschalige opvang in huiselijke kring bij de gastouder thuis, tot
- c) opvang bij de vraagouder thuis door nanny's die als derde volwassene volwaardig meedraaien in een gezin waarvan beide ouders 'grote banen' hebben (met name in de randstad).

Deze soorten van opvang leveren een dienst, die groepsopvang in die situatie niet kan bieden. Ouders willen en zullen ten principale zelf de opvangvorm kiezen die het beste bij hen past, dat beeld is al jaren consistent.

Bij a. De huishuizen of minicrèches. Dit betreft kleine, pedagogisch goed opgeleide, zelfstandige ondernemers. Met name in legere regio's spelen zij zo goed mogelijk in op de vraag van een moeilijke markt: een volledig kinderdagverblijf is daar niet rendabel te maken. Er is een speciaal gebied waar deze opvangvorm goed vertegenwoordigd is: Groningen, Friesland, Drenthe. De lagere prijs van de opvang is in zulke regio's waarschijnlijk ook van belang.

Bij b: De kleinschalige opvang in huiselijke kring. Deze opvangvorm is om twee redenen relevant. Ten eerste omdat het de arbeidsmarkt direct ondersteunt. Dit is een uitstekende manier om mensen aan het werk te houden die anders, om hun zorgtaken in te kunnen vullen, uit het arbeidsproces zouden stappen. De instapdrempel tot gastouderschap is klantvriendelijk, daarna wordt de gastouder opgenomen in een modern sociaal & lerend netwerk (dat kan nog wel beter...) Dit maakt het een aantrekkelijke carrière die, wanneer de nascholingspakketten verder uitgewerkt worden, ook nog goed kan doorlopen in een carrière in de zorg, waar in de toekomst tekorten worden verwacht. Op dit moment zijn die doorgaande leerlijnen overigens nog gesloten.

Ten tweede omdat het een aantrekkelijk product is in de ogen van ouders: opvang in huiselijke kring is rustig, er is aandacht voor je baby, het is gevoelsmatig een prima omgeving voor heel jonge kinderen. De scholing, het toezicht en de professionele begeleiding geven extra rust, zeker bij startende ouders.

Bij c: Nanny-opvang is meestal geregeld met een arbeidsovereenkomst onder de regeling dienstverlening aan huis. De bijdrage aan inkomsten-belasting van beide ouders plus nanny ligt aanzienlijk hoger dan de overheidskosten van KOT. Deze flexibele, rustige maatwerkoplossing draagt bij aan een beter rendement op de overheidsinvestering in de meestal HBO of WO opleiding van die ouders. Deze vorm van opvang aan huis lijkt een luxe, maar is dat niet – zie de Engelse arbeidsmarkt voor vrouwelijke managers. Het glazen plafond ligt daar veel hoger. Omdat de markt vraag beperkt leek, is er nooit een nanny-opleiding ontworpen op MBO-niveau. Nu de vraag toeneemt (is al 30 % van de GO-opvang), zal die opleiding wel op de markt komen. NiGOS draagt actief bij aan de ontwikkeling van deze opleiding.

2. Hoe onderscheidt professionele gastouderopvang zich van informele opvang, is er voldoende toegevoegde waarde?

"Als de ouder niet kiest voor de dagopvang, waarom kan de baby dan niet gewoon naar de burens, zonder overheidstoeslag? Opa en oma kunnen toch wel gratis oppassen? Wat is er mis met een au-pair, veel goedkoper toch dan zo'n nanny met een arbeidsovereenkomst voor huispersoneel?"

De klant bepaalt uiteindelijk of er voldoende toegevoegde waarde zit op de aangeboden professionele gastouderopvang. Die opvang onderscheidt zich als volgt:

a. Er is een Transparante Opleiding voor GO

Een gastouder is meer dan een oppas. Zij besteedt zoveel uren samen met het kind, dat zij zorg en ontwikkeling moet kunnen aanbieden. Om dat toe te lichten/ te garanderen zijn er opleidingseisen. Voor alle gastouder-productvormen geldt dat goede scholing het primaire proces tussen GO en kind verbetert. De overheid stelt voorwaarden aan goede scholing. Voortgaande scholing en doorgaande leerlijnen bieden extra voordelen. **De overheid is in de positie om kaders te stellen, opdat zij de kwaliteit van het GO-aanbod kan managen.** De inhoud van nascholing als zodanig is de verantwoordelijkheid van "werkgevers". De aanhalingstekens verwijzen naar het feit dat er bij gastouderopvang over het algemeen geen werkgevers zijn. De Brancheverenigingen kunnen hierin echter een rol spelen. De kosten van de opleiding kunnen over diverse partijen verdeeld worden. Vouchers zullen helpen. **Belangrijkste gedachte: ontwikkel je gastouder, dan ontwikkelen zij het kind. Zonder overheid kan een vraagouder de gastouder niet ontwikkelen.**

b. Er is Professionele Begeleiding, intervisie, netwerk

Rondom de gastouder, die een 1-pitter is, zijn diverse netwerken van grote waarde. Die kunnen verschillende vormen hebben, maar de opbrengsten zijn: meer veiligheid, sociale controle, ideeënuitwisseling, opvang bij ziekte, kennisverdieping, contacten met Vraagouders, inhoudelijk toezicht, coaching bij problemen, stage-begeleiding bij MBO-opleiding, etc, etc. **Ook hier kan de overheid voorwaarden stellen aan deelname en vorm:** de markt kan hier zelf voldoende inhoudelijk antwoord op aanbieden. Op dit gebied valt nog een doelmatigheidsslag te maken. Het door sommigen voorgestelde *onder toezicht brengen van gastouders bij dagverblijven* zal een aanslag doen op het aanbod door gastouders. Dagverblijven hebben niet de expertise om bemiddeling aan te bieden, en zullen dat ook niet zo maar erbij kunnen doen. Achter deze contraproductieve vorm van regelgeving kan men een verkapte bezuinigingsagenda vermoeden.

c. Er is Professioneel Extern Toezicht (inhoudelijk)

Er is een plicht tot Risico Inventarisaties, tot VOGs en toegang-diploma's (MBO2 en EHBO) regelen, er is een LRK: hoe procedureel wellicht ook, er is overheidstoezicht. Men kan overigens wel de eindverantwoordelijkheden (van vraagouder, gastouder, bureau, GGD en opleider) scherper stellen en daar het toezicht op aanpassen. De middelen die daar voor nodig zijn, bestaan al. De overheid heeft alleen de vraag nog niet gesteld en het proces nog niet uitgezet.

d. Er is Toeslagrecht voor de Vraagouder, indien aan diverse voorwaarden is voldaan (BD)

Aanvullend op bovenstaande eisen: Er is een transparante administratie te voeren door betrokkenen, waaraan de BD vormeisen heeft gesteld.

e. Als toekomst visie: Gastouderopvang is een volwaardig product naast KDV/BSO, dus ook warme overdracht naar Primair Onderwijs, specialisatie etc

Om op dit niveau te kunnen functioneren zal nog enige extra tijd en scholing vergen, maar laten we het doel concreet uitspreken: Gastouderopvang moet als volwaardig partner gaan meepraten in gemeentelijk of regionaal overleg. Daartoe zal zij geloofwaardige vertegenwoordigers moeten hebben, die helpen bepalen welke dienstverlening nodig, cq haalbaar is voor kind of gezin. Zo kan voor alle kinderen een passend vroeg-ontwikkeld aanbod gevonden worden.

3. Conclusie:

Goed georganiseerde, geschoolde, begeleidde gastouderopvang voldoet aan de vraag naar opvang

- van een **kwaliteitsniveau** dat informele opvang nooit kan garanderen.
- met een **flexibiliteit, kleinschaligheid en maatwerk** die groepsopvang niet kan bieden.
- tegen een **prijs** die helpt in deze financieel onzeker jaren.

Deze conclusie verrast niet: de vraag naar dit specifieke product bestaat immers al jaren.

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Mevrouw C. Jacobson
Nederlands Instituut voor Gastouderschap
Benoordenhoutseweg 23
2596 BA Den Haag

Kenmerk: 201200328

Haag, 4 oktober 2012

Geachte mevrouw Jacobson,

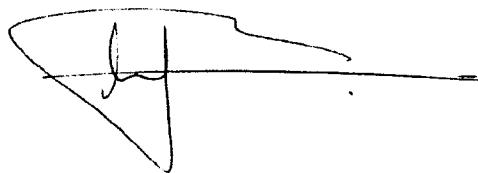
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Aan de minister-president
minister van Algemene Zaken
drs. M. Rutte
Binnenhof 19
2513 AA DEN HAAG

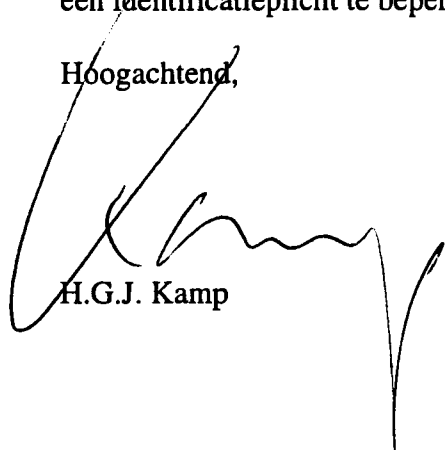
Kenmerk: 201200329

Den Haag, 4 oktober 2012

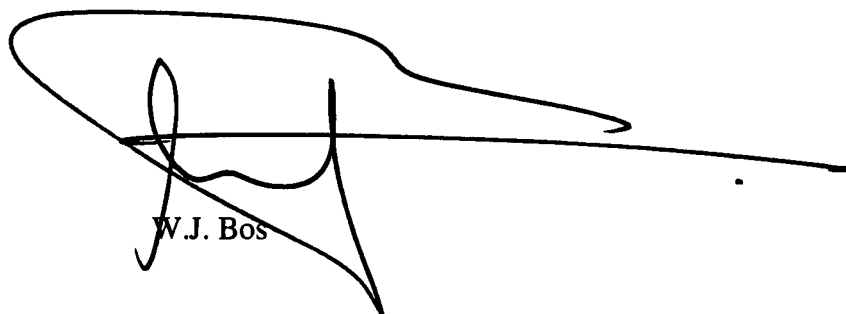
Geachte heer Rutte,

Graag verzoeken wij u de minister van Veiligheid en Justitie te vragen om ons ten behoeve van onze werkzaamheden op de kortst mogelijke termijn te informeren over de vraag of en zo ja, in hoeverre het mogelijk is de toegang tot coffeeshops door middel van een identificatieplicht te beperken tot ingezetenen.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Aan de minister-president
minister van Algemene Zaken
drs. M. Rutte
Binnenhof 19
2513 AA DEN HAAG

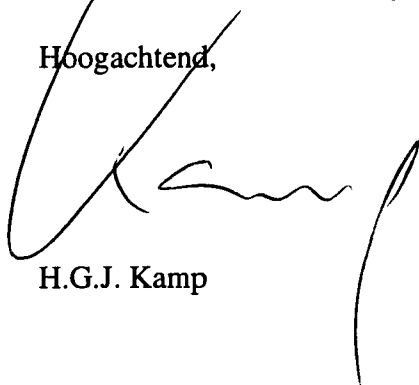
Kenmerk: 201200330

Den Haag, 4 oktober 2012

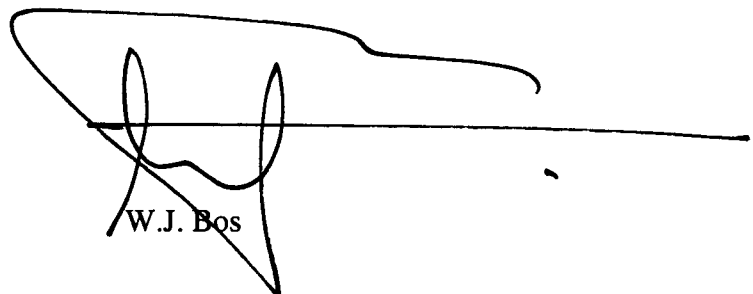
Geachte heer Rutte,

Graag verzoeken wij u de minister van Financiën te vragen om ons ten behoeve van onze werkzaamheden op de kortst mogelijke termijn te informeren over (on-)mogelijkheden om een doorlichting van alle zelfstandige bestuursorganen uit te voeren, met inbegrip van de budgettaire opbrengsten van de resultaten van deze efficiëncyslag. Deze doorlichting moet gericht zijn op het bereiken van meer efficiency in de meest brede zin, zoals onder meer harmonisatie van (primaire en secundaire) arbeidsvoorwaarden, van huisvesting, van toezicht, van overige kosten en mogelijkheden voor shared services. Daarnaast zou als onderdeel van de doorlichting bij elk ZBO de vraag gesteld moeten worden of hervorming van het ZBO tot agentschap (en dus terugkeer onder de ministerieële verantwoordelijkheid) tot de mogelijkheden behoort.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Aan de minister-president
minister van Algemene Zaken
drs. M. Rutte
Binnenhof 19
2513 AA DEN HAAG

Kenmerk: 201200331

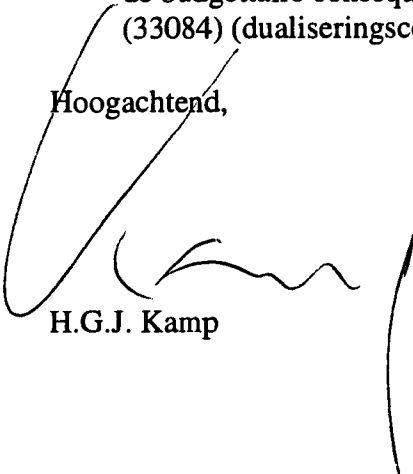
Den Haag, 4 oktober 2012

Geachte heer Rutte,

Graag verzoeken wij u de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties te vragen om ons ten behoeve van onze werkzaamheden op de kortst mogelijke termijn te informeren over:

- de omvang van het gemeentelijk belastinggebied in relatie tot een omvangrijke decentralisatie naar gemeenten en de betekenis hiervan voor het Gemeentefonds;
- de mogelijkheden tot afschaffing van de provinciale opcenten en de invoering van een gesloten provinciale huishouding;
- de budgettaire consequenties van de bekrachtiging van het initiatiefvoorstel-Heijnen (33084) (dualiseringscorrectie raadsleden).

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Aan de minister-president
minister van Algemene Zaken
drs. M. Rutte
Binnenhof 19
2513 AA DEN HAAG

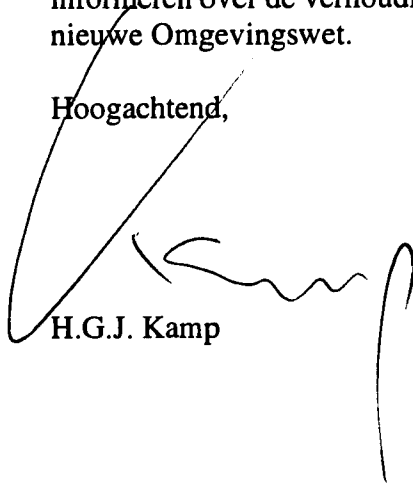
Kenmerk: 201200332

Den Haag, 4 oktober 2012

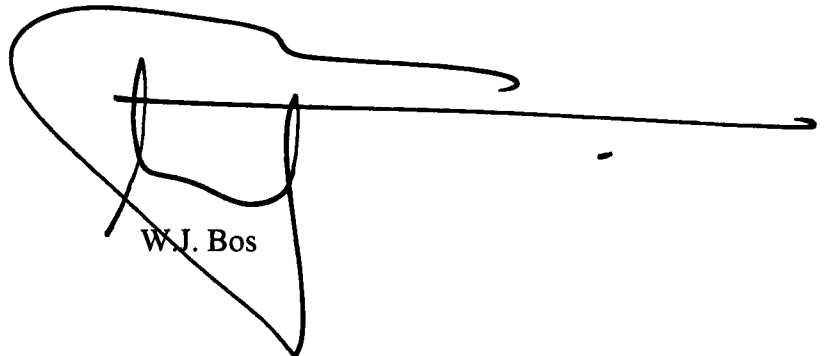
Geachte heer Rutte,

Graag verzoeken wij u de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie te vragen om ons ten behoeve van onze werkzaamheden op de kortst mogelijke termijn te informeren over de verhouding tussen het wetsvoorstel Natuurbeschermingswet en een nieuwe Omgevingswet.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Aan de minister-president
minister van Algemene Zaken
drs. M. Rutte
Binnenhof 19
2513 AA DEN HAAG

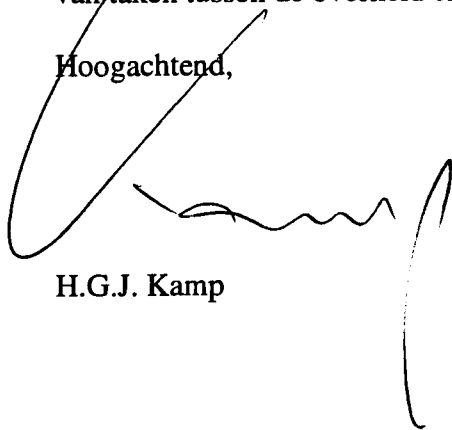
Kenmerk: 201200333

Den Haag, 4 oktober 2012

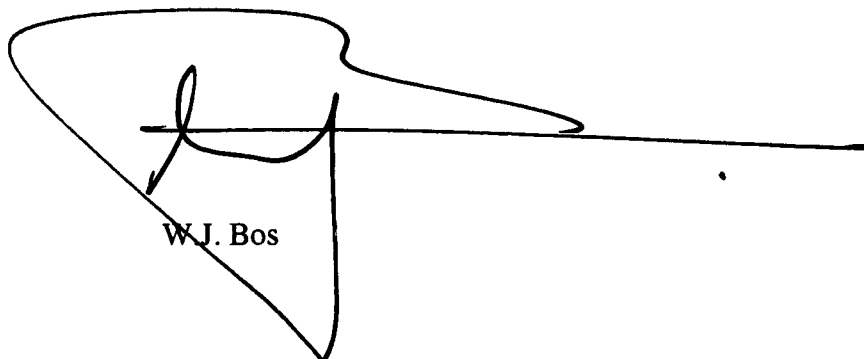
Geachte heer Rutte,

Graag verzoeken wij u de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid te vragen om ons ten behoeve van onze werkzaamheden op de kortst mogelijke termijn te informeren over de organisatorische en financiële consequenties van opheffing van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie op uw terrein en de hiermee gemoeide verdeling van taken tussen de overheid en sectoren buiten de overheid.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Aan de minister-president
minister van Algemene Zaken
drs. M. Rutte
Binnenhof 19
2513 AA DEN HAAG

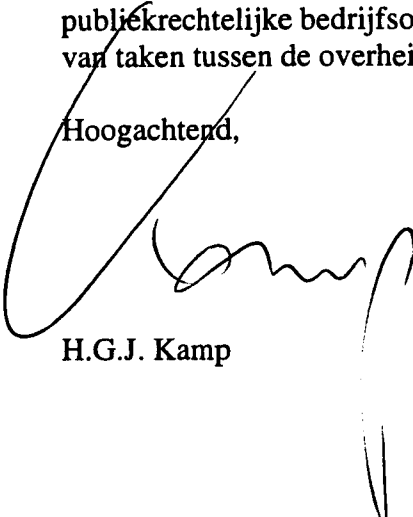
Kenmerk: 201200334

Den Haag, 4 oktober 2012

Geachte heer Rutte,

Graag verzoeken wij u de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie te vragen om ons ten behoeve van onze werkzaamheden op de kortst mogelijke termijn te informeren over de organisatorische en financiële consequenties van opheffing van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie op uw terrein en de hiermee gemoeide verdeling van taken tussen de overheid en sectoren buiten de overheid.

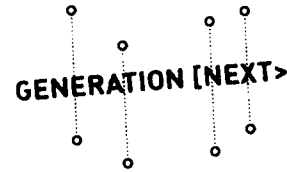
Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Aan: Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. de heer W.J. Bos, informateur
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Nijmegen, 30 september 2012

Geachte heer Bos,

De Nederlandse gezondheidszorg wordt gekenmerkt door een efficiënte en internationaal geprezen eerste lijn. Nu de totale zorgkosten blijven stijgen, moeten er belangrijke keuzes worden gemaakt om het stelsel betaalbaar te houden. De eerste lijn is hierin van doorslaggevend belang. De Jonge Huisartsen, een samenwerkingsverband van de LOVAH, Generation Next en de LHV-Wadi, wil graag een constructieve bijdrage leveren aan de enorme uitdagingen waar we voor staan. Zoals we het afgelopen jaar regelmatig deden, ondersteunen wij u ook tijdens de kabinetsformatie met informatie en ideeën vanuit onze dagelijkse praktijk.

Wij hebben hiertoe in de aanloop naar de verkiezingen de "Zorgstemwijzer" gelanceerd, een kieswijzer voor zorgprofessionals, waarin we onze achterban 31 stellingen met betrekking tot de gezondheidszorg hebben voorgelegd. Een indrukwekkend aantal van bijna 2500 huisartsen, een kwart van het totaal, heeft de Zorgstemwijzer ingevuld. Enkele veelzeggende resultaten willen wij graag met u delen.

Drempelloos naar de poortwachter

Veruit de meeste huisartsen (85%) staan achter het bestaande eigen risico als drempel voor zorgconsumptie. Een nog groter aantal (93%) vindt echter dat de reguliere huisartsenzorg overdag niet onder het eigen risico moet vallen. Dit lijkt tegenstrijdig, daarom past hier uitleg.

De doelmatigheid van de huisartsenzorg valt of staat bij laagdrempeligheid. Internationaal onderzoek wijst uit dat een financiële drempel tot de eerste lijn leidt tot uitstelgedrag bij patiënten. De behandeling van voortgeschreden ziekte is echter duurder, waardoor uiteindelijk de zorgkosten hoger uitvallen. Laagdrempelige toegang tot de huisarts vergemakkelijkt bovendien het opbouwen van een vertrouwensband tussen huisarts en patiënt. Vertrouwen is het belangrijkste instrument dat de huisarts tot zijn beschikking heeft. De vertrouwde huisarts is beter in staat bezorgdheid rondom een klacht weg te nemen en onnodig aanvullend onderzoek of een zinloze verwijzing te voorkomen. "Watchful waiting", controle-afspraken en geruststelling zijn lastig aan de patiënt te verkopen wanneer deze daarvoor moet betalen. Om onze poortwachtersfunctie te kunnen vervullen is het van groot belang dat de patiënt geen financiële drempel ervaart om zijn huisarts te consulteren.

Marktwerking of samenwerking?

De laatste jaren wordt er vurig gedebatteerd over de vraag of marktwerking de remedie is om de zorg beter en betaalbaarder te maken. De Jonge Huisartsen realiseren zich dat "marktwerking" een slecht gedefinieerd begrip is. Bovendien is van echte marktwerking in de zorg geen sprake zolang er sterk regulerende wetgeving van kracht is. Om de discussie zuiver te voeren belichten wij graag een tweetal markelementen die toegepast worden in het huidige zorgstelsel.

In de eerste plaats zien we het marktmechanisme concurrentie, dat zich moeizaam verenigt met de noodzaak tot meer samenwerking in de zorg. "Concurrentie in de zorg leidt tot meer kwaliteit en beheersing van prijzen", is een stelling waar 90% van de respondenten van de Zorgstemwijzer het niet mee eens is. Juist door regionale afspraken tussen huisartsen onderling, en door goede samenwerking tussen huisartsen, medisch specialisten en paramedici, kan zorg dichtbij, op maat, en betaalbaar

geleverd worden aan ouderen, chronisch zieken en kwetsbaren in onze samenleving. Wij vragen u dan ook een juridisch en financieel kader neer te zetten dat de ontwikkeling van samenwerkingsverbanden faciliteert. De huidige rol van de NMa in de zorg vraagt daarbij om herbezinning.

Ten tweede is er het marktmechanisme waarbij aantallen behandelingen beloofd worden. In het huidige financieringsstelsel zetten financiële prikkels aan tot het verrichten van niet-noodzakelijke en zelfs onzinnige zorg. Denk aan de vele "pret-poli's", die de besparende effecten van substitutie teniet hebben gedaan en die consumentisme in de hand werken. Hoewel deze volumebekostiging zou kunnen bijdragen aan de efficiëntie en transparantie van zorgprocessen, blijkt doelmatigheid onvoldoende geborgd. Daarom pleiten we ervoor om niet alleen op kale productiecijfers, maar op kwaliteit en gezondheidswinst te sturen. Het is een discussie waard of hier een financiële prikkel voor nodig is. Als alternatief zou door middel van spiegelinformatie en benchmarking feedback kunnen worden gegeven op het inhoudelijk handelen van de zorgverlener. Daarmee wordt een beroep gedaan op de intrinsieke motivatie van de huisarts of specialist: de beroepseer en zijn drijfveer om het welzijn van de patiënt te bevorderen. Voor de huisarts zou praktijkaccreditatie zou dan de beloning kunnen zijn. En de burger wordt beloofd met betere zorg voor minder geld.

Wanneer de overheid kiest voor marktmechanismen of andere beleidsinstrumenten om de zorg beter en betaalbaarder te houden, pleiten we er sterk voor dat dit gebeurt op basis van wetenschappelijk bewezen doeltreffendheid: evidence-based politics.

Stimuleer substitutie

De laatste jaren hebben huisartsen aanzienlijk geïnvesteerd in het overnemen van tweedelijns zorg (diabetes, COPD, hart-en vaatziekten, chirurgie). 87% van de huisartsen vindt dat deze lijn voortgezet moet worden, om de groei van zorgkosten terug te dringen. Daartoe dient wel een passend financieel en juridisch kader te worden gecreëerd, waarin financieringsschotten tussen de eerste en tweede lijn worden opgeheven en waarbinnen zorgverzekeraars hun verantwoordelijkheid als budgetbewaker en zorginkoper zullen moeten nemen. Alleen binnen een dergelijk kader kunnen huisartsen hun investeringen in substitutiezorg tot blijvende resultaten omzetten, en kan substitutie zich bewijzen als kostenbesparende ontwikkeling.

Van een goede gezondheid naar beter welzijn

Tenslotte: De Jonge Huisartsen zijn verheugd over de pogingen die demissionair minister Schippers heeft ondernomen om het maatschappelijk bewustzijn over de kosten van gezondheidszorg te vergroten. Enerzijds door verspilling in de zorg tegen te gaan, maar ook door het debat op gang te brengen over hoeveel we als samenleving over hebben voor de zorg. Maar liefst 97% van de huisartsen die de Zorgsterwijzer invulden vindt dat de vraag of je patiënten wel of niet meer moet behandelen vaker onderwerp van gesprek moeten worden. Niet primair vanuit kostenbesparende overwegingen, maar vanuit de motivatie om niet alleen de dingen goed te doen, maar juist de goede dingen te doen. Wij zien de publieke discussie hierover graag voortgezet worden, en zullen de vertrouwensband met onze patiënten aanwenden om dit gesprek ook in de spreekkamer te voeren.

Voor de komende kabinetsperiode

geven wij het nieuwe kabinet graag enkele ideeën mee:

- Waarborg een drempelloze toegang tot de eerste lijn zodat de huisarts zijn poortwachtersfunctie optimaal kan vervullen en zodat duur uitstelgedrag bij patiënten wordt voorkomen.
- Samenwerking tussen zorgverleners leidt tot betere zorg dan concurrentie. Heroverweeg de rol van de NMa in de zorg.
- Spreek huisartsen aan op hun intrinsieke motivatie: beloon niet volume, maar kwaliteit.
- Als u kiest voor (markt)mechanismen om de zorg te sturen, doe dit dan op grond van wetenschappelijke onderbouwing.

- Laat substitutie zich bewijzen als kostenbesparende ontwikkeling: hef de financieringsschotten op, en houdt zorgverzekeraars verantwoordelijk voor budgetbewaking.
- Vergroot het kostenbewustzijn bij zowel burgers als zorgverleners. Zet samen met ons het debat voort over de grenzen van de zorg.

Wij wensen u zeer vruchtbare besprekingen toe. Wij hopen dat deze besprekingen binnen afzienbare termijn zullen leiden tot een kabinet dat de noodzakelijke keuzes weet te maken om te komen tot een duurzaam zorgstelsel.

Met vriendelijke groet, namens De Jonge Huisartsen,

Pierre Gijsbers

Gaël Pennings

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer P. Gijsbers en
De heer G. Pennings
De Jonge Huisartsen
p/a Postbus 19025
3501 DA Utrecht

Kenmerk: 201200336

Haag, 4 oktober 2012

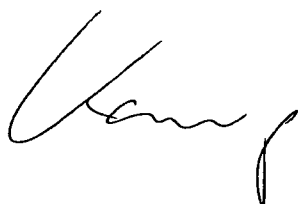
Geachte heer Gijsbers,

Geachte heer Pennings,

Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Terug naar de voorhoede van gezondheidsinnovatie Kies global health oriëntatie op gezondheid

Aan de informateurs
H.G.J. Kamp en drs. W.J. Bos
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

28 september 2012

Zeer geachte informateurs,

Een groot aantal kennis en implementatieorganisaties op het terrein van internationale gezondheid is op 24 September 2012 in Amsterdam bijeengekomen om het belang van een innovatieve agenda op landelijke en mondiale gezondheid (global health) voor de komende jaren te bespreken. Nederland heeft de afgelopen decennia een sterke reputatie opgebouwd als kennis- en expertiseland op het terrein van global health en ontwikkeling. Wij pleiten ervoor deze kennis en expertise dienstig te maken aan een gedurfde gezondheidsagenda in het nieuwe kabinet. Hiervoor hoeft niet alles op de schop, maar moet ruimte worden gegeven aan een krachtigere koers en de durf om gezondheidsproblemen in een mondiaal perspectief te plaatsen. De gezondheidsdebatten in het land gaan vooral over gezondheid als kostenpost. Het zou een nieuw kabinet sieren dit debat om te zetten in een debat over de grote baten die met goed gezondheidsbeleid - dicht bij huis en in de wereld - kunnen worden bereikt .

Wij geven u daarom graag de volgende 5 overwegingen mee.

1. Global health begint bij de eigen voordeur.

Gezondheid heeft wereldwijd grote invloed op het welzijn van mensen, op economische groei en veiligheid. Gezondheid is een gemeenschappelijk goed en mensenrecht. Global health beleid staat dus niet op zichzelf en gaat niet over gezondheid ver weg, maar zou meer moeten worden ingebed in de nieuwe landelijke gezondheidsoriëntatie, in handel, veiligheid, armoedebestrijding en ook in klimaat en mensenrechtenbeleid.

2. Een nieuw kabinet zou een expliciete beleidsagenda op de terreinen van internationale gezondheid moeten articuleren die ruimte maakt voor innovatie.

De razendsnelle internationale ontwikkelingen op de terreinen van gezondheid, neem bijvoorbeeld infectieziekten of niet-besmettelijke chronische ziektes (NCDs), vragen om een versterkte beleidskennisontwikkeling in samenspraak met Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen. De urgentie hiervoor blijkt uit tal van voorbeelden. Zo dreigen er nieuwe noodsituaties met grote gevolgen voor binnenlandse en internationale volksgezondheid, veiligheid en economie: door influenza, andere zoönosen, diarree, vector gerelateerde ziektes zoals malaria en dengue, HIV/AIDS, luchtweginfecties en door resistenties tegen bestaande medicijnen die helaas een hoge vlucht nemen. Het is van evident belang dat Nederland nieuw onderzoek op het terrein van volksgezondheid aanmoedigt en ondersteunt. De nieuwe gezondheidsuitdagingen, die samenlopen met immer voortgaande groei van de

wereldbevolking, snel veranderende demografische verhoudingen, nieuwe mobiliteit, opkomende urbane problemen, klimaatveranderingen en de impact op ecosystemen, alsmede het algemene gebrek aan gezondheidspersoneel vragen nieuw denken over de opleiding van professionals. Gezien de rijke tradities die Nederland heeft op deze terreinen heeft, kunnen we meedoen in de voorhoede die opleidingen en personeel beleid vernieuwt. Het zou goed zijn als er ook van overheidswege aandacht voor dit potentieel zou bestaan.

3. Nederland kan als kennisland veel effectiever inzetten op de groeimarkt global health. Juist ook voor kleine bedrijven ligt hier een toekomst.

Global health is een groeimarkt. De grote expertise die er in Nederland aanwezig is op tal van gezondheidsterreinen kan door overheid en bedrijven veel SMARTer worden benut.. Nederlandse partijen zouden hier nog veel beter hun voordeel mee kunnen doen, omdat grote vragen op kennisgebied met expertise vanuit Nederland zouden kunnen worden gevoed. Een nieuw kabinet zou gericht moeten faciliteren om Nederlandse partijen concurrerend te laten zijn in de internationale financieringsstromen voor kennis en expertise. Naast investeren in R&D beleid en kennisinstituten op het terrein van global health, pleiten we voor systematischere kennisuitwisseling: rond seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR), gezondheidsfinanciering en health insurance, management, primaire gezondheidszorg en logistiek, of in klinische aandachtsgebieden als moeder-en-kindzorg, gezondheid en ouderdom, infectieziekten, NCDs. Nederland moet ook beleidsmatig weer beter aangesloten raken op het dynamische global health kennisveld internationaal en kan van andere landen leren hoe om te gaan met stijgende zorgkosten en een vergrijzende bevolking. Nederland kan prat gaan op kennisinfrastructuur (neem RIVM, Trimbos, ZonMW, TNO),- en expertise centra die zeer actief zijn op genoemde terreinen (neem het KNCV Tuberculosefonds, het Aids Fonds of de Lepra stichting) of het nieuwe veld van gezondheidsverzekeringen (Netherlands Health Insurance Platform for the Poor, HIP). Kennis en innovatiestructuren zijn een kostbare verworvenheid die structurelere aandacht verdient. Het topsectoren beleid dat onder het vorige kabinet is ingezet richt zich in de praktijk vooral op de grotere marktpartijen. Veel innovatie in global health speelt zich echter af in kleinere MKB innovatieve bedrijven, bijvoorbeeld op het gebied van biotechnologie/farma, e-health of gezond ouder worden. Hun kennis is een eigenstandig product, dat in de mondiale dialogen over gezondheid heel veel waarde kan hebben. In de oriëntatie van het nieuwe kabinet op MKB segmenten van de economie zou deze kennisontwikkeling een strategische plaats kunnen krijgen.

4. Geef gezondheid een volwaardige plek in uw Internationale Samenwerkingsbeleid.

Gezondheidsproblemen hangen wereldwijd steeds meer onderling samen. Daarmee bestaat er een wederzijdse afhankelijkheid tussen landen om zorg te dragen voor sterke gezondheidssystemen. Gezondheid en zorgsystemen zouden dus ook in het Nederlands beleid voor internationale samenwerking hogere prioriteit moeten krijgen. Natuurlijk is beleidscoherentie ook bij gezondheidsbeleid van eminent belang en is goede afstemming met onze internationale partners gewenst. Nederland zou zich op internationale podia weer volop moeten laten zien met constructieve bijdragen en een visie op gezondheid als *a global common good*. Nederland moet weer actiever deelnemen aan de EU, WHO en andere multilaterale fora waar de internationale gezondheidsprioriteiten en afspraken worden besproken. Dit kan deels door sterkere eigen beleidsinzet, maar vitaler nog is een goed samenspel tussen overheid, bedrijfsleven en kennisveld, allen partijen met wereldwijd eigen netwerken.

- ❖ **Namens Task Force Health: Thijs Teerling (voorzitter), Peter Post (algemeen manager)**
- ❖ **Namens HealthNet TPO: Willem van de Put (directeur), Hans Grootendorst**
- ❖ **Namens KNCV Tuberculose fonds: Peter Gondrie (directeur)**
- ❖ **Namens Koninklijk Instituut v.d. Tropen, KIT: Serge Heijnen (Area Leader Health) en Jurien Toonen**
- ❖ **Namens Wemos: Anke Tijtsma (directeur)**
- ❖ **Namens de Johannes Wier Stichting: Loes van Willigen (voorzitter)**
- ❖ **Namens Simavi: Andy Palmen (hoofd Policy & Public Affairs)**
- ❖ **Alsmede: Hans Baaijens (NPHF), Jet Bastiani (PlanNederland) Christine Deurman (MSc Trop Med, senior quality manager SafeCare, PharmAccess), David Dror (international chairman Micro Insurance Academy), Jos Dusseljee (directeur ETC), Marian van Huis (International Confederation of Midwives, ICM), Kerstin Klipstein (Julius Center for Health Sciences and Primary Care, UMC Utrecht), Lia van Hooff (Micro Insurance Association Netherlands, MIAN), Frans Lichtenauer (LB Pharma International & Proxaro), Wilma Meeus (international consultant public health) Johan Meise (onderzoeker), Thomas Plochg (asst. prof Public Health AMC, NPHF), Louise van Schaik (Netherlands Institute of International Relations Clingendael), Ernst Spaan (Senior onderzoeker en Lecturer International Public Health (NICHE, Radboud University Nijmegen), Beatrijs Stickers (KNCV Tuberculosefonds), Remco van der Veen (Cordaid).**

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer K. van der Velden
Netherlands Platform for Global Health &
Health Systems Research
p/a Laan van Nieuw Oost Indië 300
2593 CE Den Haag

Kenmerk: 201200338

Haag, 4 oktober 2012

Geachte heer Van der Velden,

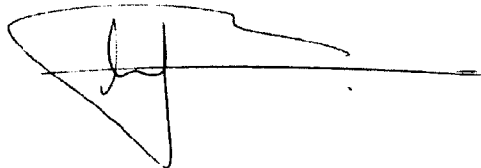
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven,
nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons
onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Telefoon (020) 667 39 56

Telefax (020) 667 53 20

E-mail: lve@lve.nl

Bezoek- en postadres:

Osdorper Ban 7*

1068 LD Amsterdam

Aan de informateurs, de heren Kamp en Bos
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Amsterdam, 2 oktober 2012

Betreft:

Intrekken van alleen de eigen bijdrage tweedelijns GGZ schiet zijn doel voorbij

Geachte informateurs en leden van de Vaste Kamercommissie,

Klaarblijkelijk is de eigen bijdrage voor de GGZ van de baan. Ook de Landelijke Vereniging van Eerstelijnspsychologen (LVE) vindt dat een goed voornemen, want hiermee wordt één onrechtvaardigheid de wereld uitgeholpen en wordt een specifieke categorie cliënten gespaard.

Dat neemt echter niet weg dat een andere onrechtvaardigheid nog steeds blijft voortbestaan: de eigen bijdrage voor de eerstelijnspsychologische zorg als voorloper van de basis, eerstelijns GGZ.

Door het intrekken van de eigen bijdrage voor *alleen* de tweedelijns, specialistische GGZ zal een verschuiving van tweedelijns GGZ naar de eerstelijns, waaronder de generalistische GGZ als eerstelijnspsychologische zorg plus, zoals bedoeld en bepleit met het eind juni 2012 door alle partijen ondertekend Bestuurlijk Akkoord Toekomst GGZ, niet van de grond komen. Sterker nog, het tegenovergestelde effect zal worden bereikt, want: Waarom als dat nodig is effectief en doelmatig eerstelijns laten behandelen en/of daarnaar doorverwijzen, als de specialist gratis is?

Tot op heden is de eerstelijnspsychologische zorg als onderdeel van de eerstelijns gezondheidszorg de enige voorziening in de GGZ waarvoor de cliënt een eigen bijdrage per volledig consult moet betalen, naast het eigen risico. Voor andere voorzieningen in de GGZ, ook de (specialistische) ambulante en kortdurende, geldt straks opnieuw geen eigen bijdrage meer. Voor de praktijkondersteuner GGZ in de huisartsenpraktijk geldt ook nog eens geen eigen risico. Hiermee wordt de stroom (via doorverwijzing) naar duurdere GGZ verklaard en versterkt, naast dat een kostentoeename van het GGZ-deel in de huisartsenzorg voorspelbaar is.

NB: Voorzien wordt in 92.000 euro kosten per normpraktijk voor 1 fte praktijkondersteuner GGZ, terwijl een eerstelijnspsycholoog voor hetzelfde geld 1.530 volledige consulten kan doen, all in, dus 45 minuten face to face en 15 minuten overhead. Dat is 1,3 fte, met bewezen en transparante kwaliteiten.

We maken ons dus ernstig zorgen, te meer daar de tweedelijns, geïnstitutionaliseerde GGZ zich al jaren warmloopt met hun voorwaarts geïntegreerde instellingen om de eerstelijns GGZ volledig over te nemen; de eerstelijns als wingebied, met alle kosten en kwaliteitsverlies op de koop toe. Het is niet voor niets dat de LVE i.s.m. de LHV e.a. zich hiertegen uit oopunt van kosten en doeltreffendheid al jaren verzet. Alle betrokken partijen zien het gebeuren (inclusief het CvZ, de NZa en het ministerie), maar doen er niets aan.

Het is nog gekker: ondanks alle verhalen die versterking van de eerstelijns, generalistische zorg bepleiten, is de eigen bijdrage voor eerstelijnspsychologische zorg door het vorige kabinet ook nog eens verhoogd naar 20 euro per gehele zitting, het maximaal aantal zittingen waarop aanspraak geldt verlaagd van 8 naar 5 en de aanspraak inhoudelijk beknot tot alleen die aandoeningen die én tot de GGZ ziektes (DSM-IV) worden gerekend én een hoge ziektelast veroorzaken. Hiermee is eerstelijnspsychologische zorg feitelijk onverzekerd en onbereikbaar geworden, met alle extra kostenverhogende effecten van dien in de gehele GGZ en somatische zorg.

Anders gezegd: de poort van een echte eerstelijns GGZ-voorziening, de eerstelijnspsychologische zorg i.c. de toekomstige generalistische zorg, wordt dichtgehouden en door eenzijdige maatregelen

ING 2138006

KvK Amsterdam nr. 40.539.391

Internet: www.lve.nl

gebarricadeerd. De duurdere specialistische GGZ wordt voor de patiënt het goedkoopst en daarmee dus het bereikbare en toegankelijke alternatief. Hiermee wordt de cliëntenstroom de verkeerde kant opgestuurd.

Al met al wordt een unieke voorziening, waarvoor de Tweede Kamer vanaf 2002 kamerbreed heeft gestreden om zeep geholpen. Dat is triest, temeer daar het onderbrengen van de eerstelijnspsychologische zorg in de Zorgverzekeringswet, getuige de feiten en cijfers, nooit heeft geleid tot een kostenexplosie in dit deel van de GGZ; integendeel. Het niveau van de huidige tarieven van gecontracteerde en niet-gecontracteerde zorgaanbieders is in vergelijking met de geïnstitutionaliseerde GGZ ook nog eens laag te noemen. De 'cliënt-hulpverlenerscontactratio' is daarentegen fors hoger, namelijk minstens 75%.

Er is tot op heden geen doeltreffender en doelmatiger vorm van eerstelijns GGZ-hulp dan eerstelijnspsychologische zorg. De cijfers spreken voor zich:

- Ruim 30 % van alle GGZ-cliënten tegen ca. 3% totale GGZ-kosten (volgens de verzekeraars)
- Ruim 200.000 cliënten EPZ (VWS 2010), waarvan een ruime 90.000 door leden van de LVE
- Gemiddeld 7 zittingen binnen range van 12 (al jaren, voor en na de Zorgverzekeringswet!)
- 75% geholpen binnen 8 zittingen
- 90% binnen 12 zittingen
- Weinig afgebroken behandelingen
- 5% doorverwijzing, waarvan 8% naar 2° lijn
- Waardering cliënten: 8,5
- 10 -15% substitutie (nu al)
- Goedkoop en doeltreffend: gemiddeld 80 euro per zitting all in, incl. eigen bijdrage van 20 €

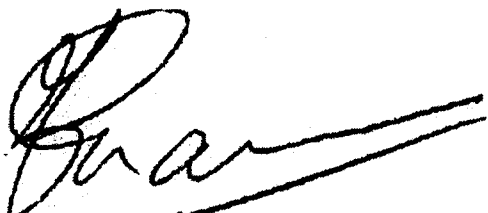
Wij hebben de Tweede Kamer, de minister e.a., in talloze brieven en berekeningen al meerdere keren laten zien en voorgerkend dat alle plannen voor de versterking van de eerstelijns GGZ zullen stranden als deze ongelijkheid blijft bestaan en er steeds in negatieve zin wordt ingegrepen in de eerstelijnspsychologische zorg. Wat het laatste betreft, verwijzen wij naar het onlangs verschenen advies van het Collegé voor Zorgverzekeringen om de eerstelijnspsychologische zorg om reden van de bewezen doeltreffendheid en doelmatigheid juist weer terug te brengen naar 8 zittingen en de aanspraak nog eens goed te bezien.

Niemand schiet iets met de voortdurende, feitelijke ongelijkheid op: de (potentiële) cliënten niet, de plannen voor de GGZ zoals neergelegd in het Bestuurlijk Akkoord GGZ van juni jl. niet en tot slot ook de staatskas niet.

Wij verzoeken u dan ook dringend om de eerstelijnspsychologische zorg, de toekomstige generalistische GGZ als onderdeel van de eerstelijns gezondheidszorg, niet te vergeten en de ongelijkheid voor eens en altijd op te heffen!

Voor een nadere mondelinge toelichting kunt u contact met mij opnemen (0621277641) of met de heer Dick Nieuwpoort, directeur van de LVE (0651339323),

met vriendelijke groet,

drs. H. (Hans) Kamsma, voorzitter

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer drs. H. Kamsma
Landelijke Vereniging van
Eerstelijnspsychologen
Osdorper Ban 7 a
1068 LD Amsterdam

Kenmerk: 201200340

Haag, 4 oktober 2012

Geachte heer Kamsma,

Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

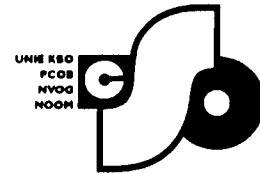
Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

DE KOEPEL VAN
OUDERENORGANISATIES

Churchillaan 11, 4^e etage
Postbus 2069
3500 GB Utrecht
Telefoon 030 276 99 85
Fax 030 271 90 38
cso@ouderenorganisaties.nl

Aan de informateurs de heren H. Kamp en W. Bos

Plaats en datum: Utrecht, 1 oktober 2012
Kenmerk: B 6608 Z&W/HS/HS
Onderwerp: Goede ouderenzorg in relatie tot
de betaalbaarheid van de zorg

Geachte heren Kamp en Bos,

De ouderenorganisaties NOOM, NVOG, PCOB en Unie KBO, verenigd in de koepelorganisatie CSO, vinden het van groot belang dat er zowel in de 'Beleidsagenda 2013' van het Ministerie van VWS als in het 'Ontwerpadvies Naar een kwalitatief goede toegankelijke en betaalbare zorg' van de SER, aandacht is voor de kwaliteit van de zorg. Met name de aandacht voor gepaste zorg, voor de eigen regie van de (oudere) cliënt of patiënt en het feit dat zorg zo lang mogelijk dicht in de eigen buurt moet plaatsvinden. Zo is het eerdere pleidooi van CSO voor terugkeer van de wijkverpleegkundigen en de aandacht voor preventie in beide stukken terug te vinden. Beide thema's zijn ook terug te vinden in de 'Agenda van de zorg', een gezamenlijk initiatief van 14 vertegenwoordigers van consumenten, patiënten, zorgaanbieders, zorgverleners en zorgverzekeraars die mede ondertekend is door de CSO.

De CSO constateert dat er een breed draagvlak is voor het hervormen van de langdurige zorg, ook vóór die voor ouderen. Maar tegelijkertijd willen wij een aantal punten bij u onder de aandacht brengen, namelijk de bijna eenzijdige aandacht voor de ouderenzorg in relatie tot de betaalbaarheid van de zorg en het feit dat wordt toegewerkt naar overheveling van de zware ouderenzorg zoals verpleeghuiszorg van de AWBZ naar de zorgverzekeringswet ZVW.

Zorg voor ouderen

De zorg voor ouderen wordt in zowel de Beleidsagenda als door de SER grofweg in twee groepen verdeeld: lichte en zware zorg. Definities ontbreken, maar uit de tekst kan gelezen worden dat persoonlijke verzorging en begeleiding bij lichte zorg ingedeeld worden. Deze zorg komt in toenemende mate voor eigen rekening van ouderen. In die situaties dat mensen het niet zelf kunnen betalen is er sprake van een financieel vangnet, wat de associatie kan oproepen van 'armenzorg'. Deze vormen van zorg kunnen lang niet altijd door de eigen omgeving ingevuld worden,

omdat dit te belastend is vanwege beperkte onderlinge contacten of voortkomend uit de levensgeschiedenis van mensen.

Ook al schuift de SER de hete aardappel voorlopig nog voor zich uit, we kunnen lezen dat men vergaande plannen heeft om de zware ouderenzorg (i.c. verpleeghuiszorg) over te hevelen naar de zorgverzekeringswet. De CSO blijft aandacht vragen voor een belangrijk deel van de ouderenzorg wat niet gaat over behandeling of verpleegtechnisch handelen, maar die gaat over langdurige verzorging en verpleging. In onze ogen is deze zorg nog steeds 'onverzekerbare zorg'.

Bij de overheveling naar de zorgverzekeringswet worden mensen afhankelijk van risicodragende zorgverzekeraars, die door zorginkoop proberen de kosten zo laag mogelijk te houden op basis van de ex ante risicoverevening. Natuurlijk geldt dat mensen ieder jaar kunnen overstappen als de zorg niet naar wens is. Maar wie langdurige zorg nodig heeft, is vaak niet meer in staat uit te zoeken welke zorg(verzekeraar) het beste bij hem of haar past. Dit in tegenstelling tot zorg die van korte duur is en gericht op behandeling of revalidatie want de overheveling daarvan naar de zorgverzekeringswet is zelfs gewenst en was ook de centrale achterliggende gedachte van de invoering van de ZVW.

In het Lenteaakkoord zijn al diverse inperkingen van het verzekerd pakket van de basisverzekering aangekondigd. De CSO is er met het oog op de uitwerking van ouderenzorg in uw politieke programma's niet gerust op dat elementen van de langdurige ouderenzorg op termijn onderdeel zullen blijven van het basispakket. Overheveling naar de aanvullende pakketten heeft als gevolg dat er drempels gelden voor mensen met een beperking en zelfs op basis van leeftijd.

De CSO heeft zich achter het Actiz Deltaplan Ouderenzorg geschaard waarin de bestedingsmacht van de cliënt, gepaste zorg die tot stand komt in afspraken tussen de cliënt en de zorgaanbieder, en het schrappen van alle overbodige regels om effectiever en efficiënter te kunnen gaan werken, als uitgangspunten voor de ingrijpende hervorming van de AWBZ staan vermeld.

Kostenbewustzijn

Om de kosten van de zorg te beheersen en ongepast gebruik te voorkomen wordt ingezet op het verhogen van eigen bijdragen en betalingen, en het verhogen van het eigen risico.

De ouderenorganisaties vinden dat de omvang van de collectieve zorguitgaven in zijn totaliteit van curatieve en langdurige zorg geconsolideerd moet worden in een vast percentage van het BBP. Het percentage van de zorguitgaven die het gevolg zijn van demografische ontwikkelingen moet hierbij worden opgeteld. In dat geval is er volgens ons sprake van aanvaardbare kosten.

De CSO vindt dat in het debat over financiële houdbaarheid van de zorg te snel de stap gezet wordt naar oplossingen als invoering van eigen betalingen, verhogen eigen risico en verhogen van premies. In onze ogen moet de focus liggen op een *stevige kostenbeheersing*. En daarbij primair op strategieën voor kostenbeheersing die de kwaliteit en effectiviteit van de zorg ten goede komen. Op dit punt kunnen naar onze mening concrete stappen worden gezet. De CSO volgt daarbij de inhoudelijke visie, zoals onder andere in publicaties van de RVZ¹ en NPHF²

¹ RVZ, *Perspectief op gezondheid 2020, 2010 (Van ziekte en zorg naar gedrag en gezondheid)*

naar voren gebracht: Niet het bestrijden van ziekte moet centraal staan in de gezondheidszorg, maar het bevorderen en behouden van gezondheid. Het accent moet verschuiven van nazorg naar voorzorg. Waarbij we ook vinden dat ouderen zelf een verantwoordelijkheid hebben om bij te dragen in deze strategieën voor kwaliteitsverbetering en kostenbeheersing. Het gesprek met de arts over gepaste zorg hoort daarbij, evenals inzicht in de kosten van behandelingen en zorgarrangementen, om op deze wijze het kostenbewustzijn te vergroten.

We pleiten voor een solidair zorgstelsel, zoals dat nu in feite ook al grotendeels is vormgegeven: 83% van de bijdragen van de totaliteit van de kosten van de curatieve en langdurige zorg wordt inkomenssolidair gefinancierd. We wijzen daarom het eigen risico in het kader van de ZVV af. Dit past niet in een inkomensafhankelijk zorgstelsel.

Algemene standpunten van de CSO

Samen met ouderen is door de CSO goede ouderenzorg samengevat in 4 kernwaarden:

1. Goede ouderenzorg legt de regie zoveel mogelijk bij de oudere zelf. Zowel door zeggenschap over de eigen zorg en het bevorderen van zelfredzaamheid als door participatie van ouderen in zorgbeleid.
2. Voorzorg is een belangrijke pijler in goede ouderenzorg. Preventieve activiteiten in de buurt en aandacht voor de fysieke en sociale omgeving (zoals geschikte woningen en eenzaamheidsbestrijding, helpen ouderen om gezond te blijven.
3. Goede ouderenzorg kenmerkt zich door samenhang. Aanbieders van wonen, zorg en welzijn coördineren hun hulpaanbod. En er is adequate afstemming tussen professionele zorg en informele zorg/mantelzorg, waarbij de informele zorg/mantelzorg geactiveerd en ondersteund wordt.
4. Goede ouderenzorg kiest voor kwaliteit en doelmatigheid. Er wordt gekozen voor effectieve interventies die aansluiten bij ouderen met multimorbiditeit en er wordt goed gebruik gemaakt van technologische mogelijkheden. Zo kan een EPD veel kosten besparen door inzicht in medicijngebruik door alle hulpverleners, afstemming van zorg en resultaten van onderzoek, en om een grotere betrokkenheid van de cliënt en zijn sociale netwerk te realiseren en de communicatie tussen hen verbeteren.

Fundamentele hervormingen vragen extra aandacht

Genoemde beleidswijzingen betekenen een fundamentele wijziging van de langdurige zorg. Inmiddels zijn voldoende ervaringen opgedaan met soortgelijke veranderingen in het kader van de overgang van delen van de AWBZ naar de WMO.

Deze veranderingen zijn geen sinecure; niet voor de overheid, niet voor betrokken organisaties in de curatieve en langdurige zorg en als laatste helemaal niet voor onze doelgroep ouderen.

Deze veranderingen vragen om een goed doordachte en logische herinrichting ervan.

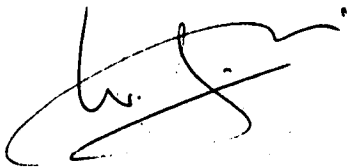
Dit is slechts mogelijk als daarbij sprake is van voldoende tijd om een en ander verder uit te werken, voor het raadplegen van het werkveld en het realiseren van de betrokkenheid van organisaties zoals de CSO.

² NPHF, *Open brief aan minister Schippers van Volksgezondheid: Gezondheidsdenken houdt de zorg betaalbaar*, 2012

Voorkomen moet worden dat de gewenste waardevolle en succesvolle herziening stuk loopt op een te grote bezuinigingsdrift. Want dan komt de rekening echt bij de komende generaties te liggen.

We hopen dat u deze inbreng met ons deelt en wij zijn uiteraard bereid onze visie toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

W.J. van Minnen
directeur

c.c.

- fractievoorzitters dhr. M. Rutte en D. Samsom en dhr. S. Blok en J. Dijsselbloem,
- fractievoorzitters mevr. J. Sap, M. Thieme, en dhr. S. van Haersma Buma, H. Krol, A. Pechtold, E. Roemer, A. Slob, C. van der Staaij en G. Wilders,
- de leden van de Vaste commissie VWS mevr. M. Agema, H. Bruins Slot, R. Dik-Faber, P. Dijkstra, M. Keijzer, R. Leijten, A. Mulder, E. Ouwehand, J. Sap, K. Straus, T. Venrooij, A. Wolbert en dhr. H. van Gerven, H. Krol en C. van der Staaij

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer W.J. van Minnen
CSO De Koepel van Ouderenorganisaties.
Postbus 2069
3500 GB Utrecht

Kenmerk: 201200342

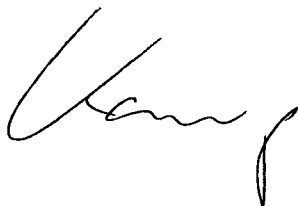
Haag, 4 oktober 2012

Geachte heer Van Minnen,

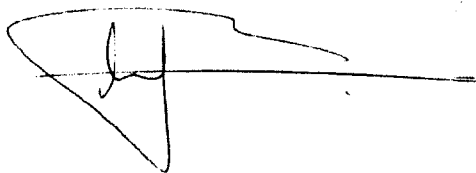
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Vakcentrale voor middengroepen en hoger personeel

Multatullilaan 12, 4103 NM Culemborg
 Postbus 575, 4100 AN Culemborg
 Telefoon (0345) 851 900
 Telefax (0345) 851 915
 E-mailadres: info@vc-mhp.nl

Aan de kabinetsinformateurs,
 de heer drs. W.J. Bos en de heer H.G.J. Kamp
 Ministerie van Algemene Zaken
 Postbus 20001
 2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Culemborg, 1 oktober 2012
 RV/BvdW/EH/cn/B.066

Geachte heer Bos en heer Kamp,

Met het oog op de informatiebesprekingen willen, wij u graag in kennis stellen van de visie van de Vakcentrale voor middengroepen en hoger personeel (MHP) op het terrein van een aantal politieke kernthema's op sociaal-economisch terrein.

Vooraf wenst de MHP te benadrukken dat niet de signatuur van een nieuw kabinet voor haar bepalend is, maar het te voeren beleid, evenals de kwaliteit en de stabiliteit van een nieuw kabinet. Er zullen in de komende kabinetsperiode belangrijke besluiten genomen gaan worden, die niet alleen op korte termijn, maar ook op langere termijn impact op de Nederlandse economie zullen hebben. Draagvlak en het vertrouwen, dat herwonnen moet worden, zijn de belangrijkste uitgangspunten. Wij gaan er dan ook van uit dat een nieuw kabinet het maatschappelijk middenveld, en daarbij in het bijzonder sociale partners, een ruime rol zal toebedelen. De MHP vindt het terrein van werk en inkomen de primaire verantwoordelijkheid van sociale partners. Daarom doen we een oproep aan een nieuw kabinet om op een constructieve wijze overleg te voeren over de dossiers, die in de genoemde samenhang ons beider belangen raken.

In de bijlage van deze brief treft u de onderbouwing aan van de MHP- opvattingen over enkele belangrijke thema's op het terrein van werk en inkomen. Kort samengevat betreft het de navolgende onderwerpen.

1. Terzake de **overheidsfinanciën** pleit de MHP voor een meer evenwichtige verdeling van lastenverzwaringen en bezuinigingen, die het economisch herstel minder in de weg staan. De MHP ziet voldoende mogelijkheden om op een andere wijze het overheidstekort op korte termijn terug te dringen, zonder dat daarbij bepaalde groepen onevenredig hard worden getroffen, zoals het geval is bij de forensentaks. Het gelijk trekken van de **assurantiebelasting** aan het BTW-tarief, een verhoging van het **Vpb-tarief** tot die van de ons omringende landen, een beperking van de verlaging van de **overdrachtsbelasting** en het gedeeltelijk opschorten in de tijd van grootschalige **infrastructurele projecten** zijn daar voorbeelden van.

2. Feitenmateriaal laat zien dat het **ontslagrecht** helemaal niet zo inflexibel is als men vaak doet voorkomen. Volgens de MHP geldt dat **'vast is niet vast en flex is te flex'**. In dat kader vergroot het wetsvoorstel over de **modernisering van de Ziektewet** de slechte rechtspositie van flexwerkers nog meer. De aanpassingen in het ontslagstelsel, zoals neergelegd in het Lenteakkoord, bewerkstelligen een grote onbalans in de arbeidsrelatie tussen werkgever en werknemer. De voorstellen leiden verder tot een forse armoedeval voor werknemers uit de middengroepen. Bovendien leveren deze voorstellen geen bijdrage aan de versterking van de economie en de houdbaarheid van de overheidsfinanciën. Daarom doet de MHP een dringend beroep op een nieuw kabinet om de eerder gepresenteerde voorstellen terug te nemen en sociale partners de gelegenheid te geven met een voorstel te komen, zonder stok achter de deur.

De MHP maakt zich voorts grote zorgen over de voornemens vanuit de politiek om middels onthouding van **algemeen verbindend verklaring** van cao's te sturen op de inhoud van een cao. De politiek dreigt daarmee de rol van sociale partners over te nemen, hetgeen in ons traditionele overlegmodel als ongewenst moet worden beschouwd.

3. De stapeling van bezuinigingen op de kinderopvang zal een negatief effect hebben op de **arbeidsparticipatie**. De eerste voortekenen hiervan zijn nu al zichtbaar. De MHP roept dan ook op om geen verdere bezuinigingen meer door te voeren. Verder roept de MHP een nieuw kabinet op om, samen met sociale partners, de kansen van oudere werknemers op de arbeidsmarkt te vergroten, door de bezuinigingen op het vitaliteitspakket terug te draaien en de eerder gedane toezeggingen rond het Pensioenakkoord na te komen. In dat kader maakt de MHP zich zorgen over de plannen om het arbeidsregime voor 65-plussers te versoberen, waardoor de kans groot wordt dat er sprake zal zijn van verdringing op de arbeidsmarkt.
4. De MHP pleit ervoor dat de overheid stappen onderneemt om de omstandigheden te verbeteren om vormen van '**het nieuwe werken**' beter te faciliteren. Het gaat daarbij vooral om aanpalende wet- en regelgeving, zoals fiscale regelgeving.
5. De MHP spreekt de hoop uit dat een nieuw kabinet het **onderwijs** zal zien als investering, en niet als kostenpost. De MHP is er geen voorstander van extra financiële drempels op te werpen voor het volgen van onderwijs. De vraaguitval die de **langstudeerboete** teweeg brengt, zal zich in een veelvoud voordoen bij een **sociaal leenstelsel**. Dit betekent een claim op toekomstige belastingopbrengsten en hogere uitgaven voor bijvoorbeeld sociale zekerheid en zorg in de toekomst. Ook maakt de MHP zich zorgen over de voornemens ten aanzien van de vraagfinanciering in het **deeltijdonderwijs**. Hierdoor wordt het leven lang leren eerder tegengewerkt dan bevorderd. Binnenkort zal de sector onderwijs van de MHP een **tienpuntenplan** voor het onderwijs presenteren om een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de kwaliteit van het Nederlandse onderwijs.
6. Ondanks het feit dat de politiek zijn deel van de afspraken uit het Pensioenakkoord niet is nagekomen, blijft de MHP voor een aanpassing van het **pensioencontract**, vooral om de stijgende levensverwachting te incorporeren. De MHP wil nauw betrokken blijven bij de nadere uitwerking van wet- en regelgeving hierover. De MHP dringt er op aan alsnog de **flexibillering van de AOW** te introduceren, teneinde stoppen voor de AOW-gerechtigde leeftijd en langer doorwerken mogelijk te maken.
7. Kostenbeheersing in **de zorg** dient in eerste instantie gezocht te worden in **doelmatigheidswinst**, waarbij de beroepsgroepen nauw betrokken moeten worden. De MHP is groot voorstander van risicosolidariteit in de zorg, maar wijst het bedrijven van inkomenspolitiek via de financiering van de zorg af. Hiervoor is primair ons belastingstelsel bedoeld. De MHP wijst op het onlangs naar buiten gebrachte **SER-tussenadvies** bij de toekomstige vormgeving van de zorg. Het 'opschonen' van de ouderenzorg voor niet zorgelementen kan alleen met een gelijktijdige, substantiële verlaging van de **eigen bijdragen in de AWBZ**. Ook dient uitdrukkelijk aandacht te zijn voor het tegengaan van **oplopende personeelstekorten** in de zorg, omdat hiermee de kwaliteit onder druk komt te staan. De **bedrijfsgezondheidszorg** heeft een belangrijke preventieve werking. In dat kader vraagt de MHP extra aandacht voor de onafhankelijke en professionele positie van de bedrijfsarts, door een andere financieringswijze en meer aandacht voor de instroom van bedrijfsartsen.
8. De overheid is verantwoordelijk voor de kwaliteit van **de collectieve sector**. Daarbij spelen optimale bedrijfsvoering en een adequaat personeels- en beloningsbeleid een belangrijke rol. Duidelijke keuzes in het takenpakket, waarvoor de overheid wel en niet verantwoordelijk is, dienen te worden gemaakt voordat taakstellingen worden opgelegd. Het eenzijdig opleggen door het kabinet van een **nullijn** voor het overheidspersoneel doorkruist het beginsel van vrije cao-onderhandelingen.

9. De MHP ziet mogelijkheden om het **fiscale stelsel** te verbeteren, maar is van mening dat een stelselwijziging zonder smeerolie in het huidig economisch tijdsgewricht het consumentenvertrouwen nog verder doet dalen. De voornemens om reiskostenvergoedingen fiscaal te belasten moeten volgens de MHP van tafel. Dit betreft zowel de **forensentaks** als het onderbrengen van zakelijke kilometers in het forfait van de **werkkostenregeling**. De MHP is van mening dat ideeën om de **hypotheekrenteaftrek** te beperken teveel worden ingegeven door bezuinigingsmaatregelen. Alleen in samenhang met aanvullende maatregelen, zoals het bevorderen van de toegang tot de woningmarkt voor starters, de verlaging van de overdrachtsbelasting en het eigen woningforfait, is een beperking van de hypotheekrenteaftrek op een verantwoorde wijze door te voeren.

10. De afgelopen decennia zijn de lasten van bezuinigingen grotendeels en sluipenderwijs neergelegd bij de middengroepen. Daarmee is per saldo steeds meer sprake van **inkomensnivellerung**. Lastenverzwaringen als gevolg van aanstaande bezuinigingen moeten door iedereen worden gedragen en niet alleen bij bepaalde groepen terecht komen. Een transparant **inkomensbeleid** is daarvoor een belangrijke voorwaarde, niet alleen om de verdeling van de lasten goed in beeld te krijgen, maar ook om het draagvlak voor inkomensoverdrachten te vergroten.

Wij hopen dat onze ideeën en argumentatie een bijdrage kunnen leveren aan de totstandkoming van het programma voor een nieuw kabinet. Uiteraard zijn wij te allen tijde bereid de inhoud van deze brief nog mondeling toe te lichten, indien daartoe behoefte bestaat. Wij wensen u verder veel sterkte en succes bij de verdere besprekingen.

Met vriendelijke groet,

drs. R.T.B. Visser,
duovoorzitter

B.H. van der Wal, MSc,
duovoorzitter

cc. de heren D.M. Samsom, J.R.V.A. Dijsselbloem, M. Rutte en S.A. Blok

Bijlage: onderbouwing van de MHP-visie op tien belangrijke beleidsthema's op het terrein van werk en inkomen

BIJLAGE: onderbouwing van de MHP-visie op tien belangrijke beleidsthema's op terrein van werk en inkomen.

1. Houdbaarheid overheidsfinanciën

Het is de komende tijd de opgave om gezamenlijk te zorgen voor een duurzaam perspectief op een gezonde economie op de langere termijn, en dat iedereen een bijdrage levert aan het tekort op de korte termijn. Nederland verkeert al sinds eind 2008 in een economische crisis. Mede als gevolg hiervan zijn de overheidsfinanciën aanzienlijk verslechterd en is het consumentenvertrouwen tot een absoluut dieptepunt gedaald. De MHP deelt de visie dat het noodzakelijk is om de overheidsfinanciën weer op orde te brengen door het begrotingstekort en de staatsschuld terug te dringen. Echter moet niet alleen hierop de focus worden gericht, maar is het van misschien nog groter belang om de oplopende werkloosheid tegen te gaan.

Korte termijn maatregelen

De maatregelen om de overheidsschuld op korte termijn terug te dringen zullen evenwichtig moeten zijn, waarbij de consumptieve bestedingen niet extra onder druk worden gezet en de economische groei niet teveel vertraagd wordt. Ombuigingen en lastenverzwaringen zullen zorgvuldig verdeeld moeten worden over overheid, ondernemers en huishoudens. Maar ook zal de rekening niet teveel bij bepaalde huishoudens neergelegd moeten worden. Dat is de reden dat de MHP grote moeite heeft met het pakket zoals dit tussen vijf politieke partijen in het zogenaamde Lente-akkoord is neergelegd. Voorbeelden van maatregelen die bepaalde groepen relatief zwaar treffen zijn de volgende.

- De forensentaks treft veel werknemers onevenredig zwaar in de portemonnee.
- De voorstellen rond het ontslagrecht zorgen voor een grote disbalans tussen werkgever en werknemer. Tevens zullen de middengroepen een forse inkomensval krijgen op het moment dat ze werkloos worden.
- De aanscherping van de Ziektewet zorgt ervoor dat vooral jonge werknemers met een langdurige ziekte binnen de kortste keren naar bijstandsniveau terugvallen.
- De nullijn bij ambtenaren zal niet alleen ambtenaren in het openbaar bestuur meerdere jaren op achterstand houden, maar bijvoorbeeld ook onderwijzend personeel en werknemers bij defensie en politie.
- Oudere werknemers zien door de afschaffing van de doorwerkbonus en het niet invoeren van de werkbonus hun besteedbaar inkomen met soms wel 10% dalen.

Kortom, sommige groepen worden onevenredig hard getroffen, waardoor het consumentenvertrouwen nog verder zal teruglopen. Volgens de MHP kunnen de ombuigingen en lastenverzwaringen op de korte termijn evenwichtiger vormgegeven worden door bijvoorbeeld:

- De assurantiebelasting te verhogen naar het BTW-tarief en daarmee gelijk te trekken naar die van de ons omringende landen. Deze maatregel verhoogt de belastinginkomsten met circa € 1,3 miljard, hetzelfde bedrag dat gemoeid is met de forensentaks. De lasten worden daarmee beter verdeeld over ondernemers en huishoudens.
- De laatste jaren heeft Nederland het tarief van de Vennootschapsbelasting aanzienlijk verlaagd ten opzichte van de ons omringende landen. Het gelijktrekken van het Vpb-tarief met bijvoorbeeld Duitsland en België levert ongeveer € 3 miljard op.
- Met de verlaging van de overdrachtsbelasting werd beoogd de huizenmarkt weer in beweging te brengen. Dit effect is niet bereikt. Met de structurele verlaging naar 2% loopt de overheid € 1,3 miljard aan belastinginkomsten mis. Een heroverweging van deze maatregel lijkt dus voor de hand te liggen, waarbij te overwegen valt een onderscheid te maken tussen starters en niet starters op de woningmarkt.
- In betere economische tijden is er tot grootschalige infrastructurele projecten besloten. Hiermee zijn miljarden gemoeid. Met het gedeeltelijk opschorten van bepaalde projecten kunnen de overheidsuitgaven op korte termijn aanzienlijk verminderd worden. Zo komt de aanleg van 25 kilometer snelweg gemiddeld overeen met € 1 miljard aan uitgaven. Met de bovenstaande maatregelen kan zeker € 5 miljard worden gevonden om het overheidstekort op korte termijn terug te dringen, waarbij er sprake is van een evenwichtigere lastenverdeling en waarbij het consumentenvertrouwen minder geschaad wordt dan met het nu voorliggende pakket aan maatregelen.

Bij de Vakcentrale MHP zijn aangesloten:

- * BBV, Beroepsorganisatie Banken Verzekeringen
- * CMHF, Centrale van Middelbare en Hogere Functionarissen bij Overheid, Onderwijs, Bedrijven en Instellingen
- * UOV, Unie van Onafhankelijke Vakorganisaties
- * VNV, Vereniging van Nederlandse Verkeersvliegers

De MHP pleit voor een meer evenwichtige verdeling van lastenverzwaringen en bezuinigingen die het consumentenvertrouwen minder aantast en het economisch herstel minder in de weg staat. De MHP ziet voldoende mogelijkheden om op een andere wijze het overheidstekort op korte termijn terug te dringen, zonder dat daarbij bepaalde groepen onevenredig hard getroffen worden.

Lange termijn hervormingen

Hervormingen op de langere termijn moeten bijdragen aan een duurzaam perspectief voor de economie en de samenleving. Een perspectief waarbij mensen kunnen rekenen op een duurzame plek op de arbeidsmarkt, op een woningmarkt die voor iedereen toegankelijk en betaalbaar is, en een zorgstelsel dat van een kwalitatief hoog niveau is en geen hoge drempels opwerpt. Het onderscheid tussen de korte en lange termijn is essentieel. Op korte termijn leveren structurele aanpassingen van de woningmarkt en de zorg geen geld op. Wat betreft de arbeidsmarkt gaat het er vooral om deze beter te laten functioneren en de groeiende flexibele schil te keren. Indien daarmee het beroep op de sociale zekerheid kan verminderen levert dit op den duur winst op, niet alleen in financiële zin. Zorgvuldigheid en draagvlak zijn echter essentieel om grote veranderingen succesvol te kunnen doorvoeren. Hieronder wordt afzonderlijk op deze hervormingsvraagstukken ingegaan.

Hervormingen van de arbeidsmarkt, de woningmarkt en de zorg zullen vooral op draagvlak moeten kunnen rekenen. Daarom kunnen maatregelen op deze terreinen volgens de MHP niet buiten maatschappelijke organisaties om worden getroffen. In het bijzonder geldt dit op het terrein van de arbeidsmarkt, waar sociale partners een cruciale rol vervullen.

2. Sociale zekerheid en arbeidsrecht

'Vast is niet vast en flex is te flex'

Ten aanzien van het ontslagrecht en de huidige arbeidsmarktsituatie wordt de laatste tijd vaak de kreet 'vast is te vast en flex is te flex' gebruikt. De MHP betwist dit. Uit recente cijfers kan namelijk worden afgeleid dat circa 88% van alle werknemers, voor wie ontslag wordt aangevraagd, ook daadwerkelijk hun baan verliezen. Voor ontbinding via de kantonrechter of een UWV-ontslagvergunning op bedrijfseconomische gronden geldt zelfs dat in 90% van de gevallen de arbeidsrelatie wordt beëindigd. Ongeveer 75% van deze ontslagaanvragen wordt binnen 6 weken afgehandeld. Dan kan er niet met droge ogen worden beweerd dat in Nederland 'een vast contract te vast is'. Als men dan ook nog bedenkt dat zelfstandigen zonder personeel en uitzendkrachten geen enkele ontslagbescherming genieten (volgens ramingen oplopend tot een miljoen werkenden), geldt er volgens de MHP dan ook: 'vast is niet vast en flex is te flex'.

De MHP is van mening dat er een evenwicht moet blijven bestaan tussen enerzijds bescherming van de werknemer en anderzijds de flexibiliteit op de arbeidsmarkt. Een kille sanering van de ontslagvergoedingen en van de hoogte en duur van de WW zou dit evenwicht ernstig kunnen verstoren. De MHP ziet wel mogelijkheden om de uitvoering en regie over bijvoorbeeld de WW anders vorm te geven, door deze dichter bij partijen neer te leggen die hier een betekenisvolle rol in kunnen spelen. In de toekomst wordt langer doorwerken steeds belangrijker om toekomstige arbeidsmarkttekorten op te vangen. Dit betekent dat we er vooral voor moeten zorgen dat bedrijven en instellingen investeren in hun werknemers om werkloosheid te voorkomen en in staat te stellen om de pensioenleeftijd te halen. Afspraken over 'van werk naar werk trajecten' zullen daarmee een steeds prominentere plaats moeten krijgen in ons sociale zekerheidsstelsel. Te allen tijde moet sociale zekerheid blijven dienen als een vangnet voor die mensen die ongewild langs de kant komen te staan, of het nu gaat om een korte of een langere periode.

Feitenmateriaal laat zien dat het ontslagrecht en de arbeidsmarkt helemaal niet zo inflexibel zijn als men doet voorkomen. Volgens de MHP geldt: 'vast is niet vast en flex is te flex'.

Aanpassingen ontslagstelsel

De MHP maakt zich grote zorgen als de voorstellen ten aanzien van het ontslagstelsel (zoals onder andere neergelegd in de hoofdlijnennotitie van minister Kamp van SZW) zouden worden doorgevoerd. In plaats van de positie van de flexwerkers te versterken, worden de fundamentele rechten van vaste medewerkers afgebroken. De aankoop van consumentenproducten of het sluiten van een huurovereenkomst is straks met meer rechten omgeven dan het aangaan van een arbeidsovereenkomst.

Werkgevers, die voornemens zijn een werknemer te ontslaan, hoeven geen toestemming meer vooraf te vragen aan het UWV of een schadeloosstelling via de kantonrechter te betalen. Volgens de MHP wordt de werknemer hiermee min of meer 'vogelvrij' verklaard.

In plaats van de preventieve toets komt er een hoorplicht bij de werkgever. Er is hierdoor geen sprake van een onafhankelijke toets of het ontslag gerechtvaardigd is. Het lijkt er eerder op dat 'de slager zijn eigen vlees keurt'. Een werkgever die toch al van plan was een werknemer te ontslaan, zal niet snel op zijn voornemen terugkomen. Dan resteert voor de werknemer slechts de mogelijkheid om achteraf de gang naar de rechter te maken en wel op eigen kosten. Veelal is de arbeidsrelatie dan al verstoord en zal bij een onterecht ontslag herstel van het dienstverband vrijwel onmogelijk zijn.

Door het wegvallen van de ontslagvergoeding als inkomensaanvulling op de WW-uitkering worden midden- en hogere inkomens extra gedupeerd. Het is niet alleen een misverstand dat de ontslagvergoeding niet zal worden gebruikt ter versterking van de eigen arbeidsmarktpositie, de ontslagvergoeding is voor veel mensen ook hard nodig om in ieder geval 70% van het laatstverdiende loon te bereiken en om eventueel (gedeeltelijk) pensioen te blijven opbouwen. Een werknemer, met een inkomen van tweemaal modaal, ontvangt met een WW-uitkering nog maar de helft van zijn laatstverdiende loon (vanwege de maximering van de WW-uitkering) en na de WW-periode nog maar 20% van het oorspronkelijk loon. Dankzij de huidige ontslagvergoeding kan deze werknemer de uitkering nog een aantal jaren aanvullen tot 70% van het laatstverdiende loon.

Op de huidige arbeidsmarkt is dit ook hard nodig, omdat de baankansen van vooral oudere werklozen zeer gering zijn. Het feit dat het kabinet niet voornemens is de IOW-regeling te verlengen, maakt deze gevallen nog schrijnender. Eerst moet het spaargeld worden opgegeten, dan het huis. De woningmarkt zit op slot, dus verkopen is geen optie. Een bijstandsuitkering is vaak onvoldoende om een hypotheek te kunnen betalen. Daardoor zullen veel mensen geen kant meer uit kunnen.

Alle werknemers gaan door de voorstellen in feite tot de flexibele schil in arbeidsorganisaties horen, waardoor de onzekerheid onder hen toeneemt en er een angstcultuur kan ontstaan. Werknemers worden terughoudend in hun kritische houding, wat weer ten koste kan gaan van de innovatie en de productiviteit in bedrijven.

De MHP vraagt zich serieus af in hoeverre de wijzigingen van het ontslagstelsel bijdragen aan de houdbaarheid van de overheidsfinanciën, afgezien van het lasten dekkend maken van de WW-premie. Het lijkt erop dat de overheid juist belastinginkomsten zal mislopen, omdat het bedrag, gemoeid met ontslagvergoedingen, door de voorstellen uit de hoofdlijnennotitie minder zal worden en de ontslagvergoedingen onder de loonbelasting vallen.

De MHP is bereid kritisch te kijken naar het ontslagstelsel, maar dan als onderdeel van een breder en integraal arbeidsmarktbeleid. Dit vergt zorgvuldigheid en is niet over één nacht ijs te besluiten. Dit betekent geen uitstel, maar wel zo spoedig mogelijk een bredere discussie onder regie van sociale partners oppakken, waarin ook de versterking van de positie van de flexwerker centraal moet staan. Wat specifiek het ontslagstelsel betreft, is voor de MHP een opheffing van het duale stelsel in de marktsector bespreekbaar (nog één ontslagroute via bijvoorbeeld de kantonrechter), maar zal de werknemer de mogelijkheid moeten hebben om op kosten van de werkgever een onafhankelijke toets te laten uitvoeren op een moment dat het ontslag nog geen feit is en een eventueel herstel van het dienstverband nog in de rede ligt.

Wat de inkomenspositie na ontslag betreft, gaat het de MHP er vooral om dat iedereen 70% van het laatstverdiende loon moet kunnen bereiken (dit kan via meerdere wegen worden bewerkstelligd).

De aanpassingen van het ontslagstelsel, zoals neergelegd in het Lenteakkoord, bewerkstelligen een totale onbalans in de arbeidsrelatie tussen werkgever en werknemer. De voorstellen leiden tot een forse armoedeval voor werknemers uit de middengroepen. Het is bovendien zeer twijfelachtig of deze voorstellen een bijdrage leveren aan de versterking van de economie en de houdbaarheid van de overheidsfinanciën. Daarom doet de MHP een dringend beroep op een nieuw kabinet om de eerder gepresenteerde voorstellen terug te nemen en eerst sociale partners de gelegenheid te geven met een voorstel te komen, zonder stok achter de deur, die in het voordeel is van één der partijen.

Wetsvoorstel beperking ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid vangnetters

Het wetsvoorstel 'Wet beperking ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid vangnetters' heeft een verslechtering van de Ziektewet tot gevolg. Kern van het wetsvoorstel is om het ziektewetcriterium aan te passen, waardoor zogenaamde vangnetters (WW'ers, uitzendkrachten en andere flexwerkers) na één jaar ziekte alle arbeid moeten accepteren ('passende arbeid'). Daarnaast wordt er een nieuwe ondergrens gecreëerd: als na één jaar ziekte blijkt dat de vangnetter met passend werk minder dan 35% loonverlies heeft, vervalt het recht op een ziektewetuitkering. Tot slot wordt er een arbeidsverledeneis ingevoerd, die tot gevolg heeft dat het loongerelateerde deel van de uitkering standaard drie in plaats van twee jaar bedraagt.

Hierna valt de vangnetter terug naar een uitkering op bijstandsniveau (70% van het minimumloon). De standaardperiode van drie maanden wordt per gewerkt jaar met één maand verlengd tot een maximum van twee jaar.

Het voorgaande betekent dat verreweg de meeste vangnetters binnen twee jaar te maken krijgen met een inkomensterugval naar bijstandsniveau. Dit geldt vooral voor de (grote) groep jongeren met een tijdelijk contract. Een groep die bovendien kampt met een hoge jeugdwerkloosheid en een geringe kans als starter op de woningmarkt. Voor vangnetters die met tijdelijke arbeid een modaal inkomen verdienden, betekent dit een terugval naar 40% van het laatstverdiende inkomen.

De MHP wijst deze verslechtingen van de Ziektewet af. Het is onvoldoende aannemelijk gemaakt dat de maatregelen noodzakelijk of effectief zijn. Omdat steeds meer werknemers te maken krijgen met een flexibel contract, hebben de maatregelen bovendien tot gevolg dat de afstand tussen werknemers met een vast en werknemers met een flexibel contract nog verder wordt vergroot. Hoewel de MHP zich realiseert dat de Tweede Kamer al heeft ingestemd met de maatregelen, doet ze een dringend beroep op een nieuw kabinet om deze maatregelen alsnog terug te draaien.

De maatregelen voor de Ziektewet vergroten de kloof tussen vast en flex en tussen oud en jong. De MHP doet daarom een dringend beroep op de Tweede Kamer om de verslechtingen in de Ziektewet voor zogenaamde 'vangnetters' alsnog terug te draaien.

Algemeen verbindend verklaren van cao's

In toenemende mate is de politiek geneigd zich te bemoeien met de inhoud van cao's, door te dreigen het algemeen verbindend verklaren (avv) te onthouden in geval er bepaalde elementen niet in de cao zijn opgenomen. Daarbij wordt vaak vergeten dat dankzij cao's en het avv-beleid meerdere doelen tegelijkertijd worden gediend:

- Er wordt een gelijk speelveld georganiseerd, waardoor er niet op arbeidsvoorwaarden wordt geconcurrereerd.
- De transactiekosten voor werkgevers worden gereduceerd, omdat er op collectief niveau onderhandeld wordt.
- Maatschappelijke belangen en doelstellingen kunnen worden nagestreefd en breder toegepast. Niet avv-en heeft immers ook gevolgen voor vele andere cao-afspraken die eveneens het algemeen belang dienen.

Sturend avv-beleid zal er toe leiden dat werkgevers zich aan de cao gaan onttrekken door het lidmaatschap van de werkgeversorganisatie op te zeggen met het risico dat bedrijfstak-cao's desintegreren. De beeldvorming dat cao's maatwerk onmogelijk maken, bestrijdt de MHP. Middels dispensatiebeleid door cao-partijen en de wetgever en de introductie van steeds meer raamwerkcao's, bestaan er zowel voor werkgevers als voor werknemers steeds meer mogelijkheden om de arbeidsvoorwaarden op de eigen situatie af te stemmen. Wel erkent de MHP dat in bepaalde sectoren meer gebruik zou kunnen worden gemaakt van maatwerkmogelijkheden binnen de cao en dat de communicatie over de dispensatiemogelijkheden verbeterd kan worden. De bij de MHP aangesloten organisaties zijn al jarenlang pleitbezorger voor meer maatwerk en brengen dat ook in aan de cao-tafel.

De MHP is echter van mening dat de politiek het kind met het badwater zou weggooien op het moment dat er besloten wordt om over te gaan tot een sturend avv-beleid of zelfs tot de afschaffing van het avv-en van cao's.

De MHP is van mening dat het door de politiek op inhoud sturen van het algemeen verbindend verklaren de vrijheid van onderhandelen van cao-partijen aantast en dat met het niet avv-en het kind met het badwater wordt weggegooid.

3. Arbeidsparticipatie

Gelet op huidige economische situatie en gelet op de verwachte toekomstige krapte op de arbeidsmarkt, is een zo groot mogelijke arbeidsparticipatie van ongekend belang. De MHP verzoekt de overheid zich meer dan ooit met sociale partners in te zetten voor een verhoging van arbeidsparticipatie van onder meer ouderen, vrouwen en gedeeltelijk arbeidsongeschikten.

Het vorige kabinet heeft een aantal maatregelen genomen die naar de mening van de MHP een negatief effect zal hebben op de arbeidsparticipatie en daarmee op de langere termijn ook op de overheidsinkomsten. De MHP doelt in deze onder meer op de bezuinigingen op de kinderopvang, de bezuinigingen op het vitaliteitspakket en het versoepelde arbeidsrechtelijk regime voor AOW-gerechtigden. Hieronder wordt op deze onderdelen nader ingegaan.

Bezuinigingen op de kinderopvang

Uit berekeningen van de MHP blijkt dat de kosten van ouders voor de kinderopvang voor het tweede jaar op rij aanzienlijk stijgen. Na de verhoging in 2012 van de eigen bijdragen voor ouders aan de kinderopvang, heeft het vorige kabinet besloten dat ook in 2013 zal worden bezuinigd op de overheidsuitgaven in deze. De ouderbijdrage voor het eerste kind wordt verhoogd, het te vergoeden uurtarief wordt wederom bevroren en de toeslag voor zogenaamde doelgroepouders zal worden genormeerd. De inkomenseffecten van deze bezuinigingen zullen per gezin aanzienlijk verschillen, maar vast staat dat de koopkracht van jonge ouders in twee jaar tijd met zo'n 3 tot 6% verslechtert. In 2013 zullen voor ouders uit de middengroepen de bijdragen aan kinderopvang 10% tot 15% van hun besteedbaar inkomen bedragen. De arbeidsparticipatie van ouders met jonge kinderen zal hierdoor verder worden ontmoedigd. De eerste voortekenen hiervan zijn al zichtbaar. Uit recente cijfers van het ministerie van SZW¹ blijkt dat de arbeidsparticipatie van alleenstaande moeders in het eerste kwartaal van 2012 met 2% is gedaald en dat de arbeidsparticipatie van jonge moeders in diezelfde periode daalde met 0,4%. Volgens de MHP is deze sterke daling niet alleen te verklaren door de oplopende werkloosheid, maar is het merendeel toe te schrijven aan de bezuinigingen. De MHP vindt dit een ongewenste ontwikkeling en bovendien strijdig met de doelstelling van de overheid en sociale partners om de arbeidsparticipatie juist te verhogen. Deze doelstelling is alleen haalbaar indien er een (financieel) toegankelijke, flexibele en kwalitatief goede opvang beschikbaar is. De MHP roept dan ook op om hierop niet verder te bezuinigen, maar verder te gaan met de ingeslagen weg om het aanbod van onderwijs en kinderopvang beter op elkaar af te stemmen.

De stapeling van bezuinigingen op de kinderopvang zal een negatief effect hebben op de arbeidsparticipatie. De eerste voortekenen hiervan zijn nu al zichtbaar. De MHP roept dan ook op geen verdere bezuinigingen meer door te voeren. In plaats daarvan zou er verder gewerkt moeten worden aan een nauwere afstemming van het aanbod van onderwijs en kinderopvang.

Bezuinigingen op het vitaliteitspakket

Om de arbeidsparticipatie onder oudere werknemers te vergroten is een cultuuromslag nodig. Om dit te bewerkstelligen heeft de Stichting van de Arbeid in juni 2011, als onderdeel van het Pensioenakkoord, een samenhangend pakket aan maatregelen uitgebracht; de zogenaamde 'Beleidsagenda 2020'. Het vorige kabinet en de Tweede Kamer hadden deze agenda aanvankelijk omarmd en er werd steun toegezegd middels het zogenaamde 'vitaliteitspakket'. Hoewel de overheidsbijdrage kostenneutraal gefinancierd was, is deze toezegging met terugwerkende kracht ingetrokken door ruim € 800 miljoen te bezuinigen op het vitaliteitspakket. Hierdoor kan een aantal belangrijke maatregelen uit de Beleidsagenda niet worden uitgevoerd. De MHP doelt hier op de financiering van de campagne 55plus, de re-integratie van oudere werkzoekenden via het UWV Werkbedrijf, de voortzetting van de IOW, maatregelen ter stimulering van scholing en de mobiliteitsbonus. Helaas moet de MHP constateren dat van deze bezuinigingsmaatregelen nog altijd geen afstand is genomen, waardoor het fundament onder de breed gedragen Beleidsagenda wordt weggeslagen. De doelstelling, een gelijke arbeidsparticipatie van 55-plussers en 55-minners in 2020, komt hierdoor verder buiten bereik te liggen. De MHP vindt dit onverantwoord. Niet alleen voor de vele oudere werklozen, die noodgedwongen in de WW of de bijstand zitten en waarvan de afstand tot de arbeidsmarkt steeds groter wordt, maar ook voor de overheidsfinanciën. Toekomstige arbeidsmarkttekorten vragen om een verhoging van de arbeidsparticipatie, maar dergelijke bezuinigingsmaatregelen hebben juist het tegenovergestelde effect. Bovendien zou de overheid zich weer een betrouwbare overlegpartner moeten tonen, door eerder gedane toezeggingen ook na te komen.

De MHP roept dringend op om samen met sociale partners de kansen van oudere werknemers op de arbeidsmarkt te vergroten door de bezuinigingen op het vitaliteitspakket terug te draaien en de eerder gedane toezeggingen na te komen.

Wetsvoorstel doorwerken na 65 jaar

De ministerraad heeft in mei ingestemd met het wetsvoorstel 'Doorwerken na 65 jaar', dat AOW-gerechtigden onder een lichter arbeidsrechtelijk regime brengt. Het wetsvoorstel verkort de termijnen voor loonbetaling bij ziekte, het opzegverbod bij ziekte en de huidige opzegtermijn. Daarnaast vervallen de re-integratieverplichtingen om elders werk te zoeken, de 'ketenbepaling' en de 'Ragletieregel'. De opzegtermijn bij ontslag wordt maximaal een maand en er is geen beroep op de Wet Aanpassing Arbeidsduur mogelijk. De MHP vreest dat het wetsvoorstel tot een verdringing van werknemers die de pensioengerechtigde leeftijd

¹ Brief De Krom aan Tweede Kamer d.d. 20 september 2012 'Cijfers kinderopvang over tweede kwartaal 2012'

nog niet hebben bereikt, zal leiden. Dit geldt in het bijzonder voor de groep werknemers van 55 jaar en ouder. Een groep die het momenteel al moeilijk heeft op de arbeidsmarkt. Maar ook jongere werknemers zullen in toenemende mate verdrongen kunnen worden door reeds gepensioneerde werknemers. Het feit dat het wetsvoorstel gepensioneerden onder het minimumloon brengt en als eerste in aanmerking laat komen voor bedrijfseconomisch ontslag, doet hier niet aan af. De MHP is van mening dat ongelijke arbeidsvoorwaarden en een ongelijk arbeidsregime dient te worden voorkomen en roept dan ook op dit wetsvoorstel niet door te voeren. De MHP is uitdrukkelijk niet tegen het op vrijwillige basis doorwerken na de pensioengerechtigde leeftijd, maar is van mening dat dit onder vergelijkbare arbeidsvoorwaarden dient te geschieden.

Het wetsvoorstel 'Doorwerken na 65 jaar' zal leiden tot verdringing, in het bijzonder van de groep werknemers van 55 jaar en ouder. Omdat deze groep het al moeilijk genoeg heeft op de huidige arbeidsmarkt, roept de MHP op tot het intrekken van dit wetsvoorstel.

4. Het nieuwe werken

Mensen zoeken naar een betere balans tussen werk en privé en mensen moeten daarvoor de ruimte krijgen. In de huidige samenleving vormt meer wederzijdse flexibiliteit in de vorm van andere arbeidstijden en werklocaties, dé basis voor 'het nieuwe werken'. Dit levert grote voordelen op voor werknemers, werkgevers en overheid.

Al vanaf het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw zet de MHP zich in voor meer keuzemogelijkheden voor werknemers ten aanzien van werktijden en werklocaties. Mede door een toenemende verkeerscongestie, meer aandacht voor het milieu, aandacht voor duurzame inzetbaarheid en andere verhoudingen op de arbeidsmarkt is de implementatie van 'het nieuwe werken' de afgelopen jaren in een stroomversnelling gekomen. Dit heeft voordelen voor werkgevers, werknemers en de maatschappij als geheel. Het past in een behoefte naar meer maatwerk. De implementatie van 'het nieuwe werken' gaat echter ook gepaard met valkuilen. Zo wordt het nieuwe werken vaak aangegrepen om ondoordacht kostenbesparingen door te voeren op kantoorruimte en arbeidsomstandigheden. In extreme gevallen wordt er zelfs voor gekozen werknemers alleen nog maar thuis te laten werken. Dit wreekt zich op de lange termijn. Daarbij werken grote groepen werknemers thuis niet conform het Arbo-regime omdat ze niet in de juiste middelen voorzien worden of omdat ze een gebrekkige begeleiding krijgen. Beseft moet worden dat 'het nieuwe werken' niet voor iedereen zaligmakend is en dat een succesvolle invoering afhankelijk is van de persoonskenmerken en de omstandigheden van de individuele werknemer. De overheid moet hier oog voor hebben en sturen waar dit mogelijk is.

Een ander zorgwekkend element dat ondoordacht doorvoeren van 'het nieuwe werken' met zich meebrengt, is de vermindering van loyaliteit van werknemers aan werkgevers. Men kijkt elkaar immers minder vaak in de ogen waardoor wederzijds begrip voor elkaars situatie moeilijker een gegeven is. Werkgevers zullen hier beter op in moeten spelen willen ze gezonde arbeidsrelaties behouden. Dit kan via meer investeren maar ook door meer onderscheidend te zijn. Zo hebben sommige werknemers een toenemende behoefte aan meer ruimte, zeggenschap en vertrouwen. Werkgevers die met hun tijd mee willen gaan moeten hierin voorzien. Op de langere termijn betaalt dit zich terug in meer productiviteit en welvaart. Belemmeringen worden immers beslecht.

Op zichzelf genomen zijn dit allemaal arbeidsvoorwaarden die spelen tussen de werkgever en de werknemer. Maar ook de overheid zal in faciliterende zin meer kunnen inspelen op deze ontwikkelingen. Blijvend investeren in kinderopvang (inclusief gastouderopvang) en brede scholen zijn daar ook voorbeelden van. Maar ook fiscale regelgeving zal meer moeten inspelen op de nieuwe werkvormen. Een voorbeeld daarvan is de regelgeving rondom telewerken en reizen. Stringente voorwaarden maken vergoedingen voor meerdere werkplekken en combinaties van verschillende vervoersmiddelen nog steeds onmogelijk.

De MHP pleit ervoor dat de overheid stappen onderneemt om de omstandigheden te verbeteren om vormen van 'het nieuwe werken' beter te faciliteren. Het gaat daarbij om aanpalende wet- en regelgeving, zoals fiscale regelgeving.

5. Onderwijs

Onderwijs is investering in de toekomst

Om de positie van Nederland in de top van kennislanden te behouden, zullen investeringen in het onderwijs onontbeerlijk zijn. Kwalitatief goed en toegankelijk onderwijs is immers essentieel. Het onderwijs moet aantrekkelijk worden gemaakt, zowel voor docenten als voor studenten. Om een baan in het onderwijs aantrekkelijker te maken, pleit de MHP voor het vergroten van het aantal instellingen met een levensfasebewust personeelsbeleid. Het onderwijs wordt aantrekkelijker voor studenten door uitdagen tot excellentie en het leveren van maatwerk. Persoonlijke aandacht is daarbij van groot belang.

Bij het verhogen van de aantrekkelijkheid van het volgen van onderwijs past het niet om extra financiële drempels op te werpen. Drempels zoals het afschaffen van gratis schoolboeken, het introduceren van een sociaal leenstelsel, het introduceren van een langstudeerboete of het invoeren van een academicitaks. Uit diverse onderzoeken, evenals uit eigen berekeningen van de MHP, blijkt dat het rendement van onderwijs voor de samenleving zeer hoog is. Recent heeft de OECD middels een onderzoek nog aangetoond dat een land de kosten, die het steekt in het stimuleren van talent via het hoger onderwijs (HBO en WO), gemiddeld in drievoud terugverdient. Onderwijs dient dan ook te worden gezien als een investering, en niet als een kostenpost.

De MHP spreekt de hoop uit dat een nieuw kabinet het onderwijs zal zien als investering, in plaats van als kostenpost. De MHP zal binnenkort een tienpuntenplan voor het onderwijs uitbrengen, dat tot doel heeft een bijdrage te leveren om de kwaliteit van het Nederlandse onderwijs te verbeteren.

Financiële drempels volgen onderwijs

Door de invoering van extra financiële drempels, zoals een sociaal leenstelsel en een langstudeerboete, zal de deelname aan het hoger onderwijs dalen, waardoor de Nederlandse samenleving een groot risico loopt dat de netto-opbrengsten van hoger onderwijs zullen afnemen. De MHP verwijst in dezen naar een recent onderzoek van de HBO-raad, waaruit blijkt dat de invoering van een sociaal leenstelsel zal leiden tot een vraaguitval in het hoger onderwijs van zo'n 20.000 tot 35.000 voltijd studenten. Bovendien zou bij de invoering van een sociaal leenstelsel sprake zijn van inconsistent beleid: de argumenten van een meerderheid van de Tweede Kamer tegen de langstudeerboete (vraaguitval) gelden namelijk in nog hogere mate voor een sociaal leenstelsel.

De besparingen op de korte termijn zullen op de lange termijn meer dan teniet worden gedaan, door lagere opbrengsten voor de Inkomstenbelasting en hogere kosten voor sociale zekerheid en de zorg. Bovendien blijkt uit recent onderzoek van het ISO en de MHP dat de overheid de afgelopen jaren al sluipenderwijs aan het terugtrekken is uit de financiering van het onderwijs. Zo is de overheidsbijdrage via de basisbeurs in de afgelopen twee decennia afgenomen met 38%, terwijl de bijdrage van de student met 105% is gestegen en de bijdrage die ouders worden geacht te leveren, met 77% is gestegen. De MHP verzoekt het nieuwe kabinet om dit sluipende bezuinigingsbeleid te beëindigen en een duidelijke keuze te maken voor het stimuleren van het volgen van onderwijs, in plaats van het ontmoedigen hiervan. Dit betekent het terugdraaien van de langstudeermaatregel en het afzien van een sociaal leenstelsel.

De MHP is er geen voorstander van extra financiële drempels als een langstudeerboete of een sociaal leenstelsel op te werpen voor het volgen van (hoger) onderwijs. De vraaguitval die de langstudeerboete teweeg brengt, zal zich in een veelvoud voordoen bij een sociaal leenstelsel.

Leven lang leren

Om werkenden duurzaam inzetbaar te houden en mobiliteit te bevorderen, is het van groot belang dat zij gedurende hun gehele werkzame leven kunnen blijven leren, zowel informeel als formeel. Zowel het individu als de samenleving heeft hier belang bij. Dit is alleen mogelijk indien een baan en het volgen van scholing met elkaar kunnen worden gecombineerd. Financieel toegankelijk deeltijdonderwijs is hiervoor essentieel. De MHP maakt zich grote zorgen over de voorstellen van staatssecretaris Zijlstra (OCW) voor de invoering van vraagfinanciering in het deeltijdonderwijs. Deeltijdopleidingen (aanbodzijde) zullen niet langer rechtstreeks geld van de overheid krijgen, in plaats daarvan krijgen bepaalde groepen studenten (vraagzijde) een beurs. De beurzen zijn volgens de voorstellen alleen beschikbaar voor studenten in sectoren met een bijzonder maatschappelijk en economisch belang, 'zoals onderwijs, zorg en de Nederlandse topsectoren'. Dit betekent dat een grote groep werkenden geconfronteerd zal worden met aanzienlijk hogere scholingskosten. Het feit dat deeltijdopleidingen niet langer rechtstreeks geld van de overheid krijgen en studenten enkel beurzen voor bepaalde sectoren ontvangen, zal immers tot gevolg hebben dat deeltijdopleidingen die niet

onder het criterium vallen, aanzienlijk duurder worden om kostendekkend te blijven. Daar komt bij dat het criterium arbitrair is: wat maakt een opleiding van 'bijzonder maatschappelijk en economisch belang'? Bovendien zal dit criterium, net als de arbeidsmarkt, aan economische veranderingen onderhevig zijn. De MHP vreest dat de plannen een negatief effect zullen hebben op de scholingsdeelname van werkenden en werkzoekenden en is dan ook geen voorstander van deze plannen. De MHP is niet ten principale tegen meer vraag gestuurd onderwijs. De wijze waarop dit nu vorm wordt gegeven, wijst de MHP echter om bovengenoemde redenen af.

De MHP maakt zich grote zorgen over de voorstellen die gepresenteerd zijn over de vraagfinanciering in het deeltijdonderwijs. Hierdoor wordt de combinatie van werk en scholing voor veel werknemers bemoeilijkt en wordt het leven lang leren eerder tegengewerkt dan bevorderd.

6. AOW en aanvullende pensioenen

Nieuw pensioencontract

Als gevolg van de maatregelen uit het Lenteakkoord zijn onderdelen uit het Pensioenakkoord (dat tripartiet met werkgevers, werknemers en de overheid tot stand is gekomen) op losse schroeven komen te staan. Desondanks is het van groot belang dat er belangrijke structurele wijzigingen in ons pensioenstelsel worden doorgevoerd om ons pensioenstelsel toekomstbestendig te maken. Voor de MHP zijn daarbij solidariteit, evenwichtigheid en verplichtstelling kernelementen om dit te bewerkstelligen. De koppeling van de pensioenrichtleeftijd aan de stijging van de levensverwachting is een eerste essentieel onderdeel van het nieuwe pensioencontract. Ook dienen de rekenregels voor de pensioenfondsen herzien te worden. Zo zal er een evenwicht gevonden moeten worden tussen risico en rendement van beleggingen bij de vaststelling van de rekenrente. De MHP roept de overheid dan ook op sociale partners bij de definitieve vormgeving te blijven betrekken. Ook zal de overheid samen met sociale partners oplossingen moeten vinden om er voor te zorgen dat een vloeiende overgang naar een nieuw pensioencontract gerealiseerd kan worden. Hierbij dienen invaarrisico's voor pensioenfondsen geminimaliseerd te worden en verkiest de MHP voorwaardelijke contracten met een indexeringsambitie boven nominale contracten met hoge buffereisen. Dit omdat de reële contracten op lange termijn voor zowel jongeren als ouderen meer uitzicht biedt op een haalbaar pensioenresultaat.

Kortom, de MHP doet een dringend beroep op de overheid om sociale partners nauw te blijven betrekken bij de uitwerking van de wet- en regelgeving over pensioenen. Pensioen is immers een belangrijke arbeidsvoorwaarde.

Ondanks het feit dat de politiek zijn deel van de afspraken uit het Pensioenakkoord niet is nagekomen, blijft de MHP voor een aanpassing van het pensioencontract, vooral om de stijgende levensverwachting te incorporeren. De MHP wil nauw betrokken blijven bij de nadere uitwerking van wet- en regelgeving hierover.

Flexibele pensionering

De MHP is er voorstander van dat mensen, mits op vrijwillige basis, langer kunnen doorwerken. Voorwaarde daarbij is wel dat dit onder gelijke arbeidsrechtelijke en arbeidsvoorwaardelijke omstandigheden gebeurt. Zoals hierboven gesteld is de MHP geen voorstander van een lichter arbeidsregime na de AOW-gerechtigde leeftijd, vanwege mogelijke verdringingseffecten op de arbeidsmarkt. Een motief om langer te willen doorwerken kan bijvoorbeeld zijn om in het verleden opgelopen pensioenhiaten te kunnen dichten. Daarom doet de MHP nogmaals een dringende oproep om de flexibilisering van de AOW alsnog te introduceren, zoals ook in het Pensioenakkoord was overeen gekomen. Dit betekent in concreto 6% meer en 6 % minder AOW bij respectievelijk één jaar langer en één jaar korter werken. Dit biedt ook de mogelijkheid voor mensen om eerder te stoppen met werken, bijvoorbeeld vanwege de aard van de werkzaamheden of vanwege persoonlijke omstandigheden.

De MHP dringt er op aan alsnog de flexibilisering van de AOW te introduceren, teneinde stoppen voor de AOW-gerechtigde leeftijd en langer doorwerken mogelijk te maken.

7. Zorg

Betrokkenheid

Hoewel de MHP als vakcentrale op het eerste oog niet direct belanghebbende is bij de vormgeving van het zorgstelsel, is het voor werknemers en de MHP wel van groot belang. Ten eerste vertegenwoordigt de MHP vele beroepsgroepen die werkzaam zijn in de zorg. Ten tweede heeft de financiering van de zorg een directe impact op het besteedbaar inkomen van werknemers. En tot slot heeft de gezondheid en de wijze waarop de zorg is ingericht een belangrijke invloed op de kwaliteit van leven en het in staat zijn te kunnen werken. Daarom vindt de MHP het belangrijk te kunnen meepraten over de toekomstige inrichting en financiering van het Nederlandse zorgstelsel.

Het Nederlandse zorgstelsel is in allerlei opzichten één van de beste zorgstelsels ter wereld. Kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid zijn hierbij van wezenlijk belang.

De MHP vertegenwoordigt vele beroepsgroepen in de zorg. De financiering van de zorg heeft een directe impact op het besteedbaar inkomen van werknemers. De gezondheid en de inrichting van de zorg hebben een invloed op het kunnen functioneren binnen arbeidsorganisaties en in de samenleving. Daarom ziet de MHP een belangrijke rol voor zichzelf weggelegd om mee te denken over de vormgeving van het zorgstelsel.

Kostenbeheersing

Als het gaat om kostenbeheersing is de MHP van mening dat in eerste instantie gezocht moet worden naar het tegengaan van perverse prikkels, het slimmer coördineren van behandelingen en het tegengaan van allerlei onnodige kosten. Een directe betrokkenheid van beroepsgroepen in de zorg bij deze discussie over wat wel en niet haalbaar en effectief is, is volgens de MHP van groot belang. Als oplossingsrichting dient wat de MHP betreft eerst naar de doelmatigheid van het stelsel gekeken te worden om eventueel daarna pas maatregelen door te voeren die de verzekerden en patiënten raken, zoals pakketmaatregelen en vormen van eigen betalingen.

Wat de MHP betreft blijft solidariteit tussen gezonde en zieke mensen (risicosolidariteit) een belangrijke bouwsteen. Voorkomen moet echter worden dat onevenredige lastenverschuivingen gaan plaatsvinden ten laste van de middengroepen. Het mag niet zo zijn dat via de zorg verdere inkomenspolitiek wordt bedreven. De herverdeling van inkomens moet immers primair via het belastingstelsel gerealiseerd worden.

Kostenbeheersing van de zorg dient in eerste instantie in doelmatigheid gezocht te worden, waarbij de betrokken beroepsgroepen nauw betrokken moeten worden. De MHP is groot voorstander van risicosolidariteit in de zorg, maar wijst inkomenspolitiek bedrijven via de financiering van de zorg van de hand. Hiervoor is primair ons belastingstelsel bedoeld.

SER-tussenadvies zorg

Op 23 september jl. is via een commissie van de SER, ten behoeve van de informateurs een ontwerp-tussenadvies naar buiten gebracht met voorstellen voor een toekomstbestendige zorg. In het advies op hoofdlijnen zijn verbeteringen ingevoegd die behulpzaam zijn voor de toekomst. Op deze manier wordt draagvlak gecreëerd voor mogelijk ingrijpende veranderingen. Komend voorjaar brengt de SER het uitgebreidere vervolgadvis uit. De MHP verzoekt u om dit advies ter harte te nemen. Graag willen wij benadrukken dat verdere overhevelingen vanuit de AWBZ naar de Wmo ongewenst zijn, vanwege de ongelijke rechten en een verschraving van de zorg die dit met zich meebrengt. Veel gemeenten nemen bovendien de vrijheid om voorzieningen inkomensafhankelijk te maken, waardoor voor middengroepen deze delen van zorg onbereikbaar dreigen te worden.

In het tussenadvies is de suggestie opgeworpen om niet zorgelementen voor eigen rekening van de patiënt te laten komen (scheiden van wonen en zorg, begeleiding en persoonlijke verzorging). De MHP wijst er uitdrukkelijk op dat hetzelfde advies aangeeft dat de eigen bijdragen in de AWBZ juist ter financiering van deze elementen dienen. Het beperken van de AWBZ-ouderenzorg tot alleen daadwerkelijke zorgelementen, zou dus een substantiële verlaging moeten inhouden van de eigen bijdragen in de AWBZ.

Ook wordt in dit tussenadvies uitdrukkelijk de aandacht gevraagd voor het tegengaan van toekomstige personeelstekorten in de zorg. Volgens de MHP is dit één van de grootste bedreigingen voor de toekomstige kwaliteit van de zorg.

De MHP wijst op het onlangs naar buiten gebrachte SER-tussenadvies over de toekomstige vormgeving van de zorg. Het 'opschonen' van de ouderenzorg voor niet zorgelementen kan alleen met een gelijktijdige, substantiële verlaging van de eigen bijdragen in de AWBZ. Ook dient er uitdrukkelijk aandacht te zijn voor het tegengaan van oplopende personeelstekorten, omdat hiermee de kwaliteit van de zorg onder druk komt te staan.

Bedrijfsgezondheidszorg

Een ander punt waar de MHP nog speciaal aandacht op wil vestigen is de bedrijfsarts. De kwaliteit van de bedrijfsgezondheidszorg staat namelijk al enige tijd onder druk. De MHP is van mening dat er voordeel behaald kan worden door de afstemming tussen de bedrijfsgezondheidszorg en de curatieve zorg beter te benutten. Hierbij is het mede van belang dat de positie van de bedrijfsarts verbeterd wordt, er sprake is van continue instroom van kwalitatief goed opgeleide artsen en de bedrijfsarts weer bezig kan zijn met zijn primaire taken om gezond en veilig werken te stimuleren in plaats van te werken onder minimumcontracten als verzuimarts. Hierbij dient de bedrijfsarts ruimte te krijgen voor preventieve taken. Om dit te bereiken zijn stelselwijzigingen nodig en dient de directe financiering door de werkgever van de bedrijfsarts anders te worden vorm gegeven. Anders zal de toegankelijkheid van de bedrijfsgezondheidszorg voor veel werkenden de komende jaren nog verder onder druk komen te staan. De frequentie van het aantal inspecties door de Inspectiedienst SZW bij bedrijven mag hierbij niet verder dalen en de overheid dient als handhaver van de arbeidsomstandighedenwet- en regelgeving haar verantwoordelijkheid te blijven nemen. Hierbij roept de MHP de overheid op om extra aandacht te schenken aan de stijging van de psychosociale arbeidsrisico's voor werkenden. Deze risico's kunnen zich in toenemende mate manifesteren bij de introductie van 'het nieuwe werken'.

De MHP pleit voor extra aandacht voor de onafhankelijke en professionele positie van de bedrijfsarts door een andere financieringswijze en meer aandacht voor de instroom van bedrijfsartsen. Ook pleit de MHP ervoor de Inspectiedienst SZW voldoende middelen ter beschikking te stellen om als handhaver van de Arbwetgeving te kunnen optreden.

8. Kwaliteit van de collectieve sector

Onderwerpen als investeringen en beloningsbeleid hebben grote invloed op de continuïteit en het functioneren van individuele ondernemingen en op dat van sectoren en bedrijfstakken. Zeker in een situatie van toenemende vergrijzing. Dat geldt ook voor de collectieve sector. De nauwelijks onderbouwde oproep om de omvang van de collectieve sector te verminderen met gebruikmaking van de kaasschaafmethode wijst de MHP af. Volgens de MHP dienen eerst duidelijke keuzes te worden gemaakt ten aanzien van de taken waarvoor de overheid verantwoordelijk is. Als afgeleide daarvan kan pas de daarbij benodigde omvang van de overheid en de collectieve sector worden bepaald. Hiervoor heeft de SER in 2010 nog een beslissingsboom aangedragen middels het advies 'Overheid én markt: het resultaat telt!'. De MHP is de mening toegedaan dat een collectieve sector van hoogwaardige kwaliteit een cruciale sociaal-economische randvoorwaarde vormt om groei te waarborgen. Vanuit deze visie is een ongenueanceerde inkrimping van de collectieve sector niet mogelijk.

Een structureel en kwalitatief goede dienstverlening door de collectieve sector valt of staat ook bij arbeidsvoorwaarden, die zich over de gehele linie kunnen meten met die van de marktsector. Dat geldt voor het onderwijs, de zorg, defensie, politie en ook voor werknemers in de diverse bestuurslagen. Daarom wijst de MHP een bevrozing van de lonen af. Op den duur zal het namelijk steeds moeilijker worden om goed gekwalificeerd personeel aan te trekken in de collectieve sector, waardoor de benodigde kwaliteit voor de uitvoering van overheidstaken niet kan worden waargemaakt. Bovendien betekent een directe inmenging van een kabinet in de arbeidsvoorwaarden, dat het uitgangspunt van vrije cao-onderhandelingen wordt losgelaten.

De overheid is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de collectieve sector. Daarbij spelen optimale bedrijfsvoering en een adequaat personeels- en beloningsbeleid een belangrijke rol. Duidelijke keuzes in het takenpakket waarvoor de overheid wel en niet verantwoordelijk is, dienen eerst gemaakt te worden voordat taakstellingen worden opgelegd. Het eenzijdig opleggen van een nullijn door het kabinet doorkruist het beginsel van vrije cao-onderhandelingen.

9. Fiscaal stelsel

Stelselwijziging

Het huidige stelsel kent zo langzamerhand een woud aan heffingskortingen en toeslagen, die elk een apart doel dienen maar elkaar kunnen tegenwerken. Hierdoor is niet alleen het stelsel nodeloos ingewikkeld geworden, maar is ook het voeren van inkomensbeleid ondoorzichtig gemaakt (het belastingstelsel is immers het belangrijkste instrument voor de overheid om tot een inkomensherverdeling te komen). Andere argumenten voor een belastingherziening zijn de internationaal gezien relatief hoge marginale tarieven en de mogelijkheden om te switchen tussen de verschillende boxen uit ons belastingstelsel teneinde de belastingheffing te reduceren. Met een nieuw belastingstelsel kan weer aansluiting worden gezocht bij andere maatschappelijke doelstellingen, zoals de vergroening van het belastingstelsel. De MHP ziet in een systeem met een vlaktaks of een tweetaks mogelijkheden om meerdere doelen te dienen. De MHP vindt dan ook dat er voor een nieuwe stelselwijziging iets te zeggen valt, maar raadt tegelijkertijd grootschalige wijzigingen in de komende jaren af. Stelselwijzigingen gaan gepaard met inkomensverschuivingen en om de negatieve effecten weg te nemen is 'smeerolie' in de vorm van extra financiële middelen noodzakelijk. Volgens de MHP pakt een stelselwijziging zonder smeerolie in het huidige economisch tijdsgewricht averechts uit, omdat hiermee het sterk gedaalde consumentenvertrouwen nog verder onder druk komt te staan.

De MHP ziet mogelijkheden om het fiscale stelsel te verbeteren, maar is van mening dat een stelselwijziging zonder 'smeerolie' in het huidige economisch tijdsgewricht het consumentenvertrouwen nog verder doet dalen.

Voor wat betreft het fiscaal belasten van het woon-werkverkeer (forensentaks) wijst de MHP erop dat deze ad hoc maatregel niet alleen onevenredig grote inkomenseffecten heeft, maar ook niet de daarmee beoogde doelen bewerkstelligt. Mensen hebben nauwelijks een alternatief vanwege onder meer de beperkingen van het openbaar vervoer, het toenemend aantal tweeverdieners, de immobiliteit op de huizenmarkt en de toenemende onzekerheid van het behoud van banen. Voor een alternatieve manier om bezuinigingen op korte termijn te vinden, zijn hierboven al suggesties gedaan.

Voor de MHP is de werkkostenregeling geen onverdeeld succes. De regeling voelt als beklemmend omdat er voor werkgevers minder ruimte ontstaat om goede arbeidsvoorwaarden met werknemers te regelen. Door het onderbrengen van zakelijke kilometers binnen het forfait van de werkkostenregeling kan de situatie ontstaan dat de vergoeding voor zakelijke kilometers moet concurreren met bijvoorbeeld de kosten van een personeelsuitje. Zakelijke kilometers gebeuren in opdracht van de werkgever. Het aantal voor de baas afgelegde kilometers verschilt niet alleen zeer per werkgever, maar laat ook een zeer gedifferentieerd beeld tussen verschillende beroepsgroepen zien. Het middelen van deze specifieke onkostenvergoeding over alle werkgevers zal grote gevolgen hebben voor werkgevers en werknemers. De MHP pleit er daarom in ieder geval voor de onkostenvergoeding voor zakelijk afgelegde kilometers een specifiek vrijgestelde vergoeding binnen de werkkostenregeling te laten zijn en niet onder te brengen in het forfait. In financieel opzicht heeft dit geen gevolgen voor de overheidsfinanciën.

De voornemens om reiskostenvergoedingen fiscaal te belasten moeten volgens de MHP van tafel. Dit betreft zowel de forensentaks als het onderbrengen van zakelijke kilometers in het forfait van de werkkostenregeling. Het behoud van de gerichte vrijstelling voor de vergoeding voor zakelijke kilometers heeft geen budgettaire gevolgen voor de overheid.

Hypotheekrenteaftrek

Hoewel de hypotheekrenteaftrek onderdeel is van het fiscale stelsel, is de MHP van mening dat oplossingen om problemen op de woningmarkt het hoofd te bieden niet moeten worden gezocht in een enge discussie over de hypotheekrenteaftrek. De woningmarkt zit niet alleen op slot vanwege de financiële crisis. De inflexibiliteit op de woningmarkt wordt primair veroorzaakt door een mismatch tussen vraag en aanbod. De vraag is het laatste decennium alleen maar toegenomen, vooral door demografische ontwikkelingen en andere eisen die aan woningen worden gesteld. Deze elementen, die niets te maken hebben met de hypotheekrenteaftrek, hebben de markt overspannen gemaakt waardoor de prijzen zijn gestegen. Als er toch nagedacht wordt over aanvullende maatregelen ten aanzien van de hypotheekrenteaftrek, pleit de MHP er voor dit in een breder verband te doen. Het zou dan in samenhang moeten gebeuren met het complex van andere fiscale onderdelen zoals de overdrachtsbelasting, het eigenwoningforfait, de huurtoeslag, de koopkrachtgevolgen voor huishoudens en de gevolgen voor de woningmarkt. De geïsoleerde benadering van het enkel beperken van de hypotheekrenteaftrek duidt vooral op inkomenspolitieke overwegingen. Als onderdeel van deze bredere aanpak, kan de MHP zich vinden in een systeem, waarbij aflossen wordt

gestimuleerd. Tegelijkertijd zal er voor starters op de woningmarkt wel tijdelijk extra ondersteuning moeten blijven, zolang huizenprijzen door vraag- en aanbodverhouding relatief hoog zijn.

De MHP is van mening dat ideeën om de hypotheekrenteaf trek te beperken teveel worden ingegeven door bezuinigingsmaatregelen. Alleen in samenhang met aanvullende maatregelen, zoals het bevorderen van de toegang tot de woningmarkt voor starters, de verlaging van de overdrachtsbelasting en het eigen woningforfait, is een beperking van de hypotheekrenteaf trek op een verantwoorde wijze door te voeren.

10. Inkomensbeleid

Met uitzondering van 2009, toen de WWV-premie voor werknemers op nul werd gezet, zijn de middengroepen, jaar in jaar uit, beetje bij beetje, gemiddeld achtergebleven in de koopkrachtontwikkeling. Bij lastenverzwaringen werd de rekening al gauw neergelegd bij deze categorie, omdat het qua omvang om een grote groep gaat en dus elke maatregel een grote budgettaire opbrengst kent.

Er zijn allerlei inkomensafhankelijke regelingen, die niet via het fiscale stelsel verlopen. Daarbij valt te denken aan het belastingregime van lokale overheden, inkomensafhankelijke toeslagen (huur, zorg, kinderopvang), inkomensgerelateerde uitkeringen (kindgebonden budget, Anw, AOW-partnertoeslag) en eigen bijdragen in de zorg (AWBZ en Wmo). Hierdoor bestaat er geen goed beeld meer over de herverdeling van de primaire inkomens en worden koopkrachtplaatjes, waarop beleid gevoerd wordt, steeds minder realistisch. Dit maakt in de praktijk dat de marginale wig voor middengroepen in werkelijkheid hoger ligt dan ons wordt voorgehouden.

De MHP wijst verdergaande vormen van inkomensnivellering af. De afgelopen decennia zijn de rekeningen van bezuinigingen grotendeels neergelegd bij de middengroepen. Lastenverzwaringen als gevolg van aanstaande bezuinigingen moeten door iedereen gedragen worden en niet alleen bij bepaalde groepen terecht komen. Een transparant inkomensbeleid is daarvoor een belangrijke voorwaarde, niet alleen om de verdeling van de lasten goed in beeld te krijgen, maar ook om het draagvlak te vergroten. De MHP is daarbij wel van mening dat de koopkracht van langdurige minima beschermd dient te worden, maar dat is iets anders dan nivellering.

Daarom bepleit de MHP het gevoerde inkomensbeleid transparanter te maken, door dit zoveel mogelijk vorm te geven via het fiscale stelsel en allerlei inkomensafhankelijke regelingen terug te dringen. Dit wordt des te noodzakelijker nu er vanwege allerlei bezuinigingen lastenverzwaringen in het vooruitzicht worden gesteld. Alleen via een transparant inkomensbeleid kan een evenwichtige lastenverdeling tot stand worden gebracht en kan een heldere lastenverdeling op begrip en draagvlak van burgers rekenen. Anders dreigen de middeninkomens weer het kind van de rekening te worden.

De MHP wijst verdere inkomensnivellerende maatregelen ten koste van de middengroepen af. De afgelopen decennia zijn de lasten van bezuinigingen grotendeels en sluipenderwijs neergelegd bij de middengroepen. Lastenverzwaringen als gevolg van aanstaande bezuinigingen moeten door iedereen gedragen worden en niet alleen bij bepaalde groepen terecht komen. Een transparant inkomensbeleid is daarvoor een belangrijke voorwaarde, niet alleen om de verdeling van de lasten goed in beeld te krijgen, maar ook om het draagvlak te vergroten.

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer drs. R.T.B. Visser
De heer B.H. van der Wal, MSc.
Vakcentrale voor middengroepen en hoger
personeel
Postbus 575
4100 AN Culemborg

Kenmerk: 201200344

Haag, 4 oktober 2012

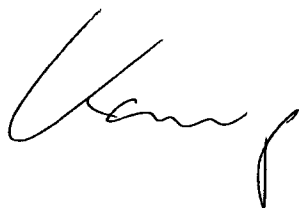
Geachte heer Visser,

Geachte heer Van der Wal,

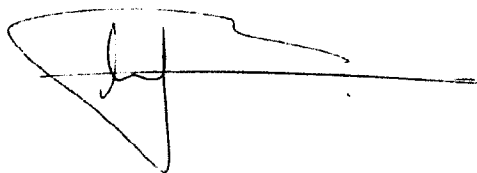
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven,
nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons
onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Stichting Schreeuw om Leven

De waarheid en liefde van God toegepast op alle terreinen van het leven

201200345

Stichting Schreeuw om Leven
Ruitersweg 37a
1211 KT Hilversum
tel. 035 624 43 51
fax 035 624 91 41
info@schreeuwomleven.nl
www.schreeuwomleven.nl

Hulpverlening
hulp tel. 035 621 42 05
erishulp@hotmail.com
www.erishulp.nl

Bank ING 9079

Brieven aan de informateur
Aan dhr. H.G.J. Kamp en dhr. drs. W.J. Bos
Postbus 20008
2500 EA Den Haag

Hilversum, 1 oktober 2012

Betreft: Overwegingen en aanbevelingen ten behoeve van de Kabinetsformatie van de Stichting Schreeuw om Leven te Hilversum

Geachte heren Kamp en Bos,

Inleiding

Ons land gaat door een financiële en morele crisis. Er is gezegd dat alles bespreekbaar is om tot een oplossing te komen.

Twee grote probleemgebieden komen telkens naar voren:

- a. de problematiek rondom het pensioen;
- b. de problematiek rondom het beheersbaar houden van de kosten in de zorg;
- c. daarbij blijft echter het morele en ethische karakter van de crisis onderbelicht.

Daarom komen wij tot enkele overwegingen en aanbevelingen op het gebied van moraal en ethiek. Het gezichtspunt van de beschermwaardigheid van ieders leven als basis voor het functioneren van de samenleving staat daarbij voor ogen. Wij zijn gaarne bereid om vanuit onze expertise deze zienswijze en aanbevelingen toe te lichten.

Wees verzekerd van onze gebeden die u omringen bij uw zo zware en verantwoordelijke taak.

Drs. L.P. Dorenbos, voorzitter van de Stichting Schreeuw om Leven

Overwegingen en aanbevelingen ten behoeve van de Kabinetsformatie

Ad a. De problematiek rondom het pensioen

De problematiek rondom ons pensioen heeft met name te maken met de vergrijzing in ons land. Er worden minder kinderen geboren dan in het verleden, zodat er steeds minder werkenden zijn die de kosten van de steeds grotere groep ouderen moeten opbrengen. Deze demografische verandering heeft grote invloed op de sociaal-economische ontwikkelingen in ons land. Tot nu toe wordt de oplossing enkel gezocht in het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd.

Nauwelijks er is aandacht voor de fundamentele oorzaak van de vergrijzing. Wil een samenleving in staat zijn zichzelf te continueren, dan is een gemiddelde gezinsgrootte van 2,2 noodzakelijk. De laatste decennia is samengaan met de toegenomen welvaart de gezinsgrootte echter afgenomen. Een maatschappelijk beleid gericht op het hebben van een gezin met kinderen is dan ook wenselijk. In landen waar de bevolking zelfs afneemt doordat de gemiddelde gezinsgrootte beneden de 2,2 is gekomen, worden maatregelen genomen om een gezond en kindvriendelijk gezinsklimaat in de samenleving te herstellen. Wij bevelen aan dat in de discussie over vergrijzing en de gevolgen daarvan ook dit gezinsbeleid wordt geplaatst. Wij stellen voor om dit niet alleen nationaal, maar ook in internationaal verband te doen. Een onderdeel zou een bespreking dienen te zijn van gevolgen van de Wet afbreking zwangerschap. Was de wet bedoeld om in noodsituaties bij zwangerschap een uitweg te creëren, de uitvoering van deze wet heeft geleid tot meer dan één miljoen kinderen in Nederland die niet geboren zijn. Het verlies van deze kinderen draagt in niet geringe mate bij tot de huidige pensioen- en vergrijzingsproblematiek. Wij dringen daarom aan tot bezinning op en herziening van de Wet afbreking zwangerschap.

Ad b. De problematiek rondom het beheersbaar houden van de kosten in de zorg

Het beheersbaar houden van de kosten van de gezondheidszorg vraagt eveneens uw aandacht. De vergrijzing is hiervoor eveneens een belangrijke reden. De kosten van de gezondheidszorg nemen met de leeftijd toe. Een betere demografische opbouw zal ook hier een oplossingsrichting zijn. Daarnaast kan een preventieve aanpak bij de gezondheidszorg een belangrijke bijdrage vormen tot het beheersbaar houden van de kosten. Daarbij valt te denken aan het voorkomen van de schadelijke gevolgen van drankmisbruik, drugsgebruik en andere ongezonde gedragingen.

Een zorgzame samenleving met verantwoordelijkheid en zorg voor elkaar als gezin, familie, kerk of sociale groep zal de ziekte en zorgvraag doen afnemen alsmede de daaraan verbonden kosten. Binnen het grote netwerk van de verschillende zorgaanbieders en patiënten, vrijwilligers en andere organisaties zijn legio mogelijkheden om 'naboor'-naasten/burenhulp achtige initiatieven te bedenken en te ontwikkelen.

Bij het beperken van de kosten van de gezondheidszorg moeten ook de postabortus gevolgen genoemd worden, nu bekend wordt dat veel vrouwen na hun abortus kampen met psychische en lichamelijke gevolgen. De negatieve psychische en lichamelijke gevolgen van een abortus hebben een nadelig effect op de volksgezondheid. Als de kosten van een abortus niet meer uit de AWBZ zouden worden vergoed, zou dat het aantal abortussen aanmerkelijk terugbrengen. Bij de laatste evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap werd besloten dat voorlichting over de mogelijke gevolgen van een abortus zou moeten worden gegeven. Tevens werd een onderzoek toegezegd naar de mate waarin een abortus binnen een noodsituatie plaatsvindt. Tenslotte zou een onderzoek starten naar het verschijnsel van de zogenaamde postabortus problematiek. Aangezien inmiddels meer dan één miljoen vrouwen en mannen in ons land ouders zijn van een geaborteerd kindje en miljoenen anderen mede aangedrongen hebben op deze abortussen, is abortus een nationaal probleem. Elke werkdag worden honderd abortussen meer gedaan.

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer drs. L.P. Dorenbos
Stichting Schreeuw om leven
Ruitersweg 37a
1211 KT Hilversum

Kenmerk: 201200346

Haag, 4 oktober 2012

Geachte heer Dorenbos,

Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Bureau Kabinetsformatie
t.a.v. de informateurs,
de heren H.G.J. Kamp en drs. W.J. Bos
Postbus 20008
2500 EA Den Haag

Betreft: Aanbevelingen UNETO-VNI voor economisch herstel
Onze referentie: 114.DR.kvR

Zoetermeer, 2 oktober 2012

Geachte heren Kamp en Bos,

Ondernemersorganisatie UNETO-VNI (de vertegenwoordiger van de Nederlandse installatiebranche en de elektrotechnische detailhandel) is verheugd over de duidelijke uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen. Voor de bij UNETO-VNI aangesloten leden is het nu belangrijk dat er snel een stabiel kabinet komt dat met consistent beleid gaat bijdragen aan herstel van vertrouwen bij burgers en bedrijfsleven. UNETO-VNI is overtuigd van de noodzaak om te bezuinigen, maar is daarnaast van mening dat gerichte investeringen broodnodig zijn om herstel van onze economie te stimuleren. Hoewel de economische crisis lange tijd weinig vat heeft gekregen op de sector wordt de laat-cyclische installatiebranche momenteel getroffen door de economische tegenwind. UNETO-VNI ziet echter mogelijkheden om innoverend uit de crisis te komen. Daaraan kan de overheid met stimulerend beleid bijdragen.

Uit toekomstonderzoek dat UNETO-VNI heeft uitgevoerd met TNO zien wij vooral grote mogelijkheden bij de renovatie en verduurzaming van bestaande woningen en gebouwen, het stimuleren van decentrale duurzame energieopwekking, investeringen in het levensloopgeschikt maken van woningen en extra aandacht voor energiezuinig beheer en onderhoud van technische installaties.

UNETO-VNI doet het nieuw te vormen kabinet onderstaand een aantal concrete aanbevelingen. Deze kunnen bijdragen aan een herstel van het consumentenvertrouwen en het creëren van extra werkgelegenheid in de installatiesector en in de elektrotechnische detailhandel. Een deel van de aanbevelingen is terug te vinden in het 'Nationaal Stimuleringspakket Woningmarkt' dat mede door UNETO-VNI is ondertekend en de afgelopen week is gepresenteerd.

Woningmarkt

De Nederlandse economie en de bouw- en installatiebranche zijn gebaat bij een einde aan de status quo op de woningmarkt. Daarvoor is op korte termijn duidelijkheid nodig over de hypotheekrenteaftrek.

De markt zit nu volledig op slot, terwijl tienduizenden starters en jonge gezinnen willen verhuizen. Als consumenten weten waar zij aan toe zijn, komt de woningmarkt weer in beweging. Dat levert niet alleen veel werkgelegenheid op in de nieuwbouw, maar ook in de renovatie. Dynamiek op de woningmarkt zal bovendien een positief effect hebben op de hele Nederlandse economie.

Energiebesparing en verduurzaming

• *Revolverend fonds*

In het begrotingsakkoord is voor energiebesparing in de gebouwde omgeving een budget beschikbaar gesteld van 70 miljoen euro in 2013 en vanaf 2014 jaarlijks 58 miljoen euro. Dit budget komt ter beschikking voor grootschalige projecten en voor particulieren in de vorm van een revolverend fonds. Het is belangrijk dat dit fonds zo snel mogelijk beschikbaar komt en een bijdrage gaat leveren aan groei van economische activiteit en werkgelegenheid.

• *Laag btw-tarief voor energiebesparende maatregelen*

UNETO-VNI is voorstander van de introductie van een verlaagd btw-tarief van 6% voor het nemen van energiebesparende maatregelen. Dit stimuleert woningbezitters om hun huizen te isoleren, te investeren in een energiezuinige cv-ketel of zelf duurzame energie op te wekken met behulp van bijvoorbeeld zonnepanelen.

• *Duurzame energieopwekking fiscaal bevorderen*

Om kleinschalige duurzame energieopwekking te bevorderen is het belangrijk om burgers en bedrijven die investeren in duurzame energie te belonen door hen vrij te stellen van energiebelasting.

• *Overheid als launching customer voor ESCo's*

Energy Service Companies (ESCO's) kunnen de energieprestaties van een gebouw spectaculair verbeteren. En dat kost de eigenaar van het gebouw niets. Integendeel: de gerealiseerde besparingen leveren geld op. Daarom pleiten wij ervoor dat de overheid als launching customer gaat optreden en daarmee de marktsector het goede voorbeeld geeft.

Uit een marktstudie van BuildDesk Benelux blijkt dat ESCo's alleen al in overheidskantoren op jaarbasis kunnen zorgen voor een potentiële CO₂-reductie van 0,1 megaton en een energiebesparing van 0,09 petaJoule. Als naast de overheid ook de marktsector gebruik zou maken van de dienstverlening van ESCo's, wordt daarmee de energiebesparingsdoelstelling voor 2020 al voor een kwart gerealiseerd.

Utiliteitsbouw

• *Binnenmilieu scholen*

Uit onderzoek van TNO blijkt dat er in maar liefst 80% van de scholen sprake is van een ongezond binnenklimaat. Dat heeft een negatief effect op de gezondheid van leerlingen en docenten en op de leerprestaties. Op veel scholen is het daarnaast noodzakelijk om energiebesparende maatregelen te nemen die de energiekosten terugdringen en leiden tot meer comfort. UNETO-VNI pleit voor een doelmatige inzet van middelen van gemeenten en schoolbesturen zodat in scholen een optimaal en gezond leerklimaat kan worden gerealiseerd.

• *Wonen en zorg*

In de Miljoenennota wordt onderkend dat het langer zelfstandig wonen van ouderen één van de manieren is om de oplopende zorgkosten terug te dringen. Technisch gezien zijn hiervoor geen belemmeringen. Wel is het in dat kader belangrijk dat vanaf 1 januari 2013 een begin wordt gemaakt met invoering van de financiële scheiding van wonen en zorg. Hierdoor krijgen cliënten meer keuzevrijheid om een woning en woonvorm te kiezen die aansluit op hun behoeften.

Met slimme techniek kunnen woningen grootschalig levensloopbestendig worden gemaakt, zodat ouderen met een beperking minder snel een beroep hoeven te doen op intramurale zorg. Die aanpak zorgt voor miljardenbesparingen op zorgkosten. Om die kostenbesparing te realiseren is het van groot belang dat het beschikbare budget hiervoor optimaal kunnen worden ingezet en financiering eenvoudiger wordt.

Arbeldsmarkt en onderwijs

• *Kwaliteit van het beroepsonderwijs*

De installatiebranche is de komende jaren sterk afhankelijk van de beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerd personeel. Daarom is het een belangrijk signaal dat het kabinet heeft besloten om in deze tijd niet te bezuinigen op het onderwijs en voor 2013 maatregelen neemt om beroepsopleidingen voor jongeren aantrekkelijker te maken. UNETO-VNI is er voorstander van dat het beschikbare onderwijsbudget terecht komt bij het beroepsonderwijs en specifiek bij de techniekopleidingen. Ook wat betreft de bekostiging zou de nadruk meer moeten liggen op het technisch beroepsonderwijs.

• *Ontslagrecht en WW*

Om de mobiliteit van vooral oudere werknemers te vergroten, wil het kabinet het ontslagrecht versoepelen. UNETO-VNI is daarvan een voorstander, maar wijst wel op de nadelige effecten van de voorgestelde verplichting voor werkgevers om de eerste 6 maanden WW door te betalen.

Forensentax en btw-verhoging

De voorgestelde belasting op woon- werkverkeer (forensentax) pakt zeer negatief uit voor de installatiebranche vanwege de relatief lage salarissen van monteurs en de hoge waarde van de bestelbus die zij nodig hebben om hun werkzaamheden te verrichten. Daarom doet UNETO-VNI een oproep om deze maatregel zo snel mogelijk van tafel te krijgen.

De btw-verhoging die komende maand van kracht wordt, heeft zoals wij eerder al hebben aangegeven, een negatief effect op het consumentenvertrouwen en daarmee is het een rem op economische groei. UNETO-VNI ziet dan ook graag dat de btw-verhoging liefst volgend jaar al wordt gecompenseerd via de inkomstenbelasting. Dit zal een positief effect hebben op het consumentenvertrouwen en daarmee op de resultaten en de werkgelegenheid van de installatiebranche én de elektrotechnische detailhandel.

2 oktober 2012
114.DR.KvR

Wij vertrouwen erop dat u onze aanbevelingen meeneemt in uw besprekingen en zijn uiteraard graag bereid deze toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Ir. M. Engels
Voorzitter UNETO-VNI

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer ir. M. Engels
UNETO-VNI
Postbus 188
2700 AD Zoetermeer

Kenmerk: 201200348

Haag, 4 oktober 2012

Geachte heer Engels,

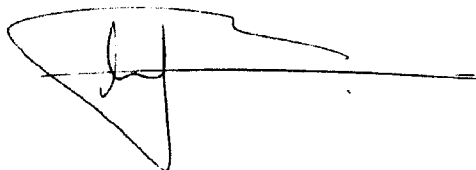
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Ministerie van Algemene Zaken
Aan de Kabinetsinformatie
De heer H.G.J. Kamp en de heer drs. W.J. Bos
Binnenhof 19
Postbus 20008
2500 EA DEN HAAG

Den Haag, 2 oktober 2012
MHS/MvG/12-014

Zeer geachte heren Kamp en Bos,

De zorg. U zult er in het kader van de formatie ongetwijfeld veel over spreken. Wij vragen uw aandacht voor een vaak onzichtbaar maar wel heel belangrijk onderdeel daarvan: laboratoriumdiagnostiek.

Aan laboratoriumdiagnostiek wordt nog geen 1 procent van het gezondheidszorgbudget besteed. Wel worden 65% van alle beslissingen in de zorg gebaseerd op testuitslagen uit het lab. Laboratoriumdiagnostiek draagt bij aan betere beslissingen in de zorg, en dus aan gezondheidswinst en minder kosten.

Belang goede diagnostiek voor zorg en kosten

Het nemen van goede beslissingen in de zorg is belangrijk, niet alleen voor de behandeling van de individuele patiënt, maar ook voor de zorg als geheel. Als in het begin van het zorgproces de juiste keuzes worden gemaakt, kan de patiënt eerder, beter en gerichter worden geholpen. Het is evident dat een euro dan ook beter wordt besteed en dus uiteindelijk ook kosten kunnen worden bespaard: de patiënt wordt op maat behandeld en verspilling wordt voorkomen. In de bijgevoegde *White Paper* leest u meer over het 'hoe, wie, wat, waar en waarom'.

Oproep: investeer in juiste beslissingen in de zorg

Laboratoriumdiagnostiek is maar een klein onderdeel van de zorg en krijgt relatief weinig aandacht. Het dreigt dan ook vaak ondergesneeuwd te raken in discussies over budgetten en bezuinigingen. Dat is niet terecht. Juist nu de kosten voor de gezondheidszorg zo sterk stijgen, zou bezuinigen op de relatief goedkope laboratoriumdiagnostiek onverstandig zijn en loont het om er juist in te investeren.

Graag verzoek ik u om deze boodschap mee te nemen in de gesprekken over de vorming van een nieuwe coalitie en de invulling van het zorgdossier.

Met vriendelijke groet, namens het bestuur van Diagned,

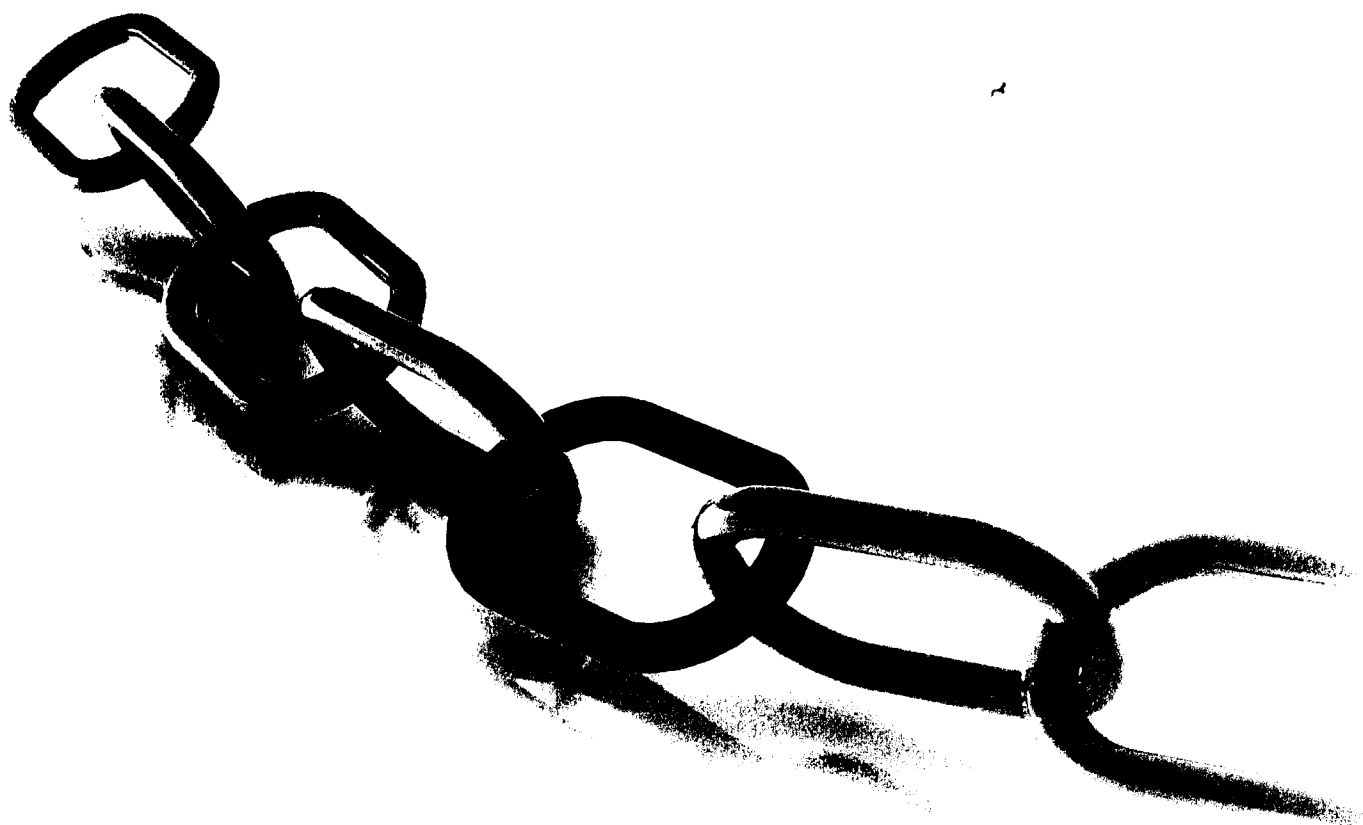

Maurice Verdaasdonk
Voorzitter Diagned

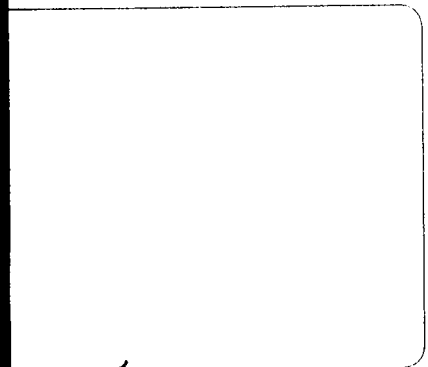
Diagned is de overkoepelende organisatie van bedrijven op het gebied van In Vitro Diagnostica.

In-vitro diagnostica en laboratoriumonderzoek

Onmisbare schakel in de keten

● In-vitro diagnostica (IVDs) en laboratoriumdiagnostiek

Wat is laboratoriumdiagnostiek?	4
Waar worden IVDs gebruikt?	6
Hoe wordt laboratoriumdiagnostiek gebruikt?	8
Wat is de rol van IVDs in het zorgproces?	10
Hoe is de kwaliteit gewaarborgd?	12
Wat zijn de kosten van IVDs en wat zijn de baten?	14
Wat brengen de technologische innovaties teweeg?	18
Welke boodschappen geeft Diagned mee?	20
Diagned in vogelvlucht	22

Voorwoord

Zestig tot zeventig procent van de medische beslissingen is gebaseerd op de uitslag van laboratoriumonderzoek, waarbij gebruik wordt gemaakt van in-vitro diagnostica (IVD) producten. De IVD tests kunnen worden gebruikt om ziekten aan te tonen, of juist uit te sluiten, en om het effect van een therapie te meten. Dankzij meer kennis over het ontstaan en beloop van ziekten en dankzij de ontwikkeling van nieuwe technieken, kunnen met behulp van laboratoriumonderzoek ziekten vroeger worden opgespoord en daardoor eerder en beter worden behandeld. Ook kan met de nieuwe generatie IVD producten steeds vaker worden voorspeld of en hoe een patiënt op een bepaald geneesmiddel zal reageren. Op deze manier kunnen patiënten (groepen) worden geselecteerd en dragen deze laboratoriumtests bij aan doelmatiger geneesmiddelgebruik.

Met effectief en doelgericht gebruik van IVD kan het zorgproces worden verbeterd. Niet alleen in termen van meer gezondheid, maar vooral in termen van minder kosten. Als in het begin van het zorgproces de juiste keuzes worden gemaakt, kan de patiënt eerder, beter en gerichter worden geholpen. Juist nu de kosten voor de gezondheidszorg zo sterk stijgen, loont het te investeren in de relatief goedkope laboratoriumdiagnostiek.

Nut en noodzaak van laboratoriumdiagnostiek worden nog te vaak ondergewaardeerd. Deze korte en heldere *White Paper* over het 'hoe, wie, wat, waar en waarom' laat zien dat IVDs een onmisbare schakel zijn in de keten van preventie, diagnose, prognose en therapie. Doelgericht gebruik van IVD leidt tot meer gezondheid en minder kosten!

Maurice Verdaasdonk,
voorzitter Diagned

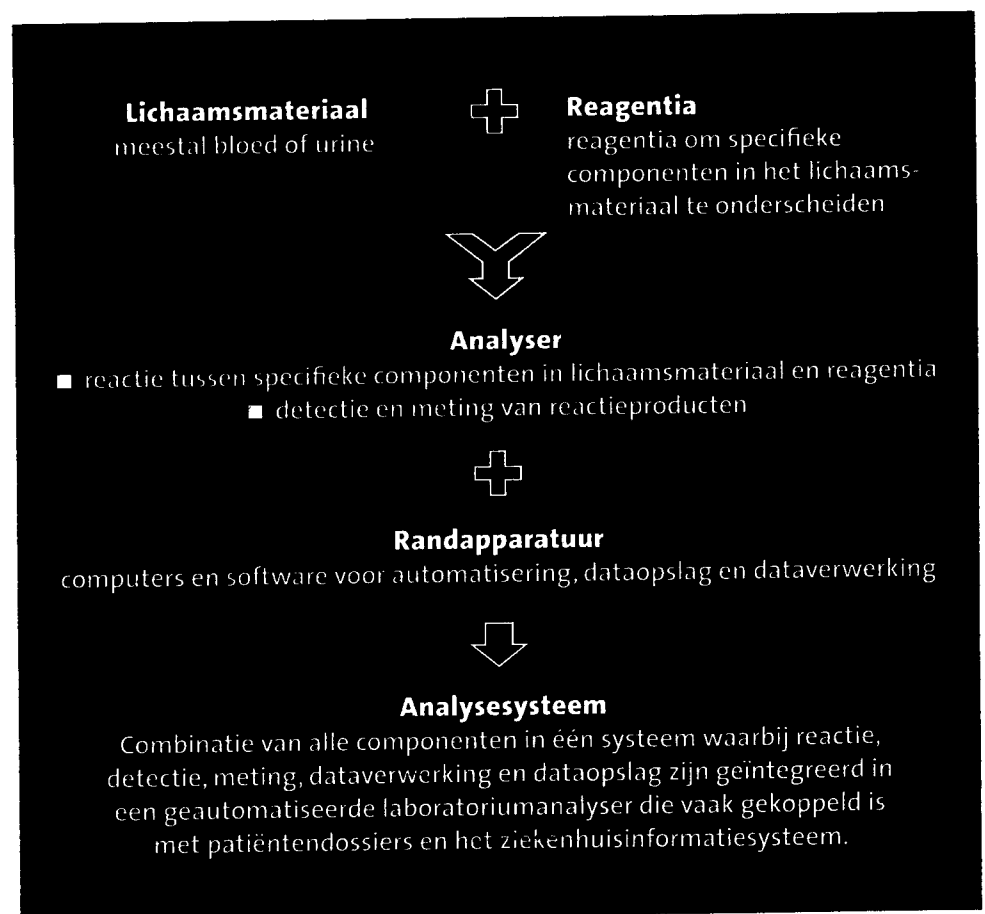
Wat is laboratoriumdiagnostiek?

Laboratoriumdiagnostiek is onderzoek dat op basis van analyse van lichaamsmateriaal informatie oplevert over iemands gezondheid. Dit onderzoek gebeurt met behulp van in-vitro diagnostica (IVDs). Het onderzoeksmateriaal (bloed, urine, feces, speeksel, weefsel, cellen, etc.) wordt buiten het lichaam ofwel *in vitro* onderzocht.

Primaire componenten

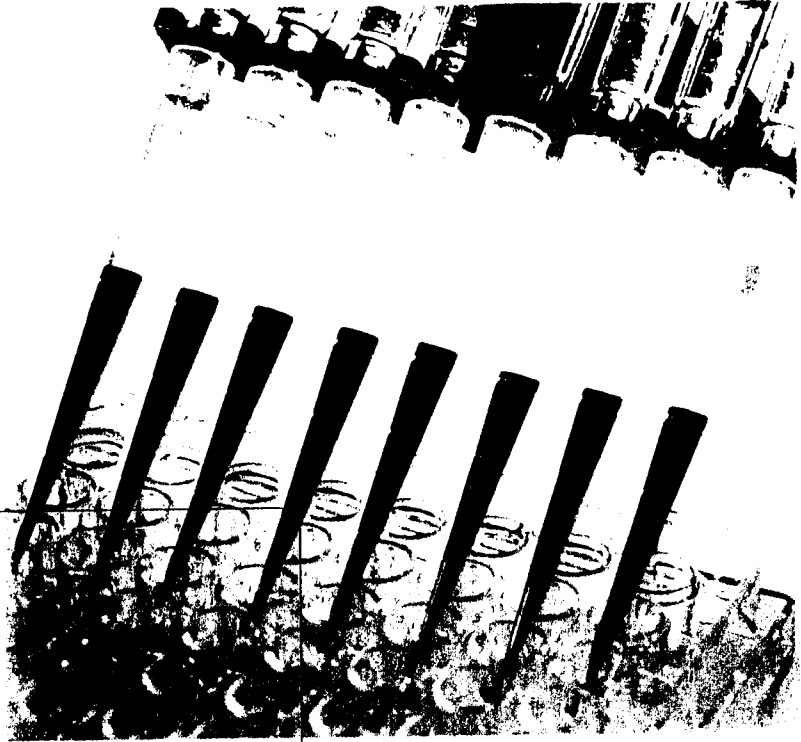
IVDs zijn tests en systemen voor onderzoek in lichaamsmateriaal. Ze bestaan uit verschillende componenten die afzon-

derlijk of in combinatie worden gebruikt om minieme hoeveelheden van een specifieke stof in het lichaamsmateriaal te meten.

IVDs zijn hoogwaardige en veelzijdige producten die voor laboratoriumdiagnostiek worden gebruikt. IVDs vormen een onmisbare basis voor snelle en betrouwbare beslissingen in de gezondheidszorg.

Laboratoriumdiagnostiek biedt hoogwaardige medische technologie om:

- een ziekte vast te stellen of uit te sluiten;
- effecten van een therapie te voorspellen en/of te volgen;
- het beloop van een ziekte te voorspellen;
- de kans op ontwikkeling van een ziekte te schatten;
- bevolkingsonderzoek uit te voeren (screening).

Feiten

- Laboratoriumdiagnostiek vindt plaats met behulp van IVDs.
- Specifieke wet- en regelgeving voor IVDs zijn opgenomen in het Besluit IVD dat valt onder de Wet op de Medische Hulpmiddelen. De Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) houdt toezicht op de naleving van het Besluit IVD.
- IVDs worden ontwikkeld en op de markt gebracht door de diagnostica industrie en moeten een CE-markering dragen. Voor het in de handel brengen van IVDs is aanmelding bij de IGZ verplicht.
- Zogeheten *home brew* tests worden door laboratoria zelf ontwikkeld en

toegepast. Deze mogen niet commercieel op de markt worden gebracht.

- Beeldvormende diagnostiek zoals MRI, CT-scan of echoscopie behoort niet tot de IVDs.

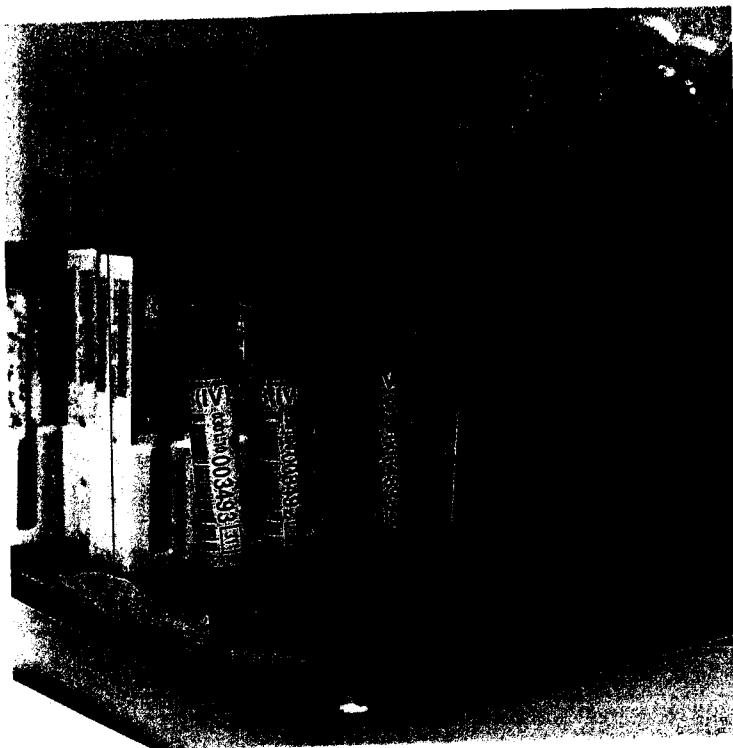
Waar worden IVDs gebruikt?

IVDs variëren van geavanceerde analysesystemen die worden gebruikt in medische laboratoria tot compacte zelftests die mensen thuis gebruiken. Het gebruik van IVDs vindt plaats in verschillende settings en onder verschillende randvoorwaarden.

► IVDs in
verschillende
settings

Toepassing van laboratoriumdiagnostiek omvat een brede schakering van producten en gebruikers. Hoge kwaliteitseisen en een hoge professionele standaard dragen zorg voor efficiënt en veilig gebruik in elke setting waar CE-gemarkeerde IVDs worden gebruikt.

Taken en verantwoordelijkheden

- In de laboratoria worden de tests uitgevoerd door medisch analisten en laboratoriummedewerkers onder verantwoordelijkheid van bijvoorbeeld een klinisch chemicus, medisch microbioloog, medisch immunoloog of patholoog.
- Het laboratorium is gespecialiseerd in onderzoek van lichaamsmateriaal en draagt zorg voor analyse, beoordeling, interpretatie, rapportage, communicatie en kwaliteitsbewaking.
- In Nederland valt de monsterafname, met name een bloedprikservice, onder verantwoordelijkheid van het laboratorium.
- Point-of-care diagnostiek wordt uitgevoerd door daarvoor opgeleide verpleegkundigen of door de behandelende arts. Laboratoriumprofessionals zijn verantwoordelijk voor kwaliteit en veiligheid.
- Zelftests door patiënten met een gediagnosticeerde aandoening vinden plaats onder medische begeleiding. Het is van belang dat hierbij veel aandacht wordt besteed aan educatie en zelfmanagement.
- Zorgconsumenten die op eigen initiatief zelftests aanschaffen en uitvoeren dragen een eigen verantwoordelijkheid. Zij worden dringend geadviseerd de gebruiksaanwijzing goed te volgen en voor beslissingen van medische aard een arts te raadplegen.

◀ **Ziekenhuislaboratorium**

De toepassingen in ziekenhuislaboratoria lopen uiteen van specifieke, handmatige tests tot zeer geavanceerde, computergestuurde analysesystemen. Ziekenhuislaboratoria verzorgen primair de laboratoriumdiagnostiek in de tweede lijn. Sommige ziekenhuislaboratoria verrichten ook laboratoriumdiagnostiek voor de eerste lijn.

◀ **Huisartsenlaboratorium**

Huisartsenlaboratoria richten zich op laboratoriumdiagnostiek voor de eerste lijn. Deze laboratoria beschikken over een uitgebreid arsenaal van diagnostische mogelijkheden en analysetechnieken. Bloedafname, en ook inzameling van lichaamsmaterialen als urine en feces, wordt verzorgd op locaties dicht bij de patiënt, en zo nodig bij patiënt thuis.

◀ **Op de ziekenhuisafdeling**

De zogeheten point-of-care tests worden toegepast in de directe omgeving van de arts en patiënt. De uitslag van de test is direct beschikbaar zodat medische besluitvorming meteen kan plaatsvinden. Dit kan van cruciaal belang zijn op de intensive care afdeling of op de spoedeisende hulp.

◀ **Tijdens doktersconsult**

Er zijn point-of-care tests beschikbaar waarmee specialisten of huisartsen tijdens het consult een test uitvoeren. Bijvoorbeeld de diabetes-specialist die tijdens het consult het glycohemoglobinegehalte (HbA1c) meet of de huisarts die zelf snel een cholesterolbepaling doet.

◀ **Thuis door patiënt**

Er zijn zelftests voor patiënten bij wie een (chronische) aandoening is vastgesteld. Zij gebruiken deze zelftests in overleg met de behandelaar als onderdeel van de therapie. Bijvoorbeeld diabetespatiënten die zelf hun bloedglucosewaarde meten of patiënten met antistollingmedicatie die zelf hun bloedstollingstatus bijhouden.

◀ **Thuis door zorgconsument**

Er zijn ook zelftests die de zorgconsument op eigen initiatief aanschaft en zelf uitvoert om iets te weten te komen over zijn gezondheidstoestand. Het bekendst is de zwangerschapstest, maar ook een ovulatie-test of een cholesteroltest zijn zonder tussenkomst van (huis)arts via apotheek of drogist beschikbaar. De laatste jaren is er een snel toenemend aanbod van zelftests via internet.

◀ **Ziekenhuislaboratorium**

De toepassingen in ziekenhuislaboratoria lopen uiteen van specifieke, handmatige tests tot zeer geavanceerde, computergestuurde analysesystemen. Ziekenhuislaboratoria verzorgen primair de laboratoriumdiagnostiek in de tweede lijn. Sommige ziekenhuislaboratoria verrichten ook laboratoriumdiagnostiek voor de eerste lijn.

◀ **Huisartsenlaboratorium**

Huisartsenlaboratoria richten zich op laboratoriumdiagnostiek voor de eerste lijn. Deze laboratoria beschikken over een uitgebreid arsenaal van diagnostische mogelijkheden en analysetechnieken. Bloedafname, en ook inzameling van lichaamsmaterialen als urine en feces, wordt verzorgd op locaties dicht bij de patiënt, en zo nodig bij de patiënt thuis.

◀ **Op de ziekenhuisafdeling**

De zogeheten point-of-care tests worden toegepast in de directe omgeving van de arts en patiënt. De uitslag van de test is direct beschikbaar zodat medische besluitvorming meteen kan plaatsvinden. Dit kan van cruciaal belang zijn op de intensive care afdeling of op de spoedeisende hulp.

◀ **Tijdens doktersconsult**

Er zijn point-of-care tests beschikbaar waarmee specialisten of huisartsen tijdens het consult een test uitvoeren. Bijvoorbeeld de diabetes-specialist die tijdens het consult het glycohemoglobinegehalte (HbA_{1c}) meet of de huisarts die zelf snel een cholesterolbepaling doet.

◀ **Thuis door patiënt**

Er zijn zelftests voor patiënten bij wie een (chronische) aandoening is vastgesteld. Zij gebruiken deze zelftests in overleg met de behandelaar als onderdeel van de therapie. Bijvoorbeeld diabetespatiënten die zelf hun bloedglucosewaarde meten of patiënten met antistollingmedicatie die zelf hun bloedstollingstatus bijhouden.

◀ **Thuis door zorgconsument**

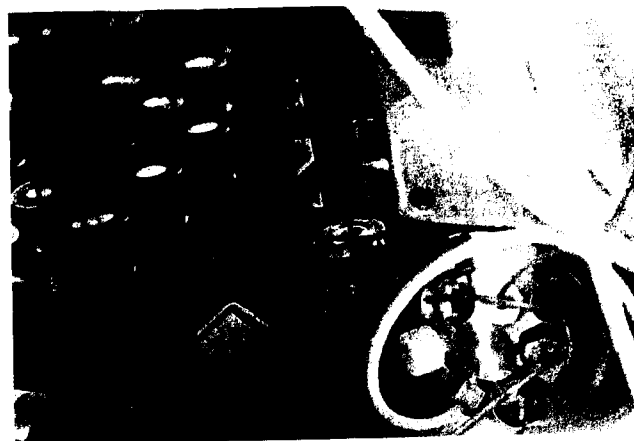
Er zijn ook zelftests die de zorgconsument op eigen initiatief aanschaft en zelf uitvoert om iets te weten te komen over zijn gezondheids-toestand. Het bekendst is de zwangerschapstest, maar ook een ovulatie-test of een cholesteroltest zijn zonder tussenkomst van (huis)arts via apotheek of drogist beschikbaar. De laatste jaren is er een snel toenemend aanbod van zelftests via internet.

Hoe wordt laboratoriumdiagnostiek gebruikt?

Laboratoriumonderzoek gebeurt op aanvraag van de huisarts (eerstelijnszorg) of de medisch specialist (tweedelijnszorg). Het aangevraagde onderzoek wordt uitgevoerd met gevalideerde tests, in gecertificeerde laboratoria door gekwalificeerd personeel onder verantwoordelijkheid van bijvoorbeeld een klinisch chemicus, medisch microbioloog, medisch immunoloog of patholoog.

Organisatie en logistiek

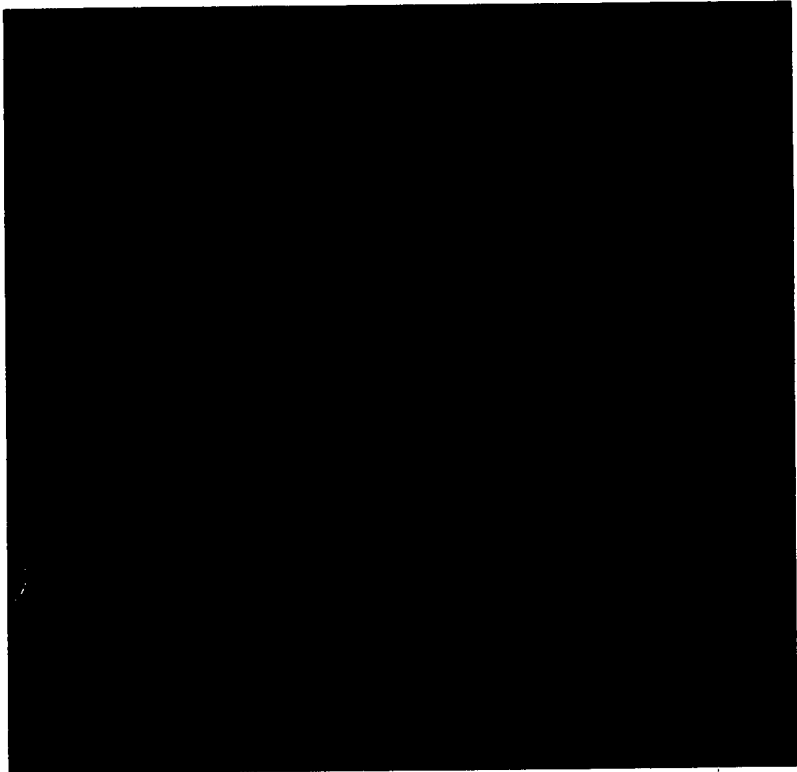
Laboratoriumdiagnostiek omvat het *hele* traject: van monsterafname tot en met interpretatie van de meting en terugkoppeling van de resultaten.

1. monsterafname: bloedafname en inzameling van lichaamsmaterialen zoals urine, feces of speeksel vormen een integraal onderdeel van de laboratoriumdiagnostiek. De vereiste voorzieningen en logistieke procedures vallen in Nederland onder de verantwoordelijkheid van het laboratorium. In andere landen is dat vaak anders.
2. laboratoriumanalyse: laboratoriumspecialist voert de tests uit en controleert, beheert en interpreteert de gemeten waarden.

Laboratoriumdiagnostiek is cruciaal in het medische beslissings-traject. Laboratoriumonderzoek wordt aangevraagd door de arts en uitgevoerd door het laboratorium dat verantwoordelijk is voor de hele keten: van monsterafname in de prediagnostische fase tot en met consultatie in de postdiagnostische fase.

3. terugkoppeling en consult: de uitslag van een test is meer dan een getal! Gemeten waarden moeten worden geïnterpreteerd in de context van het medisch dossier. Dat vereist een goede communicatie over en weer tussen aanvrager en laboratorium. Indien nodig informeert de laboratoriumspecialist de behandelend arts over de resultaten van het onderzoek of wint de behandelend arts advies in over aanvullend laboratoriumonderzoek.

Efficiënt en doelmatig

Intensieve samenwerking tussen medici en laboratoriumspecialisten is kenmerkend voor Nederland. Illustratief is het gezamenlijk opgestelde 'probleemgeoriënteerde aanvraagformulier' voor de eerste lijn. Dit formulier stimuleert doelgerichte aanvraag en voorkomt overmatig gebruik van laboratoriumdiagnostiek. De terugkoppeling van testresultaten en beslissingen over vervolgonderzoek zijn gebaseerd op nauw overleg tussen laboratorium en arts. Dat leidt tot maximaal profijt voor de patiënt en minimale kosten op het zorgbudget. De schakels in de keten van aanvraag, uitvoer en terugkoppeling zijn ijzersterk.

Wat is de rol van IVDs in het zorgproces?

IVDs spelen een essentiële rol bij preventie, diagnose, prognose en therapie van ziekten. Met de ontwikkeling van nieuwe en geavanceerde onderzoeksmethoden (moleculaire diagnostiek en DNA-technieken) worden IVDs steeds belangrijker bij vroegtijdig herkennen van (kans op) ziekten en het voorspellen van de beste behandeling.

Deze voorbeelden laten zien dat laboratoriumdiagnostiek een onmisbare schakel is in het zorgproces. Door gebruik van IVDs kunnen ziekten worden voorkomen, snelle en betrouwbare medische beslissingen worden genomen en behandelingen optimaal worden aangepast. Dat leidt tot gezondheidswinst en voorkomt onnodige kosten.

Laboratoriumdiagnostiek is onmisbaar bij opsporen, vaststellen, volgen en behandelen van ziekten.

HOGERE LEVENSV ERWACHTING

Combinatietherapie bij hiv

Een hiv-infectie wordt tegenwoordig behandeld met een combinatie van verschillende hiv-remmers. Daardoor neemt de hoeveelheid actief virus af en herstelt de functie van het afweersysteem. Dat leidt tot een praktisch normale levensverwachting voor mensen met hiv. Met de zogeheten viral load test kan worden bepaald of de gebruikte hiv-remmers voldoende werken. De viral load moet laag zijn; een stijgende waarde duidt op een verminderd effect van de therapie, waardoor de aanmaak van actief virus toeneemt en het afweersysteem weer flinke klappen oploopt. Aanpassing van de voorgeschreven samenstelling van hiv-remmers is noodzakelijk. Gebruik van de viral load test leidt tot optimale medicatie en maximaal effect!

Preventie

Diagnose

Prognose

vroegtijdig
opsporen

diagnose
uitsluiten/bevestigen

beloop
volgen/schatten

vroegtijdig

meer preventie

juiste diagnose

betrouwba

SNELLER BESLISSEN

Hart of longen?

Als een patiënt met ernstige kortademigheid zich meldt bij een arts, is snel beslissen van levensbelang: functioneert het hart niet goed, of zijn er problemen met de longen? Met behulp van een bloedtest (BNP of NTproBNP) is het mogelijk om overbelasting van de hartspier snel en eenvoudig aan te tonen. Op basis van de testuitslag kan hartfalen worden bevestigd of uitgesloten. Een zeer waardevolle aanvulling in het medische beslissingstraject. Het stellen van de juiste diagnose is de basis voor een snelle en optimale behandeling!

MINDER COMPLICATIES

Zorgvuldige bloedglucoseregulering

Diabetes is een ernstige aandoening met grote kans op het ontstaan van complicaties zoals hart- en vaatziekten, oogafwijkingen, zenuwbeschadiging of nierproblemen. Om deze bijkomende aandoeningen te voorkomen, is een goede regulering van de bloedglucosespiegel cruciaal. Met behulp van een eenvoudig uit te voeren bloedglucosetest kunnen patiënten zelf met één druppel bloed regelmatig op betrouwbare wijze hun bloedglucosespiegel bepalen. Hierdoor kunnen zij hun therapie optimaal afstemmen op een zo natuurlijk mogelijke bloedglucosegehalte. Goede bloedglucoseregulering voorkomt complicaties én ziekenhuisopname!

DOELGERICHTE BEHANDELING

Borstkanker HER2 positief?

Bij 25-30% van alle borstkankerpatiënten is sprake van een verhoogde aanwezigheid van een bepaald type eiwit op de borstkankercellen, het zogeheten HER2 eiwit. Dit eiwit stimuleert de groei van de tumor. Die groei kan worden geremd door behandeling met een specifieke antistof tegen HER2. Met een moleculaire test (HER2/neu-test) kan vooraf worden bepaald of er sprake is een HER2 positieve tumor. Als dat niet het geval is, is de (dure) behandeling niet nodig. Dankzij een voorspelende test de juiste behandeling voor de juiste patiënt!

GROTERE OVERLEVINGSKANS

Vroegtijdig opsporen baarmoederhalskanker

Er is een sterk oorzakelijk verband tussen het ontstaan van baarmoederhalskanker en aanhoudende infectie met hoogrisico-varianten (hr) van het Humaan Papillomavirus (HPV). De ontwikkeling van een onschuldige infectie tot een kwaadaardige tumor verloopt langzaam en kan wel vijftien jaar duren. Deze periode kent voorstadia die goed behandelbaar zijn. Vroegtijdig opsporen van voorstadia biedt dus bescherming tegen baarmoederhalskanker. Hiervoor zijn speciale tests ontwikkeld die de aanwezigheid van hrHPV aantonen op basis van detectie van het genetisch materiaal. Hoe vroeger de ziekte wordt ontdekt, hoe beter de prognose. Het 'Gezondheidsadvies 2011 Baarmoederhalskanker' meldt een vijfjaarsoverleving van 98% als de tumorgroei nog beperkt is. Als bij ontdekking de tumor al is uitgezaaid, is de vijfjaarsoverleving nog maar 7%.

Therapie

behandeling
kiezen

behandeling
volgen

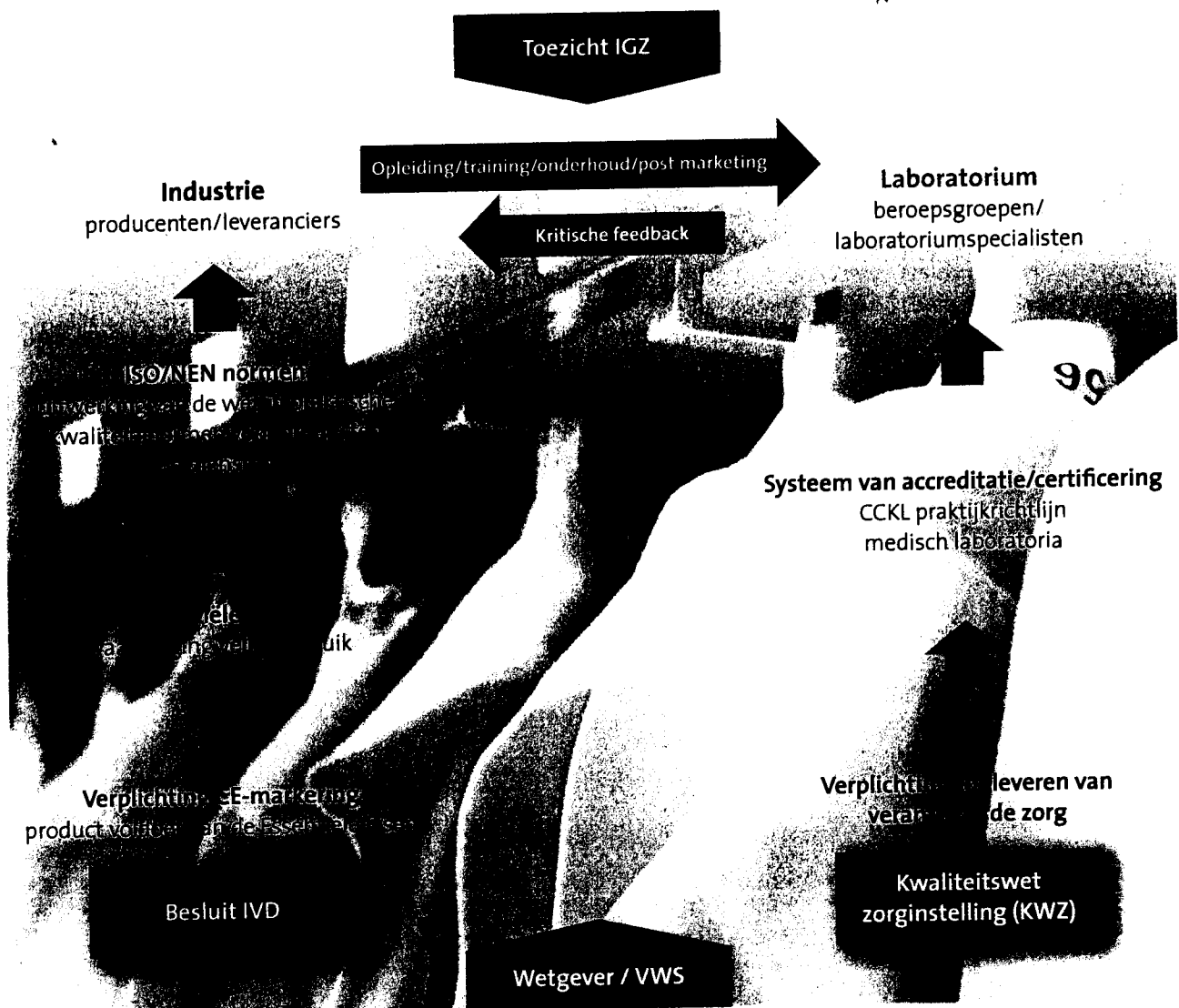
behandeling
aanpassen

prognose optimale therapie meer gezondheid minder kosten

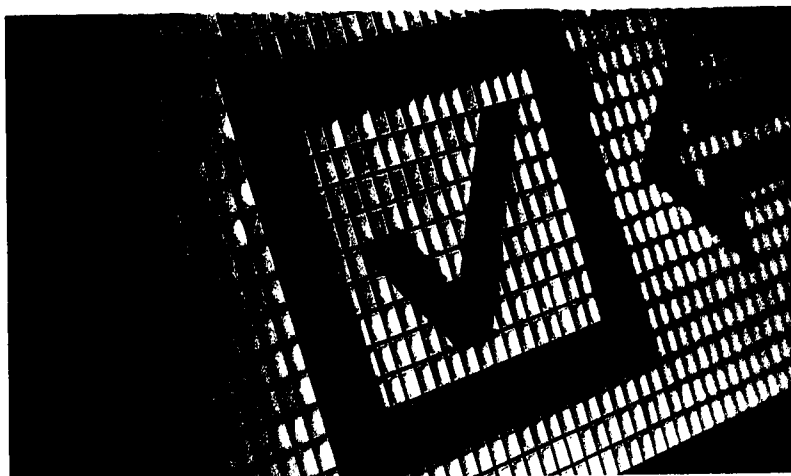
Hoe is de kwaliteit gewaarborgd?

De kwaliteit van in-vitro diagnostiek rust op twee pijlers: veilige en doeltreffende tests enerzijds en professioneel gebruik anderzijds. De kwaliteitseisen voor product en gebruik zijn vastgelegd in wet- en regelgeving (Besluit IVD en Kwaliteitswet zorginstellingen). Industrie en laboratoria zijn, elk vanuit hun eigen perspectief, verantwoordelijk voor goed en veilig gebruik van IVDs. De Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) houdt toezicht op de naleving van de wet- en regelgeving.

Kwaliteit en veiligheid van CE-gemarkeerde IVDs zijn gewaarborgd mits op de markt gebracht volgens reguliere kanalen door bij de IGZ aangemelde leveranciers en mits toegepast voor het bestemde doel en conform het bijgeleverde gebruiksvoorschrift.

◀ Kwaliteitssysteem IVD

De industrie is verantwoordelijk voor veilige en betrouwbare IVDs, ondersteunt training en scholing, draagt zorg voor adequaat onderhoud en service en volgt continu de prestaties van producten en diensten in de praktijk. Laboratoriumspecialisten zijn hoog opgeleide en gekwalificeerde professionals die werken conform de geldende richtlijnen. Door training en nascholing houden zij kennis en vaardigheden up-to-date. Hun kritische feedback draagt substantieel bij aan veiligheid, kwaliteit en betrouwbaarheid van laboratoriumdiagnostiek.

Onderscheid CE-IVD en *home brew*

Als voor een specifieke toepassing geen CE-IVD goedgekeurde tests beschikbaar zijn, kan het laboratorium zelf een test ontwikkelen. Deze zogeheten *home brew* tests vallen in beginsel niet onder het Besluit IVD. Kwaliteitsborging en CE-markering zijn niet verplicht, maar ze mogen uitsluitend 'in huis' worden toegepast. Zodra een *home brew* test buiten het oorspronkelijke laboratorium wordt toegepast, is er sprake van 'aflevering aan een andere rechtspersoon' en gelden de eisen van het Besluit IVD volledig.

Speciale aandacht voor zelftests

Er is de laatste jaren een groeiend aanbod van zelftests via internet, waarbij de kwaliteit en betrouwbaarheid niet altijd vanzelfsprekend zijn. Voor verantwoord gebruik van zelftests is duidelijke consumentenvoorlichting noodzakelijk en moeten de tests veilig zijn. Een CE-markering geldt als bewijs dat de test in elk geval voldoet aan de eisen zoals gesteld in het Besluit IVD. Voor de gebruiksaanwijzing gelden specifieke eisen afgestemd op gebruik door de leek. Zo moet de bediening eenvoudig zijn en de testuitslag eenduidig. Ook moet de consument worden geïnformeerd over de beperkte (meer)waarde van een enkele testuitslag, en hij moet dringend worden geadviseerd een arts te raadplegen bij elke besluitvorming van medische aard. Zelftests die volgens het Besluit IVD zijn ingedeeld bij de hoogrisico klasse, zoals hiv-test en tumormarkers, mogen alleen via arts of apotheker worden geleverd.

Wat zijn de kosten van IVDs en wat zijn de baten?

In het licht van de snel stijgende uitgaven aan gezondheidszorg spelen kosten en baten van zorginterventies en preventieve interventies een steeds belangrijkere rol bij onderbouwing van het gezondheidsbeleid. Binnen de grenzen van het budget moeten verantwoorde keuzes worden gemaakt. IVDs bieden een zeer gunstige kosten/baten verhouding.

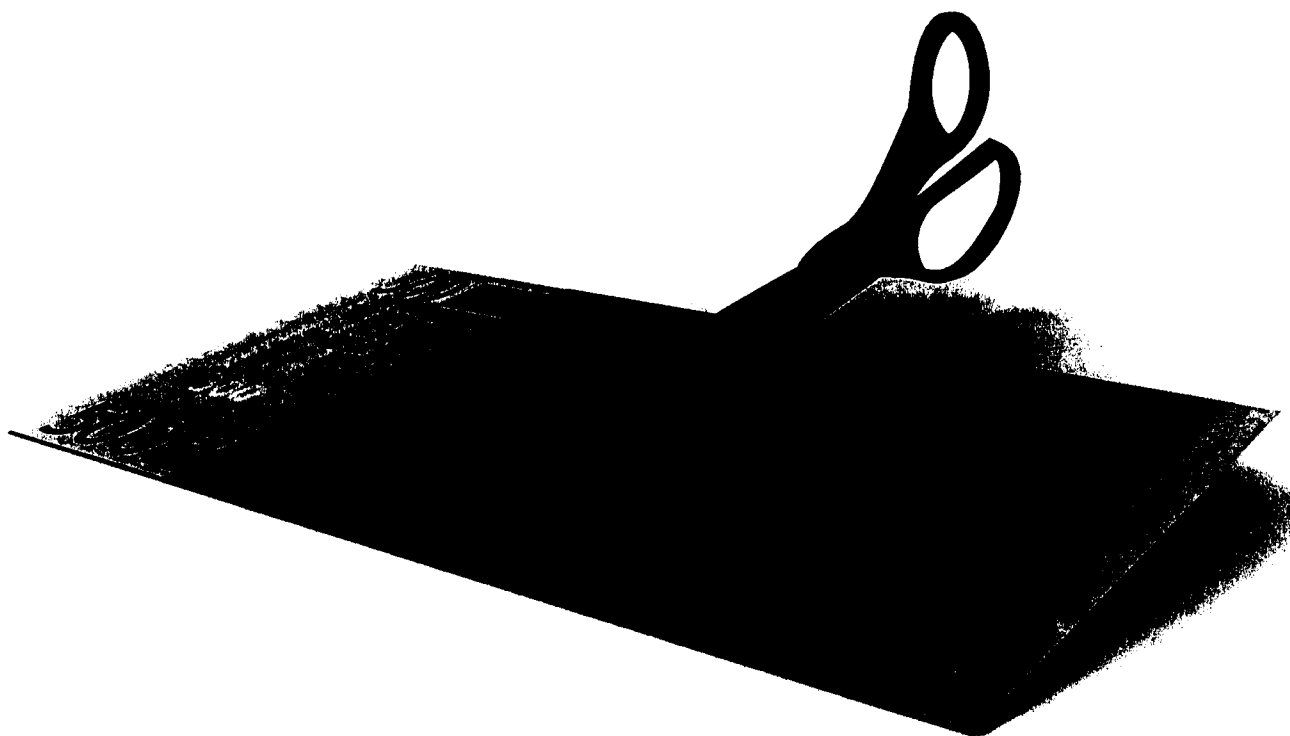

IVDs zijn cruciaal voor een doelmatige gezondheidszorg en voor de ontwikkeling van kosteneffectieve preventieprogramma's. Bij doelgericht gebruik zijn de uitgaven relatief laag, terwijl de winst op gezondheid en besparing op behandelkosten hoog zijn.

Aandeel IVD markt op het totale gezondheidszorgbudget bedraagt in Nederland slechts 0,5%

In de tabel is voor vijftien Europese landen per hoofd van de bevolking (per capita) het bruto binnenlands product (BBP) en het gezondheidszorgbudget (GZB) weergegeven. Daarnaast is per land de omvang van de IVD markt (IVD) per hoofd van de bevolking aangegeven en het aandeel van de IVD markt op het gezondheidszorgbudget. (bron: EDMA, cijfers 2010)

Land	BBP (per capita)	GZB (per capita)	IVD (per capita)	Aandeel IVD op GZB (%)
Frankrijk	34.200	10.000	1.000	10
Italië	33.000	9.000	1.000	11
Spanje	28.000	7.000	1.000	14
Denemarken	45.000	12.000	1.000	8
Finland	40.000	10.000	1.000	10
België	35.000	9.000	1.000	11
Nederland	35.000	7.000	350	0,5
Portugal	25.000	6.000	1.000	17
Polen	20.000	5.000	1.000	20
Roemenië	15.000	4.000	1.000	25
Slowakije	18.000	4.000	1.000	25
Slowakije	18.000	4.000	1.000	25
Tsjechië	20.000	5.000	1.000	20
Verenigd Koninkrijk	30.000	8.000	1.000	12
Wit-Rusland	12.000	3.000	1.000	33
Zweden	40.000	10.000	1.000	10
EU gemiddelde	28.000	7.000	1.000	14
EU gemiddelde Nederland	35.000	7.000	350	0,5
EU gemiddelde	28.000	7.000	1.000	14

◀ Nederland scoort hoog op de ranglijst BBP (bijna € 35.000 per hoofd van de bevolking) en behoort met een gezondheidszorgbudget van bijna € 4.200 per hoofd van de bevolking tot de top drie. Wat betreft de uitgaven aan IVD staat Nederland laag op de ranglijst. De omvang van de IVD-markt bedraagt in ons land slechts € 19,20 per hoofd van de bevolking en dat is slechts 0,5% van het GZB. Hier behoort Nederland tot de hekkensluiters

Lage investering, hoge opbrengst
De IVD markt bedraagt in Europa gemiddeld 0,8% van het totale gezondheidsbudget, terwijl de resultaten van laboratoriumonderzoek van invloed zijn op maar liefst 65% van alle medische beslissingen (bron: EDMA, 2010).

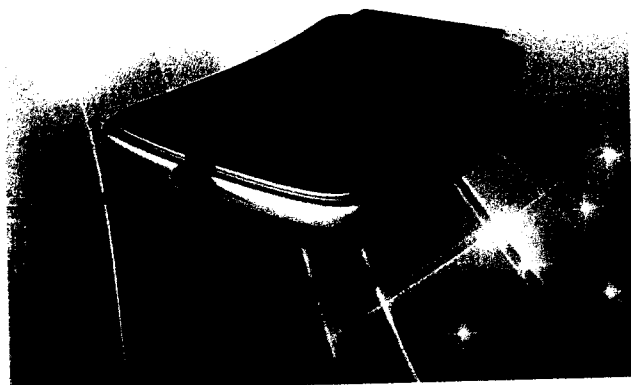
VERGOEDINGEN EN UITGAVEN

Laboratoriumdiagnostiek

- Laboratoriumdiagnostiek die wordt aangevraagd door de huisarts (eerste lijn) of de medisch specialist (tweede lijn) maakt integraal onderdeel uit van de geneeskundige zorg waar verzekerden aanspraak op hebben in het kader van de Zorgverzekeringswet (ZVW).
- Voor laboratoriumdiagnostiek in de eerste lijn wordt de vergoeding rechtstreeks geregeld tussen zorgverzekeraar en laboratorium. Volgens berekeningen van de SAN (SAN Position Paper, februari 2011) bedroeg in 2010 de totale omzet van huisartsenlaboratoria in opdracht van de eerste lijn € 330 mln (klinische chemie en medische microbiologie).
- Kosten voor laboratoriumdiagnostiek in de tweede lijn zijn opgenomen in de DBC's en drukken op het budget van het ziekenhuis. De totale omzet aan laboratoriumdiagnostiek op aanvraag van de tweede lijn is niet bekend.

Zelftests

- Bloedglucosemeters en testmaterialen voor diabetespatiënten, die insuline gebruiken of binnenkort gaan gebruiken, zijn onderdeel van de hulpmiddelenzorg waar verzekerden onder de ZVW aanspraak op hebben. Vergoeding wordt rechtstreeks geregeld tussen zorgverzekeraar en leverancier (apothek, verzendhuis). In 2010 bedroegen de vergoedingskosten voor diabetes zelftests (meters plus teststrips) ruim € 117 mln.
- Stollingstijdmeters voor patiënten met antistollingsmedicatie worden in bepaalde gevallen vergoed als hulpmiddel. De kosten die hiermee gemoeid zijn lopen voor een deel via de trombosediensten.
- Zelftests die de consument op eigen initiatief aanschaf of laat uitvoeren worden niet vergoed.

MEER GEZONDHEID, MINDER KOSTEN*Win-win bij screening op darmkanker*

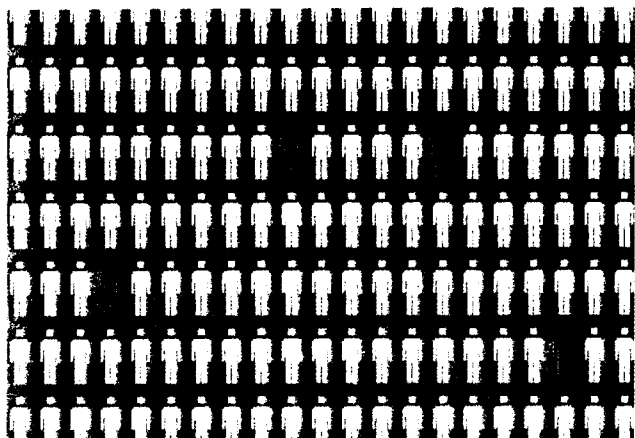
Darmkanker is een belangrijk gezondheidsprobleem. Per jaar gaat het in Nederland om ongeveer 12.000 nieuwe gevallen en elk jaar overlijden er bijna 5.000 mensen aan deze aandoening. Uit proefonderzoek is gebleken dat jaarlijks 2.400 levens kunnen worden gered als mensen tussen de 55 en 75 jaar om de twee jaar worden gescreend met behulp van een fecestest. De thuisgestuurde zelfafnametest wordt geretourneerd naar het laboratorium waar de ontlasting wordt getest op bloedsporen (iFOBT). Bij afwijkende uitslagen moet darmkanker worden bevestigd met coloscopie. Een landelijk bevolkingsonderzoek leidt niet alleen tot gezondheidswinst maar ook tot besparing op behandelkosten die jaarlijks ruim € 260 mln bedragen. Daar staan natuurlijk wel kosten tegenover. Uit modelberekeningen blijken die overeen te komen € 2.200 per QALY (QALY=voor kwaliteit gecorrigeerde levensjaar). Dit bedrag ligt ruim onder de grens van € 20.000 per QALY, die vaak wordt gehanteerd om de kosteneffectiviteit van een interventie te beoordelen. Vanaf 2013 start ons land met een bevolkingsonderzoek naar darmkanker, waarmee de minister van VWS het positieve advies* van de Gezondheidsraad opvolgt.

* Gezondheidsraad. Bevolkingsonderzoek naar darmkanker. Publicatienr 2009/13. Den Haag: GR, 2009.

GEEN ONNODIGE ANTIBIOTICAKUUR*Sneltest bij de huisarts*

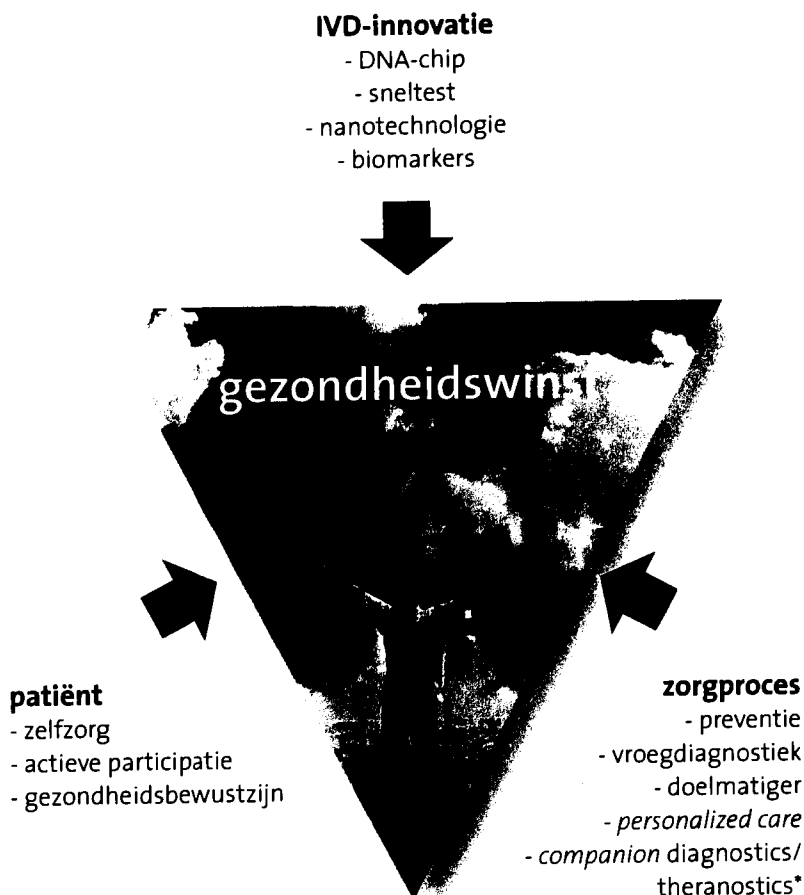
Een sneltest voor C-reactieve proteïne (CRP) maakt het mogelijk om binnen enkele minuten infecties en ontstekingen op te sporen, en vooral uit te sluiten. Dit biedt voor de huisarts een zeer belangrijk aanvullend diagnosemiddel om longontsteking te onderscheiden van minder ernstige luchtweginfecties. Longontsteking vereist behandeling met antibiotica, maar op basis van anamnese en klinisch onderzoek is het onderscheid moeilijk vast te stellen. Daarom worden vaak 'voor de zekerheid' antibiotica voorgeschreven. Dat gebeurt in ruim de helft (53%) van de gevallen, zo blijkt uit wetenschappelijk onderzoek*. In datzelfde onderzoek werd aangetoond dat als huisartsen beschikten over de CRP-sneltest zij maar in een derde van de gevallen (31%) antibiotica voorschrijven. Aangezien huisartsen in de wintermaanden dagelijks patiënten met luchtwegklachten in hun praktijk krijgen, kan het gebruik van de CRP-sneltest leiden tot een zeer forse verlaging van antibioticagebruik.

* Rogier Hopstaken en Jochem Cals, British Medical Journal, mei 2009, 338, b1374

Wat brengen de technologische innovaties teweeg?

Nieuwe kennis over moleculaire oorsprong van ziekten en meer inzicht in het genetisch profiel van patiënten vormen de basis voor technologische innovaties in IVDs. Ziekten of ziekterisico's worden daardoor eerder opgespoord en beter begrepen. Dat brengt grote veranderingen teweeg in het zorgproces: meer preventie, specifiekere diagnose, geïndividualiseerde behandeling en meer zelfzorg. Gezondheidswinst is het eindresultaat.

Grote uitbraken van infecties voorkomen

Uitbraken van infectieziekten zoals de vogelgriep, SARS, Legionella, Mexicaanse griep en vorig jaar zomer de EHEC besmetting, komen geregeld voor. Ook kampen ziekenhuizen steeds vaker met besmettingen veroorzaakt door multiresistente bacteriesoorten zoals MRSA en onlangs VRE bacterie die in een Nederlandse ziekenhuis opdook of de *Klebsiella* bacterie die vorig jaar het Rotterdamse Maasstadziekenhuis teisterde. De razendsnelle verspreiding van deze gevaarlijke bacteriën, virussen of schimmels kan leiden tot een, soms wereldwijde, bedreiging van de gezondheid. Met behulp van IVDs gebaseerd op de moderne moleculaire detectietechnieken zijn de microbiële ziekteverwekkers sneller te herkennen en te identificeren op basis van hun erfelijke DNA- of RNA-materiaal. In nauwe samenwerking met het veld is de industrie in staat om deze tests te leveren zodra een gevaarlijke besmetting is vastgesteld. Hierdoor zijn adequate opsporing en tijdige detectie mogelijk zodat grootschalige uitbraken van infecties kunnen worden voorkomen.

* combinatie van diagnostiek en therapie waarbij de test het effect van de beoogde therapie voorspelt.

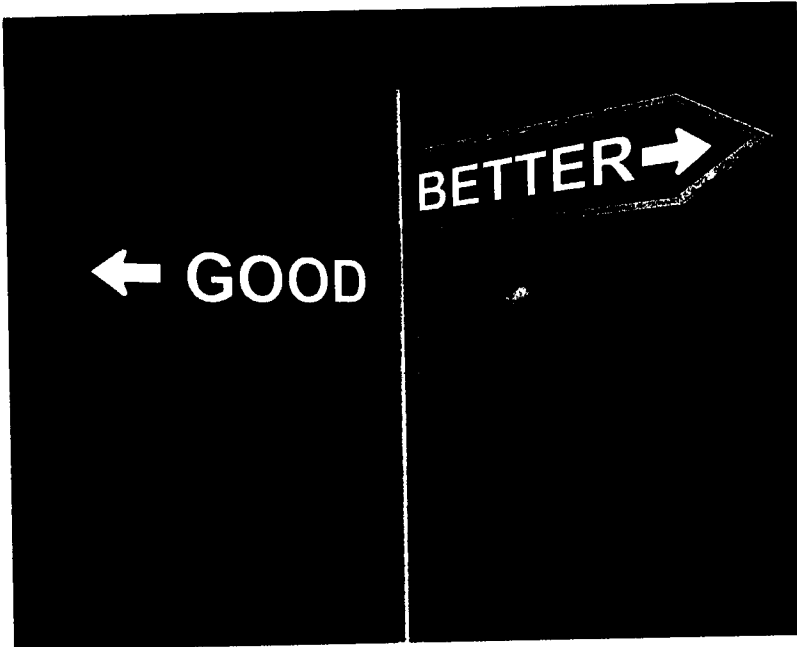
IVDs worden compacter, gebruikersvriendelijker, sneller, specifiek en gevoeliger. Dankzij technologische innovaties maken IVDs het zorgproces continu efficiënter, doelmatiger en patiëntvriendelijker. De vernieuwingen leveren een belangrijke bijdrage aan zorg op maat en het voorkomen van (infectie) ziekten.

Nieuwe diagnostiek sleutel voor gepersonaliseerde zorg

Personalized care is de belofte voor de gezondheidszorg van de 21^e eeuw. De conventionele behandeling gaat uit van 'one size fits all'. Dat blijkt in de praktijk niet altijd effectief omdat het voorbijgaat aan individuele kenmerken. Een bepaald medicijn kan zeer effectief zijn voor de ene patiënt, terwijl hetzelfde geneesmiddel bij een andere patiënt, ondanks dezelfde diagnose, nauwelijks effect heeft. Ziektegerelateerde, maar ook individuele kenmerken zoals genetisch materiaal, eiwitsamenstelling en/of metabole processen blijken een rol te spelen. Met de nieuwe generatie diagnostische technieken kunnen deze individuele effecten op de werking van een geneesmiddel worden opgespoord. Deze zogeheten *companion diagnostics*, ook wel *theranostics* genoemd, zijn de basis voor gepersonaliseerde zorg die leidt tot behandeling op maat.

Test	Technologie	Toepassing	Toegevoegde waarde
 DNA chip	microarray	specificatie van tumoren	<ul style="list-style-type: none"> ■ betere en snellere diagnose ■ genetisch profiel ■ medicatie op maat ■ personalized healthcare
 Bloedtest	biomarker (endotheel-voorlopercellen)	hart- en vaatziekten	<ul style="list-style-type: none"> ■ sneltest bij de huisarts ■ vroegdiagnostiek ■ snelle en adequate behandeling
 Lab-on-a-chip	nanotechnologie	depressie (lithiumbepaling)	<ul style="list-style-type: none"> ■ effect behandeling volgen ■ adequate medicatie
 Laboratoriumpil	nanotechnologie	darmkanker (kankertyperend DNA)	<ul style="list-style-type: none"> ■ <i>companion diagnostics</i>: combinatie test en geneesmiddel
 Thuismonitoring	telezorg	hartfalen, antistolling, diabetes	<ul style="list-style-type: none"> ■ zelfmanagement ■ e-health

Deze voorbeelden zijn illustratief voor de nieuwe mogelijkheden van de volgende generatie diagnostische tests.

Door steeds meer kennis over ziekte en gezondheid en door voortdurende technologische vernieuwingen groeit het potentieel van IVDs. Dit is van groot belang voor de zorg en kan leiden tot grotere doelmatigheid. Voor het maximaal benutten van het potentieel nu en in de toekomst is een continu vernieuwend en anticiperend gezondheidsbeleid noodzakelijk.

Welke boodschappen geeft Diagned mee?

Doelgericht gebruik van IVDs leidt tot gezondheidswinst en kostenbesparing. Maar maximaal profijt vereist een proactief en progressief gezondheidsbeleid. Hieronder de belangrijkste boodschappen voor een toekomstbestendig IVD-beleid.

Investeren in laboratoriumdiagnostiek loont

Diagnostiek is de basis voor een juiste en efficiënte behandeling:

- laboratoriumdiagnostiek is relatief goedkoop;
- laboratoriumdiagnostiek draagt bij aan 65% van de medische beslissingen.

Ruimte voor innovatie is belangrijk

Innovatie biedt kansen en is noodzakelijk:

- innovatieve tests maken zorg op maat mogelijk;
- nieuwe infectieziekten vragen om nieuwe tests.

Labtests centraal in zorgketen

- IVDs zijn een onmisbare schakel in de keten van preventie, diagnose, prognose en therapie.
- Ongeveer 65% van de medische beslissingen zijn gebaseerd op uitslag van diagnostische tests en laboratoriumonderzoek.
- Een coöperatieve samenwerking tussen laboratoriumprofessionals en de industrie staat garant voor een hoge kwaliteit.
- Innovaties effenen het pad naar vroegdiagnostiek, preventie en *personalized healthcare*.
- Met hedendaagse IVDs liggen een kosteneffectieve en doelmatige gezondheidszorg binnen bereik.

De kwaliteit van de keten moet gewaarborgd blijven

De kwaliteit van het diagnostisch proces en het diagnostisch product in Nederland is hoog:

- voor een bruikbare uitslag is de hele keten van test tot consult van belang;
- in Nederland is deze keten goed en efficiënt georganiseerd.

Pas de bekostiging- en budgetstructuur aan

Investeren in diagnostiek levert elders in de zorg winst op:

- de juiste diagnostiek op het juiste moment en op de juiste plaats leidt tot betere zorg en kostenbesparing;
- schotten tussen de verschillende financiële systemen staan het profijt van deze economische meerwaarde in de weg.

Diagned in vogelvlucht

Diagnostica Associatie Nederland, kortweg Diagned, is de brancheorganisatie van bedrijven die zich richten op de ontwikkeling, productie en verkoop van in-vitro diagnostica (IVD) in Nederland. IVDs spelen een belangrijke en positieve rol bij laboratoriumdiagnostiek en zijn daarmee van groot belang voor de gezondheidszorg.

Diagned streeft naar het creëren van een zo gunstig mogelijk klimaat voor de ontwikkeling, de afzet en het efficiënt gebruik van IVD. Zij doet dat samen met alle andere betrokken partijen. Op dit moment zijn ruim dertig bedrijven aangesloten, die gezamenlijk ongeveer 90% van de totale omzet aan in-vitro diagnostica in Nederland vertegenwoordigen.

Leden Diagned

Abbott Diagnostics Nederland
 Abbott Diabetes Care
 Animas
 Arkray Europe
 Avantor Performance Materials
 Bayer Diabetes Care
 Beckman Coulter Nederland
 Becton Dickinson
 bioMérieux Benelux
 Bio-Rad Laboratories
 Clindia Benelux
 DiaSorin
 EuroDiagnostics
 INstruchemie
 Instrumentation Laboratory Netherlands
 Kreatech Diagnostics
 LabAnywhere
 LifeScan
 Mediphos Medical Supplies

Medtronic
 A.Menarini Diagnostics Benelux
 Meridian Bioscience Europe
 Ortho Clinical Diagnostics
 Oxoid
 PEAK-Service Benelux
 Phadia
 Philips Healthcare Incubator
 Radiometer Benelux
 Roche Diagnostics Nederland
 Roche Diabetes Care
 Sanquin Reagentia
 Sebia Benelux
 Siemens Healthcare Diagnostics
 Sysmex Nederland
 VITAL Scientific
 Ypsomed

Diagned
 Postbus 85612
 2508 CH Den Haag
 T 070 206 07 26
www.diagned.nl
www.medischlab.nl

 DIAGNED
 preventie diagnose prognose therapie

 MEDISCHE LABORATORIUMTESTS TOEGELICHT

Colofon

White Paper, september 2012

In-vitro diagnostica en
 laboratoriumonderzoek
Onmisbare schakel in de keten

Uitgave: Diagned, koepel-
 organisatie diagnostische
 bedrijven in Nederland

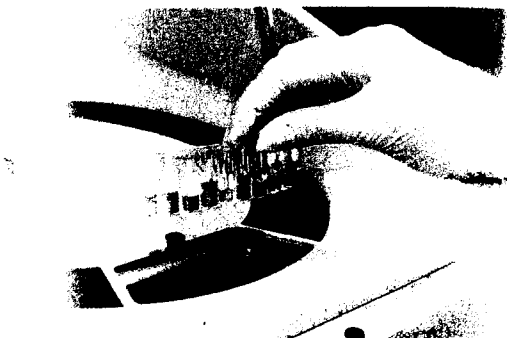
Concept en inhoud
 Diagned
 Schutjens & De Bruin
 Bèta Communicaties

Tekst en redactie
 Bèta Communicaties,
 Marian van Opstal

Vormgeving
 t4design, Liesbeth Thomas

Foto's
 Fotolia, iStockphoto en
 Shutterstock

Drukwerk
 Bestenzet, Zoetermeer

A word cloud of terms related to In-vitro Diagnostic (IVD) technology. The words are arranged in a roughly circular shape, with 'In-vitro' and 'Diagnostica' being the largest. Other prominent words include 'Laboratorium', 'Diagnose', 'IVD', and 'Zorg-op-maat'. Smaller words include 'Prognose', 'Gezondheidsbudget', 'Efficient', 'Veelzijdig', 'Speerpunten', 'Terugkoppeling', 'Hoogwaardig', 'Medische beslissing', 'Gezondheidswinst', 'Lichaamsmateriaal', 'Therapie', 'Point-of-care', 'QALI IVD-beleidsagenda', 'Veilig Preventie', 'Onmisbare schakel', 'Betrouwbaar', 'Prikservice', 'Innovatie', 'Kostenbesparing', 'Professionaliteit', 'Doelgericht', 'Patiënt centraal', and 'Communicatie'.

Prognose Gezondheidsbudget
Efficient
Speerpunten
Veelzijdig
Terugkoppeling
Hoogwaardig
Patiënt centraal
Doelgericht
Laboratorium
Medische beslissing
Gezondheidswinst Lichaamsmateriaal Therapie
Point-of-care Diagnose
IVD
Diagnostica
Zorg-op-maat
QALI IVD-beleidsagenda
Veilig Preventie
Onmisbare schakel
Betrouwbaar Prikservice
Innovatie
Kostenbesparing Professionaliteit
Communicatie

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer M. Verdaasdonk
DIAGNED
Postbus 85612
2508 CH Den Haag

Kenmerk: 201200350

Haag, 4 oktober 2012

Geachte heer Verdaasdonk,

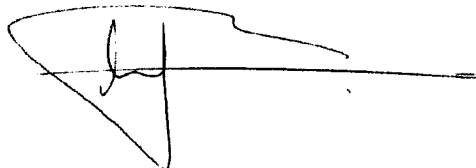
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

samen werkt

Datum: 1-10-2012
Betreft: Zorg en uniforme barcodering

Contact: Pieter J. Maarleveld
Telefoonnummer: 020 511 38 20

Geachte (in)formateurs,

Stichting GS1 Nederland pleit samen met de zorgsector voor een wettelijke invoering van uniforme barcodering voor geneesmiddelen en medische hulpmiddelen. Gemeenschappelijke wereldwijde eisen aan uniforme codering bieden aanzienlijke voordelen aan fabrikanten, gebruikers, patiënten en regelgevende instanties. Nederlandse wetgeving van uniforme barcodering - dat aansluit op Europees en internationale regelgeving - is van belang voor het verbeteren van patiëntveiligheid, het verminderen van logistieke zorgkosten en het bestrijden van vervalsingen.

Organisaties als de NFU, NVZ, KNMP, NVZA, BOGIN, NEFARMA en NEFEMED vragen middels deze brief wetgeving voor uniforme barcodering in de zorg in de kabinetsonderhandelingen mee te nemen.

Het belang van uniforme barcodering

Op veel plaatsen waar met een groot aantal producten wordt gewerkt, wordt al sinds jaar en dag gewerkt met uniforme barcodering. Het winkelbedrijf gebruikt uniforme barcodes al ruim 35 jaar om logistieke processen goed te laten verlopen. Het is de meest toegepaste methode van automatische productidentificatie. Ook kan het proces van order, leveren tot factureren efficiënter en wordt het gemakkelijker producten in de keten te traceren.

Niet onbelangrijk is het belang van de patiëntveiligheid te onderstrepen. Veel patiënten lopen tijdelijke of permanente gezondheidsschade op door een verkeerde toediening van geneesmiddelen of door een probleem met een medisch hulpmiddel. Uit onderzoek van de instituten Nivel en EMGO blijkt dat in Nederland jaarlijks bijna 2.000 patiënten overlijden als gevolg van vermijdbare fouten. Het is het topje van de ijsberg, want niet alle fouten staan in de medische dossiers geregistreerd.

Problematiek en oplossing

Het probleem in de huidige zorgketen is dat er verschillende vormen van artikelcodes worden gehanteerd. Op tal van plaatsen wordt thans gebruik gemaakt van barcodering, zowel bij geneesmiddelen als bij medische hulpmiddelen. Daarbij kan zowel sprake zijn van een barcode die via de leverancier is aangebracht, als van een specifieke barcode die wordt aangebracht binnen de zorginstelling zelf. Echter, het gebruik van verschillende barcodes is niet doelmatig en vormt een bron van fouten. Bovendien zijn logistieke verbeteringen daardoor moeilijk door te voeren.

Oplossing

Eén uniforme voor barcodering, waarin gegevens staan zoals artikelnummer, batchnummer, expiratedatum. Als deze gegevens door de zorgleveranciers worden vastgelegd in hun systemen kunnen ze worden gekoppeld aan een patiënt.

Een aantal logistieke efficiëncyslagen in de zorgketen:

1 Patiëntveiligheid

Met uniforme barcodering kunnen fouten worden voorkomen. Als patiënt en medicatie aan elkaar worden gekoppeld, nemen toedieningfouten zienderogen af en verbetert de medicatieveiligheid. Patiëntveiligheid kan tot 50 procent verbeteren door gebruik van uniforme barcodering.

2 Minder vervalsing en betere recalls

Uit onderzoek is bijvoorbeeld gebleken dat een barcode waarin ook de fabrikant staat vermeld, vervalsingen aanzienlijk verminderd. De fabrikant is immers de bron. Verder kunnen zorgleveranciers bij complicaties of productfalen precies zien welk product bij welke patiënt is gebruikt. Patiënten informeren en terug laten komen, is dan relatief eenvoudig.

3 Voorkomen verspilling

Het elektronisch bestellen en factureren bevordert de doelmatigheid van het inkoopproces. Registratie bij elke verplaatsing van de ene naar de andere schakel in de keten biedt leveranciers de mogelijkheid om te weten aan welke afnemers hun producten zijn geleverd. Zo kunnen de aan de barcode gekoppelde gegevens door zorgleveranciers ook worden gebruikt om de voorraad optimaal te beheren. Goede codering vermindert de noodzaak tot het onnodig afschrijven van producten omdat de houdbaarheidsdatum wordt overschreden. Daarmee wordt verspilling voorkomen.

De Nederlandse situatie en het internationale perspectief

De zorgsector heeft dringend behoefte aan de invoering van uniforme barcodering. In de zorgsector is internationaal door het FDA (Food and Drug Administration) al voor een internationale oplossing gekozen, de tweedimensionale streepjescode (de GS1 datamatrix). Deze keuze wordt door de Europese Commissie overgenomen. Brancheorganisaties en het ministerie van VWS hebben de verschillende partijen in het veld ook al vaak dringend opgeroepen om hier voortvarend mee aan de slag te gaan. Toch wordt in Nederland nog onvoldoende gebruik gemaakt van uniforme barcodering.

Inspanningen brancheorganisaties NFU, NVZ, NVZA, KNMP, Z-index en Nefemed

Belangrijke betrokken organisaties in de Nederlandse zorgsector (NFU, NVZ, NVZA, KNMP, Z-index en Nefemed) roepen al enige tijd op tot het gebruik van uniforme barcodes voor geneesmiddelen en medische hulpmiddelen in de gehele zorgsector. Zij hebben uitgesproken dat zij de GS1-standaard als dé standaard voor de zorg zien.

Oproep ministerie VWS aan zorgsector

Het ministerie van VWS erkent het belang van uniforme barcodering en roept het veld ook op hier voortvarend mee aan de slag te gaan. In een Kamerbrief uniforme barcodering geneesmiddelen en medische hulpmiddelen [Kamerstuk: Kamerbrief | 06-07-2012 | VWS] heeft de minister aangegeven niet voornemens te zijn om een wettelijke verplichting ten aanzien van het gebruik van barcodes voor geneesmiddelen en medische hulpmiddelen in de gehele zorgsector in te voeren. De minister wil de adviezen van de EU-commissaris Dalli afwachten. Dit zal Nederland echter op een achterstand van jaren zetten.

Waarom de zorgpartijen in Nederland nu voor wetgeving pleiten:

1 Internationaal is al voor GS1-standaarden gekozen

Landen waar wetgeving op het terrein van uniforme barcodering is ontwikkeld, zijn onder meer: het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Zwitserland en Turkije. Ook heeft de FDA samen met de VS en Canada een wettelijke basis voor het gebruik voor barcodes in de zorg neergelegd in 2012. De Europese Commissie heeft aangegeven deze wetgeving te zullen overnemen, gezien het internationale karakter van de gezondheidszorg.

2 Oproep minister Schippers voor barcodering

Naar aanleiding van de commotie rond de PIP-borstimplantaten heeft EU-commissaris Dalli aangekondigd in december 2012 met een aanbeveling te komen voor de inrichting van één systeem voor unieke hulpmiddelen identificatie. Vooruitlopend op die Europese ontwikkelingen heeft de minister een werkgroep ingesteld die een voorstel doet voor het opzetten van een landelijk registratiesysteem voor implantaten. Daarbij heeft de minister ook uitdrukkelijk aandacht gevraagd voor barcodering in relatie tot registratie.

3 De markt roept om wetgeving

De zorgpartijen roepen zelf ook om wetgeving. Daarin is het voor de partijen van belang dat de gehele zorgketen meedoet, zodat eigen of bilaterale oplossingen niet meer gebruikt hoeven te worden. De partijen willen zeker weten dat ze de juiste investering doen. Met wetgeving hebben ze een duidelijke tijdslijn waarin alle partijen de investering moeten doen en de garantie dat iedereen meedoet.

4 Wachten op regelgeving Europa betekent achteraan aansluiten bij de implementatie

Als Nederland op EU-ontwikkelingen wacht, sluiten we achteraan in de rij van Europese landen en zullen fabrikanten allereerst kiezen voor de grotere landen wat betreft de implementatie van de uniforme barcodering. Dit betekent dat het vele jaren langer duurt voordat barcodering geïmplementeerd kan worden. Partijen uit de Nederlandse zorgsector geven aan nu klaar te zijn om een logistieke efficiëncyslag te maken. Het is belangrijk ervoor te waken dat partijen niet kiezen voor bilaterale oplossingen.

Alle ontwikkelingen in overweging nemend, zou het voor de zorgsector een enorme stap voorwaarts zijn om nu wetgeving op uniforme barcodering te realiseren en zo de vruchten te plukken van een verhoogde patiëntveiligheid en tegelijkertijd een verlaging van de logistieke zorgkosten.

Stand van zaken

Van de NFU-ziekenhuizen gebruikt inmiddels ruim de helft de GS1 barcodering. Vaak is dat slechts voor een deel van het ziekenhuis, bijvoorbeeld de operatieafdeling. Bij de overige ziekenhuizen zijn er nauwelijks ontwikkelingen of implementaties waar te nemen. Ziekenhuizen hebben veelal een eigen (arbeidsintensieve) ompakafdeling waar een eigen codering wordt aangebracht. Voor de fabrikanten van geneesmiddelen geldt dat circa de helft uniforme barcodes aanbrengt op geneesmiddelen. Voor de fabrikanten van medische hulpmiddelen geldt dat op ongeveer 60% van de medische hulpmiddelen een GS1 barcode is aangebracht.

Uniforme barcodering zorgt voor enorme besparingen in de logistieke zorgkosten

In onderstaande tabel is uiteengezet welke logistieke kostenbesparingen in de zorg gehaald kunnen worden door het invoeren van uniforme barcodering. Het kan per jaar in totaliteit 373 miljoen euro besparen.

	Opbrengsten per ziekenhuis	Totale besparing
Totale kosten logistieke proces	7,8% omlaag	
Geneesmiddelen: Besparing op administratieve lasten	€ 5 miljoen omzet per ziekenhuis per jaar x 7% besparing op administratieve lasten = 350.000 euro per ziekenhuis.	Dit betekent voor alle ziekenhuizen: € 35 miljoen per jaar (ca. 100 ziekenhuizen, exclusief verpleeginstellingen)
Geneesmiddelenomzet in ziekenhuizen: € 500 miljoen		
Medische hulpmiddelen: Besparing op administratieve lasten	€ 24 miljoen omzet per ziekenhuis per jaar x 7% besparing op administratieve lasten = € 1,68 miljoen	Dit betekent voor alle ziekenhuizen: € 168 miljoen per jaar (ca. 100 ziekenhuizen, exclusief verpleeginstellingen)
Medische hulpmiddelen omzet in ziekenhuizen: € 2,4 miljard, exclusief kapitaalgoederen		
Medische hulpmiddelen: Besparing derving	€ 0,7 miljoen per ziekenhuis (gemiddeld 100 bedden) per jaar	€ 70 miljoen per jaar (ca. 100 ziekenhuizen, exclusief verpleeginstellingen)
Totaal		€ 373 miljoen per jaar

Bron: Business Case GS1 Nederland, 2011

Implementatiekosten gering ten opzichte van besparingen

Ziekenhuizen, apothekers en de farmaceutische Industrie dienen een aantal implementatiekosten te maken. Deze worden binnen maximaal 8 maanden terugverdiend. In onderstaande tabel kunt u zé gespecificeerd terugvinden:

Actie	Kosten	Benodigd	Totaal	Invoeringstijd	Opbrengst
Farmaceutische bedrijven	€ 20.000 tot € 100.000 per productlijn (eenmalig)	€ 100 tot € 600 productlijnen (wereldwijd)	€ 450 tot € 600 miljoen	6-12 maanden	Voorraaddaling, traceerbaarheid, tegenzamenvervalsing
Product van de farmaceutische bedrijven	€ 0,013 tot € 0,022 per product				
Apotheker	€ 1.500 per apotheek (eenmalig)	Software en scanners	€ 3 tot € 4 miljoen	1 maand	Voorraaddaling en traceerbaarheid
Ziekenhuis	€ 200.000 per ziekenhuis (eenmalig)	Software, scanners, training personeel	€ 35 tot € 50 miljoen	4-6 maanden	Terugverdientijd van 8 maanden

Bronnen o.a. HPA en NV

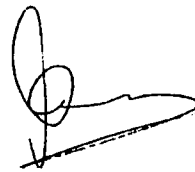
Tot slot

Door uiteenlopende redenen komt de invoering niet van de grond. Het aanpassen van codering bij geneesmiddelen en medische hulpmiddelen is een internationaal probleem en internationaal is de oplossing ook al gekozen. Om die reden grijpen we de kabinetsformatie aan om u middels deze brief te vragen het nieuwe kabinet aan te moedigen om wetgeving op te nemen voor uniforme barcodering in de zorg, welke de juiste randvoorwaarden schept om de implementatie snel van de grond te krijgen.

Met vriendelijke groet,

Pieter J. Maarleveld
Algemeen Directeur

Hans Lunenburg
Sectormanager Gezondheidszorg

GS1 Nederland is al meer dan 35 jaar de drijvende kracht achter de realisatie van verbeteringen in de keten. We vertegenwoordigen de hele keten van retailer, fabrikant, groothandel tot logistiek dienstverlener. Alleen door samen te werken aan de realisatie van oplossingen in een sector, wordt de consument en/of patient beter bediend en worden kosten en tijd bespaard. GS1 Nederland maakt deel uit van de wereldwijde GS1-organisatie die internationale standaarden ontwikkelt. Op dit moment is de organisatie actief in 30 sectoren in 108 landen.

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer P.J. Maarleveld
GS1 Nederland
Toerniairestraat 3
1065 KK Amsterdam

Kenmerk: 201200352

Haag, 4 oktober 2012

Geachte heer Maarleveld,

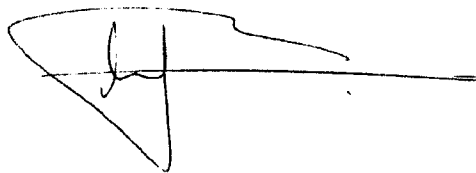
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven,
nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons
onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

PvdA

De heer W.J. Bos

Postbus 20018

2500EA Den Haag

Betreft: Werken en zorgen

Bussum, 2 oktober 2012

Geachte meneer Bos,

Sinds 2005 is er veel in de kinderopvang geïnvesteerd. Afgelopen jaren is er daarentegen helaas veel bezuinigd in de kinderopvang. De schade wordt inmiddels pijnlijk duidelijk; een schrikbarende daling in de vraag naar kinderopvang, verscheidene faillissementen in de kinderopvangbranche en de kwaliteit die nog steeds niet op orde is. Werkende ouders zijn jaar in jaar uit de dupe. Zij proberen in de drukste periode van hun leven dagelijks de balans te vinden tussen zorgen en werken. Bovendien voelen zij de druk van de economische recessie en de opkomende vergrijzing als een donkere wolk boven hun hoofd hangen.

Wij willen u graag door middel van deze brief vragen werkende ouders te ontlasten. Wij doen u graag een aantal voorstellen om dit mogelijk te maken.

De belangrijkste voorwaarde voor werkende ouders om te kunnen balanceren is de kinderopvang. Met de geplande bezuinigingen voor 2013 blijkt dat ouders 37% van de kinderopvang gaan betalen in plaats van de huidige 32%. Dit is een stap te ver. Wij vragen u daarom de geplande bezuinigingen op de kinderopvang voor 2013 terug te draaien. Het is slecht voor de branche, voor de ouders en met name voor de kinderen die nu van hot naar her worden gesleept. Zowel VVD als PvdA hebben aangegeven de kinderopvang te willen ontzien en streven naar een goede, betaalbare kinderopvang. Wij hopen dat u zich houdt aan deze beloftes.

De kwaliteit van de kinderopvang staat onder druk. In 2010 scoorde 60% van de geïnspecteerde kinderopvang een onvoldoende, aldus de onderwijsinspectie. En zelfs nu lukt het grote gemeentes niet om aan de controles te voldoen. Betrek daarom ouders bij de controles in de kinderopvang. Het is van belang een gedeelde verantwoordelijkheid te creëren tussen ouders en oudercommissies en de toezichthouder. Dit kan door de toezichthouder cases te laten voorleggen aan de ouder(commissie). Deze brengt een advies uit aan de toezichthouder. Op deze manier wordt de verantwoordelijkheid voor kinderopvang deels bij ouders gelegd, wordt de toezichthouder ondersteunt en belangrijker nog wordt de kwaliteit door direct betrokkenen gewaarborgd. Het bespaart handhaving en activeert ouders.

Er zijn in deze maatschappij veel regels die het ware ondernemerschap en verbeteringen in de weg staan. Zo zijn er veel schotten tussen onderwijs en opvang. De regels voor opvang zijn bijvoorbeeld vele malen strenger dan voor scholen. Dit weerhoudt kinderopvangcentra, scholen en andere organisaties (zoals de muziekschool) ervan om samen te werken. Het genereert extra inkomsten voor scholen en zorgt ervoor dat kinderen niet van hot naar her worden versleept. Tevens stelt het ouders in staat meer te gaan werken.

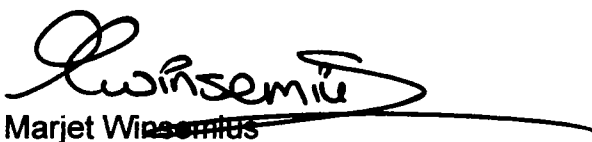
Ook zouden wij u willen verzoeken ouders de kans te geven om hun zorgtaken evenredig te verdelen. Verleng het vaderschapsverlof zodat die eerste weken de moeder niet gelijk in het diepe wordt gegooid en de eerste rollen al verdeeld zijn.

Een goede meid is op haar..... Wie kan de zin niet afmaken? Deze goede meisjes zijn inmiddels dertiger en stoppen of zijn minder gaan werken bij de komst van hun kinderen. Het is van belang dat deze dames het belang van werken inzien en de gevolgen hiervan ook. Start een campagne om deze vrouwen aan het werk te houden. Informeer ze over hun pensioenopbouw, over de gevolgen voor hun loopbaan, over echtscheidingspercentages.

Pas de schooltijden aan. Schooltijden waarbij de kinderen tussen de middag naar huis gaan passen niet meer in de huidige economie en maatschappij. Het is voor de kinderen onrustig en biedt ouders de gelegenheid om (meer) te gaan werken.

Wij hopen dat wij u hebben geholpen het voor werkende ouders makkelijker te maken. Voor meer informatie of ideeën staan wij u graag te woord. Wij denken graag mee.

Met vriendelijke groet,

Marjet Wijnsemitus

Oprichter Voor Werkende Moeders

VVD

De heer H.G.J. Kamp

Postbus 20018

2500EA Den Haag

Betreft: Werken en zorgen

Bussum, 2 oktober 2012

Geachte meneer Kamp,

Sinds 2005 is er veel in de kinderopvang geïnvesteerd. Afgelopen jaren is er daarentegen helaas veel bezuinigd in de kinderopvang. De schade wordt inmiddels pijnlijk duidelijk; een schrikbarende daling in de vraag naar kinderopvang, verscheidene faillissementen in de kinderopvangbranche en de kwaliteit die nog steeds niet op orde is. Werkende ouders zijn jaar in jaar uit de dupe. Zij proberen in de drukste periode van hun leven dagelijks de balans te vinden tussen zorgen en werken. Bovendien voelen zij de druk van de economische recessie en de opkomende vergrijzing als een donkere wolk boven hun hoofd hangen.

Wij willen u graag door middel van deze brief vragen werkende ouders te ontlasten. Wij doen u graag een aantal voorstellen om dit mogelijk te maken.

De belangrijkste voorwaarde voor werkende ouders om te kunnen balanceren is de kinderopvang. Met de geplande bezuinigingen voor 2013 blijkt dat ouders 37% van de kinderopvang gaan betalen in plaats van de huidige 32%. Dit is een stap te ver. Wij vragen u daarom de geplande bezuinigingen op de kinderopvang voor 2013 terug te draaien. Het is slecht voor de branche, voor de ouders en met name voor de kinderen die nu van hot naar her worden gesleept. Zowel VVD als PvdA hebben aangegeven de kinderopvang te willen ontzien en streven naar een goede, betaalbare kinderopvang. Wij hopen dat u zich houdt aan deze beloftes.

Simon Stevinweg 39
1401 TB Bussum
06 46 00 44 37

marjet@voorwerkendemoeiders.nl
www.voorwerkendemoeiders.nl

Rabobank 1436.24.512
KvK 32134402

De kwaliteit van de kinderopvang staat onder druk. In 2010 scoorde 60% van de geïnspecteerde kinderopvang een onvoldoende, aldus de onderwijsinspectie. En zelfs nu lukt het grote gemeentes niet om aan de controles te voldoen. Betrek daarom ouders bij de controles in de kinderopvang. Het is van belang een gedeelde verantwoordelijkheid te creëren tussen ouders en oudercommissies en de toezichthouder. Dit kan door de toezichthouder cases te laten voorleggen aan de ouder(commissie). Deze brengt een advies uit aan de toezichthouder. Op deze manier wordt de verantwoordelijkheid voor kinderopvang deels bij ouders gelegd, wordt de toezichthouder ondersteunt en belangrijker nog wordt de kwaliteit door direct betrokkenen gewaarborgd. Het bespaart handhaving en activeert ouders.

Er zijn in deze maatschappij veel regels die het ware ondernemerschap en verbeteringen in de weg staan. Zo zijn er veel schotten tussen onderwijs en opvang. De regels voor opvang zijn bijvoorbeeld vele malen strenger dan voor scholen. Dit weerhoudt kinderopvangcentra, scholen en andere organisaties (zoals de muziekschool) ervan om samen te werken. Het genereert extra inkomsten voor scholen en zorgt ervoor dat kinderen niet van hot naar her worden versleept. Tevens stelt het ouders in staat meer te gaan werken.

Ook zouden wij u willen verzoeken ouders de kans te geven om hun zorgtaken evenredig te verdelen. Verleng het vaderschapsverlof zodat die eerste weken de moeder niet gelijk in het diepe wordt gegooid en de eerste rollen al verdeeld zijn.

Een goede meid is op haar..... Wie kan de zin niet afmaken? Deze goede meisjes zijn inmiddels dertiger en stoppen of zijn minder gaan werken bij de komst van hun kinderen. Het is van belang dat deze dames het belang van werken inzien en de gevolgen hiervan ook. Start een campagne om deze vrouwen aan het werk te houden. Informeer ze over hun pensioenopbouw, over de gevolgen voor hun loopbaan, over echtscheidingspercentages.

Pas de schooltijden aan. Schooltijden waarbij de kinderen tussen de middag naar huis gaan passen niet meer in de huidige economie en maatschappij. Het is voor de kinderen onrustig en biedt ouders de gelegenheid om (meer) te gaan werken.

Wij hopen dat wij u hebben geholpen het voor werkende ouders makkelijker te maken. Voor meer informatie of ideeën staan wij u graag te woord. Wij denken graag mee.

Met vriendelijke groet,

Marjet Winsemius

Oprichter Voor Werkende Moeders

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Mevrouw M. Winsemius
Voor Werkende Moeders
Simon Stevinweg 39
1401 TB Bussum

Kenmerk: 201200354

Haag, 4 oktober 2012

Geachte mevrouw Winsemius,

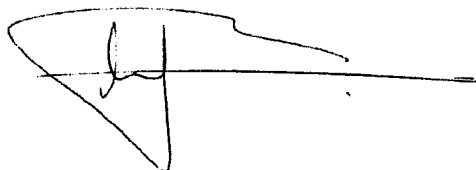
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. de informateurs,
de heren Kamp en Bos
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Koninklijke Nederlandse Voetbalbond
Woudenbergseweg 56-58 3707 HX Zeist
Postbus 515 3700 AM Zeist
t: 0343 49 92 11
f: 0343 49 91 99
e: bv@knvb.nl
Bank: ING-bank 67.00.00.132
BTW: NL002691346.B01
KvK: 40478591 Utrecht

Zeist 2 oktober 2012
Uw kenmerk
Ons kenmerk KNVB/VZK-210/2012
Behandeld door Karin Mössenlechner
Doorkiesnummer 06 - 1034 7996
E-mail karin.mossenlechner@knvb.nl
Onderwerp Appel KNVB aan de informateurs en onderhandelaars

Een afschrift van deze brief is verzonden aan de onderhandelaars van VVD en PvdA, Mark Rutte en Diederik Samsom, en hun secondanten

Geachte heren Kamp en Bos,

Graag vragen wij uw aandacht voor het volgende. Vanuit de KNVB maken we ons ernstig zorgen over de voorstellen voor doorberekening van politiekosten aan het voetbal. Allereerst zijn er natuurlijk de financiële gevolgen voor de clubs. Die zullen ingrijpend zijn en bovenop allerlei andere maatregelen uit het Lenteakkoord komen die het betaald voetbal al hard treffen, zoals de crisisheffing die ten laste komt van de werkgevers (i.c. de clubs) en niet van de topverdieners zelf. Daarnaast hebben wij echter grote inhoudelijke zorgen. Wij vrezen dat deze maatregel contraproductief zal zijn en de samenwerking tussen clubs en politie in gevaar zal brengen. Terwijl we nu juist goed op weg zijn met elkaar vanuit het besef dat we voetbalgeweld alleen kunnen uitbannen als we schouder aan schouder opereren, zowel waar het gaat om preventie (maatschappelijke projecten, recherche, dossieropbouw) als om repressie (door een combinatie van civiel-, bestuurs- en strafrechtelijke maatregelen).

Doorberekening van politiekosten zal ertoe leiden dat clubs en politie tegenover elkaar komen te staan, met als resultaat een eindeloos onderling getouwtrek over politie-inzet. Die energie kan beter worden gestoken in een gezamenlijk optrekken om de goede, ambitieuze plannen uit het Kader voor beleid voetbal en veiligheid en het Landelijk actieplan voetbal en veiligheid te realiseren. Laten we daar met elkaar aan werken in plaats van met voorstellen te komen die de problemen niet aanpakken, maar simpelweg de rekening verleggen naar de clubs en de goedwillende fans, met de hooligans als lachende derde.

Bij deze doen wij dan ook een dringend appel op u om doorberekening politiekosten niet op te nemen in het regeerakkoord. Het liefst zouden we zien dat er in het regeerakkoord een passage wordt opgenomen van de volgende strekking:

“De regering wil door een gezamenlijk optrekken van overheid, politie, OM en voetbalclubs/KNVB komen tot terugdringing van voetbalvandalisme en politie-inzet rond voetbalwedstrijden en realisatie van de ambitieuze plannen uit het Kader voor beleid voetbal en veiligheid van 23 mei 2011. Door schouder aan

schouder te opereren willen we de groep die zich rondom het voetbal - en vaak ook daarbuiten - misdraagt effectief aanpakken, met hulp van een aangescherpte Voetbalwet. De politie-inzet kan dan ook verder omlaag. Simpelweg verleggen van de rekening naar de clubs en de grote groep goedwillende fans lost het probleem niet op. Van de clubs verwachten we dat ze zelf de nodige veiligheidsmaatregelen treffen, onder meer door de inzet van stewards, particuliere beveiligingsorganisaties en verkeersregelaars."

Achtergrond

De afgelopen jaren is een goede samenwerking opgebouwd tussen KNVB, clubs, politie, openbaar ministerie en OM waar het gaat om voetbalveiligheid. De uitgangspunten zijn vastgelegd in het Kader voor beleid voetbal en veiligheid van 23 mei 2011 en verder uitgewerkt in het Landelijk actieplan voetbal en veiligheid van begin 2012. Daarin staan afspraken en verantwoordelijkheden beschreven. Een van de afspraken is dat de clubs en de KNVB zelf alle binnen hun mogelijkheid liggende maatregelen nemen – en de bijbehorende kosten dragen - om de veiligheid in de stadions rond wedstrijden te garanderen. De overheid komt in beeld waar het gaat om de handhaving van de orde en veiligheid in de openbare ruimte en als het gaat om recherche, opsporing en vervolging.

De clubs in de Ere- en Eerste Divisie investeren gezamenlijk zo'n €12 miljoen per jaar in hun stewardorganisatie, beveiligers, verkeersregelaars, moderne stadions met cameratoezicht, elektronische toegangscontrole en geavanceerde kaartverkoopsystemen. Continu werken we aan verbetering van de kwaliteit van de veiligheidsorganisaties van de clubs. Dankzij al deze maatregelen is de voetbalveiligheid de laatste jaren verbeterd. De politie-inzet in de stadions is de afgelopen jaren gedaald. De totale politie-inzet daalde in 2010/'11 met ruim 11% ten opzichte van het seizoen ervoor (van 331.164 uur naar 296.363 uur). Uit recente fanonderzoeken blijkt dat 98% van de mensen zich (bijna) altijd veilig tot zeer veilig voelt in de stadions. Het aantal supporters dat meestal met zijn of haar eigen kinderen naar het stadion komt, is gestegen naar 33%. Er is dus veel positiefs in gang gezet.

Verdere stappen

In oktober van dit jaar introduceert de KNVB een nieuwe in samenwerking met UEFA totstandgekomen intensieve en internationaal gerenommeerde stewardopleiding bij de clubs. Alle stewards krijgen vanaf dat moment een intensieve vijfdaagse training, waarin alle aspecten van veiligheid, beveiliging en dienstverlening bij massa-evenementen uitgebreid aan bod komen. Om een stewardaccreditatie te verkrijgen zullen zij een aantal schriftelijke en praktijkexamens moeten doen. De opleidingseisen voor stewards worden dus verder aangescherpt. In januari 2012 gaan we samen met UEFA integrale crisistrainingen verzorgen voor politie en stadionmanagement. Op korte termijn komt er een geheel nieuwe e-learningmodule voor verkeersregelaars, die door de Politieacademie is ontwikkeld en gefinancierd is door NOC/NSF en een aantal sportbonden, waaronder de K NVB. In samenwerking met G4S is de KNVB een pilot gestart om stadionverboden te kunnen monitoren met behulp van biometrische mobiele telefoons. Al deze maatregelen moeten ertoe leiden dat de clubs met recht baas in eigen stadion zijn en dat de politie-inzet in de stadions verder geminimaliseerd wordt.

Overigens verwachten wij ook van de veiligheidspartners dat zij de komende tijd de nodige stappen zullen zetten, zoals afgesproken in het Landelijk actieplan. De politie zal nog meer moeten investeren in recherche en dossieropbouw. Als we echt investeren in de voorkant, kan de inzet bij wedstrijden omlaag. Zoals al vaker gezegd: liever een half peloton recherche, dan een peloton ME. Van het OM verwachten we strikte handhaving, met een daadwerkelijk lik-op-stukbeleid. Ten slotte is er dringend behoefte aan een beter systeem voor politie/clubs/OM om informatie uit te wisselen ter vervanging van het huidige, sterk verouderde Voetbalvolgsysteem (VVS). Dat zou de aanpak een stuk efficiënter kunnen maken.

Ten slotte vinden wij het nog belangrijk u erop te wijzen dat het in het 'Lenteakkoord' genoemde bedrag van € 30 miljoen volledig uit de lucht is gegrepen en nooit nader onderbouwd. Volgens onze eigen berekeningen bedragen de werkelijke kosten van politie-inzet maximaal de helft. Ook minister Opstelten gaf kort geleden nog aan dat de Kamer zich rijk rekent met 30 miljoen. Dat bedrag is echter helaas een eigen leven gaan leiden.

In de bijlage treft u een factsheet met aanvullende informatie en cijfers dat wij hebben opgesteld naar aanleiding van het Lenteakkoord.

Wij hopen op uw steun bij dit voor de voetbalwereld en alle voetballiefhebbers in ons land, maar ook vanuit veiligheidsoptiek zo belangrijke dossier. Mocht u naar aanleiding van dit schrijven nog vragen hebben, dan zijn wij uiteraard graag bereid u van nadere informatie te voorzien.

Met vriendelijke groet,
KONINKLIJKE NEDERLANDSE VOETBALBOND

Dr. Bert van Oostveen
Directeur betaald voetbal/voorzitter bestuur betaald voetbal

Factsheet effecten maatregelen Lenteakkoord betaald voetbal

Welke bijdrage levert het betaald voetbal aan Nederland?

Spanning en genot:

- Het totale bezoekersaantal van wedstrijden in de Eredivisie en Jupiler League bedroeg in 2010/11 ruim 7 miljoen;
- De gemiddelde bezettingsgraad bij de wedstrijden in de Eredivisie is 90%, vergelijkbaar met topcompetities in Europa (Duitsland 93%, Engeland 92%) en ver boven Spanje (73%), Frankrijk (69%) en Italië (61%);
- De Eredivisie is hiermee één van de best bezochte voetbalcompetities in Europa;
- Gemiddeld kijken 2,8 miljoen mensen naar de samenvattingen van de Eredivisie op zondagavond;
- Het Nederlandse betaald voetbal biedt spanning, zo stelt 87% procent van de voetbalfans, en genot; 84% van de fans kwalificeert het Nederlands voetbal als aantrekkelijk;

Kweekvijver voor talent:

- Nederland is een opleidingsland. Nederlandse spelers en coaches acteren wereldwijd op het hoogste niveau en zijn daarom een belangrijk exportproduct;

Tallose maatschappelijke projecten:

- In 2010/11 werden 240 projecten bij clubs uit de Eredivisie en Jupiler League gerealiseerd. In totaal hebben hier meer dan 100.000 mensen aan meegedaan;
 - VB. Alle 18 Eredivisieclubs participeren in het project 'Scoren voor Gezondheid', sinds 2006 zijn ze erin geslaagd meer dan 65.000 kinderen zich bewust te maken van hun eigen leefstijl;
 - VB. Bij alle 18 Jupiler League clubs wordt in het stadion een leercentrum ontwikkeld; kinderen leren beter in een inspirerende omgeving; 5 centra zijn reeds in gebruik;

Overheidsinkomsten:

- Jaarlijks wordt € 2,5 miljard aan voetbal besteed door consumenten, vrijwilligers, bedrijfsleven en overheid (onderzoek Maatschappelijke waarde van Sport (Ecorys, 2005) - nog steeds goede indicator);
- De totale overheidsinkomsten (voetbalgerelateerde belastingen) bedragen € 380 miljoen per jaar. De overheidsuitgaven aan voetbal bedragen jaarlijks circa € 170 miljoen (onderzoek Maatschappelijke waarde van Sport (Ecorys, 2005) - nog steeds goede indicator);
- Een betaaldvoetbalorganisatie is een platform voor lokale bedrijvigheid. In 2010/11 waren circa 12.000 businessclubleden aangesloten bij een club in de Eredivisie of Jupiler League;

Welke (financiële) bijdrage moet het betaald voetbal gaan leveren?

Effecten maatregelen Lenteakkoord (bron: rapport Ecorys, september 2012):

- Doorberekening politiekosten: de veiligheidskosten voor het betaald voetbal zouden als gevolg van het Lenteakkoord structureel met circa € 30 miljoen per jaar toenemen; grofweg een verviervoudiging ten opzichte van de huidige situatie;
 - Overigens is € 30 miljoen een 'uit de lucht gegrepen' bedrag, is het tot op heden niet nader onderbouwd en lijkt de politie(k) zich hiermee rijk te rekenen;
- Eenmalige crisisheffing van 16% (werkgeversheffing) voor inkomens boven de € 150.000: heffing bedraagt in 2013 circa € 16,5 miljoen in relatie tot spelerssalaries en beloning technische staf, directie, management en medische staf;
- Verhoging BTW-tarief: effect geraamd op circa € 2,9 miljoen per jaar;

- Hervorming WW/ontslag: tijdelijke verhoging WW-premie ingaande 2013 betekent voor de clubs een extra kostenpost van bijna **€ 0,2 miljoen** op jaarbasis. Hier bovenop komt een jaarlijks bedrag van minimaal **€ 0,7 miljoen** vanwege doorbetaling van de WW door de werkgever;
- Aanpassing tarief excessieve vertrekbonussen: effecten van deze maatregelen zijn lastig in beeld te brengen vanwege het ontbreken van benodigde gegevens op spelersniveau over onder andere contractuele afspraken met betrekking tot de deling van transfersommen;
- Uitvoering van voornoemde maatregelen leidt tot een kostenverhoging voor de clubs in het betaald voetbal van minimaal **€ 50 miljoen** in het eerste boekjaar (2013), gevolgd door structureel jaarlijks minimaal circa € 35 miljoen;

Geen 'Fair Play'

Doorberekening politiekosten betaald voetbal

"Ruzie over de rekening, in plaats van rust op straat"

"Stadionorde voor clubs, openbare orde voor overheid"

"Niet naast elkaar, maar tegenover elkaar" met "de voetbalvandalen als lachende derde"

- Het voetbal begrijpt en steunt het streven naar een efficiëntere inzet van de beperkte politiecapaciteit. Dat geldt ook voor de politie-inzet rondom voetbalwedstrijden;
- Overheid (landelijk en lokaal), KNVB, OM, en politie hebben in het 'Kader voor beleid voetbal en Veiligheid' (d.d. 23 mei 2011) en het 'Landelijk actieplan Voetbal & Veiligheid' concrete afspraken gemaakt en werken constructief samen om voetbalvandalisme en -criminaliteit nog steviger aan te pakken;
- De overheid is verantwoordelijk voor openbare orde en veiligheid;
- Van de clubs en de KNVB wordt verwacht dat ze alle binnen hun mogelijkheid liggende maatregelen nemen en de daarbij behorende kosten dragen voor het stadion en de directe omgeving hiervan;
- Clubs en KNVB doen dit al: de afgelopen jaren is fors geïnvesteerd in een professionele stewardorganisatie, beveiligers en verkeersregelaars, moderne stadions met cameratoezicht, elektronische toegangscontrole en kaartverkoopssystemen;
- Daarnaast steken de clubs veel tijd en energie in sociaalpreventieve projecten in de wijken om zo het probleem bij de wortel aan te pakken;
- Wie zich misdraagt, wordt binnen het voetbal stevig aangepakt met een stadionverbod;
- Door alle maatregelen is het aantal incidenten binnen de stadions fors afgenomen, evenals de inzet van politie (-11% seizoen 2010/'11 ten opzichte van seizoen 2009/'10). Binnen de stadions is nauwelijks nog sprake van politie-inzet;
 - De handhaving en registratie van kleine 'voorvallen' (VB. individueel dronkenschap) is verbeterd (lik-op-stukbeleid): ordeverstoorders worden eerder bij de poort geweigerd dan wel uit het stadion verwijderd;
 - Deze strenge handhaving zorgt voor een gestegen veiligheidsbeleving bij de supporter. Uit de meest recente fanonderzoeken blijkt dat 98% van de mensen zich (bijna) altijd veilig tot zeer veilig voelt in de stadions. Ook nemen supporters steeds vaker hun kinderen mee naar de stadions (gestegen van 28% naar 33%);
- Maar, daar waar ingrijpen door politie/ME binnen de stadions nog nodig is – en het betaald voetbal de zaken dus niet op orde heeft – mag de rekening gepresenteerd worden;
- Ongeregeldheden buiten de stadions worden doorgaans echter veroorzaakt door notoire overlastbezorgers die niet alleen rondom voetbalwedstrijden – maar ook bij bijvoorbeeld dancefeesten en uitgaansgelegenheden – crimineel gedrag vertonen;

- De doorberekening van politiekosten aan de clubs lost dit probleem niet op. Integendeel: het eindigt in **“ruzie over de rekening, in plaats van rust op straat”** en komt het streven naar een meer efficiënte politie-inzet – het uitgangspunt – niet ten goede;
- De drijfveer voor politie om te werken aan minder inzet verdwijnt als kosten één-op-één worden doorberekend;
- Nog belangrijker: in plaats van schouder aan schouder, komen clubs en politie nu **“niet naast elkaar, maar tegenover elkaar”** te staan met **“de voetbalvandalen als lachende derde.”**
- Het voetbal voorziet daarbij problemen bij de praktische uitvoerbaarheid: Wie betaalt, bepaalt? Waar ligt de grens? En wat is het criterium? **“Vandal met bonuskaart, is rekening naar de supermarkt?”**

Overige maatregelen Lenteakkoord (het financiële effect):

“Dit is geen Fair Play” “De overheid komt buitensporig hard in”

“We worden door de overheid op grote achterstand gezet”

- De Nederlandse betaaldvoetbalorganisaties werken al jaren aan structurele financiële verbetering;
- Financiële gezondmaking is een weg van de lange adem. Binnen het betaald voetbal wordt immers gewerkt met langlopende (spelers)contracten;
- Er zijn forse stappen gemaakt. Naar aanleiding van het rapport van een commissie onder leiding van Prof. Dr. Willem Vermeend is het licentiesysteem aanzienlijk aangescherpt en de transparantie binnen de bedrijfstak bevorderd;
- Het Nederlandse licentiesysteem heeft een voorbeeldfunctie voor andere landen in Europa;
- Clubs moesten de afgelopen jaren noodgedwongen massaal saneren: en met succes. Het aantal clubs onder curatele is teruggedrongen naar 3 in augustus 2012 (ten opzichte van 13 in augustus 2011);
- Het totale effect van de maatregelen zoals voorgesteld in het Lenteakkoord, werpt het betaald voetbal aanzienlijk terug in deze saneringsoperatie. **“We worden door de overheid op grote achterstand gezet”**;
- Het voorgestelde pakket aan maatregelen kent daarbij een 'oneerlijk' karakter. **“Dit is geen Fair Play”**. Clubs konden - en kunnen - op geen enkele wijze anticiperen op de kosten waar zij volgend jaar al mee geconfronteerd worden;
- Ook zal het voorgestelde pakket aan maatregelen de Europese concurrentiepositie doen verslechteren. Het wordt voor clubs behoorlijk lastiger te voldoen aan de regels van UEFA in het kader van Financial Fair Play (VB. de break-evenrule).

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer drs B. van Oostveen
Koninklijke Nederlandse Voetbalbond
Postbus 515
3700 AM Zeist

Kenmerk: 201200356

Den Haag, 11 oktober 2012

Geachte heer Van Oostveen,

Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven,
nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons
onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

De samenwerkende partners in de regio zijn zeer gemotiveerd en bereid te blijven investeren in een sterke regio die een thuisbasis kan zijn en blijven voor internationale kenniswerkers en bedrijven. De Wageningen UR is één van de drie nationale campussen van internationale betekenis. Juist deze gezamenlijke inzet maakt het concept en Regio FoodValley succesvol en zorgt voor kennisvalorisatie.

Dat kunnen we echter niet alleen; de steun en de inzet van het nieuwe kabinet blijft daarbij onontbeerlijk. Wij rekenen opnieuw op de steun van het nieuw te vormen kabinet:

- voor continuïteit in het investeren in de topsector agrofood en in Regio FoodValley als kloppend hart van de innovatiemotor daarin;
- voor het verder ontwikkelen van een excellent vestigingsklimaat. De bereikbaarheid van de regio is in grote mate afhankelijk van rijksinfrastructuur. De FoodValley regio ligt aan een aantal belangrijke achterlandverbindingen, voor zowel goederen- als personenvervoer. Deze verbindingen zullen dus moeten blijven voldoen aan de eisen, o.a wat betreft doorstroming.

Met onze (Wageningen UR, Stichting Food Valley, Provincie Gelderland en Regio FoodValley) én uw inzet kan de FoodValley regio de voedingsbodem voor de Nederlandse economie en een inspirerende kennisregio in Europa zijn, waarin toonaangevende innovatie en vakkennis op het gebied van agrofood tot stand komt. Met gezamenlijke inspanningen kunnen het aantrekkelijke vestigingsklimaat en de dynamische groene leefomgeving als succesfactoren verder worden uitgebouwd.

Ik wens u ook namens de Wageningen UR, de Stichting Food Valley en de provincie Gelderland veel succes en wijsheid toe bij het vormen van een nieuw kabinet en vraag u de mogelijkheden die de FoodValley regio biedt aan investeringskansen en aan innovatie daarbij optimaal te benutten en in te zetten.

Met vriendelijke groet,
Regio FoodValley

C. van der Knaap
Voorzitter

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer C. van der Knaap
Regio FoodValley
Postbus 9022
6710 HK Ede

Kenmerk: 201200358

Den Haag, 11 oktober 2012

Geachte heer Van der Knaap,

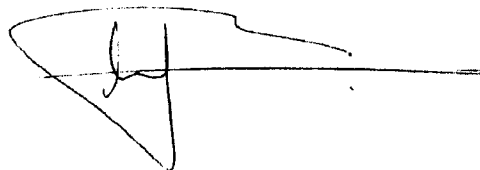
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven,
nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons
onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

De heer drs. W.J. Bos,
informatuur
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Datum : 2 oktober 2012
Kenmerk : AH/12.2444/EV
Onderwerp : Toekomstig ouderenbeleid

Geachte heer Bos,

Graag biedt de Unie KBO, met 200.000 leden de grootste seniorenorganisatie van Nederland, u hierbij een aantal ferme handreikingen aan voor een toekomstig ouderenbeleid. Naar onze mening bevat "Voor een seniorvriendelijk Nederland" elementaire bouwstenen voor de ouderenparagraaf in het nieuwe regeerakkoord. Met nadruk wijzen wij u op het eerste punt van de bijlage 'structureel overleg met ouderen'.

Wij zien uit naar uw reactie.

Hoogachtend,

drs. H.H. Muis,
voorzitter Unie KBO

Cc:
de fractievoorzitters van de Tweede Kamer partijen
De heer ir. J.R.V.A. Dijsselbloem
De heer drs. S.A. Blok

Bijlage: als genoemd

Voor een seniorvriendelijk Nederland

Agenda voor het ouderenbeleid

Oproep aan de formateur van het nieuw te vormen kabinet

Nu de vorming van een nieuw kabinet voor de deur staat, vraagt de Unie KBO u om tijdens de formatie nadrukkelijk stil te staan bij het te voeren ouderenbeleid. Tijdens de verkiezingscampagne werd het heel Nederland zonneklaar dat er in het licht van de toenemende vergrijzing verschillende uitdagingen op onze weg komen. Uitdagingen voor de individuele burger en de samenleving in haar totaliteit, uitdagingen voor zorginstellingen, het bedrijfsleven en voor de politiek. De Unie KBO reikt u bij deze - geheel van harte - een aantal ingrediënten aan. Laten we er samen voor zorgen dat Nederland aan kop gaat als het meest seniorvriendelijke land van Europa!

1. Structureel overleg met ouderen

Het nieuwe kabinet doet er goed aan om niet alleen over ouderen te praten, maar ook met ouderen. Een groep van 3 miljoen 65-plussers mag politiek niet buitenspel staan. De Unie KBO bepleit daarom een terugkomend najaars- en voorjaarsoverleg, waarbij een delegatie van het kabinet en vertegenwoordigers van de ouderen elkaar ontmoeten aan de hand van een constructieve agenda. Op deze manier kunnen de ouderen van Nederland, vanuit hun eigen specifieke kennis en ervaring, zelf ideeën en suggesties aandragen en zodoende bijdragen aan het ouderenbeleid van onze overheid. De Unie KBO, als grootste ouderenorganisatie van Nederland, neemt hiertoe zelf het initiatief en zal binnenkort een agenda en een delegatie samenstellen. Het woord is vervolgens aan het kabinet.

2. Koopkrachtontwikkeling ouderen in de pas met andere huishoudens

De plannen, die gepresenteerd zijn op Prinsjesdag, leiden ertoe dat in 2013 de koopkracht van 65-plussers met zo'n 4% daalt, terwijl werkende Nederlanders er gemiddeld slechts 1% op achteruit gaan. En dan zijn de koopkrachtdaling vanwege het AOW-gat niet meegerekend en de korting op pensioenen slechts gedeeltelijk. De Unie KBO wil geen verdere scheefgroei in koopkracht. Wij vinden dat de AOW welvaartsvast moet blijven, dat ouderen niet onevenredig getroffen moeten worden door oplopende zorgkosten en dat het pensioenstelsel zo ingericht moet worden dat de koopkracht van senioren gelijke tred houdt met die van andere Nederlanders.

3. Medezeggenschap pensioengerechtigden

Besturen van pensioenfondsen staan voor ingrijpende beslissingen. Medezeggenschap van pensioengerechtigden in deze besturen is een noodzakelijke voorwaarde voor evenwichtige besluitvorming. Deze medezeggenschap is goed geregeld in de wet Koser Kaya/Blok (KKB), die door beide Kamers van de Staten Generaal aangenomen is. De Unie KBO stelt met zorg vast dat de inwerkingtreding van de wet KKB op de afgesproken datum van 1 januari 2013 nog steeds niet geregeld is. De Unie KBO roept op om de voorbereidingen voor de uitvoering van deze wet per 1 januari 2013 voortvarend ter hand te nemen.

9. Ouderenorganisaties mobiliseren vitale ouderen voor informele hulp

De maatschappij verwacht goede en gegarandeerde kwaliteit van het uitgevoerde vrijwilligerswerk. De behoefte aan deze informele hulp onder kwetsbare ouderen is nu groter dan ooit. De ouderenorganisaties vervullen hierin al jaren een vanzelfsprekende rol. Wij willen KBO's verder motiveren en faciliteren om vitale ouderen in te zetten voor kwetsbare ouderen. Dit op het gebied van gezondheidpreventie, cliëntondersteuning zorg, administratieve ondersteuning, eenzaamheidspreventie, vroeg signalering en vormen van begeleiding. Dit vormt één van de kernpunten van de Wmo en de veranderende visie op zorg.

10. Cliëntondersteuning voor ouderen die gebruik willen maken van de Wmo

Ouderen verkeren in een kwetsbare positie wanneer ze zich wenden tot het Wmo-loket. Niet alleen omdat hulp nodig is, maar ook omdat zij vaak niet op de hoogte zijn van het beleid en de mogelijkheden van de gemeente. De verschillen tussen gemeenten nemen toe. Recht op zorg wordt een compensatieplicht. Mee-organisaties zijn te weinig lokaal ingebed en functioneren van oudsher vanuit het belang van gehandicapten. De mogelijkheid van individuele, lokale cliëntondersteuning voor ouderen is van groot belang om als oudere niet overgeleverd te zijn aan willekeur. Vrijwillige ouderenadviseurs van de ouderenbonden zouden deze rol perfect kunnen vervullen.

11. Toekomst ouderenzorg

Onder geen beding wordt kortdurende en langdurende zorg naar de gemeenten overgeheveld. De Unie KBO verwacht willekeur, onzekerheid bij cliënten en personeel, extra geld en bureaucratie als gevolg van aanbestedingen en een expertisekloof bij gemeenten. Bovendien gaan enorme kosten gepaard met dergelijke transitieprojecten. De Unie KBO pleit voor behoud van het karakter van een volksverzekering voor de langdurige zorg, met ingebouwde garanties.

12. Voor kwetsbare ouderen moet er een lokaal aanbod zijn op het gebied van sociale en geestelijke ondersteuning

Het probleem van sociaal isolement en geestelijke nood onder ouderen blijft hardnekkig bestaan en helaas toenemen, ondanks de Wmo. De Unie KBO maakt zich ernstig zorgen over de afbraak van voorzieningen zoals ontmoetingscentra voor ouderen en geestelijke /pastorale zorg die steeds minder vanzelfsprekend wordt. Wij pleiten bij overheden voor het behoud van deze voorzieningen en werken er hard aan om onze leden te stimuleren hier aan bij te dragen.

13. Houd senioren mobiel

Verbeter (maak seniorproof) het verkeer en openbaar vervoer om te bevorderen dat senioren beter en langer kunnen participeren in de maatschappij (betaald en vrijwilligerswerk) en voorkom isolement en eenzaamheid. Openbaar Vervoer moet toegankelijk, begrijpelijk en bruikbaar zijn voor senioren.

14. Ruim baan voor wonen voor alle leeftijden

Door de groei van 55-plussers en de toenemende wens van senioren (en overheid) om zelfstandig te blijven wonen, moeten de kwaliteit en kwantiteit van de woningvoorraad daarop aansluiten. In dit kader dienen ook de plannen van Scheiden Wonen en Zorg te worden gezien. Woningen moeten voor ouderen geschikt en betaalbaar zijn maar ook aan de wensen van senioren voldoen. Het aantal woningen loopt achter op de groei en de ontwikkelingen en behoort dus gestimuleerd te worden. Lokale voorzieningen (waaronder zorggerelateerde) moeten voor senioren in de eigen omgeving bereikbaar en beschikbaar zijn.

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer drs. H.H. Muis
Unie KBO
Postbus 325
5201 AH 's-Hertogenbosch

Kenmerk: 201200360

Den Haag, 11 oktober 2012

Geachte heer Muis,

Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Aan de heer H.G.J. Kamp en de heer drs. W.J. Bos
Binnenhof 1A
DEN HAAG

Postadres
Postbus 93122
2509 AC Den Haag
Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 151
2594 AC Den Haag
Tel: (070) 356 35 83
Fax: (070) 361 50 72
bureau@nationaleombudsman.nl
www.nationaleombudsman.nl

Doorkiesnummer
(070) 356 3602 MVD/jf

Datum
2 oktober 2012

Ons nummer
2012/836 u
Uw brief

Uw kenmerk

Bijlagen

Behandelend medewerker
M.S. de Langen
Onderwerp
Informatie nieuwe kabinet

Mijne Heren,

Er komt een nieuw kabinet en de nieuwe bewindspersonen staan, als het goed is, binnenkort klaar om de handen uit de mouwen te steken. De politieke dadendrang zal daarom de komende tijd groot zijn. Bij elk nieuw kabinet draaien de beleidsmachines van de verschillende ministeries op volle toeren. Dat kan ertoe leiden dat beleidsmaatregelen en bijbehorende wetgeving in te hoog tempo over elkaar heen buitelen. Als ombudsman kijk ik vooral naar de rechtszekerheid voor burgers, een fundamentele waarde van onze rechtsstaat. Die kan zowel direct als indirect onder druk komen te staan. Ik maak mij daarom zorgen over de uitvoerbaarheid van te veel nieuw beleid en de effecten daarvan voor de burger. Vandaar mijn appèl op de informateurs in het regeerakkoord aan rechtszekerheid en uitvoerbaarheid afzonderlijk aandacht te schenken, zeker ook als de uitvoering afhankelijk is van nog te bouwen of aan te passen ICT-systemen.

Rechtszekerheid

Zo ontving ik veel signalen over de langstudeerboete, die duidelijk maakten hoe belangrijk rechtszekerheid in de beleving van betrokkenen kan zijn. Deze rechtszekerheid bleek afhankelijk van de wetgever die ervoor koos om de lasten van studenten die onder de oude regeling hun keuzes hadden gemaakt alsnog te verhogen. Politiek geharrewar in campagnetijd maakte de rechtszekerheid niet groter en inmiddels is er overeenstemming over snelle afschaffing van deze boete. Hoe voos kan beleid zijn?

Bij rechtszekerheid is er in mijn ervaring een essentieel verschil tussen rechtszekerheid ex ante en rechtszekerheid ex post. Rechtszekerheid hier en nu of na verloop van tijd en soms pas na afloop van vele juridische procedures. Zo kan het dankzij onze zorgvuldige wettelijke procedures maanden of jaren duren voordat uiteindelijk definitief rechten en plichten van burgers vastgesteld zijn. Als je in een concreet geval met deze onzekerheid geconfronteerd wordt, kan dit grote problemen opleveren, zeker bij slinkende huishoudbudgetten.

De wetgever kiest er bij financiële regelingen meer en meer voor de uiteindelijke rechten en plichten van burgers pas veel later, soms jaren later, definitief vast te stellen. Ik noem in dit verband de fiscale regelgeving die gebaseerd is op een stelsel van voorlopige en definitieve aanslagen. Ook bij de toeslagen voor huur, kinderopvang en zorg is een dergelijk systeem gevolgd. Met als gevolg dat het geld dat voor huur en kinderopvang is uitgegeven, soms moet worden terugbetaald in een jaar waarin het inkomen lager is geworden. Vervolgens zijn er weer andere regelingen die voor de vaststelling van rechten en plichten zich baseren op de vaststelling van het inkomen door de fiscus, soms zelfs een of meer jaren ervóór. Te denken valt aan de eigen bijdrage voor AWBZ- en Wmo- voorzieningen (zoals thuiszorg) die door het CAK worden vastgesteld. Gevolg van deze keuze van de wetgever is dat enerzijds grote precisie wordt verkregen als het gaat om de hoogte van de financiële aanspraken of verplichtingen, doch dat anderzijds lange tijd gemoeid is met de definitieve vaststelling ervan. Stel dat je als gehandicapte in het hier en nu je thuiszorg moet organiseren, terwijl pas twee jaar later vast komt te staan welk budget je daarvoor zou hebben gehad? Veel burgers hebben geen buffer om dit soort onzekerheden op te vangen.

Aan deze financiële onzekerheid heeft de wetgever echter voor de vele verschillende overheidsinstanties regimes van dwingende terugvordering en invordering gekoppeld. Bovendien worden steeds hogere sancties – ook bij relatief kleine feiten – ingevoerd. Burgers kunnen niet alleen met onverwachte schulden geconfronteerd worden, maar ook met een veelheid van schulden en invorderingsmethoden die voor huishoudens vrij snel tot een uitzichtloze en onbeheersbare schuldensituatie kunnen leiden.

Uitvoerbaarheid en uitlegbaarheid

Gedegen uitvoering door overheidsinstanties is in het belang van de burger. Als ombudsman vraag ik hier voortdurend aandacht voor, terwijl de politieke aandacht systematisch te kort schiet. Ook het afgelopen jaar heb ik weer een groot aantal gesprekken gevoerd met topmensen van uitvoeringsorganisaties. Een terugkerend thema in die gesprekken is dat een gedegen uitvoering door de grote hoeveelheid wijzigingen en verfijningen in wetgeving en beleid steeds moeilijker te realiseren is. Ook leidt de complexiteit van de wet- en regelgeving er naar mijn ervaring vaak toe dat slechts enkele specialisten begrijpen hoe de verschillende overheidssystemen werken.

Daar komt bij dat de uitvoering van wet- en regelgeving sterk verkokerd is door de competenties en budgetten van de verschillende ministeries, waardoor afstemmingsproblemen en onduidelijkheden aan onze wetgeving inherent zijn. Hoe moet een burger dan begrijpen waarom hij ergens recht op heeft of waarom niet? Hoe lossen professionals lastige problemen op, wanneer met zoveel regelgeving en zoveel verschillende budgetten gewerkt moet worden? Ja, een professional vindt wel eens een passende oplossing, maar dan verzucht hij tegelijk dat het ondanks regelgeving en budgetten is gelukt. Bovendien is zichtbaar dat vanuit de departementen steeds minder vertrouwen is in de uitvoering en daarom steeds vaker ingewikkelde dwingende regels en toezichtsystemen opgesteld worden. Decentralisatie doet deze neiging eerder toe- dan afnemen. Ik noem in dit verband de opkomende decentralisatie van het sociale beleid naar de gemeente (AWBZ, WIA en Wwnv).

Appèl

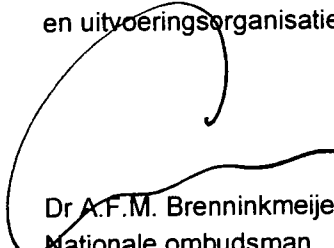
Het onderwerp rechtszekerheid, complexiteit en uitvoerbaarheid kost op zich geen geld, maar vraagt een andere manier van werken. Betrouwbaarheid en veiligheid van ICT-voorzieningen vraagt om goede planning en deskundigheid. Voor die andere manier van werken bestaat tot nu toe veel te weinig aandacht.

Bij deze kabinetsformatie staan nieuwe beleidsplannen met bijbehorende – krimpende budgetten – centraal, zonder dat er zicht is op mechanismen die goede samenwerking en coördinatie bevorderen.

Mijn advies in het kader van de kabinetsformatie is dan ook het volgende:

- Kies bij financiële aanspraken bij voorkeur voor het uitgangspunt van rechtszekerheid hier en nu voor de burger. Door toenemende complexiteit en veranderingen die elkaar in hoog tempo opvolgen, raakt de rechtszekerheid van burgers buiten beeld.
- Kies voor uitvoerbaarheid en dus voor eenvoud. Dat zit hem in zaken als de keuze van de definitie van het inkomensbegrip, in het beperken van de frequentie van herzieningen en nieuwe vormen van afstemming en samenwerking tussen ministeries.
- Kies voor vertrouwen. Ga niet wetgeven vanuit wantrouwen, niet richting de burger, niet richting mede-overheden en niet richting uitvoeringsorganisaties en de professionals die daar werken. Probeer niet alles dicht te regelen. Liever een hardheidsclausule voor uitzonderingsgevallen dan allerlei moeilijke uitzonderingsregels die elk weer tot lastige uitlegvragen en ongewenste uitkomsten kunnen leiden, omdat nu eenmaal niet iedere uitzonderingssituatie te voorzien is.

In deze tijd van crisis moet iedereen de buikriem aanhalen. Dat kan belangrijke financiële gevolgen voor burgers hebben. De noodzaak om de buikriem aan te halen geldt echter ook in figuurlijke zin voor onze overheid zelf: niet steeds meer en meer, durf ook minder te doen en bedenk vooral welke rol de overheid zich aanmeet ten opzichte van onze samenleving. Burgers en uitvoeringsorganisaties verdienen meer vertrouwen.

Dr A.F.M. Brenninkmeijer
Nationale ombudsman

Wij maken deze brief openbaar op onze website. Tevens sturen we deze in kopie aan:

- de voorzitter van de Eerste Kamer
- de voorzitter van de Tweede Kamer
- de vice-voorzitter van de Raad van State
- de voorzitter van de Algemene Rekenkamer
- de fractievoorzitters uit de Tweede Kamer

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De heer dr. A.F.M. Brenninkmeijer
De Nationale Ombudsman
Postbus 93122
2509 AC Den Haag

Kenmerk: 201200362

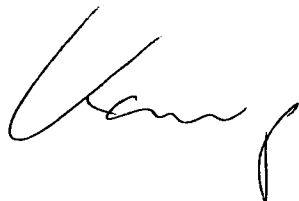
Den Haag, 11 oktober 2012

Geachte heer Brenninkmeijer,

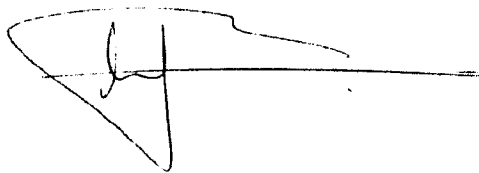
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Bondsbestuur

Aan: de informateurs, de heren Bos en Kamp
 p/a Binnenhof 4
 2513 AA Den Haag

Postadres
 Postbus 3010
 2700 KT Zoetermeer

Bezoekadres
 Boerhaavelaan 1
 2713 HA Zoetermeer

T 0900 2282522
 (10 ct per minuut)
 F 079 35 21 226
 I www.abvakabofnv.nl
 E post@abvakabo.nl

Datum
 2 oktober 2012

Briefnummer
 DBZDKK20121001PTW

Dossier
 00-10/13

Behandeld door
 K.N. Dieke

Doorkiesnummer
 079 353 6128

Bijlage(n)

KvK 40 41 06 98
 ING 294606

Betreft: deskundigheid pensioenfondsbesturen

Geachte heren,

Pensioenfondsen zijn van werkgevers, werknemers en gepensioneerden. Het zijn zij die miljarden Euro's hebben toevertrouwd aan de fondsen, met als primair doel: het zorgen voor een goed pensioen voor werknemers, nu en in de toekomst.

Zij zijn dan ook terecht blij dat de regering in het wetsvoorstel 'versterking bestuur pensioenfondsen' het paritaire bestuursmodel in tact laat als bestuursmodel, omdat daarin alle partijen die risico dragen bij de arbeidsvoorwaarde pensioen eindverantwoordelijk zijn. Dat is naar het oordeel van ondergetekenden de beste waarborg voor een zodanige uitvoering van de pensioenregeling dat de lusten en de lasten eerlijk verdeeld worden over werkgevers, werknemers en gepensioneerden, niet alleen voor de huidige generaties, maar ook voor toekomstige generaties. En dat van buiten aangereikte suggesties voor de besteding van het vermogen van pensioenfondsen op de juiste merites worden beoordeeld; het belang van de deelnemer staat daarbij altijd voorop.

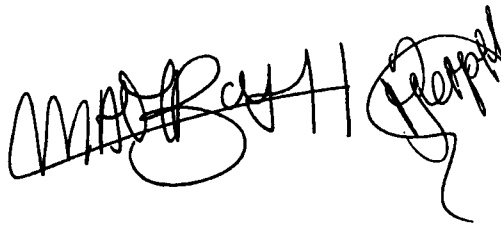
Wij zijn ons zeer bewust van de toegenomen complexiteit in vermogensbeheer en risicomanagement. Betrokkenheid kan niet zonder deskundigheid. Daar is de afgelopen jaren hard aan gewerkt, en dat werk gaat onverminderd door. Ondergetekenden kunnen en willen dit niet overlaten aan financieel deskundigen die geen enkele binding hebben met de inleggers van het geld.

Opmerkelijk is het daarom dat De Nederlandsche Bank de afgelopen maanden een aantal grote pensioenfondsen heeft verzocht om op min of meer korte termijn zijn zittende bestuurders deels te vervangen door specialisten op het terrein van vermogensbeheer en risicomanagement. Daarmee worden de door pensioenfondsen ingezette verdere professionalisering en de intentie achter het genoemde wetsvoorstel doorkruist. Het heeft bovendien zijn weerslag op de continuïteit van besturing. Juist in een periode waarin belangrijke besluiten moeten worden genomen over de verdeling van de pijn die voortvloeit uit de crisis en de oprukkende vergrijzing, en waarin de solidariteit tussen jong en oud onder druk is komen te staan, is dat een zorgwekkende ontwikkeling.

Met deze brief willen wij onze bezorgdheid uiten over dit beleid van DNB, dat in lijkt te houden dat pensioenfondsen moeten worden bestuurd op de wijze waarop banken en verzekeraars bestuurd worden. Los van de vraag of die besturing voldoende garantie op succes biedt, wordt hiermee voorbij gegaan aan het karakter van het pensioen als uitgesteld loon, waarvoor werkgevers, werknemers en gepensioneerden verantwoordelijkheid moeten kunnen dragen. Wij willen u dan ook oproepen om in het belang van deelnemers en evenwichtige belangenbehartiging bij de informatie bijzondere aandacht te besteden aan deze problematiek en het beleid van DNB daarin niet te volgen.

Corrie van Brenk-van Barneveld
Voorzitter Abvakabo FNV

Marleen Barth
Voorzitter GGZ Nederland

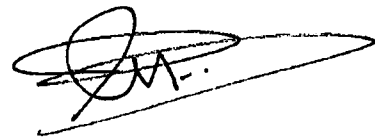
Monique Kempff
Voorzitter NU'91

Eric de Macker
Voorzitter CNV Publieke Zaak

René Héman
Voorzitter FBZ

Guus van Montfoort
Voorzitter Actiz

Roelf H. de Boer
Voorzitter NVZ-ziekenhuizen

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Abvakabo FNV, CNV, NVZ-ziekenhuizen,
GGZ Nederland, FBZ, NU'91, Actiz
T.a.v. mevrouw C. van Brenk-Barneveld
Postbus 3010
2700 KT Zoetermeer

Kenmerk: 201200364

Den Haag, 11 oktober 2012

Geachte mevrouw Van Brenk,

Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven,
nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons
onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

Aan de informateurs
De heren H.G.J. Kamp en drs. W.J. Bos
Postbus 20018
2500 EA 's-GRAVENHAGE

DATUM 1 oktober 2012
DOORKIESNR. (+31) 79 353 1375
ONZE REF. 2012/RKO/pwe/009
ONDERWERP Inbreng voor het Regeerakkoord

Geachte heren Kamp en Bos,

Namens de ondernemers in de technologische industrie en het mkb-metaal (Vereniging FME-CWM en de Koninklijke Metaalunie), in deze brief samen de technische industrie genoemd, pleiten wij ervoor verdienkracht centraal te stellen tijdens de onderhandelingen voor een Regeerakkoord. Juist de technische industrie met haar hoge productiviteit en exportquote zorgt voor veel toegevoegde waarde. De technische industrie vertegenwoordigt ruim 16.500 lidbedrijven die een omzet hebben van €83 mld. (waarvan €42.5 mld. uit export) en die werkgelegenheid bieden aan 375.000 mensen. Deze bijdrage aan de welvaart van Nederland zal de komende jaren cruciaal blijken om ook de sociale cohesie overeind te houden: we moeten de koek vergroten!

Topsectorenbeleid goede basis

Met de start van het topsectorenbeleid heeft het vorig kabinet belangrijke stappen gezet om focus te houden op die sectoren, die nu en in de toekomst onze welvaart bepalen. De innovatiecontracten, het Masterplan voor Bèta en Technologie en de internationaliseringsoffensieven bieden een goede basis voor behoud en vergroting van onze verdienkracht.

Versnellingsagenda voor verdienkracht technische industrie

De goede uitgangspositie moeten we verankeren en waar mogelijk versnellen. Kernbegrippen daarbij zijn export, innovatie, opheffen tekorten aan bètatechnici en regeldruk.

1. Werken aan exportbevordering

Export is de motor van de Nederlandse economie en de technische industrie levert daar een enorme bijdrage aan. Een nieuw kabinet moet daarom het belang van export voor de Nederlandse economie duidelijk onderstrepen met de volgende maatregelen:

- Aanstellen van een minister van Buitenlandse handel bij EL&I
Met een groeiend aandeel van de export buiten de EU voelt de technische industrie de urgentie voor het aanstellen van een minister van Buitenlandse Handel. Deze bewindspersoon zou juist in opkomende economieën waar de overheid vaak een grote rol speelt, drempels weg kunnen nemen.
- Export door MKB ondersteunen
Vooral voor het MKB is overheidsondersteuning en exportbevordering van wezenlijk belang om een positie te verwerven op buitenlandse markten. De eerder toegezegde ondersteuning voor inzending naar strategische beurzen wordt dan ook van harte gesteund, zeker omdat de ons omringende landen daar ook fors in investeren.
En voortbouwend op het uitstekende advies van de High Level Werkgroep Exportfinanciering:
- Introductie van een herfinancieringsfaciliteit met staatsgarantie
De groei van de export ligt voor de technische industrie met name in meer risicovolle markten. Een adequaat instrumentarium voor de bevordering van export naar deze markten is dan ook cruciaal. Een volgende regering moet zorgen voor een level playing field voor Nederlandse bedrijven; door een herfinancieringsfaciliteit met staatsgarantie op te zetten kan een excellente exportkredietfaciliteit worden gecreëerd die zich verzekerd weet van stabiele funding.
- Ontwikkelingssamenwerking en bedrijfsleven
Bij ontwikkelingssamenwerking moet meer ruimte zijn voor Nederlandse kennis, kunde en producten. De Nederlandse technische industrie biedt bij uitstek oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken en problemen in ontwikkelingslanden en kan de lokale bedrijvigheid bevorderen. Internationaal ondernemen en ontwikkelingssamenwerking moeten daarom nader verbonden worden. Bundeling tussen Financiën, EL&I en Buitenlandse Zaken op dit vlak biedt voordelen voor zowel het Nederlandse bedrijfsleven als de ontwikkelingslanden.

2. Innovatie langjarig verankeren in Nederlands én Europees onderzoekssysteem

Onderzoek en innovatie zijn de kurk van de Nederlandse kenniseconomie. Een nieuw kabinet moet inzetten op vier speerpunten:

- Innovatiegericht inkopen
In het Global Competitiveness Report staat Nederland op plek 23 waar het "government procurement of advanced technology products" betreft. Dit kan beter.
Het nieuwe kabinet moet zich verplichten in 2015 5% van het inkoopvolume van de Rijksoverheid te besteden aan innovatieve duurzame oplossingen. Dit helpt niet alleen de overheid (lagere kosten door te rekenen met totale levensduurkosten) maar ook het innovatief bedrijfsleven waarvoor een thuismarkt vaak essentieel is om aan potentiële buitenlandse (overheids-)klanten te laten zien hoe hun duurzame innovaties in de praktijk werken.
- Publieke onderzoeksinfrastructuur committeert zich langjarig aan innovatiecontracten
Waar bedrijven al langjarig commitment (tot 2015) in de innovatiecontracten hebben vastgelegd moet een nieuw kabinet dit ook van de publieke kennisinfrastructuur verlangen. Bezuinigingen bij NWO of TNO mogen geen aanleiding zijn om noodzakelijke investeringen in fundamenteel bèta-onderzoek op de lange baan te schuiven. Bezuinigingen mogen niet neerslaan in het voor de kenniseconomie en topsectoren essentiële bèta-onderzoek.

- Cofinanciering voor Europese projecten regelen – ESA financiering repareren
Het Lente-akkoord voorzag al in cofinanciering van duurzame Europese projecten. Deze cofinanciering moet uitgebreid worden naar alle projecten uit de topsectoren die aansluiting vinden bij Europees onderzoek. Daarnaast moet de financiering van de optionele ESA-bijdrage hersteld worden, waar ook de Tweede Kamer voor pleit.
- Deelname van het innovatieve MKB aan de topsectoren
Deelname van het innovatieve MKB aan de topsectoren is essentieel voor het slagen van dit beleid. De ingezette koers voor het inrichten van een MKB-luik binnen de topsectoren moet dan ook met kracht worden voortgezet.

3. Masterplan Bèta en Technologie versneld uitvoeren

In 2016 verwacht de technologische industrie een **tekort van 155.000 technici** op alle niveaus. Dit is een dermate schrikbarend perspectief dat overheid, onderwijsinstellingen en bedrijven in de hoogste versnelling moeten om dit probleem het hoofd te bieden. De volgende vier maatregelen verdienen prioriteit in een nieuw kabinet:

- Compensatie bètastudenten voor tweejarige master
Bij invoering van een sociaal leenstelsel zou de instroom van bètastudenten niet op voorhand gefrustreerd moeten worden wegens hogere leenkosten van een bètastudie (tweejarige master duurt langer dan veel andere studies). Ook de hoge uitval van bètastudenten moet een halt worden toegeroepen. Bètastudenten moeten daarom gecompenseerd worden voor het tweede masterjaar. Daarnaast onderzoekt de sector zelf mogelijkheden voor het verlenen van additionele beurzen (die bijvoorbeeld een jaar extra collegegeld voor de masterfase dekken).
- Publiek Private Samenwerking vergroten
Vanuit de techniek wordt veel geïnvesteerd in de samenwerking met het beroepsonderwijs. Partijen in de technische sectoren hebben hiertoe Techniektalent.nu opgericht. Doel is om gezamenlijk met overheid, bedrijfsleven en onderwijs te zorgen voor meer instroom in techniek; meer ruimte om praktijkdocenten voor de klas te zetten en duurzame samenwerking tussen bedrijfsscholen en ROC's te stimuleren.
- Bekostiging onderwijsinstellingen (meer) richten op arbeidsmarktrelevantie
Instrumenten als numerus fixus, licentieverlening en collegegelddifferentiatie kunnen een prima rol vervullen bij het bijsturen van zowel het opleidingsaanbod als de vraag naar opleidingen met een gering arbeidsperspectief.
- Ruimhartiger toegangsbeleid voor kennismigranten
Personeelstekort beperkt zich niet tot alleen hoger opgeleide technici. Ook, of misschien wel juist, manifesteert het tekort zich op mbo niveau 4. De huidige kennismigrantenregeling voorziet door de daaraan gekoppelde salariseis, niet in het toelaten van mensen op dit niveau. Het is van belang dat ook deze mensen zonder lange en ingewikkelde procedures beschikbaar komen voor de technologische industrie.

4. Regeldruk blijvende prioriteit

Uit enquêtes blijkt keer op keer dat regeldruk niet alleen behoort tot de grootste ergernissen van ondernemers maar dat het ook veel tijd (en daarmee geld) kost. De technische industrie roept een nieuw kabinet dan ook op voortvarend door te gaan op de ingeslagen weg om daadwerkelijk en zichtbaar regeldruk te verminderen.

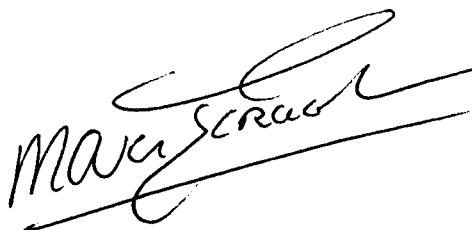
Een kabinet dat inzet op deze maatregelen levert een bijdrage aan de verdienkracht van Nederland. Ondernemers in de technische industrie - de kennisfabriek, de exportmotor en daarmee ook de banenmotor van Nederland - zijn er klaar voor! Maar ze doen het niet alleen. Zij hebben een stabiel kabinet, een excellente technologische kennisinfrastructuur, excellent technisch onderwijs en een overheid die de behoeftes en noden van de technische industrie kent en daarop acteert, hard nodig.

Rest ons u veel wijsheid te wensen op de weg naar een stabiel en koersvast kabinet.

Hoogachtend,

mr. I. Dezentjé Hamming-Bluemink
Voorzitter Vereniging FME-CWM

M.A. van Straalen
Voorzitter Koninklijke Metaalunie

Cc: - Drs. M. Rutte, minister-president (demissionair)
- Ir. D.M. Samsom, fractievoorzitter PvdA
- Drs. S.A. Blok, fractievoorzitter VVD
- Ir. J.R.V.A. Dijsselbloem, lid Tweede Kamer namens PvdA

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

FME-CWM
mevrouw mr. I. Dezentjé Hamming
De heer M.A. van Straalen
Koninklijke Metaalunie
Postbus 190
2700 AD Zoetermeer

Kenmerk: 201200366

Den Haag, 11 oktober 2012

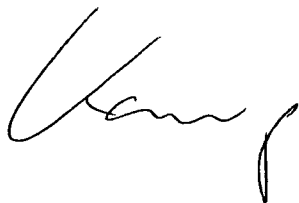
Geachte mevrouw Dezentjé Hamming,

Geachte heer Van Straalen,

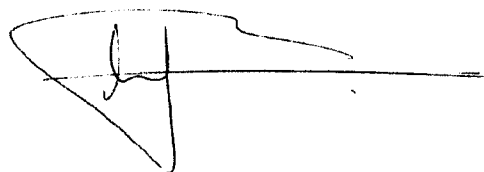
Dank voor de brief die wij van u mochten ontvangen.

In het kader van onze werkzaamheden ontvangen wij een grote hoeveelheid brieven, nota's en verzoeken. Wij vertrouwen erop dat u zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om daarop inhoudelijk te reageren.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos

201200367

Secretariaat Ministerraad
Ministerie van Algemene Zaken

> Retouradres Postbus 20001 2500 EA Den Haag

Aan de informateurs
H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Kabinet Minister-President

Binnenhof 19
2513 AA Den Haag
Postbus 20001
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
3116369

Datum 3 oktober 2012
Betreft Beantwoording IenM (verzoek 201200194)

Geachte heren Kamp en Bos,

In antwoord op uw verzoek d.d. 1 oktober 2012 (kenmerk 201200194) treft u bijgaand aan de beantwoording van de minister van Infrastructuur en Milieu, mevrouw Schultz van Haegen.

DE MINISTER-PRESIDENT,
Minister van Algemene Zaken,

Mark Rutte

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

De Minister-President
Minister van Algemene Zaken
De heer drs. M. Rutte
Binnenhof 19
2513 AA DEN HAAG

**Ministerie van
Infrastructuur en Milieu**
Plesmanweg 1-6
Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag
T 070-456 0000
F 070-456 1111

Ons kenmerk
IenM/BSK-2012/201285
Uw kenmerk
Bijlage(n)
3

Datum 3 oktober 2012
Betreft Verzoek om informatie van de informateurs

Geachte heer Rutte,

U heeft per brief d.d. 3 oktober 2012 drie vragen van de informateurs (kenmerk 201200194) aan mij gesteld. Bijgaand treft u drie bijlagen, waarin de verzochte informatie en budgettaire consequenties zijn opgenomen op deze vragen:

- de mogelijkheden tot invoering van een Eurovignet voor vrachtwagens op basis van milieuevereisten en hierbij de effecten op de inzet van buitenlandse vrachtwagens in Nederland te betrekken (*bijlage 1*);
- de mogelijkheden tot verhoging van de gebruiksvergoeding van het spoor met 50 miljoen euro (*bijlage 2*);
- de verhouding tussen het uitgangspunt van de huidige omvang van het hoofdrailnet van het spoor en voorstellen om delen van het huidige hoofdrailnet aan te besteden (*bijlage 3*).

Ik vertrouw u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU,

mw. drs. M.H. Schultz van Haegen

Bijlage 1 bij IenM/BSK-2012/201285

Vraag (uw kenmerk: 201200194, deel "Eurovignet"):

"De mogelijkheden tot invoering van een Eurovignet voor vrachtwagens op basis van milieuevereisten en hierbij de effecten op de inzet van buitenlandse vrachtwagens in Nederland te betrekken".

Eurovignet vanaf 1995 in Nederland

- In Nederland wordt sinds 1995 een Eurovignet (Belasting op de Zware Motorrijtuigen) geheven voor alle vrachtwagens vanaf 12 ton. Nederland heft dit Eurovignet gezamenlijk met België, Denemarken, Luxemburg en Zweden, waartoe het zogenaamde Eurovignetverdrag met deze landen is afgesloten. Middels aanschaf van dit Eurovignet kan een vrachtwagen gebruik maken van de infrastructuur in deze 5 landen.
- De opbrengsten voor Nederland uit het Eurovignet (Belasting op de Zware Motorrijtuigen) bedroegen in 2010:
 - Totale opbrengsten ca. € 150 miljoen, waarvan € 26 miljoen door buitenlandse vrachtwagens is opgebracht. Het aandeel van buitenlanders in de Eurovignetopbrengsten is derhalve 17,5%.
 - Het Ministerie van Financiën int deze heffing. Deze inning kost circa €10 miljoen. De resterende €140 miljoen gaan naar de algemene middelen.
- De huidige tarieven van het Eurovignet zijn gebaseerd op de tariefstructuur en een Euroklasse indeling uit 1999. De reden dat deze tarieven nooit zijn aangepast aan de nieuwe richtlijn uit 2006 (hogere tarieven en verdergaande milieudifferentiatie), is omdat België in het Eurovignetverdrag een dergelijke aanpassing tot op heden blokkeert.
- Om meer milieudifferentiatie in de tarieven te verwerken is medewerking van België noodzakelijk.
- In het regeerakkoord Rutte I was in het kader van de administratieve lastenverlichting het voornemen opgenomen om uit het Eurovignetverdrag te stappen. Dit opzeggen van het Eurovignetverdrag is uitgesteld omdat Staatssecretaris Weekers heeft toegezegd eerst met de sector in overleg te treden.

Vraag (uw kenmerk: 201200194, deel "Gebruiksvergoeding spoor"):
"de mogelijkheden tot verhoging van de gebruiksvergoeding van het spoor met 50 miljoen euro".

- De huidige gebruikersvergoeding is rond de € 260 mln.
- In het vorige regeerakkoord is opgenomen dat de gebruiksvergoeding per 2015 met € 50 mln verhoogd wordt.
- Een extra verhoging van € 50 mln. leidt dus tot een totale verhoging van € 100 mln. in de komende periode.
- Gezien economische recessie kan dit mogelijk tot vraaguitval bij goederenvervoerders leiden (inschatting 8%).
- Ca 80% van de verhoging komt bij NS terecht, die zo'n verhoging kan doorbereken in de prijs van de treinkaartjes. Hierdoor zullen de treinkaartjes over het geheel waarschijnlijk 8 % duurder worden. Mogelijkheden voor differentiatie in de tarieven kunnen worden gezien.
- Dit leidt tot een lager reizigersaantal en daarmee tot een lagere opbrengst voor NS. Dit kan leiden tot een lagere dividenduitkering aan de Staat.
- De verhoging van € 50 mln. uit het vorige regeerakkoord is reeds ingeboekt en maakt onderdeel uit van de financiële afspraken in het akkoord over de HSA/HRN die vanaf 2015 zal gaan gelden. Met de additionele verhoging van € 50 mln. (en de effecten daarvan) is in dit akkoord geen rekening gehouden. Dit zet druk op de gemaakte afspraken en kan voor NS aanleiding zijn een verzoek te doen tot heronderhandelen.

Vraag (uw kenmerk: 201200194, deel "omvang hoofdrailnet"):

"de verhouding tussen het uitgangspunt van de huidige omvang van het hoofdrailnet van het spoor en voorstellen om delen van het huidige hoofdrailnet aan te besteden".

- Sinds eind vorige eeuw zijn reeds 22 regionale spoorverbindingen gedecentraliseerd.
- In totaal worden er in Nederland ongeveer 17,6 mld. reizigerskilometers verreden, waarvan 1,2 mld. bij regionale vervoerders (verhouding is dus 95% door NS en 5% door regionale vervoerders).
- Uitgangspunt in het kader van het HRN is tot nu toe dat overdracht van delen van het hoofdrailnet naar regionale overheden budgettair neutraal moet geschieden. Bij het decentraliseren gaat de concessieprijs van NS omhoog omdat ze een hoger resultaat zal behalen wanneer een onrendabele treindienst wordt overgedragen naar de regio. Deze verhoging wordt door IenM aan de decentrale overheid gegeven voor exploitatie van deze lijn.
- Decentralisatie kan alleen plaatsvinden indien de regionale overheid daarmee instemt en IenM en de regionale overheid het eens worden over de (budgettaire) uitgangspunten.
- Deze zomer is door de heer Janse de Jonge (brief aan de TK van 12 juli jl) een aanvullende analyse uitgevoerd op alle mogelijk te decentraliseren lijnen. Uitgangspunt was dat het decentraliseren niet de samenhang van het Hoofdrailnet mag verstoren. Hieruit blijkt dat 4 lijnen relatief eenvoudig te decentraliseren zijn. Als eerste Roermond- Maastricht Randwyck, Sittard-Heerlen en Enschede-Zwolle. Vervolgens komt Groningen-Zwolle in aanmerking indien de provincie bereid is om deze lijn over te nemen en indien de knoop Zwolle oplosbaar is.
- In 2020 kunnen eventueel – na positieve evaluatie van de decentralisatie van bovengenoemde lijnen – 7 andere stoptreindiensten in aanmerking komen voor decentralisatie. Voor die lijnen is thans sprake van negatieve business cases.

Secretariaat Ministerraad
Ministerie van Algemene Zaken

> Retouradres Postbus 20001 2500 EA Den Haag

Aan de informateurs
H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Kabinet Minister-President

Binnenhof 19
2513 AA Den Haag
Postbus 20001
2500 EA Den Haag
www.rjksoverheid.nl

Onze referentie
3116382

Datum 3 oktober 2012
Betreft Beantwoording SZW (verzoeken 201200121 en 201200122)

Geachte heren Kamp en Bos,

In antwoord op uw verzoeken d.d. 28 september 2012 (kenmerken 201200121 en 201200122) treft u bijgaand aan de beantwoording van de minister van SZW, de heer De Krom.

DE MINISTER-PRESIDENT,
Minister van Algemene Zaken,

Mark Rutte

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

> Retouradres Postbus 90801 2509 LV Den Haag

Aan de minister-president
Ministerie van Algemene Zaken
Binnenhof 19
2513 AA S GRAVENHAGE

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Anna van Hannoverstraat 4
T 070 333 44 44
F 070 333 40 33
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

mw. N. de Groot
T 070 333 52 84
NdGroot@minszw.nl

Onze referentie

2012-0000030343

Datum 1 oktober 2012
Betreft Vragen IOW

Naar aanleiding van uw verzoek zend ik u, ter doorgeleiding aan de informateurs,
bijgevoegde notitie met antwoorden op de vragen over de IOW.

Hoogachtend,
de Staatssecretaris van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

P. de Krom

Betreft: IOW

Vraag Informateurs

- Wat is de (resterende) werking van de IOW?
- Hoe lang bestaat de regeling nog?
- wat is het budgettaire beslag?
- Wat zijn de argumenten voor en tegen verlenging van deze regeling?

Antwoord

Werking van de IOW

- De IOW biedt een tijdelijke inkomensvoorziening voor oudere werklozen die op of na de leeftijd van 60 jaar werkloos of WGA-gerechtigd zijn geworden.
- IOW-uitkering volgt na afloop van een (volledige) WW-uitkering of loongerelateerde WGA-uitkering
- De 1^e WW-dag of 1^e loongerelateerde WGA-dag ligt voor 1 juli 2011.
- Uitkeringshoogte is 70% WML, eventueel aanvulling vanuit de Toeslagwet (TW) tot sociaal minimum
- Inkomenstoets: 70% van de inkomsten van de IOW-gerechtigde uit arbeid worden verrekend, overig inkomen (bijvoorbeeld andere uitkering) wordt 100% gekort. Er is geen partnerinkomenstoets.

Hoe lang bestaat de regeling nog

- De IOW vervalt in 2016, dan stroomt de laatste IOW-gerechtigde uit in verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.
- Dat betekent dat degenen die aan het leeftijds criterium (60 jaar) voldoen en een eerste werkloosheidsdag hebben op of na **1 juli 2011** niet meer in aanmerking komen voor een IOW-uitkering na afloop van hun WW- of loongerelateerde WGA-uitkering.

Verlenging van de IOW

- Verlenging van de IOW kan door de instroomdatum van 1 juli 2011 aan te passen. Dit vergt wetswijziging. Invoering kan per 1 juli 2014.
- Om te voorkomen dat mensen geen gebruik van de verlengde IOW kunnen maken omdat hun uitstroom datum ligt voor 1 juli 2014 zou dit met terugwerkende kracht gerealiseerd moeten worden. Inschatting is dat dit een beperkte groep betreft omdat eerste de volledige WW of loongerelateerde WGA-uitkering moet worden doorlopen. De periode van terugwerkende kracht is daardoor in de tijd beperkt.
- Uitvoeringstechnische aspecten hiervan zijn op dit moment onbekend.

Budgettaire beslag

Er zitten minder dan 1000 mensen in de IOW. De uitgaven aan IOW bedragen ca. 7 mln in 2012 en lopen de jaren daarna geleidelijk af. Bij het niet bestaan van de IOW zou circa 2/3 van de IOW-gerechtigden een recht op IOAW hebben. Hierdoor liggen de daadwerkelijke meerkosten van de IOW lager.

De kosten van een eventuele verlenging van de IOW hangen af van de precieze vormgeving. Er kan voor worden gekozen de ingangleeftijd op 60 te stellen, dan wel de ingangleeftijd te stellen op vijf jaar voor de AOW-leeftijd. Bij de laatste optie groeit de ingangsdatum van het IOW-recht mee met de leeftijdsverhoging AOW. De budgettaire consequenties¹ van deze opties zijn als volgt:

IOW (€ x mln)	2013	2014	2015	2016	2017	2018	struc
Indien 60 jaar	3	3	4	4	5	6	15
Indien 5 jaar voor AOW	3	3	3	3	4	4	4

¹ Op basis van het aangepaste AOW-pad. Kosten worden lager als dit tesamen met de overbruggingsregeling wordt ingevoerd. Bij een eventuele WW-duurverkorting worden de kosten van een nieuwe IOW hoger.

Argumenten voor verlenging van deze regeling

- De slechte arbeidsmarktpositie van ouderen. De IOW voorkomt dat oudere werklozen na afloop van hun loongerelateerde uitkering een beroep moeten doen op de WWB. Deze groep zal voorlopig kwetsbaar blijven op de arbeidsmarkt.
- De groep die gebruikt maakt van de IOW zal slechts ten dele (maximaal 66%) gebruik kunnen maken van de IOAW.

Argumenten tegen verlenging van deze regeling

- Verlenging van de IOW past niet bij een activerend stelsel van sociale zekerheid waarbij iedereen werkt tot aan AOW-leeftijd.
- Prikkel om werk te aanvaarden daalt.
- De IOW'ers die het echt nodig hebben kunnen terugvallen op de IOAW (bijstand zonder vermogenstoets, maar met partnerinkomenstoets).
- Daarnaast is er de WWB als vangnetvoorziening.

**Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid**

> Retouradres Postbus 90801 2509 LV Den Haag

Aan de minister-president
Ministerie van Algemene Zaken
Binnenhof 19
2513 AA S GRAVENHAGE

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Anna van Hannoverstraat 4
T 070 333 44 44
F 070 333 40 33
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon
mw. N. de Groot
T 070 333 52 84
NdGroot@minszw.nl

Onze referentie
2012-0000030495

Datum 1 oktober 2012
Betreft 2012-10-01 aanbiedingsbrief WWNV

Naar aanleiding van uw verzoek zend ik u, ter doorgeleiding aan de informateurs,
bijgevoegde notitie over opties met betrekking tot één regeling onderkant
arbeidsmarkt.

Hoogachtend,
de Staatssecretaris van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

P. de Krom

Betreft: Werken Naar Vermogen

1 oktober 2012

Vraag: wij verzoeken u de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid te vragen om ons ten behoeve van onze werkzaamheden op de kortst mogelijke termijn te informeren over opties rond één regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt. Graag bij de volgende opties de budgettaire en sociaal economische consequenties:

1. Een combinatie van het oorspronkelijke wetsvoorstel werken naar vermogen, gecombineerd met de quotumregelling, zoals PvdA in het verkiezingsprogramma heeft beschreven.
2. Een combinatie van het oorspronkelijke wetsvoorstel werken naar vermogen, gecombineerd met de quotumregelling conform PvdA in vier jaar stapsgewijs in om ondernemers meer tijd voor aanpassing te geven.
3. Een combinatie van het oorspronkelijke wetsvoorstel werken naar vermogen, maar met een opbouw in de korting op de reïntegratie van 4 jaar (dus langzamere opbouw van de maatregel), en het volledige PvdA voorstel voor een quotum
4. Een combinatie van het oorspronkelijke wetsvoorstel, met een opbouwende korting reïntegratie in 4 jaar en een PvdA voorstel voor een quotum met een opbouw in 4 jaar.

Antwoord op vraag wat budgettaire consequenties van de vier opties zijn

1. Een combinatie van het oorspronkelijke wetsvoorstel werken naar vermogen, gecombineerd met de quotumregelling, zoals PvdA in het verkiezingsprogramma heeft beschreven.

Tabel 1: opbrengst optie 1

Bedragen in miljoenen euro

	2013	2014	2015	2016	2017	struc
Wajong: beperking toegang tot tot volledig en duurzaam arbeidsongeschikten cf WWNV (1/7/2014)		15	-30	-70	-100	-1180
Wajong: Herindeling en uitkeringsverlaging zittend bestand met arbeidsvermogen van 75% naar 70% WML cf WWNV (1/1/2015)	40	50	-70	-90	-90	0
Wsw: beperken toegang - 1/3e Wsw plekken in stand houden cf WWNV * (1/1/2015)			-10	-30	-50	-540
Efficiëncykorting WSW cf WWNV (1/1/2014)		-90	-220	-290	-290	-100
Quotum direct ** (1/1/2015)	10	10	-470	-430	-400	-340
Totale opbrengst	50	15	300	910	930	2160

*) De opbrengst is gecorrigeerd voor overlap met efficiëncykorting Wsw

**) De opbrengsten van het quotum slaan deels neer aan de uitgavenkant en deels aan de lastenkant. De opbrengsten zijn gecorrigeerd voor overlap met de maatregel toegang Wajong.

2. Een combinatie van het oorspronkelijke wetsvoorstel werken naar vermogen, gecombineerd met de quotumregelling conform PvdA in vier jaar stapsgewijs in om ondernemers meer tijd voor aanpassing te geven.

Tabel 2: opbrengst optie 2

Bedragen in miljoenen euro

	2013	2014	2015	2016	2017	struc
Wajong: beperking toegang tot tot volledig en duurzaam arbeidsongeschikten cf WWNV (1/7/2014)		15	-30	-70	-100	-1180
Wajong: Herindeling en uitkeringsverlaging zittend bestand met arbeidsvermogen van 75% naar 70% WML cf WWNV (1/1/2015)	40	50	-70	-90	-90	0
Wsw: beperken toegang - 1/3e Wsw plekken in stand houden cf WWNV * (1/1/2015)			-10	-30	-50	-540
Efficiëncykorting WSW cf WWNV (1/1/2014)		-90	-220	-290	-290	-100
Quotum geleidelijk ** (1/7/2014)	10	-10	-100	-190	-300	-340
Totale opbrengst	50	35	430	670	830	2160

*) De opbrengst is gecorrigeerd voor overlap met efficiëncykorting Wsw

**) De opbrengsten van het quotum slaan deels neer aan de uitgavenkant en deels aan de lastenkant. De opbrengsten zijn gecorrigeerd voor overlap met de maatregel toegang Wajong.

3. Een combinatie van het oorspronkelijke wetsvoorstel werken naar vermogen, maar met een opbouw in de korting op de reïntegratie van 4 jaar (dus langzamere opbouw van de maatregel), en het volledige PvdA voorstel voor een quotum.

Tabel 2: opbrengst optie 3						
Bedragen in miljoenen euro						
	2013	2014	2015	2016	2017	struc
Wajong: beperking toegang tot tot volledig en duurzaam arbeidsongeschikten cf WWNV (1/7/2014)		15	-30	-70	-100	-1180
Wajong: Herindeling en uitkeringsverlaging zittend bestand met arbeidsvermogen van 75% naar 70% WML cf WWNV (1/1/2015)	40	50	-70	-90	-90	0
Wsw: beperken toegang - 1/3e Wsw plekken in stand houden cf WWNV *(1/1/2015)			-10	-30	-50	-540
Efficiëncykorting Wsw geleidelijk (1/1/2014)		-70	-150	-220	-290	-100
Quotum direct **(1/1/2015)	10	10	-470	-430	-400	-340
Totale opbrengst	50	5	-730	-830	-930	-2160

*) De opbrengst is gecorrigeerd voor overlap met efficiëncykorting Wsw

***) De opbrengsten van het quotum slaan deels neer aan de uitgavenkant en deels aan de lastenkant. De opbrengsten zijn gecorrigeerd voor overlap met de maatregel toegang Wajong.

4. Een combinatie van het oorspronkelijke wetsvoorstel, met een opbouwende korting reïntegratie in 4 jaar en een PvdA voorstel voor een quotum met een opbouw in 4 jaar.

Tabel 3: opbrengst optie 4						
Bedragen in miljoenen euro						
	2013	2014	2015	2016	2017	struc
Wajong: beperking toegang tot tot volledig en duurzaam arbeidsongeschikten cf WWNV (1/7/2014)		15	-30	-70	-100	-1180
Wajong: Herindeling en uitkeringsverlaging zittend bestand met arbeidsvermogen van 75% naar 70% WML cf WWNV (1/1/2015)	40	50	-70	-90	-90	0
Wsw: beperken toegang - 1/3e Wsw plekken in stand houden cf WWNV *(1/1/2015)			-10	-30	-50	-540
Efficiëncykorting Wsw geleidelijk (1/1/2014)		-70	-150	-220	-290	-100
Quotum geleidelijk **(1/7/2014)	10	-10	-100	-190	-300	-340
Totale opbrengst	50	15	-360	-600	-830	-2160

*) De opbrengst is gecorrigeerd voor overlap met efficiëncykorting Wsw

***) De opbrengsten van het quotum slaan deels neer aan de uitgavenkant en deels aan de lastenkant. De opbrengsten zijn gecorrigeerd voor overlap met de maatregel toegang Wajong.

Antwoord op vraag wat de sociaal economische consequenties zijn

Sociaal economische consequenties is hierbij geïnterpreteerd als de werkgelegenheidseffecten van de vier opties. Een exacte berekening van de werkgelegenheidseffecten (per optie) is niet te maken. In zijn algemeenheid kan het volgende over de werkgelegenheidseffecten worden gemeld. In de CPB-doorrekening van het vorige Regeerakkoord (effecten WWNV) staat hierover het volgende:

De hervorming van de Wajong leidt tot een stijging van de werkgelegenheid. De toegankelijkheid tot de regeling wordt bemoeilijkt en de financiële prikkel om te werken stijgt als gevolg van de uitkeringsverlaging.

De hervorming van de Wsw vergroot de reguliere werkgelegenheid, omdat men sterker wordt gestimuleerd om een reguliere baan te accepteren.

Het beperken van de instroom leidt op termijn tot een daling van het aantal werknemers bij de sociale werkplaatsen met tweederde. Dit leidt per saldo tot een afname van de geboekte werkgelegenheid, omdat een deel van de groep die niet in aanmerking komt voor een sociale werkplek niet in staat is om een reguliere baan te vinden en zich terugtrekt van de arbeidsmarkt.

Volgens CPB leidt een quotum voor arbeidsgehandicapten tot meer werkgelegenheid onder de desbetreffende groep.

Nadere toelichting

Onderstaand zijn de uitgangspunten van bovenstaande berekeningen voor WWNV en de quotumregeling nader uiteengezet.

Het wetsvoorstel Werken naar Vermogen

Onder het "oorspronkelijke wetsvoorstel werken naar vermogen" worden hier de maatregelen verstaan zoals die in het Wetsvoorstel Werken naar Vermogen van het huidige kabinet Rutte waren opgenomen. De ramingen zijn geactualiseerd en is er rekening gehouden met onderlinge overlap. De diverse ingangsdata voor de verschillende maatregelen zijn in de tabellen benoemd.

De korting op het gebundeld re-integratiebudget bedroeg 690 miljoen in het wetsvoorstel werken naar vermogen. Hiervan sloeg 400 miljoen neer op het gemeentelijk participatiebudget en 290 miljoen als efficiencykorting op het Wsw-budget. Bij de verwerking van het Lente-akkoord is Werken naar vermogen voor het jaar 2013 en latere jaren structureel uit de boeken gehaald, **behalve** de korting op het gemeentelijk participatiebudget van 400 miljoen structureel vanaf 2012. Deze korting van 400 miljoen zit dus in het basispad. De efficiencykorting op de Wsw van 290 miljoen is wel teruggedraaid. Daarom laten wij deze efficiencykorting Wsw van 290 miljoen weer terugkomen in ons overzicht van budgettaire effecten.

De quotumregeling

Volgens "Keuzes in Kaart" is de opbrengst 400 miljoen in 2017 en structureel. Hierin zit echter een dubbelrekening met de maatregel beperken toegang wijong tot volledig en duurzaam arbeidsongeschikten. Daarom gaan wij uit van een structurele opbrengst van 340 miljoen. De opbrengsten bij de maatregel "quotum direct" zijn de eerste jaren hoger dan "quotum geleidelijk" omdat de opbrengsten vooral bestaan uit boete-opbrengsten en niet zozeer bespaarde uitkeringslasten. Het realiseren van arbeidsplekken voor arbeidsgehandicapten binnen 1 jaar tijd zal lastig zijn en mogelijk met gedwongen ontsiagen gepaard gaan.

Aandachtspunt efficiencykorting Wsw

Net zoals bij Werken naar vermogen is de efficiencykorting Wsw verwerkt in een verlaging van de (fictieve) subsidie per arbeidsplaats. De efficiencykorting in de Wsw was mede oorzaak van het niet bereiken van een bestuursakkoord met gemeenten. De sector vond de voorgenomen korting van € 290 miljoen niet haalbaar. Een efficiencykorting van deze omvang zal daarom naar verwachting opnieuw op weerstand stuiten, met het risico van besparingsverliezen. Daarbij komt dat bij het Lente-akkoord ook de middelen zijn ingeleverd die waren gereserveerd voor verzachting van de maatregelen (herstructureringsfaciliteit van incidenteel 400 miljoen en RUD-middelen van 100 miljoen structureel). Dit risico kan worden beperkt door uit te gaan van een lagere efficiencykorting.

Haalbaarheid van de 290 miljoen korting kan worden vergroot door gemeenten meer vrijheid te bieden om beschut werk in te richten. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door voor de resterende 1/3 instroom niet de huidige Wsw voor te schrijven (met Cao en loonschalen ver boven WML), maar gemeenten de ruimte te bieden om beschut werk zelf vorm te geven.

Aandachtspunt quotum

Er is geen ervaring in Nederland met het vaststellen en handhaven van een quotum. Bij het ontwerpen van een dergelijke verplichting moet worden voorkomen dat gemakkelijk ontwijkgedrag optreedt. Bedacht zal bijvoorbeeld moeten worden of uitgegaan wordt van aantallen mensen, aantallen banen, voltijd, deeltijd en hoe met vast en flex wordt omgegaan. Het ontwerpen van een doordachte en werkende regeling, en het beleggen van de uitvoering ervan, zal daarom nadere afwegingen vergen.

201200369

Secretariaat Ministerraad
Ministerie van Algemene Zaken

> Retouradres Postbus 20001 2500 EA Den Haag

Aan de informateurs
H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Kabinet Minister-President

Binnenhof 19
2513 AA Den Haag
Postbus 20001
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
3116413

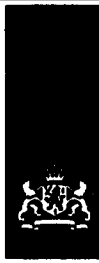
Datum 4 oktober 2012
Betreft Beantwoording vragen informateurs

Geachte heren Kamp en Bos,

Bijgaand treft u aan de beantwoording van de minister van Immigratie, Integratie en Asiel, de heer Leers, op uw verzoeken d.d. 2 oktober 2012 (kenmerk 201200219).

DE MINISTER-PRESIDENT,
Minister van Algemene Zaken,

Mark Rutte

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

De Minister-President
Ministerie van Algemene Zaken
Postbus 20001
2500 EA Den Haag

Bestuursondersteuning

Schedeldoekshaven 200
2511 EZ Den Haag

Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon
Frank van Dorssen

T 426 8369
frank.dorssen@minbzk.nl

Datum 3 oktober 2012
Betreft Verzoek informateurs

2012-0000568733

Uw Kenmerk
201200219

Geachte heer Rutte,

U heeft namens de informateurs verzocht enkele vragen te beantwoorden op het terrein van immigratie, integratie en asiel (kenmerk 201200219). Bijgevoegd ontvangt u mijn reactie.

Hoogachtend,
De minister voor Immigratie, Integratie en Asiel,
namens deze,

R.M. van Erp-Bruinsma
Secretaris-generaal

1. De mogelijkheden tot verhoging van de exameneisen op grond van de Wet inburgering buitenland en de Wet inburgering en hierbij in elk geval exameneisen op het niveau van MBO-2 betrekken;

Wet inburgering

Met het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet inburgering, dat op 11 september jl. is aangenomen door de Eerste Kamer, is de inburgeringsplicht centraal komen te staan. Het minimale wettelijke niveau is voor wat betreft de taal het niveau A2. Eén van de mogelijkheden om aan de plicht te voldoen, is het afleggen van het inburgeringsexamen, maar er zijn meer mogelijkheden. Het streven is dat nieuwkomers een zo hoog mogelijk niveau behalen door bijvoorbeeld het Staatsexamen NT1 (niveau B1) of NT2 (niveau B2) te doen. Hoe hoger de opleiding des te groter de kansen op de arbeidsmarkt hetgeen ook van belang is voor de samenleving.

In uw vraagstelling is opgenomen het niveau van MBO-2. Het niveau MBO-2 komt overeen met niveau B1. Om het minimale vereiste niveau van A2 te verhogen naar B1 dient de Wet inburgering te worden gewijzigd.

Wet inburgering in het buitenland

De exameneisen voor de inburgering in het buitenland kunnen worden aangepast door een wetswijziging van de Wet inburgering in het buitenland (Wib). Indien ervoor wordt gekozen het taalniveau van de Wib te verhogen tot B1, dan kan het vereiste niveau voor de Wib verhoogd worden van het huidige niveau A1 tot A2.

Hierbij is relevant dat de wet inburgering in het buitenland (Wib) als doel heeft personen die in het kader van gezinsvorming of – hereniging of als geestelijk bedienaar naar Nederland willen komen (en die daarvoor een machtiging tot voorlopig verblijf (MVV) dienen aan te vragen), in het land van herkomst of bestendig verblijf, voor te bereiden op hun komst naar Nederland zodat zij eenmaal in Nederland sneller integreren.

Bij een verhoging van het taalniveau van de Wib is het van belang dat er geen drempel wordt opgeworpen voor gezinshereniging, die strijdig is met de Richtlijn Gezinshereniging en met artikel 8 van het EVRM waarin het recht op familie- en gezinsleven wordt gewaarborgd. In een spoedprocedure van Europese Hof van Justitie heeft de Europese Commissie in haar schriftelijke opmerkingen aangegeven van mening te zijn dat de Wib strijdig is met artikel 7 lid 2 van de EU Richtlijn gezinshereniging, omdat er een

automatische koppeling gemaakt is tussen het moeten behalen van het basisexamen enerzijds en toelating plus verblijf in het kader van gezinshereniging anderzijds.

Kern van de vermeende strijdigheid met de Richtlijn gezinshereniging zijn onder andere de koppeling tussen het examenvereiste en toelating en de toegang tot voorbereidings- en examenfaciliteiten. De EC acht inburgeringeisen in het buitenland alleen in overeenstemming met de richtlijn als ze integratie faciliteren en als de regels proportioneel zijn. Of dit zo is, hangt volgens de EC mede af van de toegang tot cursussen of testen, de organisatie, de mogelijkheid van beroep tegen de beslissing en de mate waarin de maatregel andere effecten heeft (bijvoorbeeld uitsluiting van gezinsleden met lage inkomens). Het inburgeringsvereiste in het buitenland mag geen onoverkomelijke drempel zijn om het recht op gezinsleven uit te oefenen.

Er zijn twee mogelijkheden om het opwerpen van een drempel voor gezinshereniging te voorkomen. Ten eerste in zetten op beschikbare voorbereidingsmogelijkheden. Ten tweede het verruimen van de mogelijkheid om uitzonderingen te maken. De wettelijke systematiek dient rekening te houden met een balans tussen het vereiste niveau, de eigen inzet van kandidaten, de beschikbare voorbereidingsmogelijkheden en de uitzonderingsmogelijkheden. Het risico van ruimere uitzonderingsmogelijkheden is dat een groot aantal nieuwkomers niet in de gelegenheid zal worden gesteld een bepaald taalniveau te bereiken. Dit geldt met name voor kwetsbare groepen zoals analfabeten.

Achtergrondinformatie bij antwoord 1

Leerlast taalniveau A1 (het niveau dat als minimum niveau is voorgeschreven in de Wet Inburgering buitenland)

- voor laagopgeleiden: 200 – 250 contacturen, waarbij de uren besteed aan huiswerk moeten worden opgeteld (zelfstudie is bij de meeste laagopgeleiden geen optie);
- voor hoogopgeleiden: 100 – 150 contacturen, exclusief huiswerk en zelfstudie.

Leerlast taalniveau A2 (het niveau dat als minimum niveau is voorgeschreven in de Wet Inburgering)

- voor laagopgeleiden: 750 uur (250 voor A1 + 500 voor A2) ¹
- voor hoogopgeleiden: 450 uur (150 voor A1 + 300 uur voor A2).

Leerlast taalniveau B1 (vergelijkbaar met MBO-2)

- voor laagopgeleiden: 1.750 uur (250 voor A1 + 500 voor A2 + 1000 voor B1) ²
- voor hoogopgeleiden: 1050 uur (150 voor A1 + 300 uur voor A2 + 600 voor B1).

Hoe is de groep van inburgeringsplichtige nieuwkomers samengesteld en wat zijn de prestaties?

- Aanneمة is circa 16.000 nieuwkomers per jaar, waarvan 5.000 asielgerechtigden.
- Scholingsniveau: van analfabeet (onder de asielgerechtigden 15 % en 30% laaggeschoold) tot hoog opgeleid.
- 5% van de huidige groep van nieuwkomers behaalt het examen binnen 1 jaar, 31 % binnen 2 jaar en 57% binnen 3 jaar. Voor asielgerechtigden zijn de percentages 2, 25 en 45.
- Indien men aantoonbare inspanningen heeft verricht, maar het desondanks niet lukt, is er de mogelijkheid tot ontheffing.
- Voor de Wib zijn in de eerste helft van 2012 2.575 eerste examens afgelegd, waarvan 78% slaagt voor het eerste examen (98% slaagt voor Kennis Nederlandse Samenleving, 88% slaagt voor Toets Gesproken Nederlands, 85% slaagt voor Geletterd en Begrijpend Lezen).

De Wib kandidaten slagen in gemiddeld 1,25 examenpogingen. Kandidaten met een hoger opleidingsniveau slagen vaker; het verschil tussen hoog- en laagopgeleiden is 24%.

¹ Inclusief het onderdeel Kennis van de Nederlandse Samenleving betekent dit een ingeschatte studielast van 850 uur, ofwel ca. 11 uur studielast gemiddeld per week indien de termijn op anderhalf jaar wordt gesteld.

² Inclusief het onderdeel Kennis van de Nederlandse Samenleving betekent dit een ingeschatte studielast van 1.850 uur, ofwel ca. 24 uur studielast gemiddeld per week indien de termijn op anderhalf jaar wordt gesteld.

2. De mogelijkheid tot intrekking van de verblijfsvergunning van de vreemdeling die binnen anderhalf jaar niet is geslaagd voor het inburgeringsexamen waarbij de gezinsrelatie met een of meer minderjarige kinderen geen reden is om af te zien van de intrekking;

Om tot de in de vraag bedoelde situatie te komen is ten eerste een verkorting van de inburgeringstermijn tot anderhalf jaar noodzakelijk. Ten tweede zal, als uw vraag erop gericht is om ook tot intrekking over te gaan in die gevallen waarin sprake is van gezinsleven, Nederland zich moeten onttrekken aan de werking van artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en de hierop gebaseerde EU-richtlijn Gezinshereniging. Hieronder volgt een nadere toelichting op beide aspecten.

Verkorting inburgeringstermijn

Het voorstel behelst een verkorting van de inburgeringstermijn van drie tot anderhalf jaar. Hiertoe dient de Wet inburgering³ gewijzigd te worden. De termijn van drie jaar is gebaseerd op het rapport van de Commissie Franssen van juni 2004. Voor deze termijn is onder meer gekozen omdat deze in beginsel voor een ieder haalbaar moet zijn. Verkorting van de termijn zou kunnen betekenen dat meer inburgeringsplichtigen niet aan de termijn zullen kunnen voldoen. In veel gevallen zal dat niet verwijtbaar zijn, bijvoorbeeld indien men ondanks aantoonbare deelname aan inburgeringstrajecten herhaaldelijk niet slaagt voor het inburgeringsexamen. In die gevallen zal intrekking van het verblijfsrecht – los van de toetsing aan artikel 8 EVRM en de richtlijn gezinshereniging – niet mogelijk zijn. Het proportionaliteitsbeginsel en het evenredigheidsbeginsel zullen zich daartegen verzetten.

Er zal vaker gebruik moeten worden gemaakt van de verlengings- en/of ontheffingsmogelijkheden van de Wet inburgering.

De Raad van State wees in zijn advies bij de wijziging van de Wet inburgering op het, in de ogen van de Raad, disproportionele karakter⁴ van de intrekking van de verblijfsvergunning bij het niet tijdig voldoen aan de inburgeringsplicht. Verkorting van de termijn zal dit verscherpen.

3 In de wet van 13 september 2012 tot wijziging van de Wet inburgering en enkele andere wetten in verband met de versterking van de eigen verantwoordelijkheid van de inburgeringsplichtige (Stb. 430), waarvan de inwerkingtreding op 1 januari 2013 is beoogd, is geregeld dat de termijn waarop inburgeringsplichtige nieuwkomers aan hun inburgeringsverplichting moeten doen, drie jaar is. Deze inburgeringstermijn kan worden verlengd met twee jaar voor inburgeringsplichtigen die aantoonbaar een alfabetiseringscursus volgen. De termijn kan verder worden verlengd indien de inburgeringsplichtige aannemelijk maakt dat hem geen verwijt treft ter zake van het niet tijdig voldoen aan de inburgeringsplicht. Dit is bijvoorbeeld het geval indien men ondanks aantoonbare deelname aan het inburgeringstraject en het meerdere keren niet kunnen voldoen aan het examen.

4 Dit geldt ook voor de bestuurlijke boete

Mensen zullen vaker een beroep kunnen doen op de verlengingsgronden van de Wet. Het aantal gevallen bezwaar en beroep zal toenemen en daarmee de druk op de uitvoeringsorganisaties en de rechterlijke macht.

Een ingeschatte studielast van 750 uur voor laagopgeleiden betekent dat er ca. 10 uur studielast gemiddeld per week is als de termijn op anderhalf jaar wordt gesteld. Dit is hoger dan nu het geval is, wat implicaties heeft voor de mogelijkheid om deel te nemen aan de samenleving, bijvoorbeeld het arbeidsproces.

Toetsing aan gezinsleven

Met de recente wijziging van de Wet Inburgering is in de Vreemdelingenwet geregeld dat de verblijfsvergunning regulier voor bepaalde tijd kan worden ingetrokken indien de inburgeringsplichtige verwijtbaar niet aan zijn inburgeringsplicht voldoet. In het Vreemdelingenbesluit is in vervolg hierop geregeld dat de verblijfsvergunning niet wordt ingetrokken indien dit in strijd zou zijn met artikel 8 EVRM. In de nota van toelichting is uiteengezet dat binnen de grenzen van Richtlijn 2003/86/EG inzake het recht op gezinshereniging zal worden gehandeld (richtlijn gezinshereniging.⁵)

De Vreemdelingenwet biedt dus al de mogelijkheid om het verblijfsrecht te toetsen indien niet binnen de daarvoor gestelde termijn aan de inburgeringsplicht voldaan is. De duur van de inburgeringstermijn heeft daarop in beginsel geen invloed. Echter, in de in de vraag bedoelde situatie zou de gezinsrelatie met een partner of minderjarige kinderen geen reden mogen zijn om af te zien van de intrekking van het verblijfsrecht, zoals in de huidige wet- en regelgeving wel het geval is. Om dit te realiseren zou Nederland zich onder meer moeten onttrekken aan de werking van artikel 8 van het EVRM en de EU-Richtlijn Gezinshereniging, die daar mede op gebaseerd is. (Zie bijlage.)

Artikel 8 van het EVRM bevestigt het recht op familie- en gezinsleven. Geen inmenging in de toepassing van dit recht is toegestaan tenzij dit noodzakelijk is in het belang van nationale en/of openbare veiligheid, het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming en rechten en vrijheden van anderen. Elke eis die

⁵ Uitgezonderd van intrekking zijn in ieder geval vreemdelingen die verblijf hebben op grond van een asielvergunning. Arbeids- en Kennismigranten zijn op voorhand uitgezonderd van de inburgeringsplicht, omdat zij een tijdelijk verblijfsdoel hebben gekoppeld aan de duur van hun arbeidsovereenkomst. Turkse onderdanen en hun gezinsleden zijn uitgezonderd van de inburgeringsplicht op grond van de jurisprudentie over het Associatierecht EG-Turkije.

een lidstaat stelt aan gezinsmigranten zal ook de rechterlijke toetsing aan dit artikel moeten doorstaan.

Het is –technisch gesproken- juridisch mogelijk om internationale verdragen, zoals het EVRM op te zeggen. Wat de politieke consequenties hiervan zijn is lastig in te schatten. Alle 47 leden van de Raad van Europa, waaronder alle EU-lidstaten, hebben het EVRM bekrachtigd. De Europese Unie onderhandelt op grond van het Verdrag van Lissabon zelf ook sinds 10 maart 2010 om partij te worden bij het EVRM.

Bijlage bij antwoord 2: Uitzondering Nederland op Europese regels gezinsmigratie

Als het gaat om uitzonderingen op de Europese regels waaraan Nederland gebonden is (in casu de Richtlijn Gezinshereniging) is er geen precedent en er is dus ook geen eenduidige juridische route te geven, maar een Verdragswijziging van het Verdrag van Lissabon lijkt hier noodzakelijk.

Nederland zou dan kunnen proberen om een uitzonderingspositie op het gebied van asiel en migratie te bemachtigen, vergelijkbaar met de positie van het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Denemarken op het bredere JBZ-terrein. Denemarken heeft een opt-out, wat wil zeggen dat het standaard niet meedoet bij wetgeving op het gebied van asiel en migratie. Het kan wel wetgeving waaraan het wel wil meedoen in nationale wetgeving opnemen. Verenigd Koninkrijk en Ierland hebben een opt-in. D.w.z. dat ze niet meedoen met wetgeving op het terrein van asiel en migratie, tenzij ze gedurende de onderhandelingen aangeven wel mee te willen doen.

Naast deze uitzonderingsposities bestaat – althans in theorie – de mogelijkheid om voor specifieke (onderdelen) van wetgeving een uitzonderingspositie te bemachtigen, een zogenoemde derogatie. Zo zou het bijvoorbeeld mogelijk zijn om ten aanzien van de leeftijdseis en inkomenseis bij gezinshereniging een uitzonderingspositie te verkrijgen. De bestaande uitzonderingsposities - die zijn opgenomen in de Protocolen bij het Verdrag van Lissabon - betreffen situaties waarin de Europese integratie een stap verder werd gebracht en er bepaalde lidstaten waren die er niet aan mee wensten te doen. Op dat moment konden die lidstaten dus ergens voor *opteren*. Daar is nu geen sprake van. Nederland is gebonden aan wetgeving die is geïmplementeerd, en zou er nu alsnog vanaf willen. Indien Nederland dit wil en hiervoor het verdrag wil wijzigen, zal het de steun nodig hebben van de andere 26 lidstaten, inclusief hun parlementen (nationale ratificatie). Ook de Commissie en het Europees Parlement zijn belangrijke spelers in dit proces, hoewel ze in dit traject formeel geen instemming hoeven te verlenen. Gesteld dat

dit lukt, dan zal ook deze derogatie de toets van het Europees Hof moeten doorstaan. Het Verdragsrecht moet voldoen aan algemene beginselen van EU-recht, zoals het gelijkheidsbeginsel en het rechtszekerheidsbeginsel.

Dit laatste beginsel is hier van belang aangezien het de bedoeling is bestaande regels terug te draaien voor Nederland. Of een derogatie voor Nederland ten aanzien van gezinshereniging stuit op deze beginselen of andere bezwaren is, gezien het uitzonderlijke karakter, niet met zekerheid te zeggen. De juridische houdbaarheid is dus onzeker.

Als gekozen wordt voor het verkrijgen van de derogatie, zal bij een Europese Raad, zodra daar politiek voldoende wisselgeld tegenover kan worden gesteld, kunnen worden vastgelegd dat de Lidstaten zich bereid verklaren een protocol van bovenvermelde strekking binnen 18 maanden door hun nationale parlementen goedgekeurd te krijgen, zodat het aan de EU-verdragen kan worden gehecht.

3. De mogelijkheid om een asielzoeker gedurende anderhalf jaar na de verlenging van zijn verblijfsvergunning leefgeld, huisvesting (COA) en een betaalde inburgeringscursus te bieden, deze vervolgens, indien het inburgeringsexamen is behaald, een woning en een recht op uitkering aan te bieden of deze, indien het inburgeringsexamen niet is behaald, behoudens bijzondere omstandigheden, de voorzieningen van opvang, aanspraak op een woning en recht op een uitkering te ontnemen;

Een asielzoeker aan wie een asielvergunning is verleend op basis van het internationale Vluchtelingenverdrag van 28 juli 1951 en de (Europese) Kwalificatierichtlijn van 29 april 2004, heeft op basis van ditzelfde verdrag en deze richtlijn recht op bepaalde voorzieningen. De voorzieningen waarop een asielzoeker die bescherming krijgt in Nederland recht heeft, zijn dus gekoppeld aan zijn verblijfsstatus als erkend vluchteling.

Wat betreft de aanspraak op een woning is van belang dat Nederland, zowel op basis van het Vluchtelingenverdrag als de Kwalificatierichtlijn, verplicht is om vreemdelingen aan wie bescherming is verleend in Nederland, op het vlak van huisvesting zo gunstig mogelijk te behandelen en in elk geval niet minder gunstig dan vreemdelingen in het algemeen onder dezelfde omstandigheden. Kortom, asielzoekers aan wie bescherming is verleend, moeten op dezelfde manier toegang krijgen tot huisvesting als andere vreemdelingen die legaal in Nederland verblijven. Er kan dus geen uitzondering worden gemaakt op de algemene regels specifiek voor deze groep. Het ontnemen van het recht op aanspraak op een woning verhoudt zich niet tot de verplichting de statushouder op het vlak van huisvesting 'zo gunstig mogelijk te behandelen'.

Wat betreft opvang en het recht op een uitkering is van belang dat Nederland op basis van bovenstaande internationale en Europese regels, de plicht heeft om asielzoekers aan wie bescherming is verleend, op dezelfde wijze te behandelen als de eigen onderdanen wat de ondersteuning en bijstand van overheidswege ter voorziening in het levensonderhoud betreft. Hier ligt de lat dus hoger en moeten asielzoekers aan wie bescherming is verleend, op dezelfde manier worden behandeld als de eigen onderdanen. Een aanpassing op dit punt vereist dat het recht op bijstand voor de eigen onderdanen wordt aangepast.

De relevante bepalingen uit de Kwalificatierichtlijn van 2004, zijn bij de aanpassing van deze richtlijn die definitief is geworden op 13 december 2011, niet gewijzigd.⁶

Voorts dient te worden opgemerkt dat het uitgangspunt dat Nederland bescherming biedt aan 'echte vluchtelingen' zich slecht laat rijmen met het onthouden van opvang, aanspraak op een woning en recht op een uitkering. Feitelijk worden deze mensen dan, indien zij hun inburgeringsexamen niet behalen, gedwongen op straat te leven. Dit zal de verhouding met gemeenten onder druk zetten en leiden tot het opnieuw bieden van noodopvang door gemeenten. Op basis van de Wet Maatschappelijke Opvang zijn gemeenten immers verplicht voorzieningen te bieden aan rechtmatig verblijvenden.

Het voorstel brengt aanzienlijke kosten met zich mee voor de Rijksoverheid (zie bijlage voor toelichting).

Daar sanctionering van het niet slagen voor het inburgeringsexamen, op de in uw vraag gestelde wijze, niet goed mogelijk en erg duur is, wordt u erop geattendeerd dat inburgering voor asielstatushouders ook nu niet vrijblijvend is. Zo is slagen voor het inburgeringsexamen een voorwaarde om een vergunning voor onbepaalde tijd te krijgen. Verder heeft de ervaring geleerd dat korte procedures en snelle uitplaatsing naar gemeentelijke huisvesting een positief effect heeft op de inburgering van statushouders. Zij kunnen dan zo snel mogelijk hun weg naar de arbeidsmarkt vinden (inclusief eventuele opleidingen daartoe, bijvoorbeeld omdat in deze doelgroep analfabetisme niet ongewoon is).

Financiële toelichting

Uitgangspunten:

- 5000 vergunningen aan volwassenen die inburgeringsplichtig zijn (rest is minderjarig en is leerplichtig). Dit betekent circa 10.000 personen (dit is inclusief uitgenodigde vluchtelingen!)
- Kosten opvang in een AZC: € 21.000 per jaar per persoon

⁶ Wat betreft het aanbieden van een betaalde inburgeringscursus is in de Wet inburgering zoals deze is aanvaard door de Eerste Kamer op 11 september jl. niet de mogelijkheid opgenomen om mensen met een inburgeringsplicht een betaalde cursus aan te bieden. Eén van de uitgangspunten van de Wet is de eigen verantwoordelijkheid en de daarmee samenhangende financiering van de kosten voor de inburgering door de inburgeraar zelf.

Na 1,5 jaar is 70% geslaagd voor het inburgeringsexamen (door herexamens kan dit percentage nog stijgen). NB Dit is gebaseerd op het algemene slagingspercentage. Dit percentage ligt voor asielstatushouders aanzienlijk lager: 2% van de asielgerechtigden haalt het niveau A2 binnen 1 jaar, 25% binnen 2 jaar en 45% binnen drie jaar.

- Na inburgering blijven geslaagden nog 4 maanden in de opvang totdat woning beschikbaar is (zoals nu ook het geval is)
- Er zijn rechtsmiddelen mogelijk tegen mogelijke ontruiming. Dit leidt tot gemiddeld 3 maanden extra opvang (NB In die tijd slaagt nog eens een deel van de eerder gezakten).
- NB door verhoging inburgeringseisen kan het slagingspercentage dalen
- NB door inburgering in AZC aan te bieden, kan slagingspercentage dalen omdat inburgeraar minder in contact komen met de samenleving

Extra kosten voor de Rijksoverheid

NB In dit korte tijdsbestek heeft geen volledige kosten/baten analyse kunnen plaatsvinden.

aantal personen	kosten 1,5 jaar	3 maanden	totaal
	€		
10.000	31.500		€ 315.000.000
3.000		€ 5.250	€ 15.750.000
Kosten inburgeringsursussen			€ 37.500.000
totaal kosten			€ 368.250.000

4. De mogelijkheden tot aanscherping van de zgn. "glijdende schaal" bij vreemdelingen die een delict plegen en hierbij recente en mogelijk in voorbereiding zijnde aanscherpingen te betrekken;

Context

De glijdende schaal is een instrument voor handhaving van de openbare orde waarbij tot uitdrukking wordt gebracht dat er een verband bestaat tussen verblijfsduur van de vreemdeling en de ernst van de inbreuk op de openbare orde. Hoe langer de vreemdeling in Nederland verblijft, des te zwaarder zal de inbreuk op de openbare orde moeten zijn, wil deze inbreuk het intrekken van het recht tot voortzetten van het verblijf rechtvaardigen.

De glijdende schaal geeft invulling aan de toetsing van de openbare orde bij aanvraag en verlenging van een verblijfsvergunning. Daarbij wordt eerst getoetst aan de schaal zoals deze in het Vreemdelingenbesluit is opgenomen. Wanneer iemand onder de reikwijdte van de glijdende schaal valt, vindt een belangenafweging plaats met het oog op de concrete omstandigheden van het geval. Nederland is daarbij gebonden aan internationale en Europese bepalingen en aan uitspraken van het EHRM en het EHvJ. Intrekking of weigering van de vergunning vindt niet plaats indien deze disproportioneel zou zijn

Een aanscherping van de glijdende schaal ziet op aanscherping van de algemene normen, zoals bijvoorbeeld het verlagen van de strafmaat waarbij toepassing van de glijdende schaal mogelijk is. Na toepassing van deze algemene normen dient echter altijd een individuele belangenafweging plaats te vinden. Aanscherping van de glijdende schaal zal niet automatisch leiden tot meer verblijfsbeëindigingen. Een verdere aanscherping heeft weliswaar tot gevolg dat ook lichtere vergrijpen leiden tot toepassing van de glijdende schaal, echter, de daaropvolgende individuele belangenafweging moet uitwijzen of het verblijf ook daadwerkelijk wordt beëindigd.

Eerdere aanscherpingen 2010 en 2012 (zie bijlage voor aanscherpingen 2010 en 2012)

De aanscherping van 2010 heeft voor een beperkte duur gegolden. Het is niet bekend wat de effectiviteit is van de aanscherping van 2010. Door het ontbreken van deze onderbouwing was de Raad van State zeer kritisch over de aanscherping van 2012. De Raad van State was van oordeel dat op basis van de gegeven toelichting niet kon worden vastgesteld waarom deze laatste aanscherping van de 'glijdende schaal' werd voorgesteld en waarom deze aanscherping noodzakelijk was.

De aanscherping van 2012, die fors is te noemen, geldt sinds drie maanden en dat is te kort om iets over de effectiviteit te kunnen zeggen.

Mogelijkheden voor verdere aanscherping en pro's/contra's

Voorstel: Het in de eerste drie jaren van het verblijf tegenwerpen van elk misdrijf bij een verzoek tot verlenging van de verblijfstitel oprekken naar de eerste vijf jaren.

Voor: Dit lijkt mogelijk tot meer verblijfsbeëindigingen voor deze categorie.

Tegen: De proportionaliteit kan in het geding komen en de belangenafweging voor de uitvoering wordt lastiger. Waar leg je een grens?

Voorstel: Het in de eerste vijf jaren van het verblijf tegenwerpen van elk misdrijf zonder dat een verzoek tot verlenging van de verblijfstitel is gedaan. D.w.z., na een veroordeling tot minimaal 1 dag gevangenisstraf, gelijk overgaan tot verblijfsbeëindiging.

Voor: Toepassing van de glijdende schaal gaat sneller. Er hoeft niet eerst gewacht te worden op een verlengingsverzoek.

Tegen: De proportionaliteit kan in het geding komen.

Voorstel: Het onderscheid tussen 'gewone' en zware misdrijven laten vervallen. D.w.z. alle misdrijven onder de norm voor zware misdrijven plaatsen. Beide schalen worden dan samengevoegd. Naast een aanscherping is dat ook een vereenvoudiging van de regel.

Voor: Een aanscherping van de norm waardoor alle misdrijven onder dezelfde norm worden gebracht wat mogelijk tot meer verblijfsbeëindigingen leidt. De regel wordt vereenvoudigd wat de uitvoering ten goede komt.

Tegen: Ook hier geldt dat de maatregel mogelijk als niet proportioneel wordt gezien door de rechter en dat de belangenafweging voor de uitvoering lastiger wordt.

Voorstel: De norm voor toepassing van de schaal voor veelplegers van drie misdrijven terugbrengen naar twee misdrijven.

Voor: Gevaar voor recidive wordt beperkt.

Tegen: De term veelpleger is niet meer op zijn plaats. Voorgesteld wordt om de term dan te vervangen door 'herhaalde misdrijven'.

De effectiviteit van het vreemdelingenrechtelijke openbare ordebeleid kan verder worden verhoogd door stevig in te zetten op het beter herkennen van vreemdelingen die met het strafrecht in aanraking komen. Dat betekent dat niet alleen de vreemdelingenpolitie maar vooral ook de basispolitiezorg, de Koninklijke Marechaussee (KMar) en de Dienst Justitiële Inrichtingen altijd moeten controleren of de verdachte c.q. veroordeelde een vreemdeling is. Om dit te vergemakkelijken zouden de politie en de KMar zo snel mogelijk moeten worden uitgerust met mobiele verificatie-apparatuur voor toezicht op straat. Ook het OM moet de registratie van de vreemdelingenstatus met prioriteit uitvoeren. Hierdoor kunnen meer criminele vreemdelingen onder de glijdende schaal

worden gebracht. Randvoorwaarde is dat de vreemdelingentaak één van de landelijke top-prioriteiten van de politie is.

5. De voor- en nadelen van het stellen van een huwelijksvereiste respectievelijk het vereiste van duurzaam samenleven bij het aangaan van schijnrelaties in het kader van huwelijks- en gezinshereniging;

Juridisch kader

De Europese Richtlijn gezinshereniging bepaalt in artikel 4 dat de lidstaten minimaal toelating *moeten* toestaan aan de echtgenoot en de minderjarige kinderen van de gezinshereniger en diens echtgenoot met inbegrip van geadopteerde kinderen.

De lidstaten *kunnen* toelating toestaan aan meerderjarige, ongehuwde kinderen, ten laste komende bloedverwanten van de eerste graad in rechtstreeks opgaande lijn indien zij in het land van herkomst de nodige gezinssteun ontberen en *ongehuwde levenspartners*.

Vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw is toelating van ongehuwde partners in Nederland mogelijk geweest.

In het huidige beleid dat per 1 oktober jl. van kracht is geworden is het voor (meerderjarige kinderen, alleenstaande bejaarde ouders en) ongehuwde partners niet meer mogelijk een aanvraag voor gezinsmigratie te doen.

Voordelen:

Een huwelijksakte is een internationaal erkend document waaruit blijkt dat betrokkenen jegens elkaar en jegens derden verplichtingen zijn aangegaan. Een huwelijk heeft vermogensrechtelijke gevolgen en maakt het voor de staat ook mogelijk kosten te verhalen. Geregistreerde partnerschappen zijn in Nederland volledig gelijkgesteld aan huwelijken.

Een huwelijksakte is een sterker bewijsmiddel van het bestaan van een gezinsband dan een relatieverklaring of een ongehuwdverklaring. Een samenlevingscontract geldt tussen partners, maar niet tussen partners en derden. Omdat de Wet voorkoming schijnhuwelijken van toepassing is op huwelijken *en* geregistreerde partnerschappen wordt voorafgaande aan het voltrekken of inschrijven van het huwelijk/de registratie gecontroleerd of er mogelijk sprake is van een schijnhuwelijk/schijnpartnerschap.

Bij ongehuwde relaties moet men varen op eigen verklaringen van betrokkenen alvorens een machtiging tot voorlopig verblijf of een verblijfsvergunning wordt verleend. 14 andere EU lidstaten kennen geen toelating voor ongehuwde partners.

Nadelen:

De verhouding gehuwden-ongehuwden op het moment van gezinsmigratie is ongeveer 70%-30%. Niet kan met gegevens worden onderbouwd dat er door die 30% dusdanig veel fraude gepleegd wordt dat het beperken van toelating tot de gehuwde groep op een substantiële wijze bijdraagt aan het bestrijden van fraude. Evenmin is aangetoond dat ongetrouwden minder vaak frauderen dan gehuwden.

Daarbij is een huwelijksakte, weliswaar een sterk bewijsmiddel van het bestaan van een huwelijk, maar niet van de zuiverheid van de motieven van betrokkenen daarachter en daarmee geen garantie tegen fraude.

Om te voorkomen dat personen die in het buitenland niet kunnen trouwen de dupe zouden worden van het afschaffen van de mogelijkheid om als ongehuwde naar Nederland te komen, hetgeen tot discriminatie van partners van gelijk geslacht en partners die i.v.m. een van elkaar verschillende religie niet kunnen trouwen zou leiden, is een bypass aangebracht in de vorm van een trouwvergunning waarmee men in Nederland in het huwelijk kan treden.

Voor de IND betreft dit een extra procedure met werklast waarvoor geen leges in rekening kunnen worden gebracht.

Het heffen van leges voor het omzetten van de verleende trouwvergunning in een vergunning voor verblijf bij echtgenoot/geregistreerd partner zou betekenen dat daarmee het totale legesbedrag voor verblijf bij partner voor partners die in Nederland moeten trouwen € 375 hoger zou zijn dan voor partners die al getrouwd zijn. Dit zou ongelijkheid creëren.

Alternatief: Intensivering bestrijding schijnhuwelijken en -relaties

Intensiveren van het bestrijden van schijnhuwelijken en -relaties is ook mogelijk door extra inzet van handhavingsinstrumenten. Van belang is om schijnhuwelijken en schijnrelaties in een zo vroeg mogelijk stadium te onderkennen.

Dit betekent dat daar waar mogelijk de intensivering ziet op bestrijding van schijnconstructies reeds voor inreis naar Nederland. Dit kan door middel van het inzetten van IND medewerkers op meerdere posten of installatie van video conferencing apparatuur, zodat er simultaan gehoord kan worden op de posten. Inzet is gewenst op posten waar veel signalen zijn van misbruik en fraude in het kader van gezinsmigratie.

Daarnaast kan bestrijding van schijnhuwelijken en -relaties ook in Nederland geïntensiveerd worden. Het gaat hier vooral om gestelde relaties en huwelijken tussen EU onderdanen met derdelanders.

De bestrijding van schijnhuwelijken en -relaties is een arbeidsintensief proces. Dit geldt zowel voor de bestrijding voor inreis als bestrijding in Nederland.

Voor inreis:

Uitbreiding van de capaciteit naar meerdere posten betref naar inschatting in totaal 29 fte. In Nederland dienen de dossiers gescreend te worden om te bepalen of het middel van simultaan horen dient te worden Ingezet. Er dient zowel voorbereidend werk plaats te vinden als het gehoor van de referent. Op de posten zijn 9 fte nodig om te horen. Daarnaast genereert deze werkwijze meer afwijzingen en daardoor ook meer (kosten voor) bezwaar en beroepzaken.

Na inreis:

Bestrijden van schijnhuwelijken en -relaties kan geïntensiveerd worden door onder meer intensieve bevraging aan de loketten en simultaan horen. De intensivering ziet op een extra inzet van 16 fte bij de IND en 3,6 fte bij DT&V. Daarnaast zijn er ook nog overige kosten, zoals tolkenkosten en kosten voor het vertrek.

Uitgaande van een structurele inzet op bestrijding van schijnhuwelijken en -relaties, zijn de kosten per jaar geschat op:

Budg. consequenties (x 1.000 euro)	2013	2014	2015	2016	2017
Bestrijding schijnhuwelijken voor inreis	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Bestrijding schijnhuwelijken in Nederland	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500

Ten slotte kan strafbaarstelling van schijnhuwelijken en -relaties worden overwogen. Daarmee wordt een krachtig signaal gegeven dat misbruik van gezinsmigratiemaatregelen niet wordt getolereerd.

6. Voor- en nadelen van een wachttijd van een jaar voor gezinshereniging;

Juridisch kader

De Europese Richtlijn gezinshereniging bepaalt in artikel 8 dat de lidstaten van de gezinshereniger een periode van ten hoogste twee jaar legaal verblijf op hun grondgebied mogen eisen, voordat zijn gezinsleden zich bij hem voegen. De gezinsmigratie moet derhalve binnen maximaal twee jaar kunnen zijn voltooid. In het huidige beleid dat per 1 oktober jl. van kracht is geworden wordt van de referent geëist dat hij minimaal één jaar legaal in Nederland verblijft alvorens hij een aanvraag kan doen. Uitgezonderd hiervan zijn referenten met een tijdelijk verblijfsdoel die niet inburgeringsplichtig zijn (bijvoorbeeld kennismigranten). Voordien kende het beleid geen wachtermijn.

Voordelen:

Met het stellen van de voorwaarde dat een referent minimaal een bepaalde periode legaal verblijf in Nederland moet hebben alvorens hij/zij een aanvraag om gezinsmigratie mag doen, wordt invulling gegeven aan de gedachte dat de referent voldoende eigen kennis moet hebben van de Nederlandse samenleving om het gezin behulpzaam te kunnen zijn bij hun integratie.

14 andere EU lidstaten kennen een wachtermijn.

Nadelen:

Een wachtermijn leidt tot uitstel en niet tot afstel van immigratie.

Het moeten controleren van de verblijfsduur van de referent is een extra handeling voor de uitvoering.

De groep referenten die het betreft is klein.

Enerzijds omdat de voorwaarde nu is verbonden met het integratiebeleid zodat niet inburgeringsplichtigen zijn uitgezonderd. Anderzijds omdat 80% van de referenten op het moment van gezinsmigratie al langer dan één jaar legaal in Nederland verblijft.

Bij bestaande gezinnen kan het stellen van een wachtermijn ertoe leiden dat partner en minderjarige kinderen, die in het buitenland een gezin vormden minimaal een jaar gescheiden moeten leven van de referent.

Bijlage

Aanscherping juli 2012

De meeste recente aanscherping dateert van 1 juli 2012 (datum inwerkingtreding) en vloeit rechtstreeks voort uit het regeerakkoord van het kabinet Rutte 1. De aanscherping bestaat uit de volgende onderdelen:

- 1 In het eerste drie jaar van verblijf kan elk misdrijf zoals in artikel 3.86, eerste lid, Vb bepaald, worden tegengeworpen bij een verzoek tot verlenging van de verblijfsvergunning, indien er sprake is van een veroordeling van ten minste één dag gevangenisstraf.
- 2 De glijdende schaal is aangepast voor diegenen die niet onder de regeling voor veelplegers en niet onder de regeling voor zware misdrijven vallen. Bij de vorige aanscherping van de glijdende schaal (nieuw artikel 3.86 Vb ingevolge het Besluit modern migratiebeleid) zijn de normen voor zowel veelplegers als plegers van zware misdrijven (misdrijven waar een straf van 6 jaar of meer op staat) aangescherpt. Met deze wijziging is ook de norm voor «gewone» misdrijven aangescherpt.
- 3 De definitie van veelplegers is aangepast, zoals deze ingevolge het Besluit modern migratiebeleid is ingevoerd. Als veelplegers werden aangemerkt personen die hetzij in de eerste twee jaar ten minste drie misdrijven hebben gepleegd, hetzij ten minste vijf misdrijven hebben gepleegd. Met deze wijziging wordt de norm voor de toepassing van de schaal voor veelplegers gesteld op drie misdrijven, ongeacht de verblijfstermijn.
- 4 De eindtermijnen van de glijdende schalen zijn vervallen waardoor ook na verblijf van meer dan 20 jaar bij zeer ernstige misdrijven de glijdende schaal kan worden toegepast. Voorheen kon bij een verblijfsduur van 20 jaar of meer niet meer overgegaan tot intrekking van de verblijfsvergunning. Dit deed soms geen recht aan het rechtsgevoel wanneer er, ondanks de lange verblijfsperiode, behoefte bestond om voortzetting van het verblijf te ontzeggen, bijvoorbeeld bij misdrijven die de rechtsorde schokken. Daarbij zijn de misdrijven die de rechtsorde schokken uitgebreid. Onder de oude bepaling vielen hier alleen geweldsmisdrijven en drugsgerelateerde misdrijven onder. Dit maakte dat zeer ernstige zedenmisdrijven hier buiten zouden kunnen vallen. Nu vallen zedenmisdrijven daar wel onder.

Aanscherping juli 2010

Deze aanscherping is door het kabinet Balkenende IV ingevoerd en bestaat uit de volgende onderdelen:

- 1 vreemdelingen die zware delicten hebben gepleegd worden harder aangepakt. Dit houdt in dat straffen en maatregelen waartegen een gevangenisstraf van meer dan zes jaar is bedreigd bij de toepassing van de glijdende schaal tweemaal zo zwaar meewegen. Het onvoorwaardelijke gedeelte van de opgelegde gevangenisstraf wordt in deze situatie met de factor twee vermenigvuldigd.
- 2 Ongeacht de verblijfsduur in Nederland worden alle onvoorwaardelijk opgelegde gedeeltes van gevangenisstraffen en maatregelen bij toetsing aan de glijdende schaal bij elkaar worden opgeteld. De huidige beperking van de cumulatiemogelijkheid tot de eerste vijf jaar verblijf in Nederland komt is hiermee vervallen.
- 3 Er is een aparte schaal voor veelplegers ingevoerd. Indien de vreemdeling tijdens zijn verblijf in Nederland ten minste vijf maal, dan wel in de eerste twee jaar van zijn verblijf ten minste drie maal, wegens een misdrijf een vrijheidsontnemende straf of maatregel is opgelegd wordt er getoetst aan de glijdende schaal voor veelplegers. Uiteraard behoudens voor zover dat verblijf niet reeds kan worden beëindigd op grond van de gewone glijdende schaal.
- 4 De toepassing van de glijdende schaal bij minderjarigen is aangescherpt. Voorheen kon het verblijfsrecht van een in Nederland geboren of getogen vreemdeling na tien jaar slechts worden beëindigd indien sprake is van handel in verdovende middelen. Door de aanscherping kan dat ook indien sprake is van een geweldsmisdrijf. Blijft staan dat het verblijfsrecht van deze vreemdeling niet wordt beëindigd na een verblijfsduur van meer dan vijftien jaar.
- 5 De strafbeschikking waarbij een taakstraf is opgelegd en de gedragsbeïnvloedende maatregel (77h, vierde lid onder b, Sr) zijn in de glijdende schaal worden ondergebracht. De toepassing van de glijdende schaal vergt in deze gevallen omrekening naar een vrijheidsstraf. Bij de strafbeschikking bedraagt de duur van de vrijheidsstraf een dag per twee uur onuitgevoerde taakstraf. Bij de gedragsbeïnvloedende maatregel wordt voor de berekening van de duur van de vrijheidsstraf aangesloten bij de duur van de vervangende jeugddetentie

H.G.J. Kamp en W.J. Bos
Informateurs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Aan de minister-president
minister van Algemene Zaken
drs. M. Rutte
Binnenhof 19
2513 AA DEN HAAG

Kenmerk: 201200370

Den Haag, 5 oktober 2012

Geachte heer Rutte,

Graag verzoeken wij u de minister van Buitenlandse Zaken te vragen om ons ten behoeve van onze werkzaamheden op de kortst mogelijke termijn te informeren over:

- de vraag of en zo ja, welke verschillen er bestaan tussen de begrippen "ontwikkelingslanden", "zich ontwikkelende landen" en "landen met de laagste inkomens";
- de vraag of in het kader van crisisbeheersingsoperaties het begrip "volkenrechtelijk mandaat" samenvalt met een unaniem besluit van de Veiligheidsraad of meer situaties kan omvatten en zo ja, welke en hierbij tevens het rapport van de commissie-Davids, met inbegrip van de voetnoten, te betrekken.

Hoogachtend,

H.G.J. Kamp

W.J. Bos